

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLERİNİN BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİNE YÖNELİK İLGİ VE TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asiye CİHAN

TRABZON
Haziran, 2014

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLERİNİN BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİNE YÖNELİK İLGİ VE TUTUMLARI

Asiye CİHAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Bilal KIRIMLI

TRABZON
Haziran, 2014

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 30 / 06 / 2014

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Bilal KIRIMLI

Üye : Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU

Üye : Yrd. Doç. Dr. Erhan DURUKAN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Doç. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdürü**

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Asiye CİHAN

20 / 05 / 2014

ÖN SÖZ

Bilgi üretimi ve tüketiminin baş döndürücü bir hız kazandığı çağımızda bilgi üretimine katkı sağlayacak bireylerin yetiştirilebilmesinin yolu onlara çağa uygun bir eğitim vermekten geçer. Cep telefonları ve bilgisayarlar sayesinde dakikada yüzlerce kelime yazmayı başaran öğrenciler için artık geleneksel eğitim ortamları ile kalem ve kâğıt ne kadar cazip bir unsur olarak görülebilir? Zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran teknolojik gelişmeler dikkate alındığında eğitim-öğretim ortamlarının bilişim teknolojilerinden uzak kalması ne kadar mümkün olabilir?

Çok kısa bir zamanda teknolojiyi kullanma becerisini elde eden öğrencilerin karşısına geçen öğretmenlerin gerek okullarında gerekse evlerinde bilişim teknolojilerini kullanma konusunda istenilen seviyede olmadıkları bilinmektedir. Oysa günümüz öğretmenlerinden beklenen teknolojinin gerekliliğine inanmaları ve onu uygulamada kusursuz davranmalarıdır. Aksi bir durumda nesillerle iletişim sağlanamaz ve çağın gereklerine uygun eğitim-öğretim yapılamaz.

Son yıllarda eğitim-öğretim ortamları bilişim teknolojilerinden en üst seviyede yararlanılacak şekilde yeniden yapılandırılmakta, tüm okullar teknolojik donanım bakımından eşit bir konuma getirilmeye çalışılmaktadır. Böyle ortamlarda ders verecek öğretmenlerin branşları ne olursa olsun teknik bilgi ve becerinin yanında teknoloji ile alan bilgilerini birbirine uyarlayabilme bilgi ve becerisine de sahip olmaları gerekmekte, derslerde teknolojiden yararlanma konusunda ileri bir seviyede olmaları önem kazanmaktadır.

Bu araştırmayla Trabzon ilindeki Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin mevcut şartlarda bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutum düzeyleri ve Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bu teknolojiden nasıl ve ne kadar yararlandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında engin hoş görüşü, sabrı ve değerli görüş ve önerileriyle bana destek olan tez danışmanım sayın Doç. Dr. Bilal KIRIMLI'ya, tüm güçlüklerle rağmen özverili tavırlarıyla çalışmama katkı sağlamaya çalışan biricik aileme (Hüseyin, Nurten, Ayşe, Hamza, Mücahit, Aslı, Eflal), tebessümü yüzünden eksik etmeyen dostlarıma, anlayışlarını benden esirgemeyen idarecilerime, mesai arkadaşlarıma, öğrencilerime ve son olarak zamanlarını bana ayırarak değerli görüşlerini benden esirgemeyen kıymetli Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs, 2014

Asiye CİHAN

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	5
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	6
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	6
2.1.1. Dil Nedir?.....	6
2.1.1.1. Dil Eğitimi	7
2.1.2. Edebiyat Nedir?	9
2.1.2.1. Edebiyat Eğitimi	10
2.1.3. Bilişim Nedir?.....	11
2.1.3.1. Bilişim Teknolojileri.....	12
2.1.3.2. Eğitim-Öğretimde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı	13
2.1.3.2.1. Eğitim-Öğretim ve Bilgisayar.....	21
2.1.3.2.2. Eğitim-Öğretim ve İnternet	27
2.1.3.2.3. Eğitim-Öğretim ve Diğer Bilişim Araçları	31
2.1.3.2.4. Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi.....	32
2.1.4. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri Öğretim Programları Bağlamında Bilişim Teknolojileri.....	35
2.1.5. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar.....	46
2.2. Literatür Taramasının Sonucu	52

3. YÖNTEM	53
3.1. Araştırmanın Modeli	53
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	53
3.3. Verilerin Toplanması	55
3.3.1. Veri Toplama Araçları	55
3.3.2. Veri Toplama Süreci	55
3.4. Verilerin Analizi	56
4. BULGULAR	57
4.1. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Eğitim Durumları	57
4.2. Öğretmenlerin Günlük Hayatta Bilişim Teknolojilerinden Yararlanma Durumları	61
4.3. Öğretmenlerin Derslerde Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasına Yönelik Görüşleri	64
4.3.1. Bilişim Teknolojilerinin Derslere Katkıları	64
4.3.2. Bilişim Teknolojilerinin Derslere Olumsuz Etkileri.....	67
4.4. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Yeterlilik Durumu	73
4.4.1. Bilişim Teknolojilerini Kullanabilme Yeterliliği	73
4.4.2. 2. FATİH Projesi'nin Uygulanabilirliği	75
4.5. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasına Yönelik Görüşleri.....	78
4.5.1. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri ve Bilişim Teknolojileri	79
4.5.1.1. Bilişim Teknolojilerinin Türk edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılması Gerektiğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri	79
4.5.1.2. Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasına Çok Fazla İhtiyaç Olmadığını İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri.....	80
4.5.1.3. Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı İle Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmaması Gerektiğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri	82
4.5.2. Türk Edebiyatı Derslerinde BT Kullanımı ve Görsellikte Artış.....	83

4.6. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasının Öğrenmeyi Kolaylaştıracağı ve Başarıyı Artıracağına Yönelik Görüşleri.....	84
4.6.1. Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı İle Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasına Bağlı Olarak Öğrenmenin Kolaylaşacağını ve Başarının Artacağını İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri.....	85
4.6.2. Bilişim Teknolojilerinin Türk edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasının Öğrenmeye Katkı Sağlayacağını Ancak Başarıyı Artırmayacağını İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri.....	87
4.7. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanma Durumları	89
4.8. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanmalarında Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumları, Okul Altyapısının Durumu ve Öğrenci Şartlarına Yönelik Görüşleri.....	90
4.8.1. Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasında Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumu	91
4.8.2. Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasında Okul Altyapısının Yeterliliği.....	92
4.9. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Dersi ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlandıkları Konulara Dair Görüşleri	93
4.9.1. Türk Edebiyatı Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanılan Konular	93
4.9.2. Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanılan Konular	94
4.10. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Öğretim Programı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'nda Belirtilen Kazanımlara Uygun e-İçerikleri İnternette Bularak Derslere Uyarlamalarına Yönelik Görüşleri.....	95
4.11. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri için Geliştirilen e-İçeriklerin Sahip Olması Gereken Özelliklere Dair Görüşleri.....	97
4.12. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin, Sınavlarının İnternet Üzerinden Gerçekleştirilebilirliğine Yönelik Görüşleri.....	102
4.12.1. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin İnternet Üzerinden İşlenebilirliği	102
4.12.2. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerine Ait Sınavların İnternet Üzerinden Uygulanabilirliği.....	108
4.13. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojileri Araçlarının Bilinçli ve Güvenli Bir Şekilde Kullanılabilmesine Yönelik Önerileri.....	109

4.14. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlgilerini Artırma ve Bu Teknolojiden Derslerde Daha Etkin Şekilde Yararlanmalarını Sağlamaya Yönelik Görüşleri	112
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	118
5.1. Tartışma ve Sonuçlar	118
5.2. Öneriler	125
6. KAYNAKLAR	127
7. EKLER	136
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	139

ÖZET

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Bilişim Teknolojilerine Yönelik İlgisi ve Tutumları

Bu araştırmanın amacı, bilgi toplumu bireylerinin yetiştirilmeye çalışıldığı günümüzde Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumlarını belirlemektir.

Araştırmada nitel bir yaklaşım takip edilmiş ve survey (alan taraması) yöntemi kullanılmıştır. Bunun için 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Trabzon ili genelinde 14 farklı lisede görev yapan 44 Türk dili ve edebiyatı öğretmeniyle mülakat gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri içerik analizi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri gerek günlük hayatlarında gerekse mesleki hayatlarında bilişim teknolojilerini kullanma konusunda ön yargılı davranmamakla birlikte bu teknolojilere yeteri kadar ihtiyaç duymamaktadır.

Araştırmanın sonucunda öncelikle öğretme-öğrenme sürecinde bilişim teknolojileri uygulayıcısı olan öğretmenlerin teknik bilgi ve becerinin yanında teknoloji ile alan bilgilerini birbirine uyarlayabilme bilgi ve becerisine de sahip hâle getirilmesi ve FATİH Projesi çalışmalarına hız verilmesi gerektiği önerilmiştir. Ayrıca, Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programları'nda bilişim teknolojilerinin kullanımına daha fazla ağırlık verilmesi, öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanma ve öğrencilere bu konuda rehberlik etme konusunda istekli ve kararlı olmalarının sağlanabilmesi için yönetim ve denetim birimlerince ödüllendirme ve kontrol yöntemine başvurulması gerektiği de öneri olarak sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil Eğitimi, Edebiyat Eğitimi, Bilişim Teknolojileri, Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı, Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı.

ABSTRACT

Turkish Language and Literature Teachers' Interests and Manners About The Information Technologies

The aim of this study is to express, especially these days in which is tried to educate the individuals' knowledge-based society, Turkish Language and Literature teachers' interest and manners about the information technologies.

In this research, a qualitative approach has been followed and the survey-method has been used. For this reason, interviews have been realized with 44 teachers teaching at 14 different high-schools all over Trabzon in the 2011-2012 academic year. The data of the survey has been analysed through scope-analyze method.

In accordance with the data obtained at the end of the survey, the teachers of Turkish Language and Literature do not need such kind of technologies adequately despite the fact that they are not biased against using the information-technology both in their daily-lives and on their jobs.

At the end of the research, it has been suggested that it is necessary, initially, the teachers who are the practitioners of the information-technology during the period of teaching-learning have information and talent about being able to adapt the information of technology and field information each other and also the studies related to the Project of FATİH be accelerated. Moreover, the necessity of resorting to the rewarding and supervision-system has been ranged in order that the information-technologies can be used more intensively in the teaching programs of the lessons of Turkish Literature and "Language and Expression" and that the teachers can use the information-technologies more efficiently and guide the students in these matters.

Key Words: Language Education, Literature Education, Information Technologies, Teaching Program of Language and Expression, Teaching Program of the Subject of Turkish Literature.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Mülakata Katılan Öğretmenlerin Cinsiyeti	54
2.	Mülakata Katılan Öğretmenlerin Hizmet Yılı	54
3 .	Mülakata Katılan Öğretmenlerin Görevli Olduğu Okul Türü	54
4.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanmaya Yönelik Hizmet Öncesi Eğitim Durumu	58
5.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanmaya Yönelik Hizmet İçi Eğitim Durumu	59
6.	Öğretmenlerin Günlük Hayatta Bilişim Teknolojilerinden Nasıl Yararlandıklarına Dair Görüşleri.....	62
7.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Derslere Katkılarına Dair Görüşleri	64
8.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Derslere Olumsuz Etkilerine Dair Görüşleri.....	67
9.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Yeterlilik Durumu	73
10.	Öğretmenlerin FATİH Projesi'nin Uygulanabilirliğine Dair Görüşleri	75
11.	Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasına Dair Görüşleri	79
12.	Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Derslerinde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımına Bağlı Olarak Görselliğin Artışına Dair Görüşleri.....	83
13.	Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerini Kullanmalarının Öğrenmeyi Kolaylaştıracağı ve Başarıyı Artıracağına Yönelik Görüşleri	85
14.	Öğretmenlerin Derslerde Bilişim Teknolojilerinden Nasıl Yararlandıklarına Dair Görüşleri.....	89

15.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerinde Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumuna Dair Görüşleri	91
16.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerinde Okul Altyapısının Yeterliliğine Dair Görüşleri	92
17.	Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlandıkları Konulara Dair Görüşleri.....	93
18.	Öğretmenlerin Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlandıkları Konulara Dair Görüşleri.....	94
19.	Öğretmenlerin Kazanımlara Uygun e-İçeriklerin İnternette Mevcut Olma Durumlarına Dair Görüşleri.....	96
20.	Öğretmenlerin e-İçeriklerin Oluşumlarına ve Özelliklerine Dair Görüşleri.....	97
21.	Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin İnternet Üzerinden Gerçekleştirilebilirliğine Yönelik Düşünceleri	102
22.	Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin İnternet Üzerinden Gerçekleştirilmemesi Gerekliğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri.....	103
23.	Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerine Ait Sınavların İnternet Üzerinden Uygulanabilirliğine Yönelik Görüşleri	108
24.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Bilinçli ve Güvenli Kullanılabilmesine Dair Önerileri	109
25.	Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlgilerini Artırma ve Bu Teknolojiden Derslerde Daha Etkin Yararlanmalarına Dair Görüşleri.....	113

KISALTMALAR LİSTESİ

ALES	: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı
BDE	: Bilgisayar Destekli Eğitim
BDÖ	: Bilgisayar Destekli Öğretim
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BT	: Bilgi Teknolojileri, Bilişim Teknolojileri
BTÖ	: Bilgisayar Temelli Öğretim
DİKAB	: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
FATİH	: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
METEM	: Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi
SBS	: Seviye Belirleme Sınavı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
y.y.y.	: Yayın Yılı Yok

1. GİRİŞ

Teknolojideki hızlı gelişmelere bağlı olarak bilgi ve iletişimin daha çok önem kazandığı günümüzde eğitim ve birey kavramlarının bu gerçeklik dışında ele alınması hiç olası değildir. Çünkü günümüzde, bilgiye nasıl erişilebileceğini bilen ve bilgi üretebilen bireylerden oluşan toplumlar bilim ve teknolojideki gelişmelere yön vermekte, diğer toplumlardan daha güçlü kabul edilmektedir.

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda bilim ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak siyasi düzeyde teknokrasi, sosyal yaşamda toplumlararası bütünleşme, ekonomik alanda uluslararası örgütlenme ve rekabet yönünde büyük gelişmeler yaşanmakta, üretimde dünyanın maddi sermayesi bugün yerini bilgi sermayesine bırakmaktadır. Böyle bir gelişim ve değişim içerisinde eğitime de bilimsel ve teknolojik bir nitelik kazandırma gereği apaçık ortadadır (Alkan, 2005: 9).

Son yirmi yılda üretilen başka bir ifadeyle öğrenilmesi istenilen bilgi miktarının insanlığın bugüne kadar ürettiği bilgi miktarına eşit olduğu kabul edilmektedir (Titiz, 1998'den aktaran: Veis, 2012). Ancak sürekli değişen ve gelişen bilginin birey tarafından ezberlenmesinin gereksiz ve imkânsız bir hâl aldığı bilgi çağında toplumların ihtiyaç duyduğu birey nitelikleri de değişmiş, kişilerden bilgiye nasıl erişebileceğini bilen ve yeni bilgiler üretebilen bireyler olması istenmiştir. Çünkü bilgiye sahip olan toplumlar teknolojiyi üretmekte ve kullanmakta bunun sonucunda da diğer toplumlar karşısında güçlü olmaktadır (Gündüz ve Odabaşı, 2004: 43).

Coşkun (2007: 3)'a göre, Türk eğitim sisteminde bilginin öğretilmesi bir sorun değildir. Asıl sorun, hedefi olmaksızın, önemli sayılan her bilginin öğrenciye öğretilmeye çalışılmasıdır. Oysa öğrenciye kullanacağı bilgiler öğretilmeli ve bilgiyi kullanma fırsatı verilmelidir. Ayrıca öğrenci öğrendiği bilgiyi aktarabilmesine bağlı olarak değil kullanabilmesine bağlı olarak başarılı sayılmalıdır. Eğitim ya da bilgi, ders notları veya kitaplarla sınırlandırılmamalıdır. Öğrenci derste öğrendiği bilgilerin çok daha fazlasını ders dışında bilgisayar, internet ve kütüphane gibi çeşitli ortamlar yardımıyla öğrenebilmelidir.

Bilginin gücünü harekete geçirebilmek için bilgi teknolojilerinden (BT) yararlanılmaktadır. Bilginin toplanması, işlenmesi, depolanması, ağlar aracılığıyla bir yerden başka bir yere iletilmesi ve kullanıcıların hizmetine sunulması esnasında yararlanılan; iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojiler bilgi ve iletişim teknolojileri olarak adlandırılır (Webster, 78'den aktaran: DPT, 2001: 3).

İletişim teknolojisi; yolculuğuna taşlar, kâğıtlar üzerinde başlayan ve radyo dalgaları, uydu yayınları, ağ kabloları üzerinde devam eden bilginin daha fazla bireye etkin ve hızlı

bir şekilde ulaşmasına olanak tanımaktadır (Gülbahar, 2012: 2). Bilimsel alandaki bu hızlı gelişmelere bağlı olarak eğitimciler; daha çok öğrenciye, daha az zamanda, daha fazla bilgi öğrenme imkânı sağlamak zorundadır (Alkan, 2005: 5). Çünkü bir ülkenin ekonomik, kültürel, toplumsal vb. alanlarda kalkınabilmesi, nitelik olarak sağlıklı bireylere sahip olabilmesi ancak iyi planlanmış bir eğitimle mümkündür (Çetin, 2010).

Geleneğe bağlı ve ilkel bir teknolojik uygulama içerisinde olan eğitim sistemimize son zamanlarda geliştirilmeye çalışılan gör işit araçları esasta bir değişiklik getirmemiş sadece geleneksel uygulamaları takviye eden bir unsur olarak kalmıştır. Oysa öğrenme-öğretme süreçlerinde yapılması gereken değişiklik, öğrenci ile uyarıcının doğrudan etkileşime geçeceği ve öğretmenin de bu etkileşimi düzenleyerek bilgiyi depolayan ve öğrenciye aktaran bir kaynak olmaktan çıkarıldığı, öğrenciyi bilgiye yönlendiren bir rehber olarak görev yapacağı bir sistemi geliştirmektir (Alkan, 2005: 10; Kurudayıoğlu ve Çelik, 2011: 214).

Bu nedenle ülkemizde son yıllarda eğitimin her kademesinde olduğu gibi öğretim programlarında da değişikliğe gidilmiş ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının (TTKB) 14. 07. 2005 tarih ve 197 sayılı Kararı ile Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi ile Türk Edebiyatı Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programları yenilenmiştir. Yenilenen bu programlarda Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 15. 08. 2011 tarih ve 114 sayılı Kararı ile bazı değişiklikler yapılmıştır (URL-1).

Yenilenen Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programları'nda öğrencilerin eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerilerini kazanmalarının yanı sıra özellikle bilgi teknolojisinin imkânlarını kullanma konusunda da beceri kazanmaları hedeflenmiştir. Ayrıca konuların işlenişi sırasında tepegöz, televizyon, kasetçalar, video, ışıldak gibi bilişim teknolojileri araçlarından yararlanılması vurgulanmıştır (MEB, 2011a; 2011b).

Yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı, öğrenci merkezli ve etkinlik temelli bir öğrenme-öğretme sürecinin hedeflendiği ilköğretim Türkçe programlarına paralel tarzda hazırlanan ve bazı değişikliklere uğrayan Türk Edebiyatı Öğretim Programı (Kuduban, 2012: 33) ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programları'yla birlikte ideal bir eğitimin yakalandığı düşünülmemelidir. Çünkü teknolojinin hızla gelişmesi ve öğrencileri her yönüyle etkilemesi Türk dili ve edebiyatı öğretiminde de teknolojinin kullanılmasını zorunlu hâle getirmiş ancak yapılan araştırmalar ortaöğretim dersleri içinde teknolojiden en az yararlanan alanın Türk dili ve edebiyatı öğretimi olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır (Demiral, 2011: 10-11). Oysa bilgisayar ve internet merkezli gelişen teknolojiler eğitimde büyük yenilikler meydana getirmekte, öğretimin çok daha verimli ve farklı yöntemlerle işlenmesine imkân tanımaktadır (Taş, Özel ve Demirci, 2007: 31). Dolayısıyla bilgi ve

teknolojide hızlı bir değişimin ve gelişimin yaşandığı bilgi çağında öğretmenlerden beklenen nitelikler de değişmiş, öğretmenlerden bilgi toplumunu oluşturacak bireyleri yetiştirebilmeleri için derslerini teknoloji ile bütünleştirmeleri istenmiştir (Gündüz ve Odabaşı, 2004: 43).

Liselerde okutulan dil ve anlatım dersinin amacı Türkçenin kullanım esnasında kazandığı ve kazanabileceği her türlü değer ve özelliği öğrencilere beceri düzeyinde kazandırmaktır (MEB, 2011b: 1). Türk edebiyatı dersinin amacı da geçmişte kalan edebî metinlerin, kişilerin öğretilmesinden ziyade bireylerde dil gelişimini sağlamak, bireylere estetik zevk kazandırmak, bunların yanı sıra kültür değerlerini somutlaştırarak bireylere aktarmaktır (Karadağ, 2012). Dolayısıyla burada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine düşen görev, bilgisayar destekli materyallerin bireysel öğrenmelere ve soyut konuları somutlaştırmalara katkısını (Aydın, 2008: 44) fark ederek derslerde bilişim teknolojilerinden etkin şekilde yararlanmaları ve bu teknolojinin doğru kullanılması noktasında öğrenciye rehber olmalarıdır.

MEB tarafından yapılan yatırımlarla okullarda bilişim teknolojileri altyapısının kurulmasında büyük aşamalar kaydedilmiştir. Ayrıca bireylerin sosyoekonomik özellikleri ve yaşadıkları coğrafya itibarıyla BT'ye erişimde ve BT'yi kullanmada ortaya çıkan eşitsizliğin giderilmesi ve bütün okullarda bilişim altyapısının kullanımı ve güçlendirilmesi noktasında Bakanlık tarafından 2010 yılında tanıtımı yapılan Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi ile eğitime yeni bir anlayış getirilmiştir (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2011).

Yapılan literatür taramasında, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumlarını konu alan çalışmaların sayısının son derece sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumlarını içeren çalışmalar genellikle fizik, biyoloji, matematik, din kültürü, coğrafya, sosyal bilgiler, Türkçe gibi derslere aittir. Bu çalışma edebiyat eğitimi ve bilişim teknolojileri ile öğretmen ilişkisi alanında oluşan boşluğu doldurmak ve edebiyat eğitimine katkıda bulunmak için yapılmıştır.

Çalışmanın amacı, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine ne ölçüde ilgi duyduklarını, Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bu teknolojiden nasıl ve ne kadar yararlandıklarını araştırmak ve problemlere çözüm önerileri getirmektir. Bu amaçla nitel bir çalışma yürütülmüş ve mülakat yapılmıştır. Mülakat sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek tablolar hâlinde sunulmuş ve açıklanmıştır. Elde edilen sonuçlarla ilgili değerlendirmeler yapılmış, problemlerin çözümüne ilişkin öneriler sıralanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu ortaya konulmuş; araştırmanın amacı, gerekçesi, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları belirtilmiştir. İkinci bölümde dil ve edebiyat eğitimi üzerinde durulmuş, bilişim ve bilişim teknolojileri ile ilgili tanıtımlardan sonra eğitim-öğretimde bilişim teknolojilerinin kullanımı, eğitim-öğretim ve bilişim araçları, FATİH Projesi ile Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri Öğretim Programları bağlamında bilişim teknolojileri açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi açıklanmış, dördüncü bölümde mülakatlardan elde edilen bulgular sunulmuş, beşinci bölümde ise sonuç ve öneriler sıralanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Trabzon ilindeki ortaöğretim okullarında görevli Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine (BT) yönelik ilgi ve tutum düzeylerini belirlemek ve Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bu teknolojiye nasıl ve ne kadar yararlandıklarına yönelik görüşlerini ortaya koymaktır.

Araştırmanın ana problemi “Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumları ne düzeydedir?” sorusudur. Bu ana problemle ilgili olarak hazırlanan çalışmanın amacına ulaşılabilmesi için aşağıda belirtilen alt problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerinin kullanımına yönelik düşünceleri nelerdir?
2. Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri günlük hayatta bilişim teknolojilerinden ne kadar yararlanmaktadır?
3. Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden nasıl yararlanmaktadır?
4. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerini derslerinde etkin bir şekilde kullanabilmeleri için beklenti ve önerileri nelerdir?

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Bilim ve teknolojiye meydana gelen değişimlere bağlı olarak toplumların ihtiyaçları da değişmiş, bunun sonucunda ihtiyaç duyulan insan gücünü yetiştirecek olan öğretmenlerin bilgi ve teknoloji alanındaki gelişmelere ayak uydurması zorunlu olmuştur (Yılmaz, 2007: 155). Bilgiye ulaşma yollarını araştıran, öğrendiği bilgiyi nerede ve nasıl kullanacağını bilen, eleştirel düşünceye sahip bireyler yetiştirmeyi hedefleyen çağdaş eğitim sisteminde, öğretmenin kendisini muhakkak yenilemesi ve teknolojiyi derslerinde araç olarak kullanması gerekmektedir.

Toplumsal yaşama uyum sağlayıcı, kişiliği geliştirici, akılcı hedeflere yönelik, bilimsel araştırma yöntemlerine, zaman ve mekândan bağımsız bireysel öğrenmelere imkân tanıyan ve büyük kitlelere hizmet götürebilen bir eğitimi zorunlu kılan çağdaş gereksinimler (Alkan, 2005: 8) doğrultusunda farklı disiplinlerde bilişim teknolojileri ve öğretmenlerle ilgili birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında öğretmenlerin bilişim teknolojileri alanındaki gelişmelere ne kadar ilgi duyduklarını ve bunları derslerinde kullanma yönünde bir gayret içerisinde olup olmadıklarını inceleyen çalışmaların yok denecek kadar az olması bu araştırmanın gerekçesini ve önemini oluşturmaktadır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Trabzon il merkezi ile Akçaabat, Araklı, Arsin, Yomra, Düzköy, Vakfikebir, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Tonya, Maçka, Sürmene ve Of ilçelerinde 2011-2012 eğitim-öğretim yılında görev yapan 44 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni ile sınırlıdır.
2. Araştırma Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylanan Türk Edebiyatı Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı ile Dil ve Anlatım Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı ile sınırlıdır.
3. Araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında yapılan mülakat çalışması ile sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada öğretmenlerin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumlarına dair görüşlerinin belirlenebilmesi için yapılan mülakat, görüşleri belirlemek için yeterli bulunmaktadır.
2. Mülakata katılan öğretmenlerin, soruları içtenlikle cevapladıkları ve gerçeği yansıttıkları kabul edilmektedir.
3. Mülakata katılan öğretmenlerin bilişim teknolojilerine yönelik olumlu görüşlerinin olacağı düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde araştırmanın konusuyla ilgili kuramsal çerçeveye ve bu konuyla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Kuramsal çerçeveye dilin tanımı ve dil eğitimi, edebiyatın tanımı ve edebiyat eğitimi ile başlanmış, bilişim teknolojileriyle ilgili temel açıklamalar yapılarak Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri Öğretim Programları bağlamında bilişim teknolojilerine değinilmiş, ardından ilgili doktora ve yüksek lisans tez çalışmalarına yer verilmiştir.

2. 1. 1. Dil Nedir?

Kültürün temel öğelerinden olan ve insanları birbirine yaklaştırarak onların millet olabilme vasfına erişmesinde en önemli unsur kabul edilen dil, kişilerin ve toplumların sağlıklı şekilde gelişmesinde çok büyük katkı sağlar. Çünkü düşünme ve iletişim becerilerinin gelişmesi dil sayesinde gerçekleşir ve düşünen insan, anlama ve anlatma gücüne erişmiş insanı ifade eder (Kavcar, 1999).

Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinden oluşan ve anlama ve anlatma esasına dayanan (Kavcar, 1999) dil, Ergin tarafından "insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessese" şeklinde tanımlanmıştır (Ergin, 1993: 3).

İnsanların kendilerini ifade edebilmesi ve çevrelerini algılayıp anlamlandırabilmesi dil vasıtasıyla mümkün olur ve bu araç sayesinde duygu ve düşünceler (ileti) herhangi bir kaynaktan herhangi bir alıcıya ulaştırılır. Bunun sonucunda da insanlar arasında iletişim gerçekleştirilir (Çifci, 2010: 107-108). Günümüzde bu süreç teknoloji sayesinde zaman ve mekândan bağımsız olarak çok daha hızlı bir şekil almıştır. Kaynak, iletecek olduğu değerlerin alıcı üzerinde güçlü bir etki bırakmasını istiyorsa aracı yani dili ve teknolojiyi en doğru şekilde kullanmak zorundadır.

Öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatım becerilerini en iyi şekilde kazanabilmeleri, dille gerçekleştirilen iletişimin geliştirilmesine bağlıdır ve burada okuyucuyla yani alıcıyla iletişim edebî metinler vasıtasıyla kurulur (Çifci, 2010).

Türk dilini anlamının ve onu güzel kullanabilmenin yolu farklı türlerdeki edebî metinlerle yoğrulmaktan geçer. Zaten kültürün taşıyıcısı olan dil, en güzel şekliyle bu eserlerde yerini alır (Cemiloğlu, 2003: 45).

Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak bilginin hızla üretildiği ve yayıldığı günümüzde geleneksel metinlerde kullanılan alfabe, resim, şekil ve grafik gibi unsurlara dijital ortam sayesinde ses, görüntü, animasyon vb. eklenmiş, metin kavramı sadece metinlerle sınırlı kalmayarak aynı zamanda sözlü, yazılı, görsel ve işitsel olarak çok yönlü nitelik kazanmıştır (Landow, 1992'den aktaran: Maden, 2012: 2) Bunun sonucu olarak bireyin iletişim kurma ve dili kullanma becerisi de değişime uğramıştır. Kâğıt ve kalem ile başlayan dil öğretimi; süreç içerisinde basılı materyallerde kayıt altına alınmış, kopyalanmış ve artık elektronik ekranlarda daha hızlı kullanılır bir hâl almıştır (Maden, 2012).

İletişim aracı olarak etkinliğini sürdüren dilin teknolojiyle birlikte kullanımını eğitim alanında yeni yaklaşımları ortaya koymayı da gerekli kılmıştır.

2. 1. 1. 1. Dil Eğitimi

“Çevre ayarlaması yoluyla kişinin davranışlarını istedik yönde değiştirme ve değerlendirme süreci” (Sönmez, 2009: 37) olarak tanımlanan eğitim, bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmelerine yardım eder (Atılgan, 2011: 85).

Kişilerde iletişim becerisini geliştirerek hayat boyu öğrenme sürecini gerçekleştiren en önemli eğitimlerden biri de dil eğitimidir (Balci, Coşkun ve Tamer, 2012). Çünkü bir milletin yaşama tarzı olan kültürü, dil anlatır ve millet tarih boyunca yarattığı değerleri dile emanet eder. Böylece bir milletin bireyleri tarafından ortaklaşa oluşturulan soyut ve somut birçok değerlerin ifade edilme, saklanma ve geleceğe taşınma işlevini dil yerine getirir (Cemiloğlu, 2003: 13).

Atılgan (2011: 87), Emin Özdemir'in dil, edebiyat ve eğitim anlayışını incelediği çalışmasında, eğitimin dil kavramıyla ilişkilendirildiğini ve kişisel gelişimde dilin çok başat bir öneme sahip olduğunu belirttiğini ifade eder. Ona göre, düşünme eylemi, ana dilin söz değerleriyle oluşmaktadır ve bireylerin duygu, düşünce evrenini zenginleştiren en büyük güç ana dili eğitimidir.

Ana dili eğitimiyle öğrencilere dört temel alanda beceri kazandırma hedeflenir. Dil öğretiminde geliştirilmesi hedeflenen dört temel beceriden okuma, klasik manada yazılı ve basılı materyalleri anlama olarak tanımlanır. Burada “anlama”dan kasıt değerlendirme, kritik etme ve yorumlamadır. Eleştirel, hızlı, not alarak, görsel vb. birçok türe sahip okuma eylemi, aynı zamanda düşünme ve düşünce geliştirme sürecidir. En az kullanılan dil becerisi olan yazma; neyi, nasıl ifade edebileceğimizle ilgilidir (Çifci, 2010). Teknoloji

kullanımına bağılı olarak günümüzde elektronik ortamlarda sessiz harfler üzerinden iletişim kurulmaya çalışılması (dilin yozlaşması) sonucunda, anlamaya karşılık gelen okuma becerisinde ve anlatmaya karşılık gelen yazma becerisinde olumsuz etkilerin de görülebileceği gerçeği dikkatlerden kaçmamalıdır.

Türkiye’de ana dili olarak yapılan Türkçe eğitimi ilkokul birinci sınıftan üniversite son sınıfa kadar uzunca bir döneme yayılmış olmasına rağmen öğrencilerin Türkçeyi doğru kullanamadıkları, bunun sonucunda da istenilen verimin elde edilemediği görülmektedir. Bu duruma neden olan etmenlerden biri de dil bilgisi kurallarının öğretiminde gerekli başarının sağlanamamasıdır (Durukan, 2011: 320).

Dil öğretiminde, dil bilgisi kurallarının öğretilmesi esasen tamamlayıcı unsurdur. Zira “Dil gramerden doğmaz, gramer dilden doğar.” Türk dilinin öğretilmesinde dil becerilerini geliştirmek amacıyla dil bilgisi kuralları ezberlettirilmemeli, işlevsel biçimde etkili metotlarla öğretilmeye çalışılmalıdır. Çünkü beceri kazandırmada bilgi ikinci planda yer almalı, uygulama esas olmalıdır. Dolayısıyla ana dili öğretiminde uygulamaya daha çok ağırlık verilmektedir. Bu durum liselerdeki dil ve anlatım derslerinin edebiyat derslerinden ayrılmasına da dayanak oluşturur (Çıfci, 2010). Ancak Uzun (2009: 258), Türkiye ve İngiltere’deki edebiyat öğretimini karşılaştırdığı çalışmasında Türkiye’de Türk edebiyatı ile dil ve anlatım şeklinde iki farklı dersin varlığının dil ve edebiyat öğretimiyle amaçlanan sonuçlara ulaşmayı engelleyeceğini belirtmiştir.

Dil bilgisi öğretiminde başarıya ulaşılabilmesi için öğrencilerin ilgisini çekecek, ihtiyaçlarına cevap verecek, konuların somutlaştırılmasını sağlayacak, teknolojiye dayalı araç-gereç ve yöntemler tercih edilmelidir (Durukan, 2011b: 320). Ayrıca bireylerin sanatın bireysel ve toplumsal işlevlerinden etkili bir şekilde yararlanabilmesi için erken çocukluk dönemiyle birlikte, anlam evrenlerine uygun görsel, işitsel ve dilsel iletilerle beslenmeleri gerekir (Sever, 2008: 20’den aktaran: Atılgan 2011: 89).

Sonuç olarak Türk dilinin öğretimi esasında Türk diliyle yazılmış metinlerin öğretimi demektir. Yazılı ve sözlü ürünlerin hem tanınması hem de ortaya konabilmesi için zemin hazırlanması dil öğretiminde asıl gayeyi oluşturur (Çıfci, 2010).

Günümüzde elektronik kitaplar, internet ara yüzleri, cep telefonları, hafıza kartlarına kayıt sayesinde Türk dilinin öğretimine katkı sağlayacak ve öğrencinin dikkatini çekerek daha kolay öğrenmesine yardımcı olacak ortamlar oluşturmak çok daha mümkündür. Görsel ve yazılı olarak eğitim ortamlarına taşınabilen edebî metinlerin öğretiminde, teknolojiyle iç içe olan öğrencilere edebî zevk kazandırma ve geliştirme bu araçlar sayesinde daha da kolay bir hâl almaktadır.

2. 1. 2. Edebiyat Nedir?

Düşünme, yorumlama ve yaratıcılık gibi özelliklere sahip oluşuyla diğer canlılardan ayrılan ve “güzel”i yani estetik olanı arayan insanoğlunun üretme gücünden doğan edebiyat; duygu, düşünce ve hayallerin sözlü veya yazılı biçimde güzel ve etkili şekilde aktarılması sanatıdır (Kavcar, 1999).

(Bilgegil, 1980), Edebiyat Bilgi ve Teorileri 1 Belagat adlı çalışmasında Arap sözlüğünden alınan ve “edb”den gelen edebiyat kelimesinin zaman içerisinde birçok anlam değişikliğine uğradığını ve Türkçede; ahlaki bir mana, dile ait ilimler, güzel yazı yazma ve onun öğretimi, edebî yazılar, bir mevzu ile ilgili neşriyat, lüzumsuz yere sözü uzatmak, adeta tasannua düşmek anlamlarında kullanıldığını belirtmiştir. Karaalioğlu (1975: 97) ise Edebiyat Terimleri Kılavuzu’nda güzel sanatların bir dalı olan edebiyatın yazın, yazma, yazınlar, güzel yazılar, şeklinde tanımlandığını ve “ insanda estetik duyguyu heyecana getirecek değerde şiir, roman, hikâye, tiyatro, hitabet gibi nazım ve nesir hâlindeki sanat eserlerinin tümüne; bu sanat eserlerini inceleyen bilime; bu bilimi konu olarak ele alan kitaba” edebiyat dendiğini ifade eder. Ayrıca, ulusların varlıklarını dünyaya duyurabilmelerinin ve medeniyet yolunda diğer milletlerle yarışabilmelerinin edebiyatlarına bağlı olduğunu ve toplumlara yön vermenin en etkili yolun edebiyattan geçtiğini belirtir.

Edebiyat; tarihsel, sosyal ve kültürel olandan hareketle, dille gerçekleştirilen güzel sanat etkinliklerine ve eserlerine verilen genel isimdir. Bir edebî eser; okuyucuda bir izlenim bırakmak, bir duygu uyandırmak yani onda estetik yaşantı adı verilen bir durumun ortaya çıkmasını sağlama amacını taşır (Aktaş, 2009).

Edebî eser dille oluşturulur. Dolayısıyla dili geliştirip zenginleştiren edebiyat iken edebiyatı da kuran dildir ve içerik olarak her ikisini dolduran, tamamlayan kültürdür. Birisinde meydana gelen değişim, diğerlerini de etkiler. Kültürün devamı için bu değişim ve farklılaşmanın eskiyle birleşip bütünleşme sonucunda oluşacak yeni bir terkip şeklinde gerçekleşmesi gerekir (Cemiloğlu, 2003: 3).

Teknoloji edebiyatı geliştirip değiştiren, geliştirip geliştiren bir unsur olarak eğitimde yerini almıştır. Dolayısıyla edebiyat öğretmenlerinin de bu teknolojik şartlara uyum sağlamaları ve öğrenme-öğretme ortamlarını buna göre düzenlemeleri gerekir.

Yıldırım’ın 2011’de yayımlanan çalışmasında, dilin sanat değeri taşıyan, işlenmiş hâline edebiyat dendiği belirtilir. Edebiyatın insanlığın ilk dönemlerinden beri varlığını sürdürüyor olması onun insana özgü vazgeçilmez bir ihtiyacı karşılamasıyla izah edilebilir (MEB, 2005a: 7).

Temel olarak insanı oluşturan duygu, düşünce ve hayallerin güzellik endişesiyle ifadesi olan edebiyat ve edebî metinler her zaman temel araç olarak eğitimde yerini alacaktır.

2. 1. 2. 1. Edebiyat Eğitimi

İnsanı eğitme, kişiliğini değiştirme ve geliştirmede önemli bir role sahip olan edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve “terbiye=eğitim”manasına gelen “edeb” sözcüğünden de anlaşılacağı üzere edebiyat ile eğitim arasında güçlü bir bağ vardır. Edebiyatın ve hangi yaşta olursa olsun insanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış değişikliği meydana getirerek “dünü koruma, yarını güvence altına alma” amacını taşıyan eğitimin konusu insandır ve birbirlerinden habersiz, kendi dünyalarında yaşayan insanları ruh ve zevk bakımından birleştirecek köprü edebiyat sayesinde inşa edilir (Kavcar, 1999).

Edebiyat eğitimiyle “sözünü bilen, güzel konuşma ve yazma becerilerini kazanmış, davranış inceliğine ve güzellik duygusuna sahip” insanların yetiştirilmesi amaçlanır. Yazarların yaşam öykülerini, edebî tür ve özellikleri, edebiyat akımları vb. bilgilerin aktarımını esas alan edebiyat eğitiminin terk edildiği günümüzde, okuyucunun iç dünyasını sarsan, ona yeni yaşantılar kazandıran, dil ve sanat zevki aşıl原因 edebiyat eğitimi benimsenmelidir. Çünkü edebiyat eğitiminin amacı okuduğuyla iletişim kurabilen ve okuduklarını kendi bilgi ve yaşantı süzgecinden geçiren okurlar yetiştirmektir (Kavcar, 1999).

Edebiyat ile eğitimin kesişim noktası olan edebiyat eğitimi iki temel amacı taşır:

1. Edebiyatı merkeze alarak bireye estetik bakış acısı kazandırmak; bireyin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerisini geliştirmek.
2. Bireyin edebiyattan yararlanarak gündelik yaşamına ait duyuş, düşünüş ve davranış şekilleri geliştirmesine yardımcı olmak (Keleş, 2009: 1).

Estetik zevk geliştirme, kültürel değerleri somut olarak ifade etme ve yorumlama, hayatı alışılmışın dışında bir dikkat ve duyarlılıkla dile getirebilme bakımından edebiyat eğitimi son derece önemlidir (MEB, 2005a: 7).

Edebî metinlerde işlenen kültürü edinen birey, buradan hareketle toplumu ile uyumlu bir davranış kalıbı geliştirecek, zevk inceliği oluşturacak, hayatı boyunca hep güzellikleri tercih edecek ve sonunda bu eserlerde işlenen insani değerleri kişiliğinin bir parçası hâline getirecektir (Cemiloğlu, 2003). Bu nedenle edebiyat derslerinde öğrencilere bireysel, ulusal, evrensel değer, zevk ve anlayışın edebî metinlerde nasıl incelenmesi ve değerlendirilmesi konusunda beceriler kazandırılmalı, sanat dolu yaşamın özellikleri hissettirilmelidir. Ayrıca öğrencilerin her düzeydeki dil göstergelerinin nerede, niçin ve neden kullanıldığını kavrayabilecek düzeye ulaşmaları için gayret gösterilmelidir (MEB, 2005a: 7).

Teknolojideki hızlı gelişmelere bağlı olarak tüketirken tükenen toplumlarda edebiyat da etkilenmekte edebî metinlerin içeriği değişmektedir. Kaybolmaya yüz tutan değerlerin unutulmaktan kurtarılması ve geliştirilmesi, yeni teknolojiyle harmanlanacak ve yeni

teknolojiyle sunumu gerçekleştirilecek edebî eserler aracılığıyla sağlanabilir. Çünkü edebî eserlerin hayatı yansıtma ve onu biçimlendirerek toplumları derinden etkileme gibi bir gücü barındırdığı herkesçe bilinen bir gerçektir.

2. 1. 3. Bilişim Nedir?

İngilizce “informatics” kelimesinin karşılığı olarak kullanılan ve “bilgilerin sistematik işleminin, bilhassa elektronik araçlar yardımıyla yapılan otomatik işlemin bilimi” şeklinde tanımlanan bilişim; bir yönüyle matematikten, bir yönüyle de elektronik hesaplama makinelerinin gelişimini gerçekleştiren elektronik ve iletişim teknolojisinden gelişmiştir (URL-2).

En yaygın hâliyle “bilginin işlenmesi, depolanarak saklanması, bilginin teknik araçlara en hızlı ve en kolay yoldan iletilerek bilgi akışının sağlanması” gibi anlamlar yüklenen “bilişim” kelimesini (bilgi+iletişim) şeklinde formülüze etmek mümkündür (Yazar, 2007: 574). Dolayısıyla “bilişim” kelimesinin anlaşılabilirliği “bilgi ve iletişim” kelimelerinin anlamını bilmekle doğru orantılıdır.

Bilgi; “görülen, işitilen ve hissedilen veriler üzerinden; düşünme, yargılama, akıl yürütme, okuma, araştırma, gözlem ve deney gibi süreçler sonucunda hakkında kesin bir yargıya varılan ve anlamlı şekle getirilen her türlü tecrübe, düşünsel ürün veya öğrenilen şey”dir (Daştan, 2005: 6). Başka bir ifadeyle “anlamlı verilerin yorumlanması”dır (Kantoğlu, 2012: 19).

İletişim ise “verinin, sesin veya görüntünün değişik uzaklıklar arasında iletişim araçları yardımıyla aktarılması”dır. Toplumda gerek sözlü gerekse yazılı haber alma imkânını sağlayan telefon, faks, televizyon, bilgisayar, internet, telekomünikasyon gibi araçlar iletişim araçlarını oluşturur (Daştan, 2005: 22).

Dili doğru ve güzel kullanma becerisiyle yakından ilgili olan bilgi ile iletişim birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü bilgi sadece iletişim kanallarıyla iletilebilir (Gürol, 1990: 15).

Eski Yunancada ustalık anlamında kullanılan “techne” sözcüğü ile bilgi anlamında kullanılan “logy” sözcüğünün birleşmesi sonucunda teknoloji kelimesi üretilmiş (Güloğlu, 2002: 599’dan aktaran: Daştan, 2005: 8) ve bu sözcük eğitim terimleri sözlüğünde “bir endüstri dalıyla ilgili yapım yöntemlerinin, yollarının ve araçlarının incelenmesinden oluşan bilgi dalı” şeklinde tanımlanmıştır (URL-3). Alkan (2005: 13)’a göre, insan yaşamında önemli bir yere sahip olan teknoloji “kazanılmış yeteneklerin işe koşulmasıyla doğaya egemen olmak için gerekli işlevsel yapılar oluşturma”dır.

Bilgi dünyası ile teknoloji dünyası arasındaki köprü bilişim sayesinde kurulur (URL-4) ve artık günümüzde eğitim, ulaştırma, uzay, meteoroloji, jeoloji, tıp, ekonomi, üretim ve

savunma sanayi olmak üzere pek çok alanda yoğun bir şekilde kullanılmakta olan iletişim teknolojileri aracılığıyla dünyanın herhangi bir yerinde üretilen bilginin anında her tarafa yayılabilmesi söz konusudur (Daştan, 2005). Bu nedenle ülkelerin birbirleriyle rekabet edebilmeleri için sadece bilgiyi kullanabilmeleri yeterli görülmemekte, bilgiyi üretmeleri de zorunluluk taşımakta ve bir ülkenin gelişmişliği o ülkenin ürettiği bilgi ve teknolojiyle orantılı hâle gelmektedir (Çağıltay ve diğerleri, 2007: 210).

Hızla üretilen bilginin aynı hızda geçerliliğini yitirdiği günümüz dünyasında sosyal yaşamı belirleyen ve düzenleyen etmenlerin başında kuşkusuz teknoloji kullanımı yer alır. Çünkü bilginin üretimi ve dağıtımı ile bilimsel anlamda başarılı sonuçlar teknoloji vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu durum aynı zamanda hem teknolojik gelişmeyi hızlandırmakta hem de çalışmaların daha süratli biçimde yapılmasına zemin hazırlamaktadır. Bilim ve teknoloji arasındaki bu döngüsel ilişki elektronik bilgisayar sistemlerinin kullanılmaya başlanmasıyla daha da önem kazanmış, bunun sonucunda bilginin sınırları ortadan kalkarken zaman ve mekân kavramları önemini yitirmiştir (Yazar, 2007: 574).

2. 1. 3. 1. Bilişim Teknolojileri

Bilginin toplanması, işlenmesi, depolanması, ağlar aracılığıyla bir yerden başka bir yere iletilmesi ve kullanıcıların hizmetine sunulmasında yararlanan, iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojiler “bilgi ve iletişim teknolojileri” adını almaktadır (DPT, 2001: 3). “Bilişim” ve “teknoloji” kavramlarından oluşturulduğu ileri sürülen (Yazar, 2007: 574) bu ifade, 1990’lı yıllardan itibaren bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) şeklini almıştır (Alev, 2013: 16). Dolayısıyla bilgi ve iletişim teknolojisini veya bilişimi, başta bilgisayar olmak üzere yeni teknoloji ürünlerine (yazılım programları, donanım, mikroelektronik araçlar, multimedia ürünleri, internet ve ona bağlı yazılım ve donanım ürünleri) verilen ortak isim şeklinde tanımlamak da mümkündür (Yazar, 2007: 574).

Büyükaslan (2003: 311), Bilişim Teknolojilerinden Yararlanarak Maupassant Öyküleri Üzerine Tematik Bir Çalışma adlı araştırmasında; CD, CD çalıcılar ve kaydediciler, multimedia, animasyon, baskı teknolojileri vb. bilgisayar ve ona bağlı gelişen teknolojiler ile internet, uydu erişimi, web yayıncılığı, ağ kullanımları, mobil telefon teknolojileri, kablo tv erişimi vb. iletişim teknolojilerinin bilişim teknolojileri (BT) kavramını belirttiğini ifade eder.

Başka bir tanımlama da öğretmenlerin ders anlatırken kullandıkları bilgisayar, video, televizyon, bağlantı kabloları, soketler, alıcılar, internet, uydu bağlantıları, telekomünikasyon araçları ile tüm yazılımların ve materyallerin bilgi ve iletişim

teknolojilerini içerdiği şeklindedir (Scaife ve Wellington, 1993'ten aktaran: Alev 2013: 16-17).

Bilişim teknolojileri, 1980'lerden itibaren kişisel bilgisayar kullanımının yaygınlaşmaya başlamasıyla bireysel boyuttaki önemini artırmış ve bilimsel açıdan da farklı disiplinlerde rağbet gören bir unsur hâlini almıştır (Yazar, 2007: 575).

2. 1. 3. 2. Eğitim-Öğretimde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı

Bilgi çağı olarak adlandırılan 21. yüzyılda, insanların bilgiye ulaşmada ve bilgiyi yaymada gelişmiş teknolojilere ihtiyaç duydukları bir gerçektir. Çünkü bilgiye ulaşabilen, bilgiyi kendi yapısına uydurarak buna yenisini katabilen ve bu bilgiyi yayabilen bireylerden oluşan toplumlar güçlü kabul edilmektedir (Erişen ve Çeliköz, 2012: 114).

Hayatımızı olumlu yönde etkilemesi ve pek çok sorunumuzu çözmesi teknolojinin öğretim amaçlı da kullanılabilmesi fikrini yaratmıştır. Çünkü bireyleri toplumun gereksinimleri doğrultusunda yetiştirme amacını taşıyan eğitim sistemleri günümüzde bilgi çağına uygun, bilgi toplumu üyesinin özelliklerini taşıyan bireyler yetiştirmekle mükelleftir. Dolayısıyla eğitim kurumlarının bireyleri hem yeni teknolojilerden haberdar etmek hem de bu teknolojileri nasıl kullanacaklarını bireylere öğretmeleri gerekir (Akkoyunlu, 38).

Bireylerin yaşamlarındaki davranış değişikliklerini esas alan ve “bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme süreci” olarak tanımlanan eğitim (Demirel, 2011: 6), bir yandan değişime hız katarken bir yandan da değişimden etkilenecek dönüşür (Vural, 2004: 20). Eğitim sistemi içindeki kurumların bu etkilenişe bağlı olarak bilimsel ve teknolojik gelişmelerden yararlanmasından sonucunda “eğitim teknolojileri” kavramı ortaya çıkmıştır.

“Öğrencilerin öğrenme düzeylerini yükseltmek üzere fen bilimleri alanında üretilen teknoloji ürünlerinin ve davranış bilimleri alanında ortaya çıkan bilgi birikiminin eğitim etkinliklerinde sistematik bir yaklaşımla uygulamaya konması süreci” olarak ifade edilen eğitim teknolojisi, eğitim sürecinde öğretmene ve öğrenciye önemli yararlar sağlar (Tandoğan, y.y.y.).

Teknolojinin eğitim etkinliklerinde etkin kullanılabilmesi için;

1. Eğitim sisteminin buna uygun olmasına ve öncü rol almasına
2. Teknolojiyi amaca uygun şekilde kullanabilecek öğretmenlere
3. Teknolojiye uygun öğretim programlarına
4. Teknolojinin değerlendirilebilir olmasına
5. Kapsamlı teknoloji, yazılım ve iletişim olanaklarına sahip ağ ortamlarına erişim olanaklarına

6. Toplumsal desteğe
7. Sürekli ve yeni teknoloji kullanımına imkân sağlayacak mali kaynaklara
8. Yeni öğrenme ortamlarını destekleyecek politikalara ve standartlara ihtiyaç duyulur (MEB, 2006: 11).

Eğitim sürecinin sonunda oluşan davranış değişikliği “öğrenme”, öğrenme için gerekli faaliyetlere ya da etkinliklere “öğretme”, bu etkinliklerin düzenlenmesine de “öğretim” denir. Görüldüğü gibi eğitim, öğretme ve öğretim birbiriyle ilişkilidir ve hepsinin amacı öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktır (Yiğit, Altun ve Özmen, 2013: 2).

Tandoğan (y.y.y.)’a göre öğretim, “öğretme işlevini üstlenen öğretmen, araç ya da gerecin öğrencinin öğrenmesine kılavuzluk ettiği etkileşim süreci”dir. Öğrenci için öğrenme, öğretmen veya öğretim araç-gereçleri için öğretimin gerçekleştiği bu ortamda bir iletişim, etkileşim söz konusudur. Dolayısıyla “öğretim öğrenme ortamını düzenlemekse ve öğrenme bu ortamla etkileşmek yoluyla oluşuyorsa öğretim aslında öğrenme ortamıdır.” (Vural, 2004: 20).

Eğitimden beklentilerin arttığı bilgi toplumunun eğitim anlayışına göre, nitelikli eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve bu ortamlardaki bileşenlerin görevlerini eksiksiz şekilde yerine getirmeleri gerekir (Yiğit ve diğerleri, 2013: 4).

Yiğit ve diğerleri (2013) tarafından yapılan çalışmaya göre öğretim; okul ortamında planlı, programlı, amaçlı yapılan, değerlendirilen faaliyetleri içerir ve öğrenene istedik davranış kazandırmayı amaçlar. Bireylerin, başkaları tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak gözlenebilen her türlü etkinlikleri “davranış” olarak nitelendirilir ve bu kavram yeni öğretim programlarında “öğrenci kazanımları” ya da “kazanım” sözcüğüyle ifade edilir.

Eğitimin bir alt dalı kabul edilen öğretimde “analiz, planlama, uygulama ve değerlendirme gibi aşamaları kapsayan, öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin etkinliğini artırmak amacıyla kullanılan bilgi iletişim teknolojileri öğretim teknolojisi”dir (Çağlar, 2012: 45) ve öğrenme-öğretme sürecinde öğretim teknolojisinin en işlevsel araçlarını günümüzde bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) barındırır (Alev, 2013: 16).

Slayt, resim, harita, film, radyo, televizyon vb. araçların öğrenme-öğretme sürecinde kullanılmasından sonra programlanabilir öğrenme araçları geliştirilmiş ve sonraki yıllarda bunlara bilgisayarlar eklenmiştir. 1975-1985 yılları arasında ise bilgisayarların okullara girmesine bağlı olarak ses, video, bilgisayar grafikleri, canlandırma (animasyon), benzeşim (simülasyon) gibi araç-gereçler öğretim amaçlı olarak eğitim ortamlarında yerini almıştır. Bunlara ek olarak günümüzde ağırlıklı olarak haberleşme araçları, CD-ROM’lar, internet ve lazer diskler öğretim amaçlı kullanılan diğer araçlardandır. İşte bu son dönemdeki araç-gereçlere verilen ortak isim bilgi teknolojisidir (Alev, 2013: 16).

Günümüzde öğretmen eğitiminin de önemli bir parçası hâline gelen BİT, eğitimde kalitenin artmasında önemli bir role sahiptir. Ancak öğretmenler tarafından BİT'in eğitimde kullanılabilmesi okulların araç-gereçlerle donatılması ve öğretmenlerin de bu araçları kullanabilme teknik bilgi ve becerilerine sahip olmalarının yanında teknolojiyi, öğrenme ortamları ile bütünleştirebilmeleriyle mümkün olacaktır (Gündüz ve Odabaşı, 2004: 47). Çünkü öğretme sınıf içerisinde sadece ne yapılması gerektiği konusunda bilgi sahibi olmayı değil, beklenmedik problem ve durumlarla karşılaşıldığında bu bilginin ne zaman ve nasıl kullanılacağını bilmeyi de gerektirir. Öğretmenlerin sahip olmaları gereken bu bilgi temeli, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarıyla kazandırılabilir (Alev, 2013: 20).

Bilgi ve iletişim teknolojisinin öğretime sağlayacağı yenilikler şu şekilde özetlenebilir:

1. Aktif ve bağımsız öğrenme yaşantılarına imkân verme
2. Bireysel öğrenmeye imkân tanıma
3. Okul içinde ve okul dışında öğrenmeye imkân tanıma (Alev, 2013: 18).

1970'li yılların ortalarına kadar eğitim kurumlarında kullanılan araç-gereçler öğrenmenin etkililiğini ve kalıcılığını artırmayı hedeflemiştir. Oysa bilgisayar teknolojisinin gelişimine paralel olarak bilgi ve iletişim teknolojisinin sınıflarda kullanılmasında farklı gerekçeler ortaya çıkmıştır:

1. Bilgi iletişim teknolojisini kullanabilecek bireylere sahip olmak
2. Gelecekte insanların büyük çoğunluğu için kaçınılmaz derecede önemli olacak temel bilgisayar becerilerini ve teknoloji bilincini bugünden öğrencilere kazandırmak
3. Mevcut eğitim programlarını geliştirmek ve uygulanmasını ilerletmek için teknolojiden faydalanmak
4. Daha uygun eğitim programları geliştirmek ve uygulayıcılara yeni roller yükleyerek eğitimdeki değişimi gerçekleştirmek (Alev, 2013: 21).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinden eğitimde; bilgi kaynakları, sunum araçları, öğrenme ve öğretmeye yardımcı araçlar, öğretim yöntemlerini değiştiren araçlar, iletişim araçları eğitim hizmetlerinin yürütülmesi gibi farklı amaçlar için faydalanılır:

1. Bilgi Kaynakları: BİT'in internet, veri tabanları, CD-ROM gibi araçlar kullanılarak zaman ve mekân bağı kalmadan her türlü bilgiye ulaşmada ve bunların sınıf ortamında öğrencilere aktarılmasına bağlı olarak bilgiyi araştırma, düzenleme ve analiz etme imkânı veren araçlar olarak kullanılabilmesidir. Öğrencilerin değişik kaynaklardan bilgilere ulaşmalarına ve karar vermelerine imkân sağladığından BİT bu yönüyle bilişsel ve yapısalcı öğretim yaklaşımlarına uygunluk gösterir. Ayrıca bu süreçte öğrenciler, hem zihinsel hem de fiziksel olarak aktif katılımcı durumundayken öğretmen bilgi aktaran değil bilgiye ulaşmada öğrencilerine destek veren rehber rolünü üstlenir.

2. Sunum Araçları: Tepegöz, slayt makinesi, televizyon, yansıtıcı gibi araçlarla BİT'in eğitimde en yaygın kullanım şeklidir.

3. Öğrenme ve Öğretmeye Yardımcı Araçlar: BİT'in öğrenme ve öğretme sürecini daha etkin hâle getirmek üzere kullanılmasıdır. Eğitimde anlaşılmasında güçlük çekilen soyut kavramların benzeşimler yoluyla somutlaştırılması, benzeşim ve modellemelerden faydalanarak sanal ortamda her türlü deney yapma olanağını sunması, laboratuvarlarda yapılması mümkün olmayan, tehlikeli, zaman alıcı konu ve kavramların öğretilmesinde deneysel ortamlar sunması, öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere kendi hız ve seviyelerine göre öğrenme etkinlikleri sunması, öğrencilere fiziksel ve zihinsel olarak derse aktif katılma imkânı vermesi, motivasyonu artırması, her türlü bilgiye ulaştırıcı ilgili bilgi ve becerinin kazandırılmasında yardımcı olması, görselliği ve seslendirmeyi de kullanarak etkileşimi zenginleştirmesi gibi birçok işleve sahiptir. Ayrıca, öğrenme ve öğretmeyi etkili hâle getirmede BİT; zaman kazandırma ve üretkenliği artırma bakımından da önemli işlevlere sahiptir.

BİT'in öğrenme ve öğretme sürecinde yardımcı araçlar olarak kullanılması sonucunda öğrenciye kendi bilgisini kendi yaşantıları yoluyla kurma fırsatı sağlanır. Bu süreçte öğrenciye rehberlik etmekle yükümlü öğretmenin BİT'ten ne anladığı ve onu hangi amaçla kullandığı önemlidir. Çünkü eğitimde esas olan yeniliği ve yeniliğin muhtevasını anlamak ve özümseyerek kullanmaktır. Bu durum öğretim sürecinin etkililiğinin sağlanması bakımından önemlidir. BİT'in eğitime uyarlanması otuz yıllık başarısızlığın en önemli nedenlerinden biri de budur.

4. Öğretim Yöntemlerini Değiştiren Araçlar: Geleneksel, öğretmen merkezli yaklaşımdan yapılandırıcı, öğrenci merkezli yaklaşıma geçişte BİT'in etkisi çok fazladır. Bilgi ve iletişim teknolojileri bireysel öğrenmelere, öğrenmenin okul dışına taşmasına ve iş birliği öğrenmelere imkân hazırlar. Buna rağmen BİT'in günümüzde yapılandırıcı yaklaşım çerçevesinde kullanılması çok da yaygın değildir.

5. İletişim Araçları: BİT'in bilgi kaynağı olarak kullanılmasından sonra belki de en yaygın kullanım şeklidir. Gerek öğretmenlerin öğrencileriyle veya başka okullarda ya da ülkelerdeki meslektaşlarıyla öğretim etkinliklerini geliştirmek üzere gerek öğrencilerin kendi aralarında ya da dünyanın herhangi bir yerindeki kişilerle bilgi alışverişinde iletişim kurmalarında hızlı ve düşük maliyete sahip BİT'ten yararlanabilmeleridir. Ülkemizde eğitimde BİT'ten iletişim aracı olarak faydalanılması pek yaygın değildir. Oysa BİT'in iletişim araçları olarak kullanılması bireysel öğrenme, etkin rehberlik ve dönüt verme gibi pek çok fayda sağlar. Akranlar veya öğretmen-öğrenci arasında iletişimin sanal ortamlarda da gerçekleşmesini sağlayacak wiki, blog, forum vb. teknolojileri ile sosyal paylaşım ağlarından facebook, twitter; video paylaşım sitelerinden youtube; iletişim

araçlarından msn, skype gibi Web 2.0 araçları sayesinde eğitim-öğretim okul dışına da çıkacak ve böylece öğrencinin sürekli gelişimine katkı sağlanacaktır.

6. Eğitim Hizmetlerinin Yürütülmesi Amaçlı Araçlar: Bilgisayarların eğitim kurumlarına girmesi ilk olarak eğitim hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla. Öğretmen, personel ve öğrencilerle ilgili kişisel bilgilerin saklanarak gerektiğinde kullanılmasında ve rehberlik hizmetlerinde, yazışmalarda, soru bankası oluşturmada bilgisayarlar etkin bir şekilde kullanılır (Alev, 2013).

Bilgi ve iletişim teknolojisinin; bilgisayar destekli öğretim ve internet teknolojisinde yaşanan gelişmeler sonucunda yaygınlaşan e-öğrenme sistemi, etkileşim, zaman ve mekândan bağımsız öğrenim imkânı gibi öğrenme ve öğretme sürecine önemli katkı sağladığı (Kantoğlu, 2012: 20) bütün dünyada kabul görmekte, bundan dolayı hükümetler bu alana çok ciddi kaynaklar ayırmaktadır.

Ülkemizde 1980'li yılların ortasında başlayan yatırımlar son zamanlarda daha da artmış (Alev, 2013: 28) Millî Eğitim Bakanlığı, bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili olarak çeşitli projeler geliştirmiştir. Bu projeler şunlardır:

1. İnternete Erişim Projesi: Bu projeye her okulun internet donanımının sağlanarak e-öğrenme yönteminin teşvik edilmesi böylece öğrencilerin bilgiye erişme, bilgiyi üretme kullanma ve paylaşma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2. Gelecek için Eğitim: Bu projeye özel eğitimler sonucu yetiştirilen formatör öğretmenler vasıtasıyla üç yıl içinde 50.000 öğretmenin bilgisayar okuryazarı olması amaçlanmaktadır.

3. e-Öğrenme-Eğitim Portalı: Bu projeye eğitimde teknoloji kullanımını sistemli bir politika olarak yaygınlaştırmak ve başta öğretmenler ile öğrenciler olmak üzere tüm bireylerin eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim portalını kurmak amaçlanmaktadır. Bu portalla aşağıda sıralanan hizmetlerin yerine getirilmesi planlanmaktadır:

1. Müfredata uygun yazılımlar
2. Öğrenci, öğretmen, yönetici ve ailelerin isteklerinin karşılanacağı zengin, güncel ve güvenilir eğitsel içerik
3. Eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan uzaktan eğitim hizmetleri
4. Uzaktan eğitim yoluyla uluslararası niteliklerde yabancı dil öğretimi ve mesleki eğitim
5. Öğrenci, öğretmen ve yönetici eğitimi
6. Öğrenci, öğretmen, yönetici ve ailelerin karşılıklı iletişimi e-posta, web sayfaları vb. hizmetler)

7. Arama motorları ve linkler aracılığıyla gerekli site yönlendirmeleri ile her yaşta birey için gerekli eğitim bilgilerinin ve yardımcı hizmetlerin sağlanması adına sürekli eğitim ortamının hazırlanması (MEB, 2009: 37-38).

Araştırmalar günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim kurumlarına uyarlanması hedeflenen düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır. Alev (2013), bunun en temel nedenlerinin şöyle sıralanabileceğini ifade eder:

1. Bilgi iletişim teknolojisinin öğrenme ve öğretmedeki rolünün yeterince anlaşılması
2. Bilgi iletişim teknolojilerinden beklentiler hakkındaki belirsizlik ve açıklığın olmayışı

Ayrıca bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime uyarlanması konusunda öğretmenlerin teknolojiyi benimsemelerinde ve kullanmalarında okul içi ve okul dışı birçok faktörün etkili olduğunu belirtir ve bu faktörlerden temel olanlarının da şöyle sıralanabileceğini ifade eder:

1. Öğretmen Tutumları: BİT'in eğitime uyarlanmasında merkezi bir rol üstlenen öğretmenlerin, getirilmek istenen yeniliği kabul etmeleri ve ona gönül vermeleri durumunda bu değişim gerçekleşir. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler öğretmenlerin tutumlarını olumlu yönde geliştirebilir. Ancak bu eğitimlerin uygulamaya dayalı, teknolojik pedagojik alan bilgilerinin gelişimine katkı sağlayıcı nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.

2. Teknolojinin Varlığı ve Kaynaklara Ulaşım: Öğretmenlerin teknolojiyi benimseyip uygulamalarında onlara ulaşabilmeleri ve onları kullanabilmek için belli bir süre üzerinde çalışıp deneyim kazanmaları gerekir. Bu nedenle öğretmenlerin BİT araçlarına bireysel ulaşmalarının ve okul içerisinde ulaşmalarının sağlanması gerekir.

3. Öğretmen Eğitimi ve Sürekli Mesleki Gelişim: Yenilikleri sınıf içerisine taşıyan anahtar kişiler öğretmenlerdir ve her yenilikte eğitim gerekli olduğu gibi BİT uygulamaları konusunda da öğretmenlerin meslek öncesinde eğitimlerine başlanmalı ve meslek içinde de sürekli olarak eğitilmelerine devam edilmelidir. BİT, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi öğretmen mesleki gelişiminin ve mesleki bilgisinin bir parçası kabul edilmeli ve hizmet öncesi ile hizmet içi öğretmen eğitimi programlarına uyarlanmalıdır. BİT'le ilgili verilen eğitim programları teknik bazı becerilerin kazandırılmasından öteye geçmeli ve öğretmenlere kendilerine model olabilecek uygulamalarla BİT'i sınıf içerisinde pedagojik amaçlı nasıl kullanabileceklerine dair deneyimler kazandırılmalıdır. Gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi eğitim programlarında BİT'i anlatan kişilerin, BİT'i alan öğretiminde kullanmak üzere model oluşturmaları hâlinde öğretmenlerin yeniliğe karşı olumlu tutum geliştirmelerinde ve yeniliği kullanmaya ikna edilmelerinde kolaylık yaşanır.

4. Okulda Öğretmene Destek: Öğretmenlere okulda verilen destek tıpkı hizmet öncesi eğitimde olduğu gibi daha çok teknik becerilerin kazandırılması şeklinde olduğundan BİT'in eğitime uyarlanmasında başarılı olunamamaktadır. Okullarda öğretmenlere hem teknik hem de pedagojik desteği sağlayabilecek bilgi ve becerilerle donatılmış, bilgisayar öğretmenliği bölümünden mezun öğretmenlerin BİT koordinatörleri olarak çalışmalarını sağlanmalıdır.

5. Sürekli Destek ve Yönetim: Okullardaki yönetim şekli öğretmenlerin yeniliği anlama ve uygulaması için verilecek desteğin şeklini de belirler. Araştırmalar, öğretmenlerin yeniliğe ayak uydurmalarında okul yöneticilerinin liderlik özelliklerinin, mesleki kalitelerinin, yönlendirme ve kılavuzluk yapma becerilerinin önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

6. Zaman Faktörü: Günlük okul faaliyetlerinde çok meşgul olan öğretmenlerin hızla gelişen ve değişen teknolojiyi takip etmeleri ve uygulamaya koymaları çok uzun bir süreç gerektirir. Süreçteki bu uzunluk yeniliklere katılıp katılmama noktasında önemli rol oynar. Değişim zaman alıcıdır ve BİT' ten verim alabilmek için uyarılma sürecine yeterli zaman tanınmalıdır.

Sonuç olarak eğitimde yeni anlayışlar gerektiren BİT uygulamalarının istek, emek, bilgi, teknik ve pedagojik beceri, para, enerji ve zaman gerektirdiği kabul edilmeli ve bunun sağlanabilmesi için bu araçlar uygun yaklaşımlarla eğitime uyarlanmalıdır (Alev, 2013: 28).

Türk eğitim sistemi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı bütün imkânlardan bireylerinin en üst seviyede yararlanmasına yönelik gayret içerisinde (Vural, 2004: 332). Çünkü bir toplum ilerleme ve gelişme yolunda yaratıcı bireylere ihtiyaç duyar. Bireylerin okudukları metinleri belleklerinde canlandırabilmeleri ve yaşama ilişkin bilgileri bu metinlerden alabilmeleri için onlara verimli ve eğitici ders ortamları oluşturulmalıdır (Atılğan, 2011: 92).

Başka bir ifadeyle bilginin çok daha kısa sürede, kalıcı şekilde verilmesi ve öğrenci başarısına katkı sağlanabilmesi için eğitim ortamlarının; öğrencilerin ihtiyacına ve gerçek hayata uygun şekilde düzenlenmesi yani somutlaştırılması ve öğrenci için anlamlı hâle getirilmesi gerekir (Şahin ve Yıldırım, y.y.y.: 3). Aslında burada "ortam" sözcüğünden sadece öğretimin yapılacağı yerin değil, bilginin aktarılmasında ve öğrenmeyi gerçekleştirecek bireylerin çalışmalarına rehberlik edilmesinde kullanılacak yöntemlerin, araç-gereçlerin ve materyallerin anlaşılması gerekir (Demirel ve Yağcı, 2012: 13).

Öğretim ortamlarında kullanılan araç-gereçlerle öğrencilerin olabildiğince çok duyu organına hitap edilebildiğinden öğrencilerin daha kolay aktif hâle gelmeleri sağlanır. Çünkü geleneksel sınıf ortamlarına giren teknolojik araçlar, öğrencilerin hem gözüne hem

de kulağına hitap etmektedir. Ayrıca, etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesinde eğitim araçları öğretmene en büyük yardımcısıdır. Teknolojik araçların öğretmenin yerini alması asla söz konusu değildir (Özmen, 2013: 68). Çünkü bu araçlar öğretici tarafından kullanılacak ve öğrenen de sadece araçların etkisini görecektir (Vural, 2004: 20).

Bir öğretmenin konusuna en uygun araç-gereci seçebilmesi onun göstereceği başarının derecesine ve eğitim teknolojisi alanında sahip olduğu davranışların niteliğine bağlıdır (Vural, 2004: 100).

Özmen (2013), araç-gereçlerin öğretime çoklu öğrenme ortamı sağlama, öğrencilerin farklı öğrenme ihtiyaçlarını karşılama, dikkati çekme, hatırlamayı kolaylaştırma, soyut durumları somutlaştırma, zamandan tasarruf sağlama, güvenli gözlem yapma, içeriği tutarlı şekilde sunma, tekrar tekrar kullanabilme ve içeriği basitleştirme gibi pek çok fayda sağladığını belirtir.

Derslerde kullanılacak araç-gereç oranına bağlı olarak öğretimin niteliği de artar. Ancak burada temel sorun hangi aracın kullanılması gerektiğinin öğretmenlerce bilinmemesidir. Öğretim ortamlarında ders ve konuların içeriğine uygun araç-gereçlerden hangisinin kullanılacağı öğretim amaçları, yöntem ve içeriğe bağlı olarak belirlenir.

Eğitim araçlarının kullanılması sırasında dikkate alınması gereken temel ilkeler şunlardır:

1. Eğitim araçları, öğretim amaçlarını dikte etmekten çok izletmelidir. Esas olan araç değil eğitimidir. Araç sadece eğitimi desteklemek, zenginleştirmek veya basitleştirmek için kullanılmalıdır.
2. Öğretmenler genellikle alışık oldukları çalışma şeklinden kolay kolay vazgeçmek istemezler. Bu nedenle eğitim araçlarının kullanılmasında değişiklik yapmak zaman ve çabayı gerektirir.
3. Eğitim araçları hiçbir zaman öğretmenin yerini tutamaz, öğretmene eğitim faaliyetleri sırasında yardımcı olur ve işini önemli ölçüde hafifletir.
4. Hiçbir eğitim aracı diğerinden üstün değildir. Farklı davranışların kazandırılmasında farklı araç-gereçler etkili olabilir. Önemli olan aracın amaca en iyi şekilde ulaşmayı sağlamasıdır.
5. Farklı şekillerde kullanılabileceğinden öğretmen, eğitim araçlarının kullanım şekillerini bilmeli ve ona göre hareket etmelidir (Özmen, 2013: 91-92).

Birçok faydası olmakla birlikte öğretim ortamlarında kullanılan araç-gereçlerin öğrencilerin düşüncelerini azaltma, aracın temininin pahalı olması, sürekli taşınma zorunda kalındığında zahmetli olması, istenilen aracı anında etkili bir şekilde kullanmak için gerekli zaman ve hazırlığın bazen olamaması gibi bazı sakıncaları da mevcuttur (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2003'ten aktaran: Özmen, 2013: 93).

Sonuç olarak kullanımından çok insan yaşamındaki yeri ve konumunun ne olacağı daha önemli olan teknoloji, öğretimde yardımcı bir rol üstlenmeli, amaç hâline dönüştürülmemelidir. Çünkü teknoloji kullanımı öğretimde başarıya ulaşmak için tek başına yeterli değildir. Bazı dersler için teknoloji daha fazla kullanılabilirken bütün bir dönemi kapsayacak şekilde teknoloji desteğine ihtiyaç duyulabilecek ders sayısı yok denecek kadar azdır (Carnegie Commision On Higher Education, 1972: 11'den aktaran: Demirel ve Yağcı, 2012: 10).

2. 1. 3. 2. 1. Eğitim-Öğretim ve Bilgisayar

Bilgi ve teknolojinin toplumsal alanlarda yoğun olarak kullanılması her alanda olduğu gibi eğitim alanında da yapısal birçok değişimi zorunlu kılmıştır. İnsanlığın ve teknolojinin gelişmesinde çok önemli bir yere sahip olan eğitimin günün ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için teknolojinin en son olanaklarıyla donatılması ve çağa göre düzenlenmesi mecburiyeti vardır. Günümüzde teknolojinin ilerlemesine ve eğitime verilen önemin artmasına bağlı olarak eğitim sorunlarına teknolojiden faydalanılarak çözüm bulma anlayışı gelişmiştir. Bu teknolojilerden biri de bilgisayardır (Demirel ve Yağcı, 2012: 114).

Bilgisayar; "çok çeşitli amaçlara hizmet eden; dört işlemi ve mantık işlemlerini yapabilen; bilgi kaydetme, işleme ve iletme özellikleri olan; komut kabul eden ve bu komutlara göre yaptığı işlemleri kontrol edebilen niteliklere sahip; yeni bir teknolojinin gelişmesine öncülük eden insan zekâsının önemli bir ürünüdür." (Alkan, 2005: 180). İşman (2001)'a göre bilgisayar; "bilgileri belli özelliklere göre tasarlayıp organize eden, istendiği kadar hafızada saklayan, istendiği zaman kullanıma sunan ve işleme alan ve sonuçları her zaman bir çıktı hâlinde sunan bir yapı"dır.

Donanım ve yazılım olmak üzere iki temel ögeye sahip olan bilgisayarın; görebildiğimiz ve dokunabildiğimiz parçaları donanımı, bilgisayara ne yapması gerektiğini bildiren bir dizi komut da yazılımı ifade eder (Akkoyunlu, y.y.y.: 42).

İlk önceleri bir hesaplama aracı olarak üstünlüğünü kabul ettiren bilgisayar, bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak günümüzde bilgi üretimi, paylaşımı ve iletişim aracı olarak yaygın bir kullanım alanı bulmuştur (Daştan, 2005: 18).

Bilgisayar teknolojisinde elde edilen bilgilerin iletişim teknolojisine uygulanması sonucunda yeni teknolojiler bireyleri iletişim teknolojisi içerisinde etkin kılmış, buna bağlı olarak bilgi toplumunun gerektirdiği insan tipini yetiştirmek zorunlu olmuştur. Eğitim ortamları içerisinde bu insan tipini yetiştirmede en büyük yardımcı teknolojidir ve özellikle de bilgisayardır (Akkoyunlu, y.y.y.). Başka bir ifadeyle hiç kuşku yok ki bir okulun en temel araçlarından biri bilgisayarlardır (MEB, 2007: 7).

Erişen ve Çeliköz (2012), bilgisayarların eğitimde kullanılmasına neden ihtiyaç duyulduğunu şöyle sıralar:

1. Eğitime olan talebin artması
2. Yaşam boyu öğrenme anlayışının hâkim olması
3. Fırsat ve imkân eşitliğinin daha etkili bir şekilde sağlanması
4. Öğretmen sayısındaki yetersizlik
5. Bilgi miktarının hızla artması
6. Bireysel öğretim gereksinimi
7. Öğretmen niteliğinin artması, teknoloji okuryazarı olma, derslerinde teknoloji kullanabilme, öğrencilerini teknoloji kullanmaya yönltebilme, öğrencilerine bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerilerini kazandırma, mesleki gelişim ve deneyim paylaşımı için meslektaşlarıyla iletişim kurma gereksinimleri
8. Öğrenci sayısının hızla artması
9. Öğrencilerin yeni teknolojilerle donanmış bir topluma hazırlanma, bilgiye gereksinim duyma ve aradığı bilgiye ulaşabilme, ulaştığı bilgiyi seçme, örgütlenme ve kullanabilme, problem çözebilme, teknolojiyi etkili olarak kullanabilme, iletişim kurabilme ve grup çalışması yapabilme, teknolojiyi mesleklerinde profesyonelce kullanabilme gereksinimleri
10. Bilgisayarların öğrenme öğretim ortamlarını zenginleştirilmesi
11. İnsan faktöründen kaynaklanan bazı hataların ortadan kaldırılması ve pek çok işlemin daha kısa sürede yapılabilmesi
12. Bilgisayar teknolojilerinin giderek küçülmesi ve maliyetlerinin çok düşmesi

Dersleri görsel-işitsel hâle getirebilmek, etkili öğretim ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilebilmek için eğitim-öğretimde bilgisayarlardan yararlanılabilir (Şimşek, 2002: 57-58'den aktaran: Şengün ve Turan, 2002: 93). Birey bilgisayar sayesinde bireysel ya da grup olarak daha hızlı bir şekilde daha çok bilgiyi kısa zamanda öğrenebilir (İşman, 2001: 2).

Alkan (2005), eğitsel verileri düzenleme ve değerlendirme, eğitim sektörünün yönetimiyle ilgili işlevler ve öğretim işlevi olmak üzere üç eğitsel işleve sahip olan bilgisayarın eğitimde kullanılmasının gör-işit tekniklerinin mantıklı bir gelişimi olduğunu, teleskop ve mikroskopun insanın görme ufkunu genişletmesi gibi bilgisayarın da insanın mantık ve sezgisini, idrakini genişleterek bilim ve eğitime katkı sağlayabileceğini belirtir.

Akkoyunlu (y.y.y.: 39), yapılan araştırmaların bilgisayarın; temel becerilerin öğretilmesi, pekiştirilmesi ve kalıcılığının sağlanması ile problem çözme, model geliştirme, eleştirel düşünme, karar verme gibi üst düzey zihinsel becerilerin kazandırılmasında önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya çıkardığını ifade eder.

Çok farklı amaçlara hizmet edebilen bilgisayarlar eğitim sürecinde araştırma, yönetim, rehberlik ve danışmanlık, eğitim-öğretim ortamlarını planlama ve tasarım faaliyetleri, ölçme-değerlendirme, kütüphanecilik hizmetleri, iletişim, okul bütçelerinin organizasyonu, bilgisayar laboratuvarları ve öğrenci işleri alanlarında kullanılır (Erişen ve Çeliköz, 2012: 125, İşman, 2001:2).

Günümüzde bilgisayarlar eğitimde yerini almıştır ve artık eğitimde bilgisayar kullanmanın gerekli olup olmadığı değil, bilgisayarların yeni bilgiler öğrenme ve öğretmede nasıl daha verimli kullanılabileceği üzerinde çalışılmaktadır (Çetin, 2010: 212; Alev,1997: 4).

Ancak bilgisayarların eğitimde etkin olarak kullanılabilmesi için öğretmenlerin bilgi teknolojilerini tanımaları ve onları kullanabilmeleri gerekir (Erişen ve Çeliköz, 2012). Bilgi teknolojilerinin bir ürünü olan bilgisayarı diğer teknolojik araçlardan farklı kılan onun üretim, öğretim, yönetim, sunu ve iletişim bakımından çok yönlü bir araç olarak kullanılabilmesidir (Vural, 2004: 193).

Bilgisayarın eğitim alanında kullanılmasıyla birlikte okullarda bilgisayar destekli eğitim (BDE) ön plana çıkmış, buna bağlı olarak yeni yaklaşımlar geliştirilmiştir (Taş ve diğerleri, 2007: 32).

“Bilgisayarın hem sınıf içinde çeşitli derslerin öğretimi için hem de okul yönetiminin çeşitli işleri için kullanılması” (Akkoyunlu, y.y.y.: 41) şeklinde tanımlanan BDE, bilgisayarın öğrenmenin meydana geldiği bir ortam şeklinde kullanılarak öğretim sürecini ve öğrenci motivasyonunu güçlendirdiği, öğrencinin öğrenme hızını ayarlayabildiği ve kendi kendine öğrenmeyi gerçekleştirebildiği bir öğretim yöntemidir. Başka bir ifadeyle “öğretim sürecinde öğrencilerin bilgisayarda programlanan dersler ile etkileşimde bulunduğu, öğretmenin rehber, bilgisayarın ise ortam rolünü üstlendiği etkinliklerdir (Şahin ve Yıldırım, y.y.y.: 58).

Ancak bilgisayarlı eğitimde dikkat edilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır:

1. Öğrenci yaptığı davranışın doğruluğunu ya da yanlışlığını hemen görebilmeli
2. Öğrenciye uygun olan dönütler anında verilmeli
3. Öğrenme faaliyetleri basamaklar hâlinde sunulmalı
4. Değerlendirmeler hemen yapılmalı
5. Öğrenme bilgi düzeyinden başlayıp kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerine doğru gitmeli
6. Öğrenme faaliyetleri tam zamanında organize edilmeli
7. Öğrenme faaliyetleri belli bir plan dâhilinde gerçekleştirilmeli
8. Ekran etkili şekilde tasarlanmalı
9. Yazılar, şekiller, grafikler vb. okunabilir ve görünebilir olmalı

10. Ekran bilgisi etkili olarak yapılmalıdır (İşman, 2001: 3).

Şahin ve Yıldırım (y.y.y.), BDE'nin; öğrenme hızı, katılımcı öğrenme, öğretimsel etkinliklerin çeşitliliği, öğrenci etkinliklerinin ve performansının izlenebilmesi, zamandan ve ortamdaki bağımsızlık şeklinde yararları olduğunu belirtir. BDE'nin sınırlılıklarını ise; öğrencilerin sosyo-psikolojik gelişimlerini engellemesi, özel donanım ve beceri gerektirmesi, eğitim programını desteklememesi, öğretimsel niteliğin zayıf olması şeklinde ifade eder.

Alev (1997), öğrencilerin anlamakta zorluk çektikleri kavramları zihinlerinde canlandırmaları noktasında bilgisayar destekli eğitimin diğer yöntemlere oranla daha etkili olduğunu belirtir.

Ancak BDE konusunda yapılan araştırmaların çoğunda geleneksel öğretim yöntemleriyle BDE yöntemi arasında çok büyük farklılıklar olmadığı da tespit edilmiştir (Kulik ve Kulik, 1991: 75-94'ten aktaran: Şahin ve Yıldırım, y.y.y.: 61). Her şeye rağmen araştırma sonuçlarından hareketle bazı derslerin ve konuların öğretilmesinde geleneksel öğretim yöntemlerine oranla BDE'nin çok daha etkin ve başarı artırıcı bir yöntem olduğu bilinen bir gerçektir (Şahin ve Yıldırım, y.y.y.: 61).

Toplumların geleceğini yönlendirmede bilgisayarlı eğitim etkin rol oynayacak, bilgiyi üreten ve satan ülkeler lider toplum görevini üstlenecektir. Bilgisayarlı eğitimde öğretmen ve öğrencinin rolü değişecek ancak bilgisayar asla öğretmenin yerini almayacaktır. Öğretmen uygulayıcı, yönlendirici ve rehberlik edici bir rol üstlenecek, öğrenciler uygulama içinde daha bağımsızlaşacaktır. Herkes öğrenen konumuna geçecek, öğrenciler bilgi üretimine katılacaktır (İşman, 2001: 2, 3; Şengün ve Turan, 2002: 94).

Öğretim sürecinde bilgisayarlardan iki farklı şekilde yararlanılır:

1. Bilgisayar temelli/tabanlı öğretim (BTÖ)
2. Bilgisayar destekli öğretim (BDÖ) (Vural, 2004: 186; İşman, 2011: 29).

Bilgisayar temelli öğretim; eğitim-öğretim faaliyetlerinin bilgisayar tarafından gerçekleştirilmesi ve öğretmenin geri planda kalarak organizasyon işlerini yönetmesidir (İşman, 2001: 29).

Bilgisayar destekli öğretim ise "bilgisayarların sistem içine programlanan dersler yoluyla öğrencilere bir konu ya da kavramı öğretmek ya da önceden kazandırılan davranışları pekiştirmek amacıyla kullanılması" olarak tanımlanır (Yalın, 2004: 164-164'ten aktaran: Çetin, 2010: 217) ve bilgisayarın öğrenme-öğretme sürecinde seçenek olarak değil sistemi tamamlayıcı ve güçlendirici bir araç olarak kullanılmasını ifade eder (Vural, 2004: 193; Akkoyunlu, 41).

Demirel (2011)'e göre BDÖ, "ders içeriğini sunmak için bir bilgisayarın öğrenciyle doğrudan etkileşime girmesi için kullanılması"dır. Bu öğretim yönteminde, dersin ve

belirlenen hedef ve davranışların öğrencilere temel öğreticisi öğretmendir ve bilgisayarlar öğretmenler tarafından sadece yardımcı araç olarak kullanılır (Demirel, 2011: 165; İşman, 2001: 29). Öğretmen konusunu anlatırken sahip olduğu yazılım ve donanım olanaklarına, konunun ve öğrencilerin özelliklerine göre bilgisayarı değişik yer ve zamanlarda kullanabilir (Demirel, 2011: 165).

BDÖ yöntemini kullanan bir öğretmen derslerinde bilgisayardan yardımcı araç olarak aşağıda sıralandığı gibi yararlanabilir:

1. Konuları tekrar etme ve alıştırma yapma
2. Kavram, yöntem, ilke ve yasaları öğretme
3. Problem çözme yollarını öğretme
4. Gözlem ve deney yaptırma (Akkoyunlu, y.y.y: 41).

Bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının başarıya ulaşmasında yazılım, donanım, öğrenci motivasyonu, uygun müfredat programı hazırlama, nitelikli öğretmen yetiştirme gibi birçok faktör önemli rol oynamakla birlikte (Uşun, 2004; Şengün ve Turan, 2002: 94; Alev, 1997: 1), özellikle öğretmen, yazılım ve donanım bu süreçte büyük önem taşımaktadır (Şengün ve Turan, 2002: 94).

BDÖ'de konular önceden hazırlanmış olan yazılımlara öğretilir. BDÖ programları hazırlanırken beceri ve davranışlar programın esasını oluşturmalıdır. Programın yani eğitim yazılımının içeriği eğitim programına uygun olmalı, programları kullanacak öğrencilerin sınıf ve yetenek düzeyleri belirtilmelidir (Demirel, 2011: 170).

Ancak BDÖ'de bilgisayardan etkili biçimde yararlanılabilmesi için yeterli sayıda, nitelikli yazılımlara ihtiyaç vardır. Bu sağlanamadığı takdirde okullarda bilgisayar destekli öğretim başarılı şekilde uygulanamaz (Akkoyunlu, y.y.y.: 41).

Öğretim ortamlarında en çok kullanılan bilgisayar destekli eğitim yazılımları; bire-bir eğitim yazılımları, alıştırma ve uygulama yazılımları, problem çözme yazılımları, animasyon yazılımları, benzeşim yazılımları ve eğitsel oyun yazılımlarıdır. Türkiye'de eğitim amaçlı geliştirilen ve kullanılan yazılımlardan bazıları şunlardır:

1. DynEd (yabancı dil öğretimi için geliştirilmiştir)
2. Vitamin (ilk, orta ve lise düzeylerinde öğretmen ve öğrenciler için geliştirilmiştir)
3. EBA (öğretmenlere ve öğrencilere sunulan görsel ve işitsel eğitim yazılımlarını içerir) (Altun, 2013: 203).

İşman (2001), çeşitli bilgisayar programları sayesinde öğrencilerin yaratıcılık yeteneklerinin rahatlıkla geliştirilebileceğini, bu öğrencilerin daha fazla bilgi öğrenebileceğini belirtir.

Bilgisayar Destekli Öğretimin Amaçları

1. Geleneksel öğretim yöntemlerini daha etkili hâle getirmek

2. Öğrenme sürecini hızlandırmak
3. Zengin bir materyal sağlamak
4. Ucuz ve etkili öğretimi gerçekleştirmek
5. Gereksinmeye dayalı öğretimi gerçekleştirmek
6. Telafi edici öğretimi sağlamak
7. Öğretimde sürekli olarak niteliğin artmasını sağlamak
8. Bireysel öğretimi gerçekleştirmek (Barker ve Yeates, 1985: 27'den aktaran: Uşun, 2004: 43).

Bilgisayar Destekli Öğretimin Yararları

1. Öğrencileri sürekli aktif tutar.
2. Her öğrenciye kendi öğrenme hızında bir öğrenim sağlar.
3. BDÖ'de bilgisayara kolayca uygulanabilen benzeşim tekniği ile sınıf ortamına getirilmesi zor olan olaylar yaşatılabilir.
4. BDÖ'de öğretmen yeni yaklaşımlar ortaya çıkarabilir, öğretimin niteliği oldukça yüksek düzeye taşınabilir.
5. Konular daha kısa sürede, sistematik olarak öğretilir.
6. Bilgisayarlar öğrencilerde özgüveni sağlar. Kişisel yapısından dolayı potansiyelini ortaya koyamayan öğrenciler BDÖ'de başarılı olabilir.
7. Öğrenci kendisine ait bir kişisel öğrenme ortamında rahatlıkla çalışır.
8. Hızlı geri bildirim verir.
9. Zamandan ve ortamdaki bağımsız öğrenme olanağı sağlar.
10. Yazım becerilerini geliştirir, zenginleştirir (dil bilgisi, imla vb.).
11. Çok zengin bilgi kaynaklarına kısa zamanda doğrudan ulaşır.
12. Öğrencilerin birlikte hareket etmesini sağlayarak grup çalışmalarına fırsat verir.
13. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlar.
14. Öğretici faaliyetlerin (öğretim yöntem ve tekniklerinin) çeşitliliğini artırır.
15. Öğrenci faaliyetlerinin ve performansının izlenebilmesine olanak sağlar (Demirel, 2012: 185-186; İşman, 2001: 28; Altun, 2013).

Bilgisayar Destekli Öğretimin Sınırlılıkları

1. BDÖ'yü eğitime uyarlamak pahalı bir yatırımdır.
2. BDÖ mevcut eğitim programlarını desteklemezse yararı yok denecek kadar azdır.
3. Bilgisayar kullanıcılarının bilgisayarlarla ilgili yüksek beklentilerinin olması verimliliği düşürür.
4. Bilgisayar teknolojilerine fazla zaman ayıran bireylerin sosyo-psikolojik gelişimleri problemlidir.

5. Eğitimcilerin yeterli bilgi ve becerileri olmadığı takdirde BDÖ'nün eğitime uyarlanmasında zorluk yaşanır.
6. Sürekli kullanıldığında motive edici etkisi azalır (Altun, 2013).

İçinde bulunduğumuz yüzyılın en etkili bilgi işlem aracı olan bilgisayarların eğitimde kullanılmasına yönelik çalışmalar 1950'li yıllardan beri devam etmektedir (Erişen ve Çeliköz, 2012: 124). Ancak bilgisayarlı eğitime geçiş konusunda gelişmiş ülkelerde bile teknolojinin hızlı gelişimine bağlı olarak bazı problemlerle karşılaşmıştır. Öğretmenler dersleri bilgisayar destekli işlemleri doğrultusunda yetiştirilmiş ancak bilgisayar okuryazarlığı ve bilgisayar dili öğretmeden öteye geçilememiştir. Dolayısıyla öğretmenlere bilgisayarın öğrenmede etkili bir araç olduğunu benimsetmek zaman almıştır. Öğretmenler bu teknolojiyi kullanmada çekingen davranmış hatta içlerinden bazıları bu düşünceye karşı çıkmıştır (Alev, 1997: 8).

Türkiye'de ilk olarak 1980'li yıllarda bilgisayarlardan söz edilmeye başlanmış ve kamu kuruluşlarına bilgisayarlar girmeye başlamıştır. MEB bilgisayar kullanımını konusunda ilk kez 1985 yılında hizmet içi bir kurs düzenlemiştir. 1987 yılında ise ilk defa bilgisayar destekli öğretimle ilgili bir kurs düzenlenmiştir (Alev, 1997). Ancak Türkiye'de bilgisayarların ortaöğretimde yaygın olarak kullanımına 2000'li yılların başında geçilmiştir (Taş ve diğerleri, 2007: 32).

Bilgisayar destekli öğretim, farklı özellikleri olan öğrencilere kendi özelliklerine uygun öğrenme-öğretme faaliyeti sunduğundan günümüz eğitim sisteminde çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Öğretmenler bu öğretim yöntemini kullanmakta çekinceli davranmamalıdır. Çünkü bu yöntem sayesinde kalıcı, etkili ve uygun olan öğrenme-öğretme ortamlarını kendi öğrencilerine istenilen yerde ve zamanda (evde, tatilde, iş yerinde) sunabilmek imkânına sahip olmaktadır (İşman, 2001: 31).

2. 1. 3. 2. 2. Eğitim-Öğretim ve İnternet

Bireylerin ve toplumların ihtiyaçlarına, öğrenme kuramlarına, öğretim yöntem ve tekniklerine, teknoloji ve öğrenme ortamlarının tasarımına ilişkin gelişmelere bağlı olarak günümüzde teknolojinin öğretim sürecinde kullanımında artış gözlenmektedir (Alev, 2013: 14). İletişim teknolojileri içerisinde 1980'li yıllardan sonra, büyük bir gelişme gösteren araç internettir (Daştan, 2005: 23).

İnternet (interconnected network), "ortak bir protokol çerçevesinde dünyadaki bilgisayarların birbirleriyle iletişim kurmalarını ve bilgi kaynaklarını paylaşmalarını sağlayan ağlar"dır. Ağ ise "birden fazla bilgisayarın birbirine doğrudan veya telefon hatlarıyla bağlanması"ni ifade eder ve "net", "network", "web" gibi isimlerle adlandırılır (Daştan, 2005: 24).

Üretilen bilgilerin saklanması, paylaşılması ve bu bilgilere kolayca ulaşılması istekleri sonucunda ortaya çıkan internet sayesinde insanlar dünyanın herhangi bir yerindeki haber veya olayla ilgili bilgilere kolay, ucuz, hızlı, güvenli bir şekilde erişim gerçekleştirebilir (Altun, 2013: 216-217; Taş ve diğerleri, 2007: 36).

İletişim araçlarından radyo ile yalnızca ses, televizyon ile ses ve görüntü, kitap ve gazete ile yalnızca metin ve resim kullanıcılarına ulaştırılabilirken internet, zaman ve mekâna bağlı olmaksızın bunların hepsini içeren bir ortamı kullanıcılarının hizmetine sunar (Işık, 2007:16'dan aktaran: Çağlar, 2012: 22).

Geleneksel eğitim uygulamaları günümüz insanının ihtiyacı olan becerilerin gelişmesinde yetersiz kalmakta, öğrenciler problem çözerken yeni bilgiler edinmeye, iletişim ve yardımlaşma becerilerini kullanmaya zorlanmaktadır. İşte internet, günlük hayattaki problemlerin çözümünde kişiye güncel bilgi ve diğer kaynaklara erişimde sınırsız olanaklar sağlar (MEB, 2006: 12).

İnternet projelerinin hangi becerileri geliştireceği ve hangi eğitim hedeflerine yönelik olduğu şöyle sıralanabilir:

1. Bilgisayar okuryazarlığı, internet temel kullanımı
2. Araştırma becerileri
3. Problem çözme
4. Soru sorma
5. Sorunları gerçek hayatla ilişkilendirme
6. Çözümleri kurgulama
7. Bilgi tasarımı ve sunumu
8. Kendini iyi ifade etme
9. İletişim ve dil becerileri
10. Diğer kültürlerle iletişim
11. Başkalarıyla birlikte çalışma
12. İş vermek, işi bitirmek, organizasyon becerileri, zamanı verimli kullanma
13. Değerli bilgiyi değersiz bilgidan ayırma
14. Ekip çalışması, karar verme, sorumluluk
15. Küresel perspektifleri anlama
16. Tek doğru olmadığını kavrama
17. Kendi kültürünü anlatabilme, tanıtabilme
18. Karşılaştırma yoluyla kendi kültürünü daha iyi anlama
19. Geçmiş anlayarak geleceği kurgulayabilme
20. Üretken olma ve dünyaya yararlı bilgiler sunabilme (Sarı, 2000).

Bilgisayarların sınıflara girmesi sonucunda günümüzde bilgisayar destekli eğitimin yeni bir safhası olan internet destekli eğitime geçiş başlamıştır (Ergün, 1998). İnternet ve diğer bilişim araçları kullanılarak işlenen dersler, bunlar üzerinden takip edilen projeler, ödevler ve etkinlikler geleneksel ders ortamına oranla öğrencileri derse katılım konusunda daha kolay motive etmekte sonuçta öğrenciler daha başarılı olmaktadır (Rau vd., 2006'dan aktaran: Taş ve diğerleri, 2007: 37). Zira yazı, ses ve doğrusal video pasif bir öğrenme meydana getirirken internet destekli eğitim, öğrenciyi pasif konumdan uzaklaştırarak kendisini yönlendiren bir konuma ulaştırmaktadır (Ergün, 1998:2).

Türkiye 1993 yılında internete bağlanmıştır. Öğrenciye sunulanlar açısından materyal zenginliği içeren internetin okullarda kullanımı üç gruba ayrılabilir:

1. Birbirlerinden uzak coğrafyalarda bulunan okullardaki öğrenciler ağ üzerinden çok miktarda bilgi kaynağına ulaşarak ortak projeler yürütebilir, bu çalışmalar elektronik posta yoluyla istenen kişilere ulaştırılabilir.
2. Öğrenciler konferanslar yoluyla kişilerle anında iletişim kurabilir, bilgiye ilk elden ulaşabilir.
3. Özel öğretmenlik, yazışma biçiminde dersler, proje bazında eğitim gibi yeni oluşumlar sunabilir (Demir, 2001).

Eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan şeklinde iki tür iletişimin gerçekleştirilebildiği (Demir, 2001: 28) internet, sayısız avantajlar sağlasa bile aşağıda sıralandığı gibi bazı dezavantajları da barındırır:

1. Her öğretim etkinliği için uygun bir yaklaşım değildir. Özellikle beden ve zihin gelişiminin tamamlanmadığı 0-18 yaş grubunun eğitiminde sınırlı derecede kullanılmalıdır. Bilişsel davranışların internetle öğretilmesi kolay iken devinışsel becerilerin ve tutumların internetle öğretilmesi zordur.
2. Sınıf yönetimini güçleştirebilir, öğreticinin otoriter rolünü zayıflatabilir.
3. Öğretim etkinlikleri için öğrencilerin belirli bir süre uyum sağlama sürecini gerektirir.
4. Konularla ilgili olarak tüm öğrencilerden geri bildirim uzun zamanda alınır. Bu nedenle öğrencinin iradesine sahip, kendi başına çalışmayı seven bir yapıda olması gerekir (Altun, 2013: 224-225).

Ancak bütün bu sınırlılıklara rağmen dünyanın küreselleşmesi ve bilginin hızla artışına paralel olarak öğrenciler bu teknolojilerle tanıştırılmalı ve bu ağların birer parçası hâline getirilmelidir. Çünkü internetin öğrenme-öğretme sürecinde kullanımıyla birlikte öğrenciler geleneksel öğrenme alışkanlıklarından kurtarılabilir ve onlara iletişim, araştırma, inceleme, eleştirel düşünme, yaratıcılık, problem çözme, işbirliğine dayalı öğrenme gibi beceri ve alışkanlıklar kazandırılabilir (Altun, 2013: 220).

İnternet kullanımının yaygınlaşması ve bilgiye erişimin günlük yaşantımızı etkiler hâle gelmesi bizleri gerek toplumlar arasında gerekse aynı toplumda yaşayan bireylerin sosyal yaşantıları arasında büyük farklılıkların oluşabileceği gerçeğiyle karşı karşıya bırakmıştır. Oluşabilecek bu farklılıkların en aza indirgenmesi kaliteli insan gücünün artmasıyla çözümlenebilir. Bu nedenle bireylerin teknoloji yardımıyla bilgiye rahatlıkla erişerek onu kullanabilecek seviyeye getirilebilmesi ve kendi kendilerini yetiştirebilmeleri zorunluluk arz etmektedir. İşte eğitilecek birey sayısının çokluğu, niteliklerinin farklı oluşu, geniş bir coğrafyaya yayılmış olmaları çözüm noktasında internetin kullanıldığı uzaktan eğitim modelini gerekli kılmaktadır (Altun, 2013: 230). Ancak internetin eğitim modellerini değişime zorlayarak uzaktan eğitim, sürekli eğitim, ömür boyu eğitim gibi kavramları öne çıkarması sonucunda eğitimi tamamen değiştirdiği gibi bir düşünceye de kapılmamak gerekir (DPT, 2001: 25).

İnternetin öğretime yapmış olduğu en büyük katkılardan biri olan e-öğrenme içeriğinde yer alan uzaktan eğitim; “fiziksel olarak farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenlerin öğrenme-öğretme faaliyetlerini, iletişim teknolojileri ve posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim modeli”ni ifade eder (Yalın, 2003’ten aktaran: Altun, 2013: 231).

Çalışma hayatından dolayı eğitim seviyelerini yükseltmeye bir türlü zaman ayıramayan bireylere zaman ve mekândan bağımsız bir eğitim hizmeti sunan uzaktan eğitimde ilk zamanlar kitap, radyo, mektup, televizyon gibi araçlar kullanılmıştır. Bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak uzaktan eğitimde e-öğrenme kavramı gelişmiştir. e-öğrenme sisteminde ders, ödev, sınav vb. öğretim hizmetleri öğrencilere internet, ses, video, uydu, etkileşimli televizyon, CD gibi çeşitli bilişim teknolojileri araçlarıyla sunulur (Kantoğlu, 2012: 114).

Uzaktan eğitim; eş zamanlı (senkron), farklı zamanlı (asenkron) ve harmanlanmış eğitim olarak üç şekilde gerçekleştirilebilir (Altun, 2013: 232).

Sonuç olarak internet ve iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanılması öğrencilerin öğrenme, iş birliği içerisinde çalışma, araştırma ve sorgulama becerilerinin gelişmesine büyük katkı sağlar (Gülbahar, 2012: 144). İnternette yararlanılarak yapılacak eğitimler için eğitimcilerle düşen görev; internetin sadece verimli çalışan bir altyapısının oluşturulmasından öte öğrenme ve öğretme ortamlarında öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını olumlu yönde etkileyebilecek bir öğrenme aracı olarak kullanılabilmesini sağlamaktır (Sarı, 2000). Çünkü kültürel değerlerin hem saklanması/korunması hem de üretimi ve öğretimi açısından internet çok farklı imkânlar sunabilmekte ve teknik kolaylıklar sağlamaktadır.

2. 1. 3. 2. 3. Eğitim-Öğretim ve Diğer Bilişim Araçları

Eğitimde araç-gereç kullanımı, öğretmeni destekleme ve eğitim-öğretimin anlamlı hâle getirilerek daha kalıcı olmasını sağlama açısından büyük önem taşımaktadır. Konuların daha iyi kavranması, önemli noktalarının belirtilmesi ve öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekerek öğrenme isteklerini artırmada öğretim materyallerinden yararlanılır (Şengün ve Turan, 2004: 93).

Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak 1920'li yıllardan sonra öğretimde görsel araçların ve işitsel araçların yerine görsel-işitsel araçlar kullanılmaya başlanmıştır. Zira görsel öğretim materyallerinin ses ve animasyonla desteklenmesi sonucunda daha kalıcı öğrenmeler meydana gelmektedir. Unutulmamalıdır ki öğrenmenin %83'ü görme ile, %11'i de işitme ile sağlanmaktadır ve insan işittiğinin ancak %20-25'ini, gördüğünün de %60-65'ini hatırlayabilir (Düzgün, 2000'den aktaran: Taşyürek 2011: 28-29).

Öğrencilerin bilgisayar, internet, cep telefonu vb. teknolojik araçlardaki gelişmeleri takip etmeleri ve bu araçları öğrenme amacıyla kullanmaları sonucunda gelişen e-öğrenme ile birlikte sadece öğretimin şekli değil aynı zamanda öğretim materyalleri de değişime uğramıştır. Örneğin günümüzde kitaplar; çoklu ortam teknolojilerinin desteğiyle ekran karşısında okunabilen, duyulabilen etkileşimli bir yapıya kavuşmuştur (URL-5).

Son yıllarda öğrenme-öğretme ortamında bilgi aktaran geleneksel teknolojilerin yerine öğrencileri etkileşim içine sokan ve daha fazla duyu organına hitap eden bilişsel teknolojiler kullanılmaya başlanmıştır. Bu teknolojileri bilgisayar ve internetten farklı olarak; tepegöz, projektör, datashow, eğitsel amaçlı tahtalar (akıllı tahta), tablet bilgisayar, doküman kamerası, e-kitap, MP3, MP4, MPP5, iPod, dijital fotoğraf makineleri ve kameralar, interaktif (etkileşimli) televizyon (eTV), video, çoklu ortam yazılımı, sunum, web araçları, tarayıcılar, videolar, teyp (kasetçalar), hafıza kartı, ses bantları vb. araçlar oluşturur (Akyıldız, 2013: 224-225; MEB, 2006: 15; Taşyürek, 2011).

Ülkemizde görme ve işitme duyularının öğrenme üzerindeki yüksek oranlara sahip etkisinin dikkate alınması ve özellikle bilişim teknolojilerinin eğitim sürecinin temel amaçlarından biri hâline getirilmek istenmesi sonucunda yüksek maliyetli proje çalışmalarına hız verilmiştir.

2. 1. 3. 2. 4. Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime uyarlanması özellikle son otuz yılda uzmanlar tarafından dile getirilmiş (Alev, 2013: 17) ve ülkemizde 1984 yılında MEB tarafından “Yeni Enformasyon ve İletişim Teknolojisi” çalışmaları kapsamında ortaöğretim kurumlarına 1100 mikrobilgisayarın alınmasıyla örgün eğitimde bilgisayar eğitimine yönelik adımlar atılmıştır. Daha sonra özellikle lise düzeyinde bilgisayar eğitiminden ziyade bilgisayarın bir eğitim aracı olarak kullanıldığı bilgisayar destekli eğitim çalışmaları başlatılmıştır (Uşun, 2004: 182).

2000 yılından sonra “bilgi toplumu standartlarına ulaşmak için eğitim sisteminin her seviyesinde öğretim teknolojilerinden yararlanma”yı temel amaç edinen Eğitimde Çağrı Yakalamak 2000 adlı proje çalışmaları kapsamında Türkiye’nin 80 ili ve bazı ilçelerindeki ilköğretim okullarına bilgisayar laboratuvarları kurulmuş, bu okullara bir yıl süreyle sınırsız internet erişimi olanağı sağlanmıştır. Projenin ikinci aşamasında laboratuvar sayısının daha da artırılması hedeflenmiştir (Uşun, 2004).

Dünya Bankası destekli Eğitimde Çağrı Yakalamak 2000 adlı bu proje ile Türkiye’yi 21. yüzyıla taşıyabilmek için örgün eğitimin uzaktan eğitim yoluyla desteklenmesi, öğrencilerin ve öğretmenlerin bilgisayar okuryazarı olması, okulların modern teknolojilerle donatılması ve her öğrencinin bilgisayar destekli öğretim imkânından yararlanmasının sağlanması gibi temel prensipler kabul edilmiştir (Uşun, 2004: 183-194). Ancak bu proje, yalnızca ilçeleri kapsadığından köylerde eğitim gören öğrenciler bilgisayarla tanışmak için yıllarca beklemek zorunda kalacaklardır (Balci,1998: 6’dan aktaran: Uşun, 2004: 194).

22 Kasım 2010 tarihinde MEB ile Ulaştırma Bakanlığı arasında imzalanan “İş Birliği Protokolü” ile ülkemizde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesi (2006-2010)’nde yer alan “bilgi teknolojilerinin eğitim sürecinin temel amaçlarından biri olması, öğrencilerin ve öğretmenlerin bu teknolojileri etkin kullanabilmesi” hedefini gerçekleştirmek amacıyla eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi yürürlüğe girmiştir. Bu projeye birlikte 2013 yılı sonuna kadar dersliklerde BT araçlarının sağlanarak, BT destekli öğretimin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (MEB, 2011c: 1) Ancak bu projenin başarılı olması için işin başından itibaren çok iyi planlanması ve ilgili bütün paydaşların planlama ve uygulama süreçlerinde yer almasının sağlanması çok önemlidir (Akıncı, Kurtoğlu ve Seferoğlu, 2012: 6).

FATİH Projesi’yle okullarda kurulacak teknolojik altyapı sayesinde çoklu ortamlar oluşturabilme ve basit bir konunun animasyon ya da simülasyon gibi e-içeriklerle öğrencinin önüne getirilmesi ve etkileşimli olarak sınıflarda öğretilmesi mümkün

olacaktır. Böylece öğrencilerin ilgisinin çekilmesi ve konuların anlaşılmasında kolaylık yaşanacaktır (MEB, 2011c).

Köklü değişimler içeren bu projeye “her okula bilgisayar döneminden her sınıfa bilgisayar” dönemine geçiş başlatılmış (Çağlar, 2012: 5) ve fırsat eşitliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Ancak fırsat eşitliğinin yalnızca BİT’in sınıflarda kullanılmasıyla sağlanacağı gibi bir düşünceye kapılmak bu konuda yanılgılara yol açabilir. Çünkü alanyazında, sınıf ortamında yeterli donanımın bulunmasının öğrenciler açısından fırsat eşitliğinin sağlanması anlamına gelmeyeceği belirtilmektedir (Akıncı ve diğerleri, 2012: 6).

Eğitimde FATİH Projesi’nin ana bileşenleri aşağıda sıralandığı gibidir:

1. Donanım ve Yazılım Altyapısı (40.000 Okulun, 620.000 Sınıfı): Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademesi okullarındaki bütün dersliklere (620.000 derslik) birer adet bilgisayar, etkileşimli tahta kurulacaktır. Her dersliğe geniş bant internet erişimi sağlanacaktır. Ayrıca her okula bir adet çok amaçlı fotokopi makinesinin alınması hedeflenmektedir.

2. e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi: Öğretim programlarında yer alan bütün ders içerikleri öğrenme nesnesi ve e-kitap formatında elektronik ortama aktarılacaktır. Bu e-içerikler web tabanlı ortamlarda hem çevrimiçi hem çevrimdışı çalışabilecektir.

3. Öğretim Programlarında Etkin BT Kullanımı: Öğretim programları okul dersliklerine sağlanan donanım altyapısının ve eğitsel e-içeriğin etkin kullanımını içerecek hâle getirilecektir. Bu amaçla öğretmen kılavuz kitapları güncellenecektir.

4. Derslerde BT Kullanımı için Öğretmenlere Hizmet İçi Eğitim: Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan yaklaşık 600.000 öğretmenin; sınıflara sağlanan donanım altyapısını, eğitsel e-içeriği ve BT’ye uyumlu hâle getirilen öğretim programlarıyla birlikte etkin biçimde kullanma becerilerini geliştirmeleri için hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmaları sağlanacaktır.

5. Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BT Kullanımı: Eğitim-öğretim süreçlerinde BT araçlarıyla birlikte internetin de bilinçli ve güvenli kullanımını sağlamak için okullara güvenli ve izlenebilir internet altyapısı kurulacak ve gerekli mevzuat düzenlemesi yapılacaktır (MEB, 2011c: 3).

FATİH Projesi’nin bileşenlerinden bir tanesi öğretmenleri derslerde bilişim teknolojisi araçlarını ve eğitim içeriklerini aktif olarak kullanabilecek bilgi ve beceriye kavuşturacaktır. Zira “eğitimde değişimin esas amacı uygulayıcıların inanışları, becerileri ve görüşlerinde bir değişim yapmaktır.” (Alev, 2013: 17).

FATİH Projesi sevindirici bir proje olmasına rağmen öğretmen adaylarının bilişim teknolojileri araçlarını etkin bir şekilde kullanabilecek şekilde yetiştirilmeleriyle ilgili herhangi bir çalışma yapılmamaktadır (Dinçer, 2011). Ayrıca teknolojideki gelişmelere

bağlı olarak zaruret hâlini alan bilgi teknolojilerine karşı, öğretmenler olumlu tutum geliştirse bile bilgi ve iletişim teknolojilerinin derslerle kaynaştırılması ile ilgili uygulamalı eğitim almayan öğretmenlerin sınıfta bilişim teknolojilerini kullanmada eksiklikleri olacaktır (Gürol, Donmuş ve Arslan, 2012) Ayrıca projenin başarılı olması için öğretmenlerin aldıkları eğitimin bütüncül bir yaklaşımla düşünülmesi gerekir (Akıncı ve diğerleri, 2012: 6).

FATİH Projesi kapsamında yer alan yeni medya araçlarının fırsat eşitliğini sağlayabilmesi ve öğretim materyali olarak etkin kullanılabilmesi, bu araçların öğrenme ortamlarına öğretmenlerce dâhil edilebilme düzeyleriyle doğru orantılıdır (Çağlar, 2012: 9). Öğretmenin desteği olmaksızın öğrenciler mevcut teknolojiye faydalanamazlar ve günümüz dünyasında eleştirel düşünme, problem çözme ve bilgisayar okuryazarlığı gibi becerilere sahip olmayan öğrencilerin diploma sahibi olmaları bir anlam ifade etmemektedir. Bugünün ekonomileri daha çok hizmete ve bilişim teknolojilerine dayalı olduğundan bilgisayar okuryazarı olmak artık çalışma hayatında başarının ön koşullarından biridir.

Bilgisayar teknolojilerinin eğitimi doğrudan ve dolaylı biçimde etkilemesi sonucunda önemi artan “bilgisayar okuryazarlığı” kavramı “bilgisayar sistemine temel olan yazılım ve donanımları kullanabilme, uygulama programlarını denetleyip kullanabilme, problemleri çözebilme ve bilgi teknolojilerinin en önemli toplumsal, ekonomik ve etik sonuçlarını fark edebilme” şeklinde tanımlanır. Başka bir ifadeyle bilgisayar okuryazarlığı, bilgisayarı kullanabilme yeteneğidir ve hayat boyu devam eden bir süreçtir (Akkoyunlu, y.y.y.: 39).

FATİH Projesi, öğretmenlerden iyi birer teknoloji okuryazarı olmalarını istemektedir. Akıncı ve diğerleri (2012), projenin uygulanması sürecinde en büyük sorumluluğun öğretmenlerde olduğunu, proje uygulamalarının sürdürülebilir olması için ana uygulayıcılar olarak görülen öğretmenlere yönelik sürekli mesleki eğitim olanaklarının gerçekleştirilmesi ve onların sürece etkin olarak katılımlarının sağlanması gerektiğini belirtmektedirler.

Vural (2004), araştırmaların öğretmenlerin yeni teknolojiye karşı olumlu yaklaşım sergilediklerini, özellikle genç öğretmenlerin bilgi teknolojilerine daha olumlu yaklaştıklarını ve teknolojiyi daha aktif kullanabilecekleri yönünde bir izlenip bıraktıklarını ortaya çıkardığını ifade etmektedir.

Eğitimde FATİH Projesi'nin bileşenlerinden biri de öğretim programlarında etkin BT kullanımı ile ilgilidir. Bu bileşenle kazanım ya da öğrenci merkezli olarak tanımlanan öğretim programlarının BT araçlarının etkin kullanımını içerecek hâle getirilmesi hedeflenmektedir (URL-5).

FATİH Projesi'yle birlikte öğretim programlarında ifade edilen kazanımlar için ihtiyaç duyulan e-içeriklerin (öğrenme nesnesi, animasyon, video, ses, e-sınav vb.) kullanıldığı

BT destekli öğretim etkinlikleri hazırlanacaktır. Böylece z-kitap oluşturularak akıllı tahta ve pc tabletlerde e-içeriğin ve z-kitapların kullanılması sağlanacaktır. z-kitap kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının onayladığı ders kitapları; animasyon, video, ses, fotoğraf, harita, grafik, tablo, simülasyon vb. öğelerle etkileşimli hâle getirilecektir (URL-5).

Ancak 2005 yılından itibaren uygulanan yeni programlarda bilgi teknolojilerinin derslerde nasıl kullanılacağı ile ilgili bir ipucuna rastlanmamaktadır (Akıncı ve diğerleri, 2012: 5).

Sonuç olarak tablet ve etkileşimli akıllı tahtaları sınıflara taşıyan FATİH Projesi'nin birçok olumlu tarafının var olduğu görülmekle birlikte olumsuz taraflarının da olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Zira her an yeni bilgi üretilebilirliğine bağlı olarak değişen teknoloji, insanların hayatlarını kolaylaştırdığı gibi onları tüketim materyaline dönüştürdükleri bilgi teknolojisinin bağımlısı hâline getirmekte ve farkında olmadan kendi kültürel değerlerini kaybetmelerine yol açmaktadır.

Devletin çok büyük bir bütçe ayırarak uygulamaya koyduğu FATİH Projesi'nin başarıya ulaşması için okullara teknolojik donanımın sağlanmasının yanında öğretmen ve öğretim programı unsurları da ihmale uğratılmamalıdır.

2. 1. 4. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri Öğretim Programları Bağlamında Bilişim Teknolojileri

Bilginin rahat bir şekilde öğrencilere aktarılabilmesi için eğitim-öğretimde iyi ve doğru bir planlama şarttır. Öğretme eyleminde plan hazırlama aşamasında temel alınan (Çetin ve Eskimen, 2010: 188) eğitim programı; “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği”dir (Demirel, 2010: 6). Bu düzene; hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme olmak üzere dört temel unsur barındırır: Bir şeyin niçin öğretileceğine hedefler, ne öğretileceğine içerik, nasıl öğretileceğine öğrenme-öğretme süreci ve ne kadar öğretileceğine de değerlendirme ögesi cevap verir (Çetin ve Eskimen, 2010: 188).

Her toplum, her devlet geleceğini garanti altına almak için kendi yapısını emanet edeceği insan tipini yetiştirmek zorunda olduğundan lise öğretimi, eğitim programlarında yer alan ve devletin insan yetiştirme felsefesine uygun şekilde yürütülmelidir. İşte bu felsefenin önemli bir ayağını da Türk dili ve edebiyatı dersleri oluşturur. Genel olarak “dil” ve “edebiyat” olarak düşünülen bu ders, öğrencilere, orta düzeyde dil alışkanlığı edindirerek estetik bir haz kazandırmalıdır (Cemiloğlu, 2003).

Benzer şekilde Çelik (2011) de Dil ve Edebiyat Öğretimi adlı çalışmasında; düşünen, duyarlı bireyleri yetiştirmeyi amaçlayan dil ve edebiyat öğretimi ile bireye kazandırılması istenen becerileri şu şekilde özetler:

1. Edebî metinleri diğer metinlerden ayırt etme, onları okuma alışkanlığı kazanarak kişisel ve toplumsal yaşamında olumlu yönde değişiklikler gerçekleştirebilme
2. Öğretici metinleri okuyarak doğru bilgiye ulaşabilme
3. Kendi milletinin ve dünya edebiyatının nitelikli yazarlarını ve eserlerini içeren genel bir edebiyat kültürü edinebilme
4. Duygu ve düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak etkili biçimde anlatabilme.

Ayrıca dil ve edebiyat öğretiminde öğrenciler edebî ve öğretici metinlerle de buluşturulmalıdır. Bireylerin özgün düşünceler üretmesi, duygularını etkin biçimde dile getirmesi, çevresinde olup bitenlere karşı ilgi göstermesi ve sorunlara çözüm getirmesi isteniyorsa sürekli biçimde nitelikli edebî ve öğretici metinlerle buluşturulmaları gerekir. Çünkü edebî metinler; kişilere sezgisel biçimde duyma, düşünme ve anlama becerisi kazandırır. Böylece birey, sıradanlaşmış gerçeklik algısının dışına çıkar. Öğretici metinler de okuru somut düşünmeye, gerçek dünyada var olan olguları yeniden düzenlemeye ve metnin iletisini eyleme dönüştürmeye sevk eder (Çelik, 2011: 11). Bilişim araçlarının eğitim ortamlarında kullanılması sonucu öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı derslerinde bu metinlerle buluşturulması kolaylıkla sağlanabilir.

Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak her geçen gün yeni çalışmaların yapıldığı eğitim alanında öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulacağı, öğrenci merkezli ve toplumun beklentilerine cevap verebilecek çağdaş bir edebiyat eğitimi anlayışı oluşturulmalıdır (Yıldırım, 2011: 95). Bu anlayış doğrultusunda yetiştirilecek bireylerin eğitiminde okul önemli bir yere sahiptir ve okullarda “öğretim” belirli bir program dâhilinde gerçekleştirilir. Öğretim programı, “okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği”ni ifade eder (Demirel, 2010: 6). İyi bir öğretim programının, içinde yaşanan çağa uygun şekilde hazırlanması gerekir. Bu programın uygulayıcısı olan öğretmenin de sürecin merkezinde bulunan öğrenciye neyin, niçin, nasıl ulaştırılacağı ve yaptırılacağı, bu esnada hangi etkinliklerin seçileceği ve hangi araç-gerecin kullanılacağı ile tüm bunların hangi zamanda yapılacağı sorularının cevabını bilmesi gerekir (Çetin ve Eskimen, 2010: 188).

Cumhuriyet tarihinde Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri için ilk defa 1924 yılında öğretim programı hazırlanmış ve bu programda dil ve edebiyat dersinin adı “Türkçe” olarak ifade edilmiştir.

Atatürk döneminde hazırlanan 1924, 1929 ve 1934 öğretim programları uygulama ağırlıklı olup beceri geliştirmeye yönelikken 1940'tan sonra hazırlanan öğretim programlarında ezberci eğitim anlayışı benimsenmiştir (Çelik, 2011).

Türk Millî Eğitimi tarihinde ezberci yaklaşımı ortadan kaldırmak için yeni yaklaşımlardan hareketle 2005 yılında Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kılavuz kaynak niteliğinde (Demirel, 2011: 20) yeni bir dil ve edebiyat programı hazırlanmıştır. Öğretmen merkezli eğitim anlayışından uzaklaşmak için atılmış bir adım olan (Çelik, 2011) bu program, öğrenci merkezli anlayışı esas alırken en önemli ders aracı olarak da edebî ve öğretici metinleri görür.

2005 yılı öğretim programıyla birlikte dersler "Türk edebiyatı" ve "dil ve anlatım" olmak üzere ikiye ayrılmış (Çetin, 2010: 235; Çelik, 2011: 29) ve her iki dersin öğretim programı için ayrı ayrı kitaplar yayımlanmıştır. Bu kitaplarda her sınıf düzeyi için yıllık planlar, üniteler, kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar bölümleri bulunmaktadır.

2005 yılı Türk Edebiyatı Öğretim Programı'yla liseden mezun olan öğrencilerin Türkçeyi kullanarak sanat eseri oluşturma, gündelik hayattaki her türlü yazışmaları yapabilme becerilerini kazanmış, Türkçe ile yazılmış ilmi ve felsefi yazıları anlayıp değerlendirebilme ve sanat metinlerini yorumlayabilme seviyesine ulaşmış olmaları amaçlanır (MEB, 2005a: 8). Dolayısıyla programda edebiyat tarihini öğretmeyi amaçlayan felsefeden uzaklaşarak edebî zevk ve edebî ürün oluşturma anlayışına doğru bir yaklaşım sergilendiği görülür.

Okuduğunu "anlama"nın temel amaç kabul edildiği edebiyat öğretiminde öğrencilerin metinleri zihinlerinde canlandırabilmeleri ve metni bütün olarak kavrayabilmeleri hedeflenir (Üstten, 2010: 88). Bu durum edebiyat öğretmenlerinin bilişim teknolojilerinin bütün araçlarından yararlanmalarını gerekli kılar.

2005 yılı Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'yla genel olarak öğrencilerin;

1. Edebiyatın kültürel ve tarihî olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğunu kavramaları
2. Edebî eser ve metinlerin, ortaya çıktıkları dönemi, güzel sanatlara özgü duyarlılıkla zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından temsil ettiklerini sezmeleri
3. Edebî metinleri yapı, tema, dil, anlatım ve anlam bakımından yazıldıkları dönemin zihniyetiyle ilişkilendirmeleri
4. Ulusal ve evrensel değerlerin, sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavramaları
5. Türkçenin, tarihî akış içinde yaşanan medeniyet daireleri çevresinde nasıl zenginleştiğini ve edebiyat dili hâline geldiğini kavramaları

6. Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerın edebî metinlere nasıl yansıdığını belirlemeleri
7. Türkçenin, Türk ulusunun kimliği olduğunu benimsemeleri
8. Yeni düşünceler üretebilme yeteneğini geliştirmeleri
9. Okuma zevki ve alışkanlığını geliştirmeleri
10. Araştırma, tartışma, anlama, değerlendirme ve yorumlama yeteneklerini geliştirmeleri
11. Öğrencilerin sanat zevki ve anlayışlarını geliştirmeleri
12. Dille gerçekleştirilen sanat etkinliklerini anlayabilecek zevk ve bilgi birikimini kazanmaları
13. Dil ve edebiyat ilişkisini kavramaları
14. Edebiyat ile diğer çalışma alanları ve bilim dalları arasındaki ilişkiyi kavramaları
15. Zamanın akışına paralel olarak-en eski dönemden bugüne-Türk yaşama tarzını, düşüncesini, dil zevkini ve kültür hayatına özgü gelişmeleri edebî metinler çevresinde değerlendirmeleri
16. Edebî metinlerden hareketle Türk kültür hayatının, tarihinin ve edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavramaları
17. Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavramaları
18. Edebî eserler çevresinde Türk insanının kültür, anlayış ve zevk bakımından gelişim sürecini kavramaları
19. Öğrencilerin; kazandıkları yöntem ve dikkatle karşılaştıkları her türlü yazılı ve sözlü metni anlamaları, değerlendirmeleri ve yorumlamaları
20. Başta sanat metinleri olmak üzere her türlü metinde ulusal ve evrensel kültür, düşünce ve zevk öğelerini belirlemek; bunlar arasındaki ilişkiyi kavramaları
21. Her türlü insan etkinliğinin edebî eserlerde, sanata has duyarlılıkla dile getirilerek değerlendirildiğini kavramaları
22. Öğrencilerin Türk ulusunun yaşadığı medeniyet daireleri ile Türk edebiyatının dönemlerini bugünden geçmişe yönelen bir dikkatle değerlendirip yorumlayacak düzeye ulaşmaları amaçlanmıştır (MEB, 2011a).

Yukarıda sıralanan amaçların gerçekleştirilmesiyle öğrencilerin edebiyat derslerinde eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerilerini kazanmaları ve bunları geliştirmeleri hedeflenmektedir. Ayrıca teknolojinin eğitim üzerindeki etkisi de dikkate alınarak öğrencilerin bilgi teknolojisinin imkânlarını kullanabilme becerisini de kazanmaları düşünülmüştür. Burada edebiyat öğretmenlerine düşen görev, her konuda olduğu gibi bilişim teknolojilerini kullanma ve

bilgiye ulaşma noktasında öğrencileri yönlendirici bir rol üstlenerek edebiyat öğretimi ile ilgili yeni yöntem ve teknikleri kullanmalarınıdır (MEB, 2005a).

2005 yılı Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda edebiyat derslerinin en önemli aracının ders kitabı olduğu belirtilmektedir. Ders kitapları ünitelerden oluşur. Üniteler önemlerine göre ikiye ayrılır. Birinci grupta, dokuzuncu sınıfta edebî metinlerin inceleme yöntemlerini kazandırmayı amaçlayan üniteler ve on, on bir ve on ikinci sınıflardaki edebî dönemlerin oluşumu ve zihniyetiyle ilgili hususları içeren üniteler yer alır. İkinci grupta ise belli bir dönemde ortaya konmuş metinleri incelemeye, çözümlenmeye ve yorumlamaya hizmet eden üniteler bulunur (MEB, 2005a: 25).

Edebiyat öğretiminde olduğu gibi dil becerilerinin geliştirilmesi de belirli hedefler ve programlar dâhilinde yapılmalıdır. 2005 yılı Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı, Türkçenin kullanım esnasında kazandığı veya kazanabileceği bütün değer ve özellikleri öğrencilere beceri düzeyinde kazandırma ihtiyacından doğmuştur. Program, dili kullanmanın bilgiden çok beceriye dayandığı gerçeğinden hareket eder ve ilköğretimi bitiren öğrencilerin dili kullanma becerisi kazanarak zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek aydın kişiler konumuna gelebilmelerini hedefler (MEB, 2005b: 7-8).

2005 yılı Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'nda soyut bilgiler verme, anlatımla ilgili tavsiyelerde bulunma yerine metinlerden hareketle öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında becerilerini geliştirerek Türkçenin özelliklerini kavramaları, dili doğru ve güzel kullanabilme zevki ve alışkanlığı kazanmaları hedeflenmiştir. Ayrıca programda, kazandırılması hedeflenen dil ve anlatım becerilerinin kültür birikimiyle ilişkileri de sezdirilmeye çalışılmıştır. Bu becerilerle öğrencilerden kendi kimliklerinin bilincinde olmaları, evrensel değerlere ve gelişmelere açık, düşünen, hisseden ve bunları Türkçeyle ifade edebilen birey olabilmeleri amaçlanır (MEB, 2005b: 8).

Ayrıca 2005 yılı Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'yla genel olarak öğrencilerin;

1. Dilin insan ve toplum hayatındaki rolünü ve önemini kavramaları
2. Dil-kültür ilişkisini kavramaları
3. İletişim aracı olarak dilin işlevlerini kavramaları
4. Türkçeyi doğru ve güzel kullanma yeteneği kazanmaları
5. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerini kavramaları
6. Kelime, cümle ve metin düzeylerinde dil-anlam ilişkisini kavramaları
7. Günlük hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak yazma ve konuşma becerilerini kazanmaları
8. Metin ve metin parçalarını doğru ve güzel okuma, doğru anlama ve yorumlama becerileri kavramaları
9. Anlatım türlerinin özelliklerini kavramaları

10. Her anlatım türünde yazma becerisi kazanmaları
11. Metin türlerinin özelliklerini kavramaları
12. Dinlediklerini ve okuduklarını doğru inceleme ve anlama becerisi kazanmaları
13. Türkçenin kendine özgü ses, yapı ve anlam özelliklerini metinler çevresinde kavramaları
14. Dil bilgisi kurallarını; ses, kelime, kelime grubu, cümle ve metin düzeylerinde doğru uygulama becerisi kazanmaları
15. Sanat metinlerini anlama, inceleme ve değerlendirme becerisi kazanmaları
16. Tartışma, değerlendirme becerisi kazanmaları
17. Türkçenin köklü bir dil ailesinden geldiği bilincini kazanmaları
18. Türk diliyle edebî zevk ve estetik değerler taşıyan eserler verildiğini kavramaları
19. Türkçenin millî birlik ve bütünlüğümüzün vazgeçilmez unsurlarının başında geldiğini benimsemeleri
20. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma faaliyetlerinde Türkçenin yazım kurallarına, söyleyiş özelliklerine ve inceliklerine özen göstermeleri
21. Dinlediklerini, okuduklarını, anladıklarını, düşündüklerini söz ve yazıyla planlı, etkili, akıcı, anlaşılır biçimde ifade edebilmeleri
22. Konuşurken ve yazarken anlatım kurallarına uymalarını sağlamaları
23. Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavramaları amaçlanmıştır (MEB, 2011b).

Program, belirtilen amaçlara ulaşılabilmesi için tıpkı edebiyat öğretiminde olduğu gibi, öğrencilerin dili kullanma becerilerinin, zevk ve anlayış düzeylerinin belirlenmesinden sonra uygulanmaya başlanması gerektiği gerçeğinden hareket eder (MEB, 2011b).

Çelik (2011)'e göre, evrensel değerleri benimsemiş, araştırmacı, eleştirel okuma yapabilen, duygu ve düşüncelerini etkili şekilde aktarabilen, çağın gerektirdiği özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi ancak çağdaş bir dil ve edebiyat öğretimiyle mümkündür. Çünkü günümüz toplumlarının gereksinimi olan insan profili çok değişmiştir. Bu değişime ayak uydurmanın kaçınılmaz sonucu olarak öğretmenler ve öğrenciler öğretim ortamlarında bilgiye ulaşmayı, bilgiyi kullanmayı ve yaymayı sağlayacak her türlü araçları kullanmak zorundadır. Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte bireylerin erişebilecekleri bilgi kaynakları da değişmiş internet; iletişim ve bilgiye ulaşma aracı olarak öğretim programlarında dolayısıyla ders kitaplarında ve diğer öğrenme ortamlarında yerini almıştır. Bu nedenle eğitimin geniş kitlelere ulaştırılabilmesi için bilişim teknolojilerinin olanaklarından tüm öğretim süreçlerinde yararlanılması gerekmektedir. Böylece;

1. Ders tekrarları kolaylaşacak
2. Zaman ve mekâna bağlı kalmaksızın öğretim sağlanacak

3. Çoklu ortamlarda değişik materyallerin kullanılmasıyla öğrenmede kalıcılık sağlanacak
4. Ülkemizdeki eğitim alanındaki bilişim teknolojisinin kalitesi artırılabilecek
5. Sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukları ile sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocukları arasında fırsat eşitliği sağlanacak
6. Öğrencilerin bilişim teknolojileri araçlarıyla okul dışında öğrenim etkinlikleri gerçekleştirmeleri sağlanacaktır (URL-5).

Ülkemizde 2004 yılından itibaren uygulanmaya başlanan yapılandırmacı (oluşturmacı) yaklaşım ilkelerine uygun olarak tüm dersler için hazırlanan 2005 yılı öğretim programlarında bilişim teknolojilerinin kullanımı önemle vurgulanmıştır. Yeni öğretim programları; öğrencilere kazandırılması istenen bilgi, beceri, değer ve kavramların anlatım yönteminin dışında özellikle bilişim teknolojileri ile bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve daha kalıcı hâle getirilmesini öngörmektedir. Geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı içinde bulunduğumuz bilgi ve teknoloji çağında, çoklu zekâ ve yapılandırmacı eğitim yaklaşımlarında ön plana çıkan becerilerin arasında bilişim teknolojilerini etkin olarak kullanma da vardır (URL-5).

Örneğin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri için hazırlanan programlarda amaçlara tam olarak ulaşılabilmesi için konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan eğitim araç gereçlerinden yararlanılması gerektiği belirtilmiş, derslerin işlenişinde tepegöz, bilgisayar, televizyon, kasetçalar, video gibi araçların kullanılması gerektiği vurgulanmıştır (MEB 2005a: 24; 2005b: 18).

Ayrıca 2005 yılı Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı ile Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı yapılandırmacılık anlayışı esas alınarak oluşturulduğundan (Kuduban, 2012), öğrencilerin özellikle bilgi teknolojisinin imkânlarını kullanma konularında da beceri kazanmaları gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 2005a: 12). Çünkü yapılandırmacı yaklaşım felsefesine sahip öğrenci merkezli eğitimde, tekniğe ve araç-gerece ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde bilgisayar destekli öğretimden yararlanmak gerekir (Şahin ve Akçay, 2011: 910; Çetin, 2010: 217). Öğretmen BDÖ'yü uygularken öğrencilere sınıf içinde BDÖ ile ilgili yaşantı ve deneyim kazandırarak onların bilgiye ulaşmalarını ve kendi bilgilerini, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak oluşturmalarını yani yapılandırmalarını sağlamalıdır. Böyle bir ortamda öğretmen bireysel ve grupla çalışmaları organize etmeli, bilgisayar ve internetten faydalanarak okul dışı proje tabanlı öğretim faaliyetlerine de önem vermelidir (Altun, 2013: 200). Çünkü bilginin yapılandırılarak teknoloji ile anlamlandırılması öğrenimin davranışa dönüşümünü hızlandırır (Çağlar, 2012).

Çetin (2010) edebiyat ve dil öğretiminde metin çözümleme, yorumlama ve dil bilgisi kazanımlarının esas olduğunu, bilgisayar destekli dersler sayesinde geleneksel konu anlatımı dışına çıkılabildiğini ifade etmektedir. Ona göre, bilgisayar destekli/temelli eğitim, edebiyat ve dil öğretiminde kelime bilgisini artırma, test ve gramer yeteneği ile yazılı ve sözlü ifade gücünü geliştirme, metni daha iyi anlayarak yorumlama, yazar ve dönem hakkında bilgi edinme gibi amaçlarla kullanılabilir. Böylece bilgiler daha sistemli biçimde verilir ve hedef ve davranışlara en kısa sürede ulaşılır.

Şunu da unutmamak gerekir ki edebiyat ve dil öğretiminde verimliliği öğretime yardımcı bir araç olarak desteklemesi beklenen bilgisayardan sürekli değil gerekli zamanlarda faydalanılmalı, öğretmen ve öğrenci pasif duruma düşmemelidir (Çetin, 2010: 217). Çünkü etkili bir öğretimde teknolojinin değil teknolojiyi kullanarak içeriğin ne kadar etkili iletebileceği yani öğretimin ne kadar iyi tasarlandığı önemlidir (Gülbahar, 2012: 79).

Çetin (2010: 217-218), Türk dili ve edebiyatı derslerinde bilgisayar kullanımının öğrenci, öğretmen ve okul açısından yararlarının ve sınırlılıklarının olabileceğini belirtir ve bilgisayar kullanımının yararlarını ve sınırlılıklarını öğrenci, öğretmen ve okul açısından şu şekilde sıralar:

Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Bilgisayar Kullanımının Yararları

A. Öğrenci açısından;

1. Dikkati canlı tutar.
2. Soyut unsurların daha kolay anlaşılmasını sağlar.
3. Konuya ilgiyi artırır.
4. Araştırmaya teşvik eder.
5. Sunuların paylaşılmasına imkân tanır.
6. Daha kısa zamanda daha etkili bir öğrenme gerçekleştirilmesine olanak tanır.
7. Değerlendirme aşamasında anında geri bildirim alabilmeyi sağlar.

B. Öğretmen açısından;

1. Konuların daha kısa zamanda ve anlaşılır şekilde anlatılmasına olanak tanır.
2. Yanlış cevapların anında düzeltilmesine imkân tanır.
3. Grup çalışmaları yaptırılmasına imkân tanır.
4. Dersin işlenişi esnasında konuyla ilgili söylenilmesi gereken yerlerin unutulma olasılığını ortadan kaldırır.
5. İyi bir planlamayla zamanı doğru kullanma ve etkili öğrenme gerçekleştirilmesine katkı sağlar.

C. Okul açısından;

1. Öğrencilerin kalitesini yükseltir.
2. Teknolojinin yakından takip edilmesini sağlar.

Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Bilgisayar Kullanımının Sınırlılıkları

A. Öğrenci açısından;

1. Dersten önce çok fazla hazırlık yapmayı gerektirebilir.
2. Sunular iyi hazırlanmadığında ilgi ve istek azalabilir, dikkat kaybolabilir.

B. Öğretmen açısından;

1. Sunu hazırlamak için çok fazla zaman gerekebilir.
2. Planlama iyi yapılmazsa konular verimli işlenemeyebilir.
3. Teknik nedenlerden kaynaklı gecikmeler ders süresini etkileyebilir.

C. Okul açısından;

1. Sınıfların bilgisayar kullanımına elverişli hâle getirilmesinin maliyeti fazla olabilir.
2. Edebiyat ve dil öğretimi için ayrı dersliklerin düzenlenmesi gerekebilir.

Çetin (2010), edebiyat öğretiminin olay ağırlıklı, düşünce ağırlıklı ve duygu ağırlıklı türlerin öğretimi şeklinde üç bölümde ele alınabileceğini, zihinde canlandırılması çok zor durumların veya soyut kavramların sınıf ortamlarına kolayca aktarılması ve kalıcı hâle getirilmesi için bilgisayarlardan edebiyat öğretiminde şu şekilde yararlanılabileceğini ifade eder:

Olay ağırlıklı ürünlerden hikâyelerin tahlillerinde grafik ve sembollerden yararlanılabilir, kullanılacak animasyonlarla karakterler somutlaştırılabilir, metinler güzel okuma yapan kişilerin sesinden müzik ve ışık öğeleri kullanılarak kısa zamanda etkili şekilde aktarılabilir. Romanlarda metin olarak romanın tümü verilemediğinden olay örgüsünün kısa zamanda anlaşılabilmesi için kurgusu; grafik ve animasyonlar yardımıyla aktarılabilir. Kahramanlar tıpkı hikâyedeki gibi çeşitli görseller kullanılarak anlatım kolaylaştırılabilir. Tiyatro metinlerinde sahnelenmiş bazı oyunlardan bölümler gösterilebilir, animasyon ve şekillerle tiyatro sahnesi, kişiler, kıyafetler vb. üç boyutlu yansıtılabilir. Masal ve efsane öğretiminde kısa filmlerle zaman ve gerçeklik kavramı verilebilir, sihirli ortam bilgisayar yardımıyla kolaylaştırılabilir.

Düşünce ağırlıklı ürünlerden makale, deneme, fıkra, sohbet, eleştiri, anı, gezi yazısı gibi yazı türlerinde görsellik ön planda olmalıdır. Soyut öğelerin egemen olduğu bu metinler bilgisayar yardımıyla somutlaştırılarak yani görüntü ve ses özelliklerinden yararlanılarak verilirse bilginin kalıcılığı artar, zaman etkili kullanılır.

Duygu ağırlıklı ürün olan şiirlerin işlenişinde iyi şiir okuyanların sesi bilgisayar yardımıyla sınıf ortamına taşınabilir. Temaların anlaşılmasında resimlerden, imaj ve sembollerin kavratılmasında sembol, grafik veya eşleştirmelerden yararlanılabilir. Ayrıca temayla uyumlu müzikler dinlettirebilir.

Dil öğretiminde; bilgisayar kelime kazanımını sağlama, test ve gramer yeteneğini artırma ile yazılı ve sözlü ifade becerisini geliştirme amacıyla kullanılır (Porter, 2006: 2'den aktaran: Çetin 2010: 224).

2005 yılı Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'nda öğrencinin öne çıkarıldığı, keşfettirme ve buldurmaya yönelik bir yaklaşım benimsendiğinden bilgisayardan yararlanılan dil öğretiminde bilginin sistemli, zamanın da etkili bir şekilde kullanımı söz konusudur. Öğrenciler ders öncesinde araştırma yapmaya yönlendirilebilir. Etkili sunumlar hazırlattırılarak öğrencinin derse daha etkin katılımı sağlanabilir. Böylece hem motivasyon artar hem de grup çalışmalarına zemin hazırlanır. Ayrıca dikkatin canlı tutulması sağlanarak dersin verimliliği artırılır. Öğrenciler bu sayede belirli bir ders saatinde işlenen bilgilerin daha fazlasına ulaştırılabilir. Geleneksel yöntemlerle işlenen derslerdeki sözlü ifade dışına çıkılarak soruların cevapları yazılı şekilde gösterilebilir, doğru seçenekler için alkış gibi ses öğeleri kullanılabilir. Ayrıca değerlendirme bölümüne bulmaca etkinlikleri dâhil edilebilir, tahtaya yazmalardaki zaman kaybı en aza indirilebilir (Çetin, 2010: 225-226).

Günümüzde bilginin daha hızlı yayılmasına olanak sağlayan teknolojidir ve yarınlaraya uyum sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi ancak teknolojinin etkin olarak eğitim faaliyetlerinde kullanılması sonucunda gerçekleşebilir (Zobar, 2010: 3). Bundan dolayı Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programları ile Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin teknolojiden bağımsız olarak düşünülmesi hiç olası değildir.

Son yıllarda ülkemizde edebiyat öğretiminde yeni yaklaşımların denenmesi planlanmakla birlikte bazı dış etkenler, öğretmen yeterlilikleri, sınıf ortamı, materyal durumu, yaklaşımların tanımlanamaması, var olanı güncelleyememek gibi etkenlerden dolayı bu yaklaşımlar uygulanamamaktadır.

Edebiyat öğretimi; öğretim programı, ders kitapları ve materyalleri, yaklaşım ve stratejilerle tamamlanmaktadır. Ne var ki Türk edebiyatı dersinde kullanılabilecek materyaller oldukça azdır ve öğretme süreci, ders içeriği, kaynaklar ve bilgiler yeterince dijital ortama aktarılamamıştır (Uzun, 2009).

Bir ülkede eğitim-öğretimin temel unsurlarını öğrenci, öğretmen ve program oluşturur (Çetin, 2010: 187; Demirel, 2011: 20).

Öğrencileri, eğitim programlarında belirtilen hedef davranışlara ulaştırma görevi öğretmene aittir. Bir öğretmenin önceden belirlenmiş yaşantıları öğrencilerine kazandırması ve bunun için de eğitimin yapıldığı alanı bu yaşantıları kazandıracak şekilde düzenlemesi yani güncellemesi gerekir (Çilenti, 1979: 85'ten aktaran: Demirel ve Yağcı, 2012: 13).

Çelikten, Sanal ve Yeni (2005), ideal bir öğretmende bulunması gereken kişisel niteliklerden bir tanesinin “eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleme” olduğunu ifade etmektedirler. Bireyleri çağın gerektirdiği eğitim anlayışıyla donatabilmek için öğretmenlerin; bilgisayar, internet, projeksiyon vb. bilişim araçları konusunda kendilerini sürekli yenilemeleri gerekir. Ancak unutulmamalıdır ki eğitimde öğretmenin kişisel nitelikleri, mesleki niteliklerle tamamlandığında bir anlam ifade eder. Genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgi ve becerisi şeklinde genel olarak üç grupta sıralanabilen bu mesleki nitelikler (Tandoğan, y.y.y.: 19), zamana ve şartlara göre uyarlanabilirlik özelliği göstermekle birlikte aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Zamanı etkili kullanma
2. Diğer öğretmenlerle ve yöneticilerle iş birliği yapma
3. Öğrencileri tüm yönleriyle tanıma ve ona göre hareket etme
4. Öğrencilerin problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme
5. Öğrencileri bir üst öğrenime ve hayata hazırlama
6. Öğrenme ve öğretmeyle ilgili son gelişmeleri izleme ve sınıfta uygulama
7. Tüm etkinliklerde öğrenci katılımını esas alma
8. Güvenilir ve geçerli ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci başarısını objektif değerlendirme
9. Özgür bir sınıf ortamı hazırlama
10. Her türlü öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanma (Çelikten ve diğerleri, 2005: 218-219).

Bilginin elde edilmesinde ve kullanılmasında yaşanan teknolojik gelişmelere bağlı olarak öğretmenlerin sınıf içerisindeki rolleri de değişmiş (Kurudayıoğlu ve Çelik, 2011: 214), öğretmen ve teknoloji eğitimin en önemli iki unsuru hâlini almıştır (Tandoğan, y.y.y.: 15).

Çağdaş eğitimde hizmet öncesinde iyi eğitilmiş, sürekli kendini yenileyen düşünen, araştıran, yeni teknolojileri kullanabilen, iş birliği yapabilen, yaratıcı öğretmen tipi arzulanır. Öğretmen ve teknolojinin birbirini tamamlaması sonucunda eğitim-öğretimde kalite yükselir, eğitim kurumları temel işlevlerini yerine getirebilir (Vural, 2004: 309-310). Bu nedenle öğretmenler, bilgisayarın nasıl çalıştığı, neleri yapabildiği, nasıl programlandığı gibi konulardan ziyade kendi branşlarındaki programlardan hangisinin hangi konularda yeterli olduğu, öğrencilere ne sağlayacağı, bilgisayarın sağladığı ölçme ve değerlendirme verilerinden, öğrenciyi değerlendirme ve yönlendirme amacıyla hangi bilgilerin üretilbileceği gibi konularda yoğunlaşmalıdır (Vural, 2004: 254).

Öğretmenlerin bilim ve teknolojinin eğitime getirdiği yeniliklere uyum sağlamaları için sürekli bir hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarından geçirilmeleri gerekir

(Çelikten ve diğerleri, 2005: 224). MEB'in verilerine göre 2007-2010 yılları arasında ülkemizde, hizmet içi eğitim yoluyla toplam 191.186 öğretmene bilişim teknolojileri ile ilgili eğitim verilmiştir (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2011: 43).

Bütün bu eğitimlere rağmen Türkiye'de gerek hizmet öncesi gerekse öğretmenlerin meslek yaşantıları içinde daha verimli olabilmelerini sağlamak için mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik her türlü eğitsel etkinlikleri içeren hizmet içi eğitimlerde istenilen başarı bir türlü yakalanamamıştır. Bunda birçok faktör etkili olmakla birlikte göreve yeni atanan öğretmenler için düzenlenen hazırlayıcı eğitim kursları sonunda yapılan sınavların eleyici ve bilgi ölçmeye dayalı bir nitelik taşıması önemli bir nedendir. Zira kursa katılarak stajyerliği kaldırılan bütün öğretmenler zorunlu olmadıkça araştırma ve yeni bilgiler öğrenme yoluna gitmemekte, ne yazık ki emekli oluncaya kadar lisans öğretimi sırasında öğrendikleriyle yetinmek zorunda kalmaktadır (Çelikten ve diğerleri, 2005: 225).

Oysa gündelik hayatta bilgisayarı rahatlıkla kullanabilen öğrenci kitlesiyle sınıf ortamında karşı karşıya kalan öğretmenlerin günümüzde; gelişen teknolojiyi benimseyerek yakından takip etme, eğitim-öğretim ortamına entegre etme ve teknolojinin etkin kullanımı noktasında öğrencilere rehberlik etme gibi bir misyonu bulunmaktadır (Şahin ve Akçay 2011: 910; Tandoğan, y.y.y.: 15). Çünkü bir ülkenin kalkınmasında, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında en önemli görev öğretmenlere düşer (Özden, 1999: 19'dan aktaran: Çelikten ve diğerleri, 2005: 208).

Teknolojinin çok hızlı geliştiği günümüzde Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bu gelişmelere ayak uydurarak yeni yaklaşımlar edinme, bunları paylaşma, teknolojiyle harmanlanmış edebiyat ve dil öğretim programlarından yararlanma ve devamlı güncellenen öğretim materyalleriyle öğrenme-öğretme faaliyetlerine devam etme zorunluluğu ortadadır. Dolayısıyla bu araştırma ile Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine (BT) yönelik ilgi ve tutum düzeyleri belirlenmeye çalışılacak, Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bu teknolojiye nasıl ve ne kadar yararlandıklarına dair görüşleri tespit edilecektir.

2. 1. 5. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Bilişim teknolojileri alanında birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen edebiyat eğitimi dalında Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumlarını konu alan çalışmaların sayısının son derece sınırlı olduğu görülmüştür. Yapılan literatür taramasında bu alanla ilgili çok fazla çalışmaya ulaşılamamış, mevcut çalışmaların ise daha çok edebiyat eğitimi üzerine yapıldığı gözlenmiştir.

Ayrıca literatürde öğretmenlerin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumlarını içeren çalışmaların genellikle fizik, biyoloji, matematik, din kültürü, coğrafya, sosyal bilgiler, Türkçe gibi derslere ait olduğu fark edilmiştir. Bu sebeple Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri dışında yapılan çalışmalar da burada genel olarak değerlendirilmiş ve öğretmenlerle yapılan çalışmalar, öğrencilerle yapılan çalışmalar ve belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmalar şeklinde üç başlıkta sıralanmıştır.

Öğretmenlerle yapılan çalışmalar;

Balkı (2008), Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlişkin Algıları ve Uygulamaları: Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu Örneği adlı yüksek lisans çalışmasında Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu öğretmenlerinin bilişim teknolojileri olgusunu nasıl algıladıklarını ve bilişim teknolojilerini uygulamaya nasıl koyduklarını ortaya koymaya çalışmıştır.

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu bir eğitim-öğretim yılını kapsayan, 36 haftalık zamanda, 29 öğretmenin bilişim teknolojilerine ilişkin algıları ve uygulamaları, öğretmenlerin görüşleri ile gözlem sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda öğretmenlerin;

1. Bilişim teknolojilerini çoğunlukla kelime işlemci ve görsel sunu hazırlama amacıyla kullandığı ve teknolojik sunum yapma şeklinde faydalandığı,
2. Bilişim teknolojilerini kullanmanın hazırcılığa ve kolaycılığa kaçmaya sevk ettiğini düşünen az sayıda öğretmen olsa da çoğunun hiçbir dezavantajının olmadığını düşündüğü,
3. Yazılılar yerine, test ve optik okuyucu kullanarak öğrencinin üst düzey zihinsel becerileri ölçmede zorluk yaşadığı belirtilmekle beraber bu görüşe sahip öğretmenlerle yapılan görüşmede bu sıkıntıyı test dışında yazılı, portfolyo, performans değerlendirme, ürün dosyası vb. gibi yapılandırmacı yaklaşıma dayalı değerlendirme teknikleriyle çözdükleri,
4. Bilişim teknolojilerini kullanan öğretmenlerin çoğunluğunun zamandan tasarruf ettiklerini ve işlerinin kolaylaştığını belirttiği,
5. Bilişim teknolojileri sayesinde öğrencilerin ilgi ve dikkatinin arttığı, öğrenmenin kolaylaştığı ve kalıcı olduğu, sınıf yönetiminin kolaylaştığı ancak öğrencilerde bıkkınlık ve sıkılma, sağlık sorunları gibi bazı olumsuzlukları ortaya çıkardığı,
6. Bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili yaşanan zorluklar olarak; teknik arıza sorunları yaşandığı, malzeme eksikliği olduğu, öğretmenlerde bilgi yetersizliği olduğu, Bilişim teknolojileri öğrenmeye kapalı öğretmenlerin mevcut olduğu ve şu anki sınava dayalı eğitim sisteminin Bilişim teknolojilerini gereksiz duruma düşürdüğü,

7. Bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin önerilerde ise öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun öğretmenlere bilişim teknolojileri kullanımı üzerine seminer ve kurslar verilmesi gerektiğini ifade ettiği tespit edilmiştir.

Kamacı (2013), Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Görüşleri (Trabzon İli Örneği) adlı yüksek lisans çalışmasında Trabzon ilinde bulunan Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik görüşlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Tekil ve ilişkisel tarama modellerinden yararlanılan bu çalışmada 21 ortaöğretim kurumunda görev yapan 43 kadın, 74 erkek toplam 117 öğretmene anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin “BİT ile ilgili kurs alma, BİT’e yönelik imkânlarla sahip olma, BİT’e yönelik eğitimlere katılmaya istekli olma ve etkili BİT kullanımı için yabancı dil bilmenin faydalılığına ilişkin inanç” konularında olumlu özelliklere sahipken “hizmet öncesi dönemde ders alma ve BİT ile yayın takip etme” konularında olumsuz özelliklere sahip oldukları, BİT’e yönelik genel görüşlerinin ortalamanın üstünde bir düzeyde olduğu, cinsiyetlerine, görev yerlerine, lisans düzeyinde bilgi/eğitim teknolojilerine yönelik herhangi bir ders alma durumlarına, bilgi/eğitim teknolojisi ile ilgili hizmet içi kurs alma durumlarına, mezuniyet durumlarına göre BİT’e yönelik görüşleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı; kıdemlerine, bilgisayar kullanım sürelerine göre BİT’e yönelik görüşleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonuçlarına ulaşıldığı görülmüştür.

Özgan (2010), Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Tutumları ve Bu Tutumları Etkileyen Faktörler adlı yüksek lisans çalışmasında Edirne ili ve ilçelerinde ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi (DİKAB) öğretmenlerinin bilgisayar destekli eğitime ilişkin tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörlerin neler olduğunu duygusal, bilişsel ve psikomotor (davranışsal) olmak üzere üç boyutlu inceleyerek ankete dayalı bir çalışma ile ortaya koymaya çalışmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmanın sonucuna göre, araştırmaya katılan DİKAB öğretmenlerinin duygusal boyuttaki tutumların tümüne “tam” derecede sahip oldukları, öğretmenlerin duygusal boyuttaki tutum toplam puanları ve bilgisayar destekli eğitim yapma durumu arasında anlamlı fark bulunduğu ve buna göre bilgisayar destekli eğitim yapan öğretmenlerin yapmayanlara göre daha yüksek tutum düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin bilgisayar destekli eğitime ilişkin bilişsel boyuttaki tutumlara sahip oldukları ve bu boyuttaki tutumlarının mezun olunan bölüm, evinde bilgisayar bulunma durumu, görev yapılan okul türü ve bilgisayar destekli eğitim yapma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Buna göre ilköğretim DİKAB öğretmenliği bölümü mezunlarının, evinde bilgisayar bulunan öğretmenlerin, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, bilgisayar destekli eğitim

yapan öğretmenlerin BDE'ye ilişkin bilişsel boyuttaki tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bilgisayar destekli eğitime ilişkin psikomotor (davranışsal) boyuttaki tutumlara sahip oldukları ve bu boyuttaki tutumlarının mezun olunan bölüm, evinde ADSL (24 saat internet) bulunma durumu, evinde bilgisayar bulunmama nedeni, görev yapılan okul türü ve bilgisayar destekli eğitim yapma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Buna göre ilköğretim DİKAB öğretmenliği bölümü mezunlarının, evinde ADSL (24 saat internet) bulunan öğretmenlerin, evinde bilgisayar bulunmama nedeni maddi imkânların elverişsizliği olan öğretmenlerin, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, bilgisayar destekli eğitim yapan öğretmenlerin BDE'ye ilişkin bilişsel boyuttaki tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerle yapılan çalışmalar;

Durukan (2011), İlköğretim 6. Sınıfta Bilgisayar Destekli Dil Bilgisi Öğretiminin Başarı ve Tutuma Etkisi adlı doktora çalışmasında yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış bilgisayar destekli dil bilgisi öğretiminin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dil bilgisi başarıları, kavram yanlışları ve Türkçe dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisini değerlendirmeye çalışmıştır. Bunun için yapılandırmacı yaklaşıma ve dil bilgisi öğretimi ilkelerine uygun, konu olarak isimler, zamirler, hâl ekleri ve iyelik eklerinin örneklem seçildiği bir öğretim yazılımı hazırlanmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılan çalışmada MEB'e bağlı bir ilköğretim okulunun 6. sınıfa ait iki farklı şubesinde öğrenim gören öğrenciler deney ve kontrol grubunu oluşturmuştur. Kontrol grubunda geleneksel, deney grubunda ise bilgisayar destekli öğretimin gerçekleştirildiği ve hem nicel hem nitel tekniklerle verilerin toplandığı çalışmanın sonucunda bilgisayar destekli dil bilgisi öğretiminin geleneksel öğretime göre başarıyı ve tutumu daha fazla artırdığı, dil bilgisi kavram yanlışını ise azalttığı; öğrencilerin yöntemle karşı olumlu görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Altınok (2011), Orta Öğretim 9. Sınıf Öğrencilerine Şiir Okuma Zevki Kazandırılmasında Görsel İşitsel Materyal Kullanımının Rolü (Mamak İlçesi Örneği) adlı yüksek lisans çalışmasında ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerine şiir okuma zevki kazandırılmasında görsel-işitsel materyal kullanımının öğrencilerin şiire yönelik tutumlarını ne yönde etkilediği ve görsel-işitsel materyallerin etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu model kullanılan çalışmada 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Mamak ilçesinde bulunan bir lisenin 9. sınıfına ait iki farklı şubesinde öğrenim gören öğrenciler deney ve kontrol grubunu oluşturmuştur. 40 öğrenciden oluşan deney grubuna 9. sınıf edebiyat dersi Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir) ünitesi için araştırmacı tarafından hazırlanan görsel-işitsel materyaller kullanılarak, 39 öğrenciden

oluşan kontrol grubuna ise bu materyaller kullanılmadan öğretim yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda görsel-işitsel materyal kullanımının öğrencilerin şiiire yönelik tutumlarını artırmada olumlu yönde etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Eyüp (2012), Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojilerini Kullanmaya Yönelik Öz Güvenleri adlı makale çalışmasında Türkçe öğretmeni adaylarının öğretim teknolojilerini kullanmaya yönelik öz güvenlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı çalışmada 2011-2012 eğitim-öğretim yılında KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünün son sınıfında öğrenim gören 62 kız ve 50 erkek olmak üzere toplam 112 öğretmen adayına beşli likert tipinde hazırlanan Teknoloji Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının öğretim teknolojilerini kullanma konusunda yeterli seviyede öz güvenlerinin olduğu, cinsiyet bakımından da kadın ve erkek öğretmen adayları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Durak (2006), Kısa Hikâyesi ve Önemi ile Bilgisayar Destekli Edebiyat Öğretimi adıyla tercüme edilen yüksek lisans çalışmasında yabancı dil öğrenimi yapılan sınıflarda bilgisayar destekli edebiyat eğitiminin geleneksel eğitime kıyasla eğitimdeki etkisinin ne olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılan çalışma 2005-2006 eğitim-öğretim yılının sekizinci haftasında MEB'e bağlı bir Anadolu lisesi ile Anadolu öğretmen lisesinde öğrenim gören son sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Her bir grupta yer alan öğrenci sayısının 16 olduğu bu çalışmada kontrol grubunda geleneksel, deney grubunda ise bilgisayar destekli öğretim yöntemi ile ders anlatılmıştır. Çalışmanın sonucunda dil sınıflarında kısa hikâye öğretimiyle ilgili olarak bilgisayar destekli edebiyat öğretimi alan öğrencilerin başarısı ile geleneksel öğretim yöntemiyle edebiyat öğretimi alan öğrencilerin başarısının birbiriyle oldukça benzer olduğu tespit edilmiştir.

Alat (2010), Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Teknolojilerini Kullanımı ve Bilgisayar Teknolojilerine Yönelik Tutumları adlı yüksek lisans çalışmasında öğretmen adaylarının bilgisayar teknolojilerini nasıl ve hangi amaçla kullandıklarını araştırarak bilgisayar teknolojilerine yönelik tutumlarını ankete dayalı bir çalışma ile ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre, öğretmen adaylarının bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerini, kişisel aktivitelerinden daha ziyade akademik aktiviteler için kullandığı, bilgisayar sahibi olan öğretmen adaylarının bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarının bilgisayarı olmayanlara göre daha olumlu olduğu, yaşadığı yerde internet bağlantısı olan öğretmen adaylarının bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarının yaşadığı yerde internet bağlantısı olmayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca erkek öğretmen adaylarının bilgisayar kullanımına yönelik daha olumlu tutuma sahip olduğu, öğretmen

adaylarının ailelerinin gelir seviyesi yükseldikçe, bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarının da arttığı, bilgisayar sahibi olan öğretmen adaylarının bilgisayar teknolojileri alanında kendilerini geliştirmeye daha açık olduğu ve yaşadığı yerde internet bağlantısı bulunan öğretmen adaylarının da bilgisayar teknolojileri alanında kişisel gelişimlerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmalar;

Kaplan (2010), Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Bilgisayar Kullanımı adlı yüksek lisans çalışmasında MEB 9,10,11,12 Türk edebiyatı dersi müfredatını esas alarak Türk edebiyatı konularıyla ilgili bilgisayar ortamında neler yapılabileceğine dair görüşler sıralamış ve bilgisayar destekli ders uygulamalarından model önerisi ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda Türk edebiyatı konularına yönelik BDÖ alanında çok farklı uygulama alanları olduğu görülmüştür. Yabancı diller, coğrafya, tarih, matematik, fen bilimleri alanında çok sayıda çalışma yapıldığı ancak Türk edebiyatı dersinin bu alanda daha başlangıç aşamasında olduğu, yapılmış çalışmaların ise yetersiz ve bireysel gayretlerin önüne geçemeyen dağınık bir görünümde olduğu tespit edilmiştir. Türk edebiyatı dersinde BDÖ'ye geçebilmenin ön koşulu olan çok sayıda materyalin bulunduğu ifade edilmiş ve bu materyallerin bilgisayarla birlikte nasıl kullanılacağı uygulamalı olarak gösterilmiştir. Türk edebiyatı dersinde bilgisayar kullanımının öğretmenin rolünü değiştirerek rehber konumunu güçlendirdiği, görsel-işitsel öğelerle öğrencinin dikkatini çekebilecek uygulamaların öğrenmeyi eğlenceli hâle dönüştürdüğü ancak yazılımların ders öğretmenleri tarafından hazırlanmasının mümkün görünmediği tespit edilmiştir.

Önkaş (2010), Türkçe Öğretiminde Teknoloji Kullanımı ve Kalıcı Öğrenme adlı makale çalışmasında teknoloji ve teknoloji ürünlerini kullanarak yapılan Türkçe öğretimi etkinlikleri ile öğrencilerin daha aktif, derslerin daha etkileyici, konuların da daha kalıcı olacağı sonucu tespit edilmiştir.

Akçay ve Şahin (2012), Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Bir Web Macerası Tasarımı adlı makale çalışmasında Türkçe eğitiminde sıfatlar konusunun kavranması, isim ve fiiller konularının pekiştirilmesine yönelik tasarlanan bir web macerası (webquest) yöntemini tanıtmaya çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda yapılandırmacı anlayışa göre düzenlenen eğitim programlarında yer alabilecek bu yöntemle öğrencilerin interneti bir kaynak olarak kullanabilme ve grup oluşturarak iş birlikli çalışma gerçekleştirme gibi avantajlara sahip olabileceği ile web macerasının dil bilgisi eğitiminde kullanılabilecek etkili bir yöntem olduğu düşüncesi belirtilmiştir.

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Her alanda etkisini gösteren teknolojik gelişmelerin eğitim sistemlerindeki yansımalarından olan bilişim teknolojileri bilginin üretilmesi, saklanması ve iletilmesini sağlayan araçlar bütünüdür. Tartışmasız şekilde üstünlüğünü kabul ettirmiş bilgisayar ve internet dışında tarayıcı, projeksiyon, akıllı tahta, tepegöz, projektör, datashow, tablet bilgisayar, doküman kamerası, e-kitap, iPod, dijital fotoğraf makineleri ve kameralar, interaktif (etkileşimli) televizyon (eTV), video, çoklu ortam yazılımı, sunum, web araçları, tarayıcılar, videolar, teyp (kasetçalar), ses bantları vb. araçlar gibi birçok aracı içeren bu teknolojiden eğitimde yararlanmak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için son derece önemlidir.

2005 yılında yenilenen ve daha sonraki yıllarda küçük revizyonlara uğrayan Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programları'nın temel felsefesini oluşturan ve öğrenci merkezli eğitimi esas alan yapılandırmacı yaklaşımın uygulanabilmesi için bilişim teknolojilerinden yararlanılması gerekmektedir.

Ayrıca ülkemizi bilgi toplumlarından biri hâline getirmek için bireylere yaşam boyu eğitim fırsatı sağlama, eğitimde verimi artırma, okulların kendi aralarında ve dünya ile iletişim kurmalarını sağlama gibi hedefleri gerçekleştirmek için eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) isimli bir proje ile sınıfların bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarıyla donatılması ve öğrenci başarısının artırılması planlanmaktadır.

Bilişim teknolojileri üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı branşlardaki öğretmenlerin bilişim teknolojilerine ilişkin tutumlarının çoğunlukla yüksek düzeyde olduğu ve bilişim teknolojileri araçlarından derslerde yararlandıkları görülecektir. Ancak Türk edebiyatı konularıyla ilgili bilgisayar ortamında neler yapılabileceğine dair araştırmalar dağınık bir görünüm arz etmekte, edebiyat öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutum düzeylerini içeren araştırmalar yeterli sayıya ulaşmamaktadır. Sınırlı sayıdaki bu araştırmaların sonuçlarına göre; edebiyat öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik genel görüşlerinin ortalamanın üstünde bir düzeyde olduğu, bilgisayar destekli dil bilgisi öğretiminin geleneksel öğretime oranla öğrencilerin başarılarını daha fazla artırdığı, görsel-işitsel materyal kullanımının öğrencilerin Türkçe dersine ve şiir okumalarına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Bu araştırmada ise 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Trabzon ilinde görev yapan Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutumlarının düzeyi belirlenmeye çalışılmış, diğer araştırmalardan farklı olarak öğretmenlerin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bu teknolojiden nasıl ve ne kadar yararlandıklarına dair görüşleri tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, verilerin toplanması ve analiziyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik ilgi ve tutum düzeylerini belirlemek ve Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bu teknolojiye nasıl ve ne kadar yararlandıklarına yönelik görüşlerini tespit etmek üzere bu çalışmada insan davranışını, içinde bulunduğu ortam içinde, çok yönlü olarak anlayabilmek adına esnek ve bütüncül bir yaklaşım olanağı tanıyan ve araştırmaya dahil edilen bireylerin görüş ve deneyimlerini önemli kabul eden nitel araştırma yaklaşımı (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 35) tercih edilmiştir. Araştırmada, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemelerini ifade eden (Karasar, 2010: 79) genel tarama modeli kullanılmıştır. Ayrıca bu çalışmada tekil ya da ilişkisel taramalara olanak tanıyan genel tarama modellerinden değişkenlerin tek tek tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacıyla (Karasar, 2010: 79) tekil tarama modelinden yararlanılmıştır. Çalışmada derinlemesine veri elde edebilmek için anket yerine mülakat tercih edilmiştir.

3. 2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

2011-2012 eğitim-öğretim yılında Trabzon ili genelinde farklı lise türlerinde görev yapan Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri bu araştırmanın evrenini oluştururken 31 lisede yürütülen bu araştırmanın örneklemini ise Trabzon il merkezi ile Akçaabat, Araklı, Arsin, Yomra, Düzköy, Vakfıkebir, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Tonya, Maçka, Sürmene ve Of ilçelerinde görev yapan 44 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni oluşturur. Örneklem grubu, olasılık dışı (amaçlı) örnekleme grubunda yer alan ve evreni temsil edici olarak görülen kişilerin araştırmaya dâhil edildiği tipik durum örneklemesinden yararlanılarak belirlenmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlere ait bilgiler ve görev yaptıkları okul türleri Ek 1'de verilmiştir. Mülakata katılan öğretmenlerden en az tecrübeli olanının 1,5 yıl en tecrübeli olanının ise 34 yıllık hizmeti bulunmaktadır. Mülakata katılan öğretmenlerin cinsiyet bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Mülakata Katılan Öğretmenlerin Cinsiyeti

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Bayan	25	56,8
Erkek	19	43,2
Toplam	44	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi mülakata katılan 44 öğretmenden 25 (%56,8)’i bayan, 19 (%43,2)’u erkektir.

Mülakata katılan öğretmenlerin hizmet yılı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Mülakata Katılan Öğretmenlerin Hizmet Yılı

Hizmet Yılı	Frekans	Yüzde (%)
0-5 yıl	8	18,2
6-10 yıl	5	11,3
11-15 yıl	16	36,4
16-20 yıl	8	18,2
21-25 yıl	3	6,8
26-30 yıl	-	-
31-35 yıl	4	9,1
Toplam	44	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerin çoğunluğu 11-15 yıl arası tecrübeye sahiptir.

Mülakata katılan öğretmenlerin görevli olduğu okul türü Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3 . Mülakata Katılan Öğretmenlerin Görevli Olduğu Okul Türü

Okul Türü	Frekans	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	18	40,9
Meslek Lisesi (EML, KML, ÇPL, MTEM, TML)	9	20,4
Düz Lise	7	15,9
Anadolu Meslek Lisesi	6	13,7
Fen Lisesi	3	6,8
Sosyal Bilimler Lisesi	1	2,3
Toplam	44	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 18 (%40,9)’i Anadolu lisesi, 9 (%20,4)’u meslek lisesi, 7 (%15,9)’si düz lise, 6 (%13,7)’si Anadolu meslek lisesi, 3 (%6,8)’ü fen lisesi, 1(%2,3)’i de sosyal bilimler lisesinde görev yapmaktadır. Anadolu lisesinin sayı bakımından fazla olması düz liselerin büyük bir çoğunluğunun Anadolu lisesine dönüştürülmesiyle ilgilidir.

3. 3. Verilerin Toplanması

Örneklemin oldukça geniş tutulduğu betimsel araştırmalarda mevcut durumu tespit etmek için survey (alan taraması) yönteminden yararlanılır ve daha çok araştırılmak istenen olayın veya problemin mevcut durumu nedir ve neredeyiz, sorularına cevaplar aranır (Çepni, 2009: 65). Bu araştırmada veriler, birincil veri toplama kaynaklarından mülakat kullanılarak elde edilmiştir.

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada problemin tespitinden sonra veriler kaynak taraması ve mülakat yoluyla elde edilmiştir. İnsanların bir konu hakkındaki duygu, düşünce ve inançlarının neler olduğunu anlamak için onlarla sözlü iletişime girilmesini ifade eden mülakat, önceden belirlenmiş ve bir amaç için yapılan soru sorma ve cevaplama şekline dayalı karşılıklı etkileşime sahip bir eğitim sürecidir (Çepni, 2009: 143). Mülakat türlerinden biri olan ve bu çalışmada verilerin toplanması için faydalanılan tekniklerden yarı yapılandırılmış mülakat ise özel bir konuda derinlemesine soru sorma, eksik veya açık olmayan soru cevapları için tekrar soru sorarak durumu daha açıklayıcı hâle getirme, önceden hazırlanmış soruların sırasını değiştirme veya soruları yeniden düzenleyebilme fırsatı sağlamaktadır (Çepni, 2009: 144; Ekiz, 2009: 63).

Araştırmada, konuyla ilgili çalışmalar incelendikten sonra tespit edilen durumlarla ilgili öğretmen görüşlerini ortaya koymak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan mülakat soruları hazırlanmıştır.

Mülakat soruları hazırlanırken literatür taraması yapılmış, uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Bu görüşler doğrultusunda oluşturulan mülakat soruları öncelikle pilot olarak belirlenen iki lisede rastgele yolla seçilen dört Türk dili ve edebiyatı öğretmenine uygulanmış ve onların da fikirleri alınmıştır. Mülakatın kapsam geçerliği ve güvenilirliği konusunda son olarak biri ölçme değerlendirme, ikisi konu alanı olmak üzere toplam üç uzman öğretim üyesinin de görüşlerine başvurulmuş ve mülakatlar en son hâliyle yeniden düzenlenmiştir.

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yapılacağı okullara gidilmiş, okul yönetimiyle görüşülmüş, araştırmayla ilgili bilgiler verilerek gerekli izinler talep edilmiştir. Mülakat uygulanmadan önce öğretmenlere yapılan araştırmanın amacının ne olduğu, sonuçlarının nerelerde kullanılacağı, ne gibi faydalar sağlayacağı hususunda detaylı bilgiler verilmiş, dikkat edilmesi gereken durumlar belirtilmiştir. Görüşmelerden verimli bir sonuç alabilmek ve

mevcut verileri elde edebilmek için gönüllülük esasına dikkat edilmiş, öğretmenlerden soruları içtenlikle cevaplamaları istenmiştir. 2011-2012 eğitim-öğretim yılı ilkbahar döneminde gerçekleştirilen ve ortalama 30 ila 90 dakika arasında gerçekleştirilen tüm mülakatlar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Mülakatlarda öncelikle öğretmenlerin kendilerini tanıtmaları istenmiş daha sonra öğretmenlere ilk olarak bilişim teknolojileriyle ilgili aldıkları eğitim sorusu yöneltilmiştir. Günlük hayatta bilişim teknolojilerinden ne kadar yararlandıklarının tespitine dair sorulan sorunun ardından öğretmenlere öncelikle her ders için daha sonra da Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri için bilişim teknolojilerinden yararlanılmasına nasıl baktıklarına ve derslerde bilişim teknolojilerini ne kadar kullandıklarına dair görüşleri sorulmuş, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine ne kadar ilgi duyduklarının tespitine çalışılmıştır (Mülakat soruları için bakınız Ek 2).

3. 4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizinden yararlanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu nedenle, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

Bu araştırmada da mülakatlar analiz edilirken öncelikle ses kayıt cihazı ile kaydedilen veriler dinlenmiş daha sonra yazıya aktarılmıştır. Her bir soru tek tek değerlendirmeye alınarak öğretmenlerin görüş birliğine vardığı ve varmadığı konular tespit edilmiştir. Birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilerek tablolara dönüştürülmüş ve bu tabloların frekansları belirlenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerini daha ayrıntılı yansıtabilmek için zaman zaman zaman zaman mülakatlardan alıntılar yapılmış ve genellikle bütün öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde mülakat sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmanın bulguları, araştırmanın alt problemlerine uygun olarak “Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Eğitim Durumları, Öğretmenlerin Günlük Hayatta Bilişim Teknolojilerinden Yararlanma Durumları, Öğretmenlerin Derlerde Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasına Yönelik Görüşleri, Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Yeterlilik Durumu, Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasına Yönelik Görüşleri, Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasının Öğrenmeyi Kolaylaştıracağı ve Başarıyı Artıracağına Yönelik Görüşleri, Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanma Durumları, Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanmalarında Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumları, Okul Altyapısının Durumu ve Öğrenci Şartlarına Yönelik Görüşleri, Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlandıkları Konulara Dair Görüşleri, Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Öğretim Programı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı’nda Belirtilen Kazanımlara Uygun e-İçerikleri İnternette Bularak Derslere Uyarlamalarına Yönelik Görüşleri, Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri için Geliştirilen e-İçeriklerin Sahip Olması Gereken Özelliklere Dair Görüşleri, Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin, Sınavlarının İnternet Üzerinden Gerçekleştirilebilirliğine Yönelik Görüşleri, Öğretmenlerin Bilişim Teknolojileri Araçlarının Bilinçli ve Güvenli Bir Şekilde Kullanılabilmesine Yönelik Önerileri, Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlgilerini Artırma ve Bu Teknolojiden Derslerde Daha Etkin Şekilde Yararlanmalarını Sağlamaya Yönelik Görüşleri” şeklinde on dört ana başlığa ayrılmıştır.

4. 1. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Eğitim Durumları

Mülakata katılan öğretmenlere bilişim teknolojilerini kullanabilmelerine yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alıp almadıkları ile aldıkları bu eğitimleri ne kadar yeterli buldukları sorulmuştur. Tablo 4’te edebiyat öğretmenlerinin bilişim teknolojilerini kullanabilmelerine dair hizmet öncesi eğitim durumları gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanmaya Yönelik Hizmet Öncesi Eğitim Durumu

Öğretmenlerin Hizmet Öncesi BT Eğitimi Alma Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Almadım	25	56,8
Aldım	19	43,2
Toplam	44	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi mülakat yapılan 44 öğretmenden 25 (%56,8)'i bilişim teknolojilerinin kullanımına yönelik hizmet öncesi eğitim almazken 19 (%43,2)'u almıştır.

Hizmet öncesi eğitim alan 19 öğretmenden 13 (%68,4)'ü bu eğitimleri yeterli görmediğini ifade ederken 6 (%31,6)'sı yeterli gördüğünü ifade etmiştir.

Hizmet öncesi eğitimleri yeterli görmeyen 13 (%68,4) öğretmenden 10 (%76,9)'u genel olarak sınıflarının çok kalabalık olması nedeniyle ders hocasının kendileriyle birebir ilgilenemediğini, derslerin daha çok teoriye dayalı olduğunu, uygulama olsa bile bunun o döneme göre çok basit ve yetersiz kaldığından işlevsel olamadığını ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 8 bu konuyla ilgili şunları söylemiştir:

“Üniversitede aldığımız eğitimin çok yeterli olduğunu söyleyemem. Çünkü laboratuvar yoktu, gidip kullanma imkânımız yoktu, gelip evde pratik yapma imkânımız yoktu. O dönem internet yoktu, yaygın değildi. Dolayısıyla çok fazla faydalanamadık. Daha sonra yani okula başladıktan sonra özellikle o iki yıllık özel okul tecrübemde bilgisayarı diğer okullara göre çok daha üst düzeyde kullandığımızı gördük.”(Öğretmen 8)

Bununla birlikte hizmet öncesi eğitimleri yeterli görmeyen öğretmenlerden 3 (%23,1)'ü üniversitedeki bilişim derslerinin uygulamaya dayalı olsa bile ileriye dönük bir eğitim içermediğini, kredisinin düşük olduğunu ve bu yüzden kendilerince formalite bir ders olarak görüldüğünü dile getirmiştir. Örneğin Öğretmen 43 bu konuyla ilgili şunları söylemiştir:

“Üniversitede bilgisayar dersimiz vardı. İlk sene verildi bize ilk sene aldık. Orada da yine çok ileriye gitmedi yani formalite ders verildi. Uygulamalıydı ama çok böyle netice verici bir eğitim yok, geçiştirme, saat dolduruldu. Öyle aman aman eğitim verilmedi.” (Öğretmen 43)

Öğretmen 16 ise bu konuda şu ifadeleri kullanmıştır:

“Yeterli değildi kesinlikle. Ben üniversite de aldığım da yeterli değildi orada sadece not için, belli dokümanlar var elinizde uygulama dersi değildi zaten. Kredisi de yüksekti öyle hatırlıyorum, 4 kredili bir dersti. İkinci sınıfta almıştık biz onu, üniversite ikideyken. Normal notlara çalıştık, ezberledik. İşte atıyorum kesin kısa yolu nedir? Bu tarz sorular hani uygulamaya yönelik değildi. Öyle geçtik dersi.” (Öğretmen 16)

Hizmet öncesi eğitimleri yeterli görmesine rağmen Öğretmen 2, mesleki hayatında üniversitede gördüğü programlardan bazılarını daha çok kullandığını ve bunlar üzerinde daha fazla durulması gerektiğini de şu şekilde aktarmıştır:

“Şöyle hani PowerPoint, sunum hazırlama vesaire bunlarda daha çok iyi olabilirdi diye düşünüyorum. Çünkü şu an daha çok onunla bizim ilişkimiz var.” (Öğretmen 2)

Tablo 5'te edebiyat öğretmenlerinin bilişim teknolojilerinin kullanabilmelerine dair hizmet içi eğitim durumları gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanmaya Yönelik Hizmet İçi Eğitim Durumu

Öğretmenlerin Hizmet İçi BT Eğitimi Alma Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Aldım	32	72,7
Almadım	12	27,3
Toplam	44	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi mülakat yapılan 44 öğretmenden 32 (%72,7)'si bilişim teknolojilerinin kullanımına yönelik hizmet içi eğitim aldığını ifade ederken 12 (%27,3)'si almadığını ifade etmiştir. Daha çok temel bilgisayar kullanımına yönelik olan bu hizmet içi eğitimlerle ilgili olarak öğretmenlerden 6 (%18,8)'si zorunlu katılımların dışında kendi isteğiyle bazı hizmet içi eğitimlere de katıldığını dile getirmiştir.

Hizmet içi eğitim alan 32 öğretmenden 20 (%62,5)'si bu eğitimleri yeterli görmediğini ifade ederken 12 (%37,5)'si yeterli gördüğünü ifade etmiştir. Hizmet içi eğitimleri yeterli görmeyen 20 (%62,5) öğretmen genel olarak bu kurslarda yeni bir şey öğrenmediklerini ve seviyelerinin altında bir eğitim aldıklarını, kursiyerler arasında çok fazla seviye farklarının olduğunu, öğretmenlerin bu kurslara isteksiz katıldığını ve kursu verenlerin daha iyi eğitim almaları gerektiğini belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 32 şunları ifade etmiştir:

“Kursların faydalı olduğunu düşünmüyorum. Her şeyden evvel kursu veren kişilerde tam hâkimiyet ben hiçbir zaman göremedim. Gruplar oldukça kalabalık oluyor. Bilgisayar eğitiminde 10 kişiden fazla olması gerektiğini düşünüyorum ki birebir çalışılmalı. Hocaların anlatımında hep sanırım bilen kişilerin tavrında oluyor karşıdaki de biliyormuş havasında anlatıyorlar. Pratik yapma imkânın çok çok az. Kendi merak ettiğim şeyleri bizzat arkadaşlara sorarak öğrenmenin daha faydalı olduğunu gördüm. Millî Eğitimin seminer kavramının gereksiz olduğunu düşünüyorum. Her şeyden evvel uzman diye bize gönderdikleri kişilerin uzman olmadığını düşünüyorum. Okullardaki bilgisayar üzerine, teknoloji üzerine daha sonra sertifika alıp çalışan branş arkadaşlarımızın da konu üzerinde hâkim olduklarını düşünmüyorum.” (Öğretmen 32)

Öğretmen 10 bu konuda şöyle yorum yapmıştır:

“Şimdi şunu söylemeliyim: İnsan ne kadar kurs alırsa alsın ehliyet alma gibi oluyor. Eğer arabanız yoksa araba sürmeye merakınız yoksa veyahut o araba sürme sizin işinizin veya günlük hayatınızın bir parçası değilse ne kadar ciddi eğitim veren bir kurumdan ehliyet alsanız bile zamanla köreliyor. Ama araba sürüyorsanız, araba hayatınızda varsa bu sefer şoförlüğünüz ister istemez gelişiyor.” (Öğretmen 10)

Öğretmen 8 ise bu konudaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Kesinlikle gerekliydi fakat yeterlilik biraz kişinin ilgi düzeyi ile ilgili yani eğer bilgisayara, internete ilgi duyuyorsanız o kurstan aldığınız bilgiler ile kendinizi çok ileri düzeye taşıyabilirsiniz ama sadece o kurs bana yeter deyip herhangi bir şey yapmazsanız size çok şey katacağını düşünmüyorum. Biraz özel çaba gerektiren kurslardı bunlar. Orada aldığımız eğitimi biz daha sonra kullanmaya çalıştık yani evimizde sürekli bilgisayar ve internet bağlantısı olduğu için kendimizi geliştirme şansı bulduk.” (Öğretmen 8)

Mülakata katılan ve hizmet içi eğitimleri yeterli gören 12 (%37,5) öğretmenden 9 (%75)'u bu kursların kendilerine pratik yapma şansı sağladığını ve istekli olarak bu kurslara katıldıklarını ifade etmiştir. Öğretmen 34 bu konuda şunları vurgulamıştır:

“Verim almak gerçekten önce isteğe bağlı. Bende istek vardı, merak vardı. Sağ olsun hocalarımız da gerçekten iyi anlatıyorlardı. Ben memnundum yani hocalarımızdan. İstek, merak olunca hoca da iyi anlatınca öğrenmemek imkânsız. Ben hocalarımızdan yeterince istifade ettiğimize ve öğrendiğime inanıyorum. Dersler, kurslar gerçekten verimli geçiyordu. Ama devam ettirebilene diyeyim. Devam ettiremezseniz 3-5 sene sonra mecburen unutuluyor. Haa gördükçe hatırlıyor insan. Bunu görmüşüm gerçekten böyleydi diyor ama görene kadar insan unutuyor.” (Öğretmen 34)

Öğretmen 7 bu kurslarla birlikte sınav soru kâğıdını bilgisayarda hazırlamayı öğrendiğini ifade ederek bu konudaki düşüncelerini söyle dile getirmiştir:

“Pek bir şey öğrenmedim. İşte bir yazılı kâğıdı yazmak için Word kullanmayı öğrendim. Zaten ondan fazla ihtiyacım yok, benim için önemli olan kâğıtlarımı yazabilmem. Yeterlilik diye bir şey olamaz tabi öğrenmenin sınırı yok. En azından yazılı kâğıtlarımı kendi başıma yazmayı öğrendim.” (Öğretmen 7)

Bununla birlikte hizmet içi eğitimleri yeterli gören öğretmenlerden 3 (%25)'ü, kurs sonrasında uygulama yapmadıkları için öğrendiklerini unuttuklarını ifade etmiştir.

“Bence yeterli. Tabi ondan sonrasında da zaman ayırmak gerekiyor. Ben mesela Flash Player'a gittim ama şu an ne hatırlıyorum! Çünkü kullanmadığım için köreldi, bir şey kalmadı şu anda. PowerPoint programını biliyorum şu anda. O da basit slaytlar yaptığımız için sunu falan hazırlıyorum bazen onun için onu hatırlıyorum ama Flash Player falan zor yani şu an hiçbir şey hatırlamıyorum. Seminerler yeterliydi bence. Kullanmadığımız için oldu.” (Öğretmen 6)

Diğer taraftan mülakata katılan 44 öğretmenden 7 (%15,9)'si bilişim teknolojileri konusunda halk eğitimden kurs aldığını, 3 (%6,8)'ü özel kursa gittiğini, öğretmenlerden 1(%2,3)'i de mesleki eğitim merkezinden kurs aldığını ifade etmiştir. Halk eğitimden kurs alan öğretmenlerden 4 (%57,1)'ü bu kurslara kendi istekleriyle gittiklerini ifade ederken 2 (%)'si üniversiteye gitmeden önce kendi istekleri dışında gittiklerini ifade etmiştir: Örneğin Öğretmen 16 bu konuyu şöyle açıklamıştır:

“Lazım, kesinlikle gerekli bunu görüyorum yaşamımda. İşte program hazırlamak gerekiyor. Sırf öğrenciye ders anlatmak babında değil de öğretmenin zorunluluk var burada isteğe bağlılık yok. O yüzden geçen yıl bir halk eğitim kursuna gittim. 150-160 saatlik bilgisayar kursuna gittim. Kendi isteğime bağlı olarak. Gittim işte oradan belgemi aldım onun da çok faydasını gördüm.” (Öğretmen 16)

Mülakata katılan 44 öğretmenden sadece 3 (%6,8)'ü bilişim konusunda gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi hiçbir kursa dâhil olmadığını belirtmiştir.

Ayrıca mülakata katılan öğretmenlerden 7 (%15,9)'si hizmet içi eğitim kapsamında FATİH Proje'siyle ilgili olarak etkileşim özelliği olmayan akıllı tahta eğitimi kursu aldığını ifade ederken 2 (%4,5)'si de FATİH Projesi çalışmaları kapsamında ilk etapta verilmesi planlanan temel bilgisayar eğitimi kursuna katıldığını ifade etmiştir. Etkileşim özelliği olmayan akıllı tahta eğitimi kursu aldığını ifade eden Öğretmen 43 bu konuyla ilgili olarak şunları belirtmiştir:

“Benim hani şu anda mesela video izletebiliyorum, şiir dinletebiliyorum ekstra bir şey görmedim ben. Belki görebilseydik hani aaa diyebilirdik. Yani şimdi şöyle söyleyeyim, ilköğretim düzeyindeki çocuklar için belki uygun olabilir hani görselleştiriyorsunuz, renkler katabiliyorsunuz, ışık verebiliyorsunuz ama ortaöğretim öğrencileri için bence çok yavan buluyorum ben. Yeterli görmedim.” (Öğretmen 43)

Öğretmen 16 şunları vurgulamıştır:

“Bazı şeyler yapılıyor ama boş yapılıyor yani şimdi akıllı tahta diye bir şey yok, sen akıllı tahta semineri veriyorsun. Biz onu unuttuk bile yani bize verildi ama. Bir de orada ki yanlış şeydi bence; hoca tek tek tamam bize gösterdi, sunum yaptık ama hoca sadece anlattı. Şuradan şunu yapıyoruz buradan bunu yapıyoruz diye. Hoca anlatıyor o anda anlıyordunuz ama bir gün sonra unuttuyordunuz neyi nereden yapıyorduk yani o anda ezbere söylüyor. Mesela sonra da dedi ki işte birer sunum yapın getirin gibisinden bizde yaptık ama tabi kendimiz yapınca daha etkili oldu.” (Öğretmen 16)

Öğretmen 5 de şu ifadelere yer vermiştir:

“Akıllı tahta kursu zaten çok kısa süreli idi. Bir haftaydı. Çok bir şey anladığımızı da söyleyemem. Okul saatleri dışında saat 16 ila 20 saatleri arasında idi. Kurs öğretmenimiz güzel anlattı, ilgilendi. Fakat bir anda bir sürü bilgi yüklemesi oldu. İnsanın bilgi alma kapasitesi vardır. Bir de bilmediğiniz terimler. Öğrenmek zor oluyor. Şuradan şunu, buradan bunu yapıyoruz. Bilen biri için kolay fakat bilmeyen için biraz zor. Uygulamaya geldiğinde biz uygulamadan öbürüne geçiyoruz. Çünkü süre kısıtlı. İnanın öğretmenimiz çok ilgilendi, çok detaylı anlattı ama hızına yetişemedik.” (Öğretmen 5)

4. 2. Öğretmenlerin Günlük Hayatta Bilişim Teknolojilerinden Yararlanma Durumları

Mülakata katılan öğretmenlere günlük hayatta bilişim teknolojilerinden nasıl yararlandıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Günlük Hayatta Bilişim Teknolojilerinden Nasıl Yararlandıklarına Dair Görüşleri

No	Günlük Hayatta BT'den Yararlanma	Frekans	Yüzde (%)
1	Öğrenme-öğretme amaçlı	34	77,3
2	Güncel yaşamı takip amaçlı	32	72,7
3	İletişim amaçlı	21	47,7
4	Eğlence amaçlı	15	34,1

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğretmenlerden 34 (%77,3)'ü öğrenme-öğretme amaçlı, 32 (%72,7)'si güncel yaşamı takip amaçlı, 21(%47,7)'i iletişim amaçlı, 15 (%34,1)'i eğlence amaçlı olarak günlük hayatta bilişim teknolojilerinden yararlandıklarını ifade etmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bilişim teknolojilerini öğrenme-öğretme amaçlı kullanan 34 (%77,3) öğretmen genellikle alanıyla ilgili konuları araştırmakta, derse hazırlık yapmada kullanmakta, doküman oluşturmada, yazılı sorusu araştırmakta ve yazmakta, sunu hazırlamakta, makale veya tez okumakta, şiir sitelerine bakmakta, fon müziği aramakta, tiyatroyla ilgili çalışmalardan yararlanmakta, alanıyla ilgili siteleri takip etmekte, kitap özeti veya eğitimle ilgili dergi okumaktadır. Örneğin Öğretmen 14 bu konu ile ilgili şunları söylemiştir:

“Bilgisayar benim için bir yardımcı bir kere. Bir kere araştırma yapabiliyorum, hazırlanmış sorulara ulaşabiliyorum. Sistem içerisinde belirli kilit sınavlar var. Bu sınavlarda geçmiş yıllarda çıkmış sorulara ulaşabiliyorum. Aynı zamanda ortak paylaşım siteleri var. Sınav sorusu örneklerini doğrudan birinci ikinci sınavlar gibi. Bunların farklı okullardan Türkiye'nin çok farklı yerlerinden soru köklerine ulaşabiliyorum. Benim düşünmediğim bir soru kökünü örneğin Amasya'daki bir öğretmen düşünmüş olabiliyor ona ulaşabiliyorum. Ulaşabileceğim bir kaynak noktasında güzel. Programları derste kullanabilmek noktasında bu bana faydalı özellikle PowerPoint. Sunu hazırlarken ve tepegöz için materyal hazırlarken önemli. Küçük ama benim için çok şey. O yüzden çok abartmamak lazım ama önemini de hediye etmek lazım.” (Öğretmen 14)

Mülakat sonuçlarına göre, bilişim teknolojilerini öğrenme-öğretme amaçlı kullanan 34 (%77,3) öğretmenden sadece 4 (%11,8) erkek öğretmenin bilgisayardan makale veya tez okuduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bilişim teknolojilerini güncel yaşamı takip amaçlı kullanan 32 (%72,7) öğretmen genellikle haberlere ve gazete başlıklarına bakmakta, gazeteleri takip etmekte, köşe yazısı okumakta, hava durumunu takip etmekte, memurlarla ilgili bir siteyi ziyaret etmekte, az da olsa siyasetle ilgili yazılar okumakta veya köyüyle ilgili bir siteyi takip etmektedir:

“Köşe yazılarını takip ediyoruz. Ama onlara makale filan demeyelim artık biz fıkra diyoruz. Çocuklara öyle anlattık da o yüzden genel adı fikir yazılarının makale ama onları kendi içinde ayırıp da ona fıkra deyince artık fıkra yazılarını okuyoruz. İnternet

üzerinden onları okumaya çalışıyorum. Gündemi takip etmek, derinliğine bilgi edinmek. Haber çünkü yeterli değil.” (Öğretmen 16)

“Zaman harcamıyorum desek ama bakıyorum güncel haberlere göz atarım. Fakat ben gazete okumanın tadını bilgisayarda alamıyorum. Onun için bir gazeteyi okumanın veya televizyonda bir haberleri dinlemenin tadıyla bilgisayarda bunu okumanın tadı bence farklı.” (Öğretmen 12)

Mülakat sonuçlarına göre, bilişim teknolojilerini güncel yaşamı takip amaçlı kullanan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde bu öğretmenlerden 18 (%56,3)'inin bayan, 14 (%43,7)'ünün erkek olduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bilişim teknolojilerini iletişim amaçlı kullanan 21 (%47,7) öğretmen genellikle sosyal paylaşım sitelerine girmekte, e-postalarına bakmakta, bankacılık ve alışveriş işlemlerinde bu teknolojiye yararlanmaktadır:

“Alışveriş siteleri var onlardan Trendyol'a, Markofoni'ye üyeyim oradan zaman zaman alışveriş yaparım.” (Öğretmen 19)

“Daha çok düşüncelerimi facebook'ta paylaşıyorum. Kendi sınırlı alanımdır orası. Yazdığım, çizdiğim her şey bana aittir.” (Öğretmen 32)

Mülakat sonuçlarına göre, bilişim teknolojilerini iletişim amaçlı kullanan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde bu öğretmenlerden 14 (%66,7)'ünün bayan, 7 (%33,3)'sinin erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca bayan öğretmenlerden 10 (%47,6)'unun (çoğunluk genç öğretmen) sosyal paylaşım sitelerini kullandığı görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bilişim teknolojilerini eğlence amaçlı kullanan 15 (%34,1) öğretmen müzik dinlemekte, video ve film izlemekte, moda, dekorasyon ve yemek sitelerine bakmakta, oyun oynamakta, tarihi ve turistik yerlerle ilgili görsellere bakmaktadır:

“Stres atmak diyelim. Biraz benim duygusallığımda var herhalde başka bir yere kaçış olarak diyeyim. Aklımızı gerçek dünyadan alıp sanal dünyaya götürmek yani insanın kendini kandırması diyeyim. Sanal dünyaya kendini atıp 1-2 saat gerçek dünyadan uzaklaşma.” (Öğretmen 28)

“Mesela modayı takip ederim. Kendi stilimi belirlemek için orda sadece sırf onları satın almak için değil kendi tarzıma uygun şeyleri en son neler var, ne tarz ayakkabılar, ne tarz renkler kullanılıyor? Dakikalarca bakarım. Tasarım hastalığı var bende. Ev dekorasyonu için bakıyorum. Takıdan tut da evle alakalı benim hayatıma giren her şeyin bir hikâyesi, özelliği olmalı. Öyle seviyorum. Haberdar olmak, takip etmek, renk kombinasyonlarını görmek. Zekâ işi olan her şeyi takip etmeye çalışıyorum. Milyarlık bir şeyi satın almak değil adam ne güzel tasarlamış, ne güzel yapmış diyorum.” (Öğretmen 19)

Mülakat sonuçlarına göre, bilişim teknolojilerini eğlence amaçlı kullanan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde bu öğretmenlerden 10 (%66,7)'ünün bayan,

5 (%33,3)'inin erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca bu öğretmenlerden sadece 2 (%13,3) erkek öğretmenin bilişim teknolojilerini oyun oynama amaçlı kullandığı görülmektedir.

Mülakata katılan 44 öğretmenden 5 (%11,4)'i evinde internet olmadığını, 1 (%2,3)'i arada sırada aldığını ifade ederken 1 (%2,3)'i de bilgisayarının olmadığını ifade etmiştir.

4. 3. Öğretmenlerin Derslerde Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasına Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere genel olarak derslerde bilişim teknolojilerinin kullanılmasına nasıl baktıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konuda verdikleri cevaplar; “Bilişim Teknolojilerinin Derslere Katkıları”, “Bilişim Teknolojilerinin Derslere Olumsuz Etkileri” başlıkları altında gruplandırılarak açıklanmıştır.

4. 3. 1. Bilişim Teknolojilerinin Derslere Katkıları

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerinin derslere katkılarına yönelik görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Derslere Katkılarına Dair Görüşleri

No	BT'nin Derslere Katkıları	Frekans	Yüzde (%)
1	Görsel ve işitsel araç olarak kullanılma	19	43,2
2	Öğrencinin dikkatini çekme	16	36,4
3	İletişim/paylaşım sağlama	16	36,4
4	Zamandan tasarruf sağlama	14	31,9
5	Bilgiye anında erişim imkânı sunma	14	31,9
6	Kolaylık sağlama	12	27,3
7	Arşiv/veri depolama olarak kullanılabilme	12	27,3
8	Maliyeti azaltma	7	15,9
9	Kalıcı öğrenme sağlama	5	11,4
10	Verimi artırma	5	11,4
11	Hız kazandırma	4	9,1
12	Yeni yöntemler geliştirmede fırsat sunma	3	6,8

Tablo 7’de görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 19 (%43,2)’u bilişim teknolojilerinin görsel ve işitsel araç olarak kullanıldığını, 16 (%36,4)’sı öğrencinin dikkatini çektiğini, 16 (%36,4)’sı iletişim/paylaşım sağladığını, 14 (%31,9)’ü zamandan tasarruf sağladığını, 14 (%31,9)’ü bilgiye anında erişim imkânı sunduğunu, 12 (%27,3)’si kolaylık sağladığını, 12 (%27,3)’ si arşiv/veri depolama olarak kullanılabildiğini, 7 (%15,9)’si maliyeti azalttığını, 5 (%11,4)’i kalıcı öğrenme sağladığını, 5 (%11,4)’i verimi artırdığını, 4

(%9,1)'ü hız kazandırdığını, 3 (%6,8)'ü yeni yöntemler geliştirmede fırsat sunduğunu belirtmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerden 19 (%43,2)'u bilişim teknolojilerinin video izletme, fotoğraf gösterme, sunum yapma ve yaptırma gibi etkinliklerde kullanılarak derslere görsel ve işitsel araç olarak katkı sağladığını ifade etmiştir:

“2000’li yılların insanı artık şunu istemiyor. Beni çok uğraştırma, bana biraz böyle pişirilmiş olsun, renkli olsun beni bunaltma diyor yani. Biraz renkli olsun, biraz formatı farklı olsun diyor. Beni işin içine böyle çek diyor. Şimdi müşteri farklı. Müşteri interneti senden iyi kullanıyor, ondan sonra televizyonun her türlü girdisini çıktısını biliyor, oyunları biliyor, bilgisayar kurmayı biliyor, çöktürmeyi biliyor, siteleri kullanmayı biliyor her şeyi biliyor ki adam, senden fazla biliyor zaten. Şimdi sen bu adama tutup da oğlum, kızım otur aç kitabını orayı okuyacağız 1. soru, 2. soru, böyle yapamazsın.” (Öğretmen 39)

“Sınıftaki görseelliği tamamlama noktasında çok faydası var. Yoksa dersi bilgisayar anlatmıyor. Öğretmen merkezlidir her şey. Bunu eğitim anlamında söylemiyorum. Sonuç itibarıyla çocuğa dersine dikkatini çekecek olan öğretmendir. Ancak hitap ederken, anlatırken çocuğu merkeze doğru alırken çocuğun merakını ortaya çıkarıp bir şey üretmesini istediğinde dikkatini verebilecek, onların zevklerine hitap edecek unsurları ancak bilgisayarla yakalayabiliyoruz diye düşünüyorum. Çünkü hepsi bilgisayar kullanıyor ve canavar gibiler. Bu konuda onlar da yardımcı oluyor. Mesela basit bir Tanzimat Dönemi’ni anlatmak istiyorsun ama sen o çocuğa bunu bilgisayar üzerinden sunu hâlinde hazırlamasını, bol fotoğrafla hazırlamasını istediğinde çok güzel ödevler çıkıyor ortaya. Daha hâkim oluyor. Çünkü sevdiği şeyle uğraşiyor. Bilgisayarla uğraşiyor.” (Öğretmen 32)

Öğretmenlerden 16 (%36,4)'sı bilişim teknolojilerinin dersi renklendirerek eğlenceli hâle getirdiğini böylece öğrencinin dikkatini çektiğini belirtmiştir:

“Çocukların dikkatlerini çekmeleri açısından çok katkısı var. Kendileri sunum hazırlıyorlar, peşine de onunla ilgili videolar koyuyorlar, dersi daha ilgi çekici hâle getirmiş oluyoruz. Daha dikkat çekici, dersi daha hareketli hâle getirdi. Çocukları daha fazla derse katıyor.” (Öğretmen 4)

Öğretmenlerden 16 (%36,4)'sı bilişim teknolojilerinin farklı yerlerdeki kişilere ve onların çalışmalarına ulaşabilme, öğrencileri takip etme, ödev konusunda e-postalarla yönlendirme ve onlarla veri tabanı oluşturma bağlamında iletişim/paylaşım sağladığını ifade etmiştir:

“Arkadaşlarınızla bilişimle yani edebiyat zümresi diyebileceğimiz diğer insanlarla bilgilerinizi paylaşabilirsiniz. Kendi kişisel gelişiminizi sağlamada, mesleki tazelenmeyi sağlamada diğer Trabzon dışındaki veya bulunduğunuz yer dışındaki diğer insanların bu konudaki görüşlerini alarak ufkunuzu genişletebilirsiniz.” (Öğretmen 28)

Öğretmenlerden 14 (%31,9)'ü zamandan tasarruf sağladığını belirtmiştir:

“Bilgisayar öğretmene şöyle bir şey sağlar bana sorarsanız. Bir kere zamandan kesinlikle tasarruf sağlar. Yani biz normal şartlarda bir fotokopi üzerinden, mesela test kâğıdı üzerinden çözmeye çalıştığımız zaman en fazla özellikle bizim okul şartlarında 40 dakikada 15 soru çözebiliyoruz ama aynı şeyi slayt üzerinden PowerPoint programıyla yaptığımız zaman bir bakıyoruz ki hem konuyu anlatıyoruz, üzerine test çözüyoruz böyle bir imkân sağlıyor.” (Öğretmen 2)

“Zaman açısından da bize faydalı oluyor. Diyelim divan edebiyatını anlattınız çocuklara, not tutturacaksınız. Çocuklara söylemektense orada sunumunu yapıp onunla ilgili bilgileri verdikten sonra çocuklar not tutuyorlar. Hem anlatıyorsun zamanı daha iyi kullanıyoruz. Sunumu verebiliyoruz. Çocukların flash bellekleri yanlarında ise sunumları da verebiliyoruz. Zaman zaman onlardan da biz alıyoruz.” (Öğretmen 4)

Öğretmenlerden 14 (%31,9)'ü bilgiye anında erişim imkânı sunduğunu belirtmiştir:

“İnternet diye bir şey olduğu için artık bütün bilgilere aynı anda ulaşma kolaylığını sağlıyor. Bi kere yazılı sorusu çeşitliliği bile görebiliyorsun. Bir süre sonra, öğretmen olunca aynı teknikle soru soruyorsun üç aşağı siz de bilirsiniz.” (Öğretmen 44)

Öğretmenlerden 12 (%27,3)'si kolaylık sağladığını dile getirmiştir:

“Her şeyden önce kolaylık. Bilgiler elimizde hazır.” (Öğretmen 33)

Öğretmenlerden 12 (%27,3)'si arşiv/veri depolama olarak kullanılabilirliğini vurgulamıştır:

“Etkinlikler anlamında çok iyi yani onların saklanması, tekrar gösterimi vs. Dijital makine olmadığı için, fotoğraf makinesi bu kadar yaygın kullanılmadığı için çok fazla etkinliğim kayboldu. Bilgisayar anıların çokluğunu artırdı.” (Öğretmen 41)

Öğretmenlerden 7 (%15,9)'si bilişim teknolojilerinin fotokopi sorununu ortadan kaldırarak maliyeti azalttığını belirtmiştir:

“Ekonomik açıdan da büyük yararı var. Örneğin, üniversite sınavında çıkmış soruları konuların bitiminde çözmeye çalışıyoruz. Şu anda da benim elimde 75 tane fotokopi var eğer program uygun olsa, bu FATİH Projesi geldi inşallah bu sorunları da aşacağız bu fotokopileri çekmeden de projeksiyon aracılığı ile o soruları çözebilirdik. Herkes ekranda gördüğü için sırayla ya da değişik usuller ile çocuklara soruları çözdürme imkânımız oluyordu. Ama eğer yoksa şöyle bir sınıf ortamında oturup ders işleyecekseniz. O zaman herkesin önüne birer tane fotokopi kâğıdı koymanız gerekiyor. Bu da ciddi bir maliyet demek. Bunun maliyeti de azaltacağını düşünüyorum.” (Öğretmen 8)

Öğretmenlerden 5 (%11,4)'i kalıcı öğrenme sağladığını belirtmiştir:

“Öğrenmeye doğrudan etki eden etkenler var, dolaylı etkenler var. Benim bildiğim kadarıyla bu süreçler teknoloji; dolaylı bir etken, doğrudan bir etken değil. Bu bakımdan şüphesiz katkısı var ama ne kadar katkısı var o büyük ölçüde de yani bize bağlı, bizim onu en yararlı şekilde kullanmamıza bağlı. Elbette şimdi tabi görsellik önemli. Görsellik bir anlamda soyutluğu sağlıyor değil mi? Şimdi bir şiir okuyorsunuz, öğrenci sizi dinliyor. Ama bir de o şiiri tahtada görmesi ya da o şiiri şairinin sesinden dinlemesi, hatta görüntülü olarak dinlemesi değil mi? Ya da bir öykü incelediniz öykünün bir CD 'si var, bir filmi var onu seyrettirmeniz tabi bu daha kalıcı oluyor. Bu çok kalıcı oluyor. Yani bu bakımdan son derece önemli, önemli ama burada tabi ölçüyü iyi tutturmak lazım, dengeyi iyi ayarlamak lazım. Yani bu bağlamda ne kadar kullanılabilirse elbette.” (Öğretmen 3)

Öğretmenlerden 5 (%11,4)'i verimi artırdığını ifade etmiştir:

“Şu anda oturduğumuz şu mekânı biz oluşturduk burada. Projeksiyon taktık. Zaman zaman derslerimizi burada yapıyoruz. Burada yapılan dersler çok daha verimli geçiyor. Sınıf ortamından daha verimli geçiyor.” (Öğretmen 9)

Öğretmenlerden 4 (%9,1)'ü hız kazandırdığını ifade etmiştir:

“Mesela ben dersimle ilgili sunular hazırlıyorum. Slaytlar hazırlıyorum. Hem konu anlatımlı hem görsel. Her konuyla ilgili slaytım vardır benim. Genelde derslerimde onları kullanıyorum. Daha etkili olduğunu düşünüyorum. Hem de dersi daha hızlı işliyoruz. Hem daha verimli olduğunu düşünüyorum.” (Öğretmen 5)

Öğretmenlerden 3 (%6,8)'ü bilişim teknolojilerinin öğretmenleri klasik yöntemlerden kurtardığını ve onlara yeni yöntemler geliştirmede fırsatlar sunduğunu belirtmiştir:

“Bir dersi tek yönlü götürmemelisiniz. Bir şey seyredilecek dersin bir parçasında. Ama dersin bir parçasında da yazılacak belki. Not tutulacak ya da sözlü anlatıma geçilecek. Yani dersin kendi içinde farklı aktiviteleri olacak.” (Öğretmen 9)

Ayrıca mülakata katılan öğretmenlerden Öğretmen 8, bilişim teknolojilerinin derslere katkısı konusunda ilgili olarak öğrenci görüşlerini içeren bir çalışmanın da yapılması gerektiğini dile getirmiştir:

“20-30 yılını doldurmuş arkadaşlarımız, bilgisayar kullanma noktasında bazı sorunlar yaşayan arkadaşlarımız bunun gereksiz olduğunu her şeyin sınıfta verilebileceğini düşünüyor olabilirler ama ben kesinlikle aynı kanaatte değilim. Bu konuda belki öğrenciler üzerinde yapılacak bir çalışmanın da sizin bu çalışmanız paralelinde çok faydalı olacağı düşüncesindeyim. O zaman çok daha net anlaşılacak bir matematik, fizik veya kimya dersinde kullanılamaz diye. Kesinlikle öğrencilerin kullanılсын yönünde kanaat getireceklerini düşünüyorum.” (Öğretmen 8)

4. 3. 2. Bilişim Teknolojilerinin Derslere Olumsuz Etkileri

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerinin derslere olumsuz etkilerine yönelik görüşleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Derslere Olumsuz Etkilerine Dair Görüşleri

No	BT'nin Derslere Olumsuz Etkileri	Frekans	Yüzde (%)
1	Öğrenmede geriliğe neden olma	19	43,2
2	Öğrencileri hazırcılığa sevk etme	13	29,5
3	Sıradanlaşarak öğrenciyi sıkma	7	15,9
4	Öğrenciyi tembelleştirme	6	13,6
5	İnsanı maddeleştirme	6	13,6
6	Sosyo-psikolojik davranış bozukluklarına yol açma	6	13,6
7	Öğrenciyi pasifleştirme	5	11,4
8	Kontrol zafiyeti yaratma	5	11,4
9	Bağımlılık yaratma	5	11,4
10	Öğrencilerce eğlence aracı olarak görülme	5	11,4
11	Öğretmeni pasifleştirme	4	9,1
12	Kitapla/ kütüphaneyle bağı koparma	4	9,1
13	Teknik arızalara bağlı zaman kaybına neden olma	2	4,5
14	Öğretmeni tembelleştirme	2	4,5

Tablo 8'de görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 19 (%43,2)'u bilişim teknolojilerinin öğrenmede geriliğe neden olduğunu, 13 (%29,5)'ü öğrencileri hazırcılığa sevk ettiğini, 7 (%15,9)'si sıradanlaşarak öğrenciyi sıkabildiğini, 6 (%13,6)'sı öğrenciyi tembelleştirdiğini, 6 (%13,6)'sı insanı maddeleştirdiğini, 6 (%13,6)'sı sosyo-psikolojik davranış bozukluklarına yol açtığını, 5 (%11,4)'i öğrenciyi pasifleştirdiğini, 5 (%11,4)'i kontrol zafiyeti yarattığını, 5 (%11,4)'i bağımlılık yarattığını, 5 (%11,4)'i öğrencilerce eğlence aracı olarak görüldüğünü, 4 (%9,1)'ü öğretmeni pasifleştirdiğini, 4 (%9,1)'ü kitapla/ kütüphaneye bağı kopardığını, 2 (%2,5)'si teknik arızalara bağlı zaman kaybına neden olduğunu, 2 (%2,5)' si öğretmeni tembelleştirdiğini belirtmiştir.

Mülakata katılan öğretmenlerden 19 (%43,2)'u bilişim teknolojilerinin derslerde öğrencilerin dikkatini dağıtma, unutkanlığa yol açma, okuma-yazmada gerilik, hayal gücünü geliştirememeye ile soyut düşünme ve üretme becerisini ortadan kaldırma gibi etkenlerden dolayı öğrenme faaliyetlerinde geriliğe neden olduğunu ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 42, ders esnasında çocukların cep telefonlarıyla internete bağlanabildiğini ve bu durumun onu ders içine değil ders dışına ittiğini ayrıca öğrencilerin bilgisayar karşısında ders çalıştıklarını ve derse odaklanamadıklarını belirtmiştir:

“Hayatın içerisinde o kadar çok var ki internet! Çocukların ellerindeki cep telefonlarıyla beraber o ağlara ders içerisinde bile sizin fark etmediğiniz zamanlarda ulaşabiliyorlar. Bu çocukları ders içine değil ders dışına itiyor. Ders içine almıyor aslında dersin dışına çıkartıyor. O anlamda ben çok hayatımızın içerisine bu kadar girmesine pek de olumlu bakmıyorum. Dersi de bilgisayarın karşısında çalıştıklarını ben görüyorum arada girdiğimde. Çünkü şu sınav nereden nereye kadardı gibi sözleri var. Dolayısıyla odaklanış olmuyor.” (Öğretmen 42)

Öğretmen 31 bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Bilgisayarsız da olmuyor, tamamen ona endeksli bir eğitimin de çocukları bazı konularda körelteceğine inanıyorum. Dengeyi çok güzel ayarlamak gerekiyor diye düşünüyorum. Tamam, bilgisayarla eğitim güzel ama bir yerde çocukların yazma yeteneğini şey yapabilir. Mesela ben kalemi elime aldığımda daha güzel yazabiliyorum. Klavyede de yazabiliyorum ama kalemi elime aldığımda büyülü bir şeyi var kalemin. İlham geliyor, yazıyorum. Ama onu bilgisayarda yapamıyorum. Klavyeyle yapamıyorum, olmuyor. Çocuklarda da işte o tür yeteneklerin geliştirilmesi adına yine kalemle kâğıtla bir anlamda buluşmalarını sağlamak gerekiyor.” (Öğretmen 31)

Öğretmen 7 bu konuyla ilgili şunları vurgulamıştır:

“Balzac bir şatoyu on sayfa anlatıyordu. Şimdi çocuklar bilgisayardan, televizyondan her şeyi gördüğü için tasvir cümleleri niye var, bunu anlamıyorlar ve o tasvir cümlelerinin olduğu paragrafları ve sayfaları okumadan geçiyorlar. Bu minval üzere şu an en çok satılmakta olan furya şeklindeki vampir kitaplarında hiç tasvir yok, bunu biliyoruz, olmuş vakiadır. Engellenmesi mümkün değildir bence. Bu durum hayal gücünü tembelleştiriyor.” (Öğretmen 7)

Öğretmen 26 ise bu konuyla ilgili şunları ifade etmiştir:

“Biz beden dersini, müzik dersini işte kimya, matematik bunları yani hepsini salonlarda yaptık. Çok donatılmış bir lise idi. Dört dörtlük yetiştik. Ama her şey uygulamalı olduğu

için şimdi bilmiyorum bilgisayarda onu çocuk orda çözülrken acaba uygulamalı mı oluyor yoksa biraz görsellik mi ön plana çıkmış oluyor, onu bilemiyorum yani. Çözerek daha acaba kalıcı olmaz mı? diye düşünüyorum, kendi çizip pratik yapsa.” (Öğretmen 26)

Öğretmenlerden 13 (%29,5)'ü bilişim teknolojilerinin öğrencileri hazırcılığa sevk ettiğini belirtmiştir:

“Bilgisayar, hazır, o buldu, ben aldım koydum. Yazmıyor. El yazısı yok. Kopyalayıp yapıştırıyor. Kendi fikri, kendi düşüncesi yok. En büyük sıkıntı bu. Hepsinin evinde de bilgisayar var. Ailesine sorsan bilgisayar kurdu hepsi. Olay tamamıyla istekle alakalı ve teknolojiyi sokuğça insanlar hazırda alışıyorlar. Yaratıcılık yok, el emeği yok. Bunlar önemli erdemler ve o erdemlerden soyutluyorsun çocuğu.” (Öğretmen 1)

Öğretmenlerden 7 (%15,9)'si bilişim teknolojilerinin gereğinden fazla kullanılması hâlinde sıradanlaşarak öğrenciyi sıkabildiğini ifade etmiştir:

“Mesela sürekli kullandığımız zaman da öğrenciler bu sefer ondan sıkılıyor. Onun için bence hani yeri geldiğinde.” (Öğretmen 38)

Öğretmenlerden 6 (%13,6)'sı öğrenciyi rahatlığa sevk ederek tembelleştirdiğini dile getirmiştir.

“Biraz fazla rahatlığa sebep olduğu için de aslında direkt oradan çıkarıp getirme fırsatını buldukları için öğrencilerde bu anlamda olumsuz bir etkisinin de olduğunu söyleyebilirim ben aslında.” (Öğretmen 22)

Öğretmenlerden 6 (%13,6)'sı değerlerin yok olmasına bağlı olarak insanları duyarsızlaştırdığını ve maddeleştirdiğini ifade etmiştir:

“Öğrencilerimizin maalesef şiir, kompozisyon yazamadığını, bunlardan zevk alamadığını görmekten de üzüntü duyuyorum. Burada belki bir öfkeyle makineye suç bulma güdüsüyle hareket etmiş olabilir miyim? diye kendimi de sorguluyorum. Makine suçlu değil. Makine sadece kullanma amacımıza göre belirleyemememiz, kullanamamamız, zamanını ayarlayamamamız veya bütünüyle ona bağlı kalmamız, bütünüyle ondan yardım istememiz. Yani sanki öyle bir hâle geliyoruz ki bütün düşüncelerimizi bizim yerimize makine düşünüyor, bilgisayar düşünüyor. O zaman biz insan olarak insanî duyguları kullanmaktan uzaklaşmıyor muyuz? Böyle gittikçe makineleşen, maddeleşen, duyarlılıktan ne bileyim insanî duygular evrenseldir. Yani makineye bağlı olan çocuk aynı zamanda doğadan, sokaktan uzaklaşıyor. Bugün bir koşma işliyorduk veya başka bir sınıfta türkü işliyorduk. Türküde şöyle geçiyor. Yani aslında o türkü şeyindir. Pir sultanın bir koşmasıdır. Türkü olarak kitabımızda var. Araştırırsanız görürsünüz. Nitekim dördüncü dördlüğü yok. Kitap da yok yanımda. Yani orda melemek sözü geçiyor. Kim meler? Kuzu meler. Kuzu niye meleşir yani oradaki o melemenin yanıklığı o annesini yitirmenin yahut yavrusunu yitirmenin veyahut kuzudan habersiz bir nesil ne kadar verimli olabilir? Ne kadar başarılı olabilir? İşte bu biraz da makinenin veya doğadan uzaklaşmanın, eve kapanmanın getirdiği bir şey. Sorguladığımızda ben bir Donkişot gibi düşünmüyorum yani makineye savaş açan biri değilim ama maalesef makineyi de gerektiği gibi kullanamadığımızı inanan biriyim.” (Öğretmen 12)

Öğretmenlerden 6 (%13,6)'sı öğrencilerde sosyo-psikolojik davranış bozukluklarına yol açtığını belirtmiştir:

“Çağımız teknoloji çağı, çok fazla insanla buluşabiliyorsunuz ama daha fazla yalnızlaşıyorsunuz. O birebir iletişimi, sosyalleşmeyi doğa ile gerçek insanlarla baş başa kalmayı engellediği için aslında öğrencilerin çok fazla internet ve televizyon karşısında kalmasını istemiyorum. Bugünün çocuklarının en büyük sorunu bu. İçine kapanık, kimseyle hiçbir şeyi paylaşmayan aslında yanında yoresinde çok kişi varmış gibi şununla konuştum, bununla konuştum hatta İstanbul’la İzmir’le dünyanın her yeriyle konuşabiliyor ama yanı başında gerçekten konuşabileceği, sıcaklığını hissedebileceği hiçbir arkadaşı yok veya kimi oyunlara katılma dışarıda birileriyle bir şeyler yapma gibi bir alışkanlıkları yok. Gittikçe yalnızlaşıyorlar, anti sosyal tipler oluyorlar. Belirli seviyede veya çok sınırlı bir şekilde kullanmaları lazım.” (Öğretmen 21)

“Sürekli bir şekilde evin içerisinde bir çocuğun ailesi, annesi, babası, kardeşleri, yetişkinden kaçmak, diğer taraftan bilgisayara kendini sığdırmakla duygusalsızlık ortaya çıkar. İletişim çok önemli. Bir çocuk eve gidiyor. Annesi, babası konuşacak, kardeşleri konuşacak, iletişim içinde olacak ama akşama kadar bilgisayar başında olursa o duygusallık zamanla ortadan kalkmaya başlar tabi ki.” (Öğretmen 15)

Öğretmenlerden 5 (%11,4) i öğrenciyi pasifleştirdiğini belirtmiştir:

“Bizde bence bir yanlış anlaşılma var. Hani bilgisayar ortamında ders deyince her şey yansıtılacak duvara oradan öğrenciler bu öğrenciyi pasif hâle de getiriyor. Yerli yerinde kullanmak gerekiyor diye düşünüyorum ben. Sadece bilgisayara atmak bence yanlış.” (Öğretmen 33)

Öğretmenlerden 5 (%11,4)’i oluşabilecek en küçük boşluklarda kontrol zafiyeti yarattığını vurgulamıştır:

“Bilişim teknolojileri öğrenci ve öğretmen ilişkisini biraz sekteye uğrattıyor. Eskiden daha birebir öğretmen öğrenci ilişkisi varken bilgisayarın araya girmesi ile bu ilişki biraz sekteye uğradı, kopma oldu yani öğrencilerle öğretmen diyalogu zayıflamış. Öğretmene saygı biraz azalmış. Bunda teknolojinin etkileri var, yok değil yani.” (Öğretmen 18)

Öğretmenlerden 5 (%11,4) i bağımlılık yarattığını belirtmiştir:

“Bilgisayar konusunda sürekli çocukların elinde telefon, bilgisayar yani benim önüme geçtiğini görmek bilgisayarı beni çok rahatsız ediyor. Evdeki bağların kopuşunu izlemek beni hakikaten çok rahatsız ediyor. Onun için çocukları bile bilgisayarın başında çok uzun gördüğüm zaman sinirlerim bozuluyor. Yani bunun yaşla, kariyerle bir ilgisi yok diye düşünüyorum. Onun için işim olmadıkça da bilgisayarın başına geçmek istemiyorum.” (Öğretmen 26)

Öğretmenlerden 5 (%11,4)’i öğrencilerce eğlence aracı olarak görüldüğünü dile getirmiştir:

“Bilgisayar gördüğü zaman çocuk, aklında şu var: Oyun işte facebook. Bizim mesela laboratuvarlarımız şu şekilde; önce bir projeksiyon cihazı var ama herkesin önünde bir bilgisayar var. Tabi herkesi kontrol edemiyorsunuz. O arada bakıyorsun çocuk açmış bilgisayarı işte facebook’a girmiş. Yani işte çocuk oraya film izlemeye gelmiş edasıyla geliyor, orada biraz bir yayıyor kendini falan gözlemlerim benim bunlar.” (Öğretmen 16)

“Mesela bir kişi bilgisayarda güzel faydalı sitelerden yararlanmak yerine oyun oynuyor veya başka şeylerle uğraşılıyor. İrade dışında gerçekleşen durumlar sonucunda teknoloji insana zarar vermeye başlıyor.” (Öğretmen 15)

Öğretmenlerden 4 (%9,1)'ü öğretmeni pasifleştirdiğini ifade etmiştir:

“Kesinlikle olmayacak en büyük yanlış o. Bana ne, ben 40 dakika slayt hazırlamışım evde daha ben kendimi yoramam değil. O slayt ara sıra duracak.” (Öğretmen 39)

Öğretmenlerden 4 (%9,1)'ü kitapla/ kütüphaneye bağı kopardığını vurgulamıştır:

“Belki de biraz dinozorca bir yaklaşım olacak ama ben kâğıdı, kitabı, matbaayı o kokuyu yok etmesine de karşıyım. Onun yerini dolduramayacağını da düşünüyorum.” (Öğretmen 29)

“Ben burada bilgisayarın içinde bir tane kitap okudum. Okudum diyeni de duymadım. Bu, kitaptan zaten uzaklaşmış olan bütün toplumun şimdi de tamamen uzaklaşmasından başka bir şey değil bence. Ben bir çocuğun kitabı eline alıp sayfa sayfa çevirerek onu okuması taraftarıyım. Çocuk sözel derslerdeki okuma ve ondan zevk alma, kitaba bakma, sayfasına dokunma her bir sözcüğün üzerinde belki gezme. Bütün bunlar zaten hızla bozulup gidiyor bilgisayar sayesinde. Şimdi daha da bozulacak. Çocuk hangi bilişim dünyasıyla hangi araştırmayı yapmış ve detayına girmiş bir şeyin. Düne kadar 3-5 tane ansiklopediye bakmak vardı bugün ansiklopediler de tamamen ölmüş durumdadır. Hiçbir çocuk o ansiklopedideki bir cildin ağırlığını kaldırıp o ağır sayfaları çevirip de oradan bir konuyu okumayacak artık. Zaten okumuyor, bilgisayardan özetini bulup çıkarıyor. Kendisi de bir şey yazmıyor artık önünüze bir çıktı getirmiş oluyor yazıcıdan. Buyurun bilişim teknolojileri. Yani ben şimdi bilişimden kitabın nerede satıldığını rahatça buldum, oradan satın alabilirim parasını verip ama ben o kitabı gene alıp elimde okuyacağım. O bin sayfalık kitabı doğrusu orada bulsam okumam imkânsız, kimsenin okuması imkânsız.” (Öğretmen 27)

Öğretmenlerden 2 (%4,5)'si teknik arızalara bağlı zaman kaybına neden olduğunu belirtmiştir:

“Şimdi de oluyor mesela. Gidiyoruz. Projeksiyon yansıtmadı, bilmem ne oldu. Ee çocuk sunumu hazırlamış, gelmiş. Moral sıfır. Çocuk bilgisayar ekranına bakıp sunmaya çalışıyor onu. Arkadaşları görmüyor. Olmuyor, moralimiz bozuluyor. Şimdi ben bu dersi işlerken bir elektrik kesildi, bir şey oldu. Çocuk hazırladı, geldi. Şimdi ne olacak? Veya teknik bir aksaklık oldu, ne oldu? Sunamadı onu. Elektrikler gitti, ne yapacağız? Haydi, kitaba döneceğiz. Yani biz hazırlanmışız şimdi. Elektrikler gitti, ortada kaldık. Gerçi kalmadık bir b planı oluyor ama diğeri daha etkili olacak. Daha güzel olacak.” (Öğretmen 5)

Öğretmenlerden 2 (%4,5)'si öğretmeni tembelleştirdiğini belirtmiştir:

“Bilişim araçlarını çok ön plana verip ki şöyle bir sıkıntı var öğretmen kolaycılığa kaçabilir mi? Niye, kaçabilir? Diyelim ki öğretmen diyecek ki nasıl olmazsa internette var, tabletlerimizde var o zaman bilgisayardan yapalım. Okuyazar bir topluluk olmaktan çıkabiliriz. Düşünen bir topluluk olmaktan çıkabiliriz.” (Öğretmen 28)

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, mülakata katılan ve bilişim teknolojilerinin derslerde öğrenme faaliyetlerinde geriliğe neden olduğunu ifade eden 19 (%43,2) öğretmenden 17 (%38,6)'si bunun okuma-yazmada gerilik, öğrencilerin hayal gücünü geliştirmede engel ile soyut düşünme ve üretme becerisini köreltme şeklinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Bunlardan 9 (%52,9)'unun teknolojinin okuma-yazmada geriliğe neden olduğunu, 8 (%47,1)'inin de öğrencilerin hayal gücünü geliştirme de engel ile soyut düşünme ve üretme becerisini körelttiğini vurguladığı görülmektedir.

Diğer taraftan mülakata katılan 44 öğretmenden 31 (%70,5)'i amaç hâline getirilmemesi şartıyla bilişim teknolojilerinden bütün derslerde yararlanılabileceğini, 10 (%22,7)'u bilişim teknolojilerinden sadece bazı derslerde yararlanılabileceğini ifade ederken öğretmenlerden sadece 3 (%6,8)'ü bilişim teknolojilerinin hiçbir derste kullanılmaması gerektiğini belirtmiştir.

Bilişim teknolojilerinden bütün derslerde yararlanılabileceğini ifade eden 31 (%70,5) öğretmenden Öğretmen 41 bu konuda şunu vurgulamıştır:

“Kesinlikle her derste olmalı!” (Öğretmen 41)

Bilişim teknolojilerinden sadece bazı derslerde yararlanılabileceğini ifade eden 10 (%22,7) öğretmenden birçoğu bu derslerin daha çok fizik, matematik gibi dersler olabileceğini belirtirken bazısı da bu derslerin görsel unsurların daha çok yer aldığı biyoloji ve coğrafya gibi dersler olabileceğini ifade etmiştir:

“Ben alan olarak edebiyatta bilişim teknolojilerinin çok gerektiğini düşünmüyorum. Zaten içeriğiyle örtüşmüyor. Edebiyatçıların kafasının işleyişi ile bir sayısalcının kafasının işleyişi de çok farklı gerçekten. Bunu kendimde görüyorum. Yani dediğim gibi böyle şeylerden yararlanılabilir. Bir sunumdan, bir türküyü dinletmekten faydalanılabilir farklı şekillerde bir şiir dinletme şeklinde ama yani edebiyatı bilgisayara aktarmamız tamamen teknolojiyle öğretebilmemiz mümkün değil. Bu çok da doğru değil.” (Öğretmen 36)

“Teknolojik anlamda yani belki biyoloji, fizik, kimya için çok daha deneyleri gösterecek, laboratuvarı yoksa kurbağanın kesiminin belki belgeselini izlettirecek.” (Öğretmen 37)

“Belki biyoloji, belki coğrafya için olabilir. Onlar çok görselliğe ihtiyaç duyuyorlar. Bizim dersimizde çok fazla ihtiyaç yok.” (Öğretmen 42)

Bilişim teknolojilerinin hiçbir derste kullanılmaması gerektiğini ifade eden 3 (%6,8) öğretmenden Öğretmen 25 gerçekte teknolojiye karşı olmamakla birlikte bu konuyla ilgili şunları ifade etmiştir:

“Öğrenciler diyor ki öğretmenimiz slayttan anlatıyor. Nasıl anlatıyor? Soruyu oradan gösteriyor. Tebeşiri kullanmadan matematik dersi yapan insanlar var. Bu nasıl bir zihniyet, öğrenci ne kadar öğrenebilir? Çözümü orada gösteriyorsunuz, siz bastıkça fareye sürekli cevaplar geliyor. Öğrenci bunu öğrenmiş mi oluyor? Ben öğrendiğine inanmıyorum o şekilde. Öğretmenin o tahtayı tıklatması bile öğrenci için bir uyanıştır. Orada bakarken 10 dakika sonra zaten gözleri rahatsız oluyor ve bir şekilde çöküyor, arkada başka şeylerle meşgul olmaya başlıyor. Çünkü kendisinin kattığı bir şey yok, sadece bakmak. Çok fazla cazip bir şey bulamıyorsunuz çünkü öğrenci hep cazip noktalara takılmış. Reklamları izlerken nasıl saniye saniye her şey geçiyorsa sizin ona göstereceğiniz şeyin de çok hareketli olması gerekiyor. Bir slayt ne kadar hareketli olabilir ki? Özellikle Word dosyası şeklinde olan slaytlar bakıyorsunuz böyle çok kötü renkler üzerine yazılar yazılmış, öğrenci onu okumakta bile zorlanıyor. Bunları tek tek hazırlarsanız, kendi adınıza bir hazırlık olursa belki o zaman daha iyi olabilir. Öğrencilerin kendi aralarında yaptıkları şeylerin daha kalıcı olduğunu düşünüyorum.” (Öğretmen 25)

Bilişim teknolojilerinin hiçbir derste kullanılmaması gerektiğini düşünen Öğretmen 27 ise bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Bilgisayar ile uğraşan adam, sayısal derslerini alalım problemler üzerinde kafa patlatması yoktur. Sözel tarafını alalım kitap üzerinde onu hissetme, duyma, yorumlama ve oradan bir şeyler üretme. Bu, bilgisayar üzerinden yapılmaz ki. Ben hazırlık sınıflarında edebiyat öğretmeni olarak söylüyorum: Kim cep telefonundan uzak durursa o bir adım önde gitmiş demektir. Bilgisayar mühendisleri bilgisayar ile uğraşsın. Çok basit birtakım veriler hususunda renkli bir takım şeylerde de bu şeyi yapalım ama merkeze bilgisayarı koymak. Bunu 10 yıl sonra göreceğiz, tabi ki daha profesyonel kullanıcılar olacaktır çocuklarımız ama bilgi üreten, yorumlayan, sorgulayan, çözen çocuklar olacak mı? Onu o zaman görelim. Şu anda elli bin sıfır çeken vardı ya 10 yıl sonra görelim bakalım bu sayı kaç olacak. Mesela merak ediyorum. 15 yıl önce takriben bu çocukların elinde bilgisayar yoktu. 15 yıl önce kaç sıfır çekiliyordu? Oranlamasını yapalım, eminim çok daha azdır. Bilmiyorum ama eminim çok daha azdır. Bilgisayar, teknoloji veya cep telefonu düşmanlığından bahsetmiyorum ama beni esir alan değil tam tersi benim sadece ihtiyaçlarımı karşıladığı oranda benim müracaat edebileceğim kadar var.” (Öğretmen 27)

4. 4. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Yeterlilik Durumu

Mülakata katılan öğretmenlere bilişim teknolojilerini kullanma konusunda kendilerini yeterli bulup bulmadıkları ve FATİH Projesi'nin uygulanabilirliği noktasında projeyi nasıl buldukları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konuda verdikleri cevaplar; “Bilişim Teknolojilerini Kullanabilme Yeterliliği” ve “FATİH Projesi'nin uygulanabilirliği” başlıkları altında gruplandırılarak açıklanmıştır.

4. 4. 1. Bilişim Teknolojilerini Kullanabilme Yeterliliği

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanabilmelerine yönelik yeterlilik durumları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerine Yönelik Yeterlilik Durumu

Öğretmenlerin BT'yi Kullanabilme Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Yetersizim	31	70,5
Yeterliyim	13	29,5
Toplam	44	100

Tablo 9'da görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 31 (%70,5)'i bilişim teknolojilerini kullanma konusunda kendisini yeterli bulmazken 13 (%29,5)'ü yeterli bulmuştur.

Bilişim teknolojilerini kullanma konusunda kendisini yeterli bulmayan 31 (%70,5) öğretmenden 16 (%51,6)'sı genel olarak program bilme ve uygulama konusunda eksik

olduklarını belirtmekle beraber buna zaman ayırmaya çok fazla istek duymadıklarını, öğrencilerine veya bazı arkadaşlarına kıyasla yeterli olmadıklarının farkında olduklarını ve hizmet içi eğitimlerle de çok farklı bir şey öğrenemediklerini, mecburi olmadıkça kurslara katılmadıklarını ifade etmiştir:

“Çocuklardan çok şey öğreniyorum. Şu var hizmet içi eğitimlerde çok bir şey öğrenildiğini düşünmüyorum. O yüzden ben hani bir şeyi fark ettiğimde, bunu yapmak istiyorum dediğimde çocuklara söylüyorum. Çocuklar ya yapıp getiriyorlar ya da vaktim varsa ya da aa ne kadar ilginç, öğret ben de yapayım dediğimde onlardan öğreniyorum zaten. Program konusunda neyi bilmediğimi bilmiyorum.” (Öğretmen 41)

“Kendimi yeterli bulmuyorum. Yani bana yettiğini düşündüğüm için bu kadarla kalıyorum. Ama yetmediği noktada ekstra bir şeyler verilse onu da alırsız. Şimdi bildiğimiz kadarıyla idare ediyoruz. Ama dedim ya akıllı tahtayı öğrenmemiz lazım. Nasıl kullanılıyor? Eğitim verilecek dolayısıyla eksikimizi orada gidereceğiz diye düşünüyorum. Ama onun dışında şu anda herhangi ihtiyaç duyduğumuz bir program yok. Yani mevcut bilgilerimizle idare ediyoruz.” (Öğretmen 9)

“Yok, asla yeterli bulmuyorum. Word’de belge açıp yazmayı yeni öğrendim. Hazır metni hani kodlamayı falan yaparım ama tablo oluşturamam. Ama Word’de yazı yazıyorum, kopyalayabiliyorum. Şunu hazırla falan yok bende.” (Öğretmen 1)

Öğretmenlerden 15 (%48,4)’i Word ve Excel dışında yeni programlar (Mowie Maker, Flash Player, Corel, Web tasarım, akıllı tahta ile ilgili programlar) öğrenmek istediklerini, kendilerini bu konuda eksik bulduklarını ifade etmiştir. Ancak bu öğretmenlerden bazıları PowerPoint programını kullanmayı öğrenmek istediğini belirtirken bazıları PowerPoint programını kullanmayı basit bulduğunu ve başka programlar öğrenmek istediğini belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 6 bu konuda şunları belirtmiştir:

“Video kesip istediğim yerden birleştirebilecek olsam sadece fonu almak istediğimiz yerler oluyor, onu yapabilsem onu becerebilmeyi isterdim.” (Öğretmen 6)

Öğretmen 20 bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Mesela Corel öğrenmek isterdim. Bir ara çalıştım ama çok öğrenemedim. Daha doğrusu çok uygulama imkânı bulamadım. Mesela pano hazırlama vs.. Okulda sürekli olarak kullanıyorduk. Okulda kendime ait birkaç pano vardı takip etmem gereken ama okuldan ayrıldık o yüzden çok kullanamadım. Devlet okulunda da çok işe yaramıyor şu anda.” (Öğretmen 20)

Mülakata katılan ve bilişim teknolojilerini kullanma konusunda kendilerini yeterli bulan 13 (%29,5) öğretmenden 7 (%53,8)’si buna gerekçe olarak asgari şartların gerektirdikleri doğrultusunda ihtiyacı kadarını kullanabildiğini ve standart öğretmen profiline göre yeterli olduğunu ifade etmiştir:

“Yeterlilik, mükemmeliyet gibi algılanmasın. Bu şartlarda vasatın üstünde asgari şartlar neyi gerektiriyorsa o ölçüde yeterliyim. Yoksa bilgisayar dünyası çok hızlı geliyor, her gün yeni bilgiler, yeni gelişmeler var. Bunu takip etmemiz mümkün değil. O manada çok eksik ama derste bilgisayarı kullanma, internet içeriği kullanma, sunum hazırlama konularında bir sıkıntımız yok. O manada yeterliyim diyorum.” (Öğretmen 8)

Ayrıca öğretmenlerden 3 (%23,1)'ü PowerPoint programını kullanabildiğini, 2 (%15,4)'si yazılı sorularını Word'de yazabildiğini ve üzerinde değişiklikler yapabildiğini, 1(%7,7)'i de program yazamadığını ama bilgisayarı arızalandığında arızasını giderebildiğini ifade etmiş ve kendisini yeterli gördüğünü belirtmiştir:

“Eğer yazılı kâğıtlarımı yazabiliyorsam, internete notlarımı girebiliyorsam benim daha fazla bilgisayara ihtiyacım yok gibi geliyor bana. Ne yapacağım ki daha fazla bilgisayarı?” (Öğretmen 7)

“Yani program yazma hariç her şeyde yeterli buluyorum. Hani bilgisayarım arızalandığı zaman arızasını bulabilirim, dosyalarım kaybolduğu zaman geri getirebilirim.” (Öğretmen 37)

Ayrıca mülakata katılan öğretmenlerden Öğretmen 14, MEB'in bilgisayar eğitimiyle ilgili geliştirdiği Müfredat Laboratuvar Okulları Modeli kapsamında okulunun Trabzon'da pilot okul olduğunu ve teknolojiyi çok iyi tecrübe ettiğini ifade etmiştir.

4. 4. 2. 2. FATİH Projesi'nin Uygulanabilirliği

Öğretmenlerin FATİH Projesi'nin uygulanabilirliğine dair görüşleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin FATİH Projesi'nin Uygulanabilirliğine Dair Görüşleri

FATİH Projesi	Frekans	Yüzde (%)
Benimsemeyenler	23	52,3
Benimseyenler	21	47,7
Toplam	44	100

Tablo 10'da görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 23 (%52,3)'ü FATİH Projesi'nin uygulanabilirliği konusunda projeyi benimsemezken 21 (%47,7)'i benimsemiştir. Projeyi benimsemeyen öğretmenlerden 12 (%52,2)' si projenin içeriğinden yeteri kadar haberdar olmadıklarını ifade etmiştir. Öğretmen 18 konuda şunları dile getirmiştir:

“Bilmediğimiz için ne olduğu ne kadar? Bize geliyor ki biz ders anlatırken öğrenci başka şeylerle ilgilenecek. Bu mantıkla olaya bakıyoruz ama bilmediğimiz için. Bir uygulama ortamı oluşacak ki gerçekten diyeceksin hee bu böyleymiş.” (Öğretmen 18)

Öğretmen 36 ise daha önce aldığı etkileşim özelliği olmayan akıllı tahta eğitiminden de hareketle akıllı tahtanın gerekli olup olmadığı üzerinde de durmuş ve şunları aktarmıştır:

“Haberdar olduğumuz kısım nedir? Tablet ve akıllı tahta. Onun dışında bir bilgimiz yok, böyle. Burada akıllı tahtanın kullanımını değerlendirecek olursak esas mesele bu

bence, gerekliliği noktasında ne diyebiliriz? Evet, akıllı tahta gerekli. Kullanılabilir, güzel. Ama onu sürekli aktif olarak kullanmamız bizim için çok yorucu. Bütün dersleri onunla anlatabilir miyiz, ben buna inanmıyorum. Bir de yaş olarak, eğitim olarak baktığımızda biz liseye, soyut kavramların işlendiği bir yaş grubuna hitap ediyoruz. Orada görsellik çok öne çıkarılmış. Oyunlar, aktiviteler. Bunlar biraz okul öncesi öğrencileri için geçerli. Biraz ilköğretim için geçerli. Hani bize çok hitap edeceğini zannetmiyorum. Biraz da çocukları yokladık biz. Elimizde yazılım vardı bilgisayarlarımızda. Hani çok da öyle aman aman karşılaşmadılar.” (Öğretmen 36)

Öğretmenlerden 6 (%26,1)’sı genel olarak Fatih Proje’sinin Türkiye için çok lüks ve gereksiz olduğunu, iyi düşünülmediğinden sıkıntı yaratabileceğini, çocuğu 24 saat bilgisayar ile yüz yüze bırakacağını, öğretmen ve öğrencilerin uyum sağlayamayacağı bir proje olacağını, okul, aile ve çevresel faktörlere bağlı olarak olumsuz sonuçlanacağını, olumlu tarafları olsa bile okulların daha acil ihtiyaçları olduğundan fiyaskoyla sonuçlanacağını, çocukların ilgilerini hep tablet bilgisayara toplayacağını ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 11 bu konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

“FATİH Projesi herkesin bilgisayarı kullanması, teknolojiyi kullanması bakımından gerekli. Ama bir tablet bilgisayar ile bir öğrencinin okula gidip gelmesi bana çok sıcak gelmiyor. Bütün bilgileri oraya yığacağız, çocuk kavrama gereği duymayacak. Nasılsa ihtiyaç duyduğum an açarım, oradan bakarım. Dolayısıyla zaman zaman çocuklarda unutkanlığa veya önemsemezliğe neden olacaktır diye düşünüyorum. Bir başka şey, kitabın tadını vermez. Ben zaman zaman makaleleri bilgisayardan, internetten okuyorum ama gazeteden okuduğum zaman daha farklı geliyor bana. Bir başka şey yazı kullanım bakımından. 89 yılında biz bitişik yazı kullanacağız diye, el yazısı ifadesini kabul etmiyorum çünkü diğerini de elle yazıyoruz, bir program oluşturduk. Siz o dönemlerde öğrenciydiniz sanıyorum 89 yılında ve ilkokullarda zorunluydu. Madem öyle çocuklara bitişik yazı yazmasını öğrettik şimdi makineyle yazıyoruz, bilgisayarla, Ne gerek var, aynı program devam ediyor. Dolayısıyla bilgisayar olmalı ama eğitimin her aşamasında ben taraftar değilim.” (Öğretmen 11)

Öğretmen 32 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“FATİH Projesi’yle tamamiyle teknoloji üzerinden ders işlemenin Türkiye’de fiyaskoyla sonuçlanacağını düşünüyorum. Bu karamsarlık değil ki ben karamsar değilimdir. Sadece gerçek. Çünkü okulumda internete bile bağlanamıyorken ağ bu kadar zayıfken, üç bilgisayar açık olduğu anda saatlerce oturup sadece bir sayfanın öbür sayfaya dönmesini beklerken yani şu anda okullarımızın hiçbirinin bilgisayarlı sisteme geçmeye hazır olduklarını düşünmüyorum. Millî Eğitim zannedersen Ankara’daki 3-5 okul üzerinden bu projeyi gerçekleştiriyor. Ya da pilot okul diye seçtikleri okullar zaten her türlü donanıma sahip olan okullar mı, merak ediyorum. Gerçeklik yok.” (Öğretmen 32)

Öğretmen 25 bu konuda şunları belirtmiştir:

“Bir şeyi bir nesli mahvederek öğrenemezsiniz, öğretemezsiniz. Bu olmadı hadi sil baştan diyemiyorsunuz. Dolayısıyla bunu bütün okullara yaymak doğru değil, henüz denememişsiniz, hiçbir sonuç almamışsınız, iyi olup olmadığını bilmiyorsunuz. Önce bir denemek lazım. Tablet bilgisayarlarla ya da başka bir şeyle de manevi eğitimin verileceğine inanmıyorum. Ben hep söylüyorum çocuklara, öğrenmek isteyen için kaynaklar o kadar çok ki. Ama toplumda yaşamının, ahlaki kuralların, geçmişimiz tarihimiz, dini veya vicdanı sorumluluklarımız vs.. bunları öğrenmek noktasında okula geliyorsunuz. Bunları bir toplum içerisinde nasıl yaşayabiliriz? Nasıl oturabiliriz, nasıl kalkabiliriz? Nasıl davranmalıyız? Kadın-erkek ilişkileri, davranış şekilleri, aile ile iletişim, bunları öğrenmelisiniz okulda yoksa bilgi ağırlıklı öğrenme işlemi bir sonuç

vermiyor. Japonların yaptığı robot gibi düşünün. Robot ağlamıyor veya gülümsemiyor. Tabletlerle de ben o gülümsemeyi yok edeceklerini düşünüyorum. Artık ona ihtiyaç kalmıyor. Sadece bilgisayardan, öğretmen de sadece bilgi veren başka bir şey değil yani. Bir sonuç alınmıyor diye düşünüyorum.” (Öğretmen 25)

Öğretmen 21 bu konuda şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Tabletin çok fazla bir şeyler değiştireceğine inanmıyorum ben. Kitaptan farklı olarak ne sunacak öğrencilere bilmediğim için o konuda da çok ayrıntılı bir bilgim yok. Bir tablet veya bir bilgisayara girmekle de insanın düşünce dünyasının değişeceğine de inanmıyorum.” (Öğretmen 21)

Öğretmenlerden 5 (%21,7)’i FATİH Projesi’nin öğrencileri ve öğretmeni hazırcılığa itebileceğini veya kitaptan uzaklaştırabileceğini belirtmiştir:

“Ben tablet taraftarı değilim. Bunu da her noktada söylüyorum. Yani günümüz artık soyut düşünceden her şey somut olarak düşünmek istiyor. Her şey somut olarak bulunmaz. Önemli buluşlar soyut düşünceyle elde edilir. Ben buna inanıyorum. Mesela çocuklarımız, gençlerimiz için de şunu diyorum. Şarkı izleyen bir nesil var karşımızda, şarkıyı bile görmek istiyor. Tablette de öyle. Çok hazırcı alışıyorlar. Yani her şey dokunarak teknolojiyle halledeceğini düşünüyor ama böyle değil gerçek hayat. Yani bu değil. Tablet, bilgisayar, teknoloji, iletişim olmadığında çocuklar ortada kalıyor. Nasıl üniversite sınavında uzun paragrafları gördüğünde ortada kaldıysa başka durumlarda da ortada kalıyor. Ben tabletin gerekliliğine inanmıyorum. Gerekli bulmuyorum bu noktada.” (Öğretmen 36)

Öğretmenlerden 1 (%4,3)’i bu projenin sağlık konusunda tehlikeli durumlara neden olabileceği endişesini dile getirmiştir:

“Klavyeyle doğuyor bunlar. Biz televizyon çocuğuyduk, onlar bilgisayar çocuğu. Her şeyini biliyorlar. Biz sonradan öğreniyoruz ama onlar doğuştan itibaren zaten bilgisayarla beraberler. Yani ben o anlamda çok olumsuz buluyorum. Bir sınıfın içerisinde 20 kişide cep telefonu olduğunu düşünün. Zaten burada kablosuz ağ var, zaten kocaman ekranlarla radyasyon alıyorsunuz yani sağlık açısından çok sakıncalı. Kanseri bu kadar yayılmışken, üçüncü dünya ülkelerinde kanser dalgası gelecek diye sözler söylenirken çok endişe içerisindeyim yani.” (Öğretmen 42)

Mülakata katılan ve FATİH Projesi’nin uygulanabilirliğini benimseyen 21 (%47,7) öğretmenden 8 (%38,1)’i projenin belirli seviyedeki okullarda bilinçli öğretmenler ve bilinçli öğrenciler elinde daha olumlu sonuçlar doğurabileceğini ifade etmiştir:

“Çok güzel bir proje yalnız herkese uygun değil. Yani öğrenci düzeyi ile alakalı bence. Bu projeyi bir Anadolu lisesinde çok rahat yaparsınız ama düz lisede çocuk kitabı kullanamıyor. Kitabı kullanamayan bir çocuğa tablet bilgisayarı verirsiniz iki gün sonra ondan eser kalmaz yani ben öyle düşünüyorum. İyi öğrenciler bunu çok güzel kullanabilirler, çok faydalanabilirler ama başarı düzeyi düşük çocukta etkili olmayabilir yani etkisi daha az olur. Dikkati dağınık, dersi okumaya şeyi olmayanları bence daha da uzaklaştırır.” (Öğretmen 16)

Öğretmenlerden 8 (%38,1)’i genel olarak Fatih Proje’sinin başarılı olabilmesi için aceleye getirilmemesi ve uzman desteği alınarak gerçekleştirilmesi gerektiğini, devrim yaratamayacak olsa bile kırsal kesimdeki çocuklar için bir avantaj olabileceğini ve kitap

israfını önleyebileceğini ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 10 bu konuda şunları söylemiştir:

“Ne faydalıysa anlatım faydalıysa, sonra canlı anlatım çok önemli. Okuyucunun, değil mi yani metni okuyan kişinin jesti, mimiği, yüz yüze gelmesi, göz göze gelmesi, ellerin, kolların hareketleri bizim üzerimizde daha çok etki eder ama öyle şeyler de olabilir ki bizi duygu zenginliğine bu sefer animasyon belki daha çok duygu zenginliğine ulaştırır. Belki bir film daha çok ufkumuzun genişlemesini sağlayabilir. Onun için yani bunu iyi oturup konuşmak, her türlü tecrübe sahibinden istifade ederek uzmanları ile pedagoglarla, öğretmenlerle her kademedeki akıllı bu işlerle meşgul olan insanlarla görüşüp acele etmeden, çok aceleye getirmeden yapmakta fayda var zannediyorum. Kısaca bilgi teknolojisini şimdi FATİH Projesi çerçevesinde daha ağırlık kazanacak akıllı tahtasıyla, şusuyla busuyla. Ama şimdi biz bir şey bulduk, hepsini buna yükleyelim işin içinden çıkalım mantığı bence doğru olmayabilir. Neticede burada çocuğun üzerinde bir etki oluşturmak, onu bulunduğu noktadan daha olumlu, daha ufkunun açılacağı bir noktaya doğru ilerletmek. Bunda filmler, animasyonlar şunlar bunlar da etkili olabilir, öğretmenin bir okuma parçası ile sınıfa girip kendi ses tonuyla, kendi icabında şivesiyle, kendi yeteneğiyle onu sınıfa aktarması belki daha etkili olacaktır. Bunu işte hesap etmek lazım.” (Öğretmen 10)

Öğretmenlerden 3 (%14,3)'ü amacına uygun yürütülebilirse projenin dersleri monotonluktan kurtarabileceğini belirtmiştir:

“Eğer projeksiyon kadar verimli kullanılacaksa onlar, bilmiyorum artık akıllı tahta bize ne getirecek onu bilmiyoruz ama ben kendim çok daha iyi şeyler getirecek diye düşünüyorum. Yani ben dersi o zaman renklendirebileceğim. Yani bir parçasını anlatım yapacağız, bir parçasında yazdıracağız, bir parçasında seyredeceğiz yani çok yönlü olacak, tek yönlü değil. Öyle düşünüyorum. İnşallah öyle olur. Olmazsa yazık yani o kadar teknolojiye o kadar emeğe yazık. Ben öyle düşünüyorum.” (Öğretmen 9)

Öğretmenlerden 2 (%9,5)'si evde ön hazırlık yapılmaz ve istekli olunmazsa klasik sistemin devam edeceğini ifade etmiştir:

“Çok uygulanacağını düşünmüyorum. Dediğim gibi buna evde zaman ayırmamız lazım, zaman içerisinde bir depolamamız gerekiyor. Buna biraz daha istekli, hevesli olmak gerekir. Kullanım sahasında bu bakımdan çok yoğun kullanılacağını düşünmüyorum. Çünkü evde emek verilmesi gerekecek. Özellikle akıllı tahta konusunda ön hazırlık yapılması gerekir ki sınıfta kolayca kullanabileyim. Bu nedenle biraz da olsa olumsuz etkileyecektir. Yine eski sistemin devam etmesine neden olacaktır. Gençler bu konuda daha hevesli.” (Öğretmen 4)

Mülakat sonuçlarına göre, FATİH Projesi'ni benimseyen 21 (%47,7) öğretmenden 12 (%57,1)'sinin erkek, 9 (%42,9)'unun bayan olduğu ve bu öğretmenlerden de 17 (%81)'sinin yirmi yıl ve altı hizmet yılına sahip olduğu görülmektedir.

4. 5. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasına Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinin kullanılmasına nasıl baktıklarına ve Türk edebiyatı derslerinde bilişim teknolojilerini kullanmalarının görselliği çok fazla on plana çıkaracak olmasına yönelik

düşünceleri sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konuda verdikleri cevaplar; “Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri ve Bilişim Teknolojileri” ve “Türk Edebiyatı Derslerinde BT Kullanımı ve Görsellikte Artış” başlıkları altında gruplandırılarak açıklanmıştır.

4. 5. 1. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri ve Bilişim Teknolojileri

Öğretmenlerin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinin kullanılmasına yönelik düşünceleri Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasına Dair Görüşleri

Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde BT’nin Kullanılması	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle kullanılmalıdır	26	59,1
Arada sırada kullanılmalıdır	17	38,6
Hiç kullanılmamalıdır	1	2,3
Toplam	44	100

Tablo 11’de görüldüğü gibi mülakata katılan 44 öğretmenden 26 (%59,1)’sı bilişim teknolojilerinin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde kesinlikle kullanılması gerektiğini ifade ederken 17 (%38,6)’si bu derslerde bilişim teknolojilerine çok fazla ihtiyaç olmadığını, 1 (%2,3)’i de bu teknolojinin derslerde hiç kullanılmaması gerektiğini ifade etmiştir.

4. 5. 1. 1. Bilişim Teknolojilerinin Türk edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılması Gerektiğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakata katılan 44 öğretmenden 26 (%59,1)’sı bilişim teknolojilerinin edebiyat ve dil ve anlatım derslerinde görsel ve işitsel olarak fayda sağlaması, gençlerle iletişim kurmada ortak payda teşkil etmesi, konuşmayı, düşünmeyi sevmeyen öğrencilere dersi sevdirmesi vb. nedenlerden dolayı kesinlikle kullanılması gerektiğini ifade etmiştir:

“Bilişim teknolojileri kullanılmalıdır. Yaşadığımız çağın şartları belli, bu çağın gençleri belli. Gençlerle bir şekilde iletişim kuramazsanız hangi derse girerseniz girin olmaz. Teknoloji de bunun ciddi bir parçası. Çünkü öyle gençler var ki sizden, benden çok daha fazla hâkim pek çok şeye. Öyle olduğu zaman da çocuğun dilinden konuşmanız gerekiyor. Öğrenci merkezli düşünceye olursanız ki öyle düşünmek lazım. Edebiyat dersinde dediğim gibi bir kere o fotoğraf kullanımları, edebî akımlardan bahsederken onların resim kaynaklı olanları var, görsel olarak bunu kullanabilmelisiniz. İşitsel olarak müzik ile bağlantılı olanlar var, onları işitsel olarak kullanabilirsiniz. Bunların hepsini kullanabilmek lazım. Kullanamazsanız zaten eksiksiniz demektir.” (Öğretmen 14)

“Ama benim derslerim için görsellik bir, kelime hazinesini aktif yapar Erguvanın bir çiçek olduğunu bilmek onu kullanabilmek değildir. Çocuk onu görürse onu kullanabilir. Bu da doğru kelime hazinesini doğurur. İki, gelenek ile bağları kuvvetlendirir. Geçmiş zamandaki bir TRT'nin belgeselleri olsun, Asya'nın Kandilleri olsun veyahut âşıklar olsun, tiyatrolar karagözler olsun bunları görebilme imkânı bulabilirler. Çünkü Türk eğitim sisteminde çocuğa işte ezberle karagözün bölümleri diyoruz. Ama kendisi görürse kendi başına söyleyebilir burada üç farklı bölüm var. Tabi ki bunlar öğrenciyi dinamik tutar.” (Öğretmen 7)

Ancak bilişim teknolojilerinin edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde kesinlikle kullanılması gerektiğini vurgulayan öğretmenlerden Öğretmen 13, bilişim teknolojilerini kullanmanın sürekliliğiyle ilgili şu görüşü belirtmeyi de ihmal etmemiştir:

“Teknolojik anlamda bilgisayarın yeri kesinlikle olmalı ve derse de uygulanmalı ama dediğim gibi süreklilik ne getirir bilmiyorum.” (Öğretmen 13)

4. 5. 1. 2. Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasına Çok Fazla İhtiyaç Olmadığını İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakata katılan 44 öğretmenden 17 (%38,6)'si bilişim teknolojilerinin edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde kitap kokusunu yok edeceği ve onun yerini dolduramayacağı, öğrencinin okuma, yazma ve düşünme problemi yaşayabileceği ve ekranın onu yoracağı, öğrencinin video (görsellik) ile bir metni tam kavrayamayacağından onu mutlaka okuması veya kâğıt kalemi kullanması gerektiği, internette konularla ilgili yeteri kadar kaynak yer almadığı, edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde asıl olanın öğretmen olduğu ve öğretmenle öğrenci arasındaki sıcak iletişimi yok edebileceği, öğrencinin olaya fayda açısından bakacağı ve teknolojiyi umursamayacağı gibi etkenleri içermesinden dolayı arada sırada kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 29 bu konuyla ilgili şunları belirtmiştir:

“Bir dengeden yanayım ben. Ne hep biri ne hep diğeri! Ama belki de biraz dinozorca bir yaklaşım olacak ama ben kâğıdı, kitabı, matbaayı o kokuyu yok etmesine de karşıyım. Onun yerini dolduramayacağını da düşünüyorum. Yani mekanik bir soğukluk, o anlamda hayır diyorum yani.” (Öğretmen 29)

Öğretmen 28 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Edebiyat öğretmeni bu bilişim araçlarını eğer yüzdeler orana koyarsak bana göre kullanılmalı ama ders oranında %20'yi geçmemeli. Bazen bu %50 olabilir, konuya bağlı olarak ama %20'yi geçmemeli. Geçerse internet bağımlılığı yani slm bunlara yol açar. Çocuk okuyup yazmayı, düşünmeyi bana göre, öğrenemez. Hazırcı olur ama iletişim aracını, bilgisayarı mutlaka kullanmamız lazım, bu gerçek. Dil bilgisinde tahtaya yazmaktan kaçınırsanız, görsel olarak gösterirsiniz ama bu bir işlemdir. Çocuk onu yanlış şekilde görmesi lazım, ekran onu yorar. Tahtaya öğretmen dil bilgisiyile ilgili bir cümlelerin öğeleri demişse onu yazmalı, çocuk da onu yazıp defterine almalı. Eğer bir paragrafsa paragrafı almalı. Şimdiki konumuz kelime türleri, kelime türlerini bulacağız. Oradaki ekran onu yorar ve dikkatini dağıtır. Çünkü yazacak, orada bakacak işte sözcük burada sıfattı, bu isimdi, fiilimsiydi falan demesi ve onu kendisinin bulması

lazım. Ekranda da onu bulması, bulur ama bana göre çok kalıcı olacağını zannetmiyorum.” (Öğretmen 28)

Öğretmen 10 bu konuda şu düşünceleri paylaşmıştır:

“Kullanılmasında da fayda görüyorum. Ama oturun aşağıya, yansıtın oraya işte orada o var, bu var. Merkeze bunu koymamak lazım. Merkeze öğrenciyi koymak lazım, öğrenciyi konuşmayı koymak lazım. Koyduk oraya akıllı tahtayı, tableti de bağladık ona ha babam de babam sen çekildin kenara, ben çekildim kenara o zaman bu insanlar gitsin evinde koysun tableti okusun, dursun misaline geliriz ki o kötü. Ben bu konuda bir orta yol bulunacak gibi düşünüyorum veya bulunması daha icap eder diye düşünüyorum. Her şeyi bunlara yükleyip yani bütün her şeyi zorlama ile yani aman biz derste bilişim teknolojisi kullanalım düşüncesi ile her şeyi biraz da kendimizi zorlayarak bu kanala aktarmada çok bir faydası olacağını zannetmiyorum. Yani iyi hesap etmek lazım. Özellikle fen derslerinde daha çok ağırlıklı olması belki mümkün olur, daha avantajlı çünkü onlar sayısal verilerle, gözlemlerle, şunlarla, bunlarla ama bu insanın duygularını düşüncelerini üreteceği, dışa vuracağı veyahut başkalarının duygularını düşüncelerini anlamaya, kavramaya yönelik olan derslerde bu bilgi teknolojisinin çok hesap edilerek yani ince düşünülerek sınıf ortamına veya derslere konulması, adapte edilmesi gerekir.” (Öğretmen 10)

Öğretmen 25 bu konuyla ilgili şunları vurgulamıştır:

“Hep aynı şeyi söyleyeceğim ama sözelliğin okuma anlamaya yönelik olduğunu ve baktığımız zaman hep sosyal, siyasi ekonomik yani zihniyet meselesi ve zihniyeti geri dönüş olarak nasıl öğrenecek? Kaynaklardan öğrenecek ve bu kaynak henüz internette yeterli kaynak olduğunu düşünmüyorum. İnternet şu anda Türk dili edebiyatı ve dil anlatım için her hangi bir kaynak oluşturmadı. O yüzden geri dönüş ister istemez kitaplara oluyor, okuma ve anlamaya yönelik oluyor çünkü öğrenci başka bir dünyanın içine girmiş oluyor okuyarak.” (Öğretmen 25)

Öğretmen 18 bu konuda şu duruma dikkat çekmiştir:

“Mesela bir edebiyat dersini internet, bilgisayar veya o tabletler üzerinden verirken öğrenci diyecek ki: “Bu bana lazım mı?” mantığıyla olaya baktığı için gene onu umursamayacak. İlgı dediğim gibi yani sen coğrafya dersini vereceksin orada, sen istediğin kadar olayı güzelleştir, görselleştir. Çocuk eğer şu mantıkla olaya yaklaşırsa benim işime yaramayacak, ne yapacağım bunu ki? mantığıyla olaya yaklaştığı zaman orada iş bitmiştir.” (Öğretmen 18)

Öğretmen 6 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Açıkça söylemek gerekirse her zaman kullanılması taraftarı da değilim. Her ders mutlaka bilişim teknolojilerinden faydalanalım değil yani farklı aktivite. Teknolojiyi seviyorum ama çok fazla da edebiyatla ilişkili değil. Bazı etkinlikleri de farklı şekillerde yapmak gerekiyor. Bir yazma çalışması, cümle kurma çalışması farklı etkinlikler ile yapılabilir. Bu yıl ki 10. sınıflarımız paragraf sorularında zorlandığı için 11. sınıfların ALES sorularında bu cümleden aşağıdakilerden hangisi çıkartılamaz gibi sorular var. Bu soruların sadece cümlelerini alıp yazıyorum. Cümlenin altına dört tane ok çıkartıyorum. Bu cümleden dört tane daha cümle çıkartın diyorum. Ya da karışık cümleler verip bu cümleleri sıralayın diyorum. Bunları yaparken bilişim teknolojilerinden nasıl yararlanacağım. Burada çocuk direkt kâğıtla, kalemle haşır neşir olsun istiyorum. Yani her zaman kullanılmama taraftarı değilim açıkçası ama farklı etkinliklerde de kullanabiliyoruz tabi.” (Öğretmen 6)

Öğretmen 22 ise bu konuyla ilgili şu açıklamayı dile getirmiştir:

“Bizim dersimizde o çok böyle tamamlayıcı bir öge olacak. Çünkü asıl olan öğretmendir bizde. Öbür derslerde de öyledir ama bizim dersimizde öğretmenin o sıcaklığı, o diyalogu yakalaması için çok maharetli olması gerekir. Yani öğrenciye yaklaşım olarak öbür öğretmenlerden farklı olmak zorundayız. Onun için edebiyat öğretmeni her yönüyle örnektir. Yani edebiyat derslerinde de bilişim teknolojilerini çok abartmamak lazım. Yani denge kurmayacağız orada. Bilişim teknolojilerinin işlevini iyi belirleyeceğiz.” (Öğretmen 22)

4. 5. 1. 3. Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı İle Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmaması Gerektiğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlerden sadece 1 (%2,3)'ü bilişim teknolojilerinin edebiyat ve dil anlatım derslerinde öğrencilerin hayal dünyalarındaki mükemmellik olgusunu olumsuz yönde etkileyeceği, konuların farklı farklı sitelerde dağınık şekilde verildiği, internette yer alan metinlerde çok fazla yazım yanlışı olduğu gerekçelerinden hareketle kullanılmasına kesinlikle karşı olduğunu ifade etmiştir:

“Kullanmadım ve karşıyım. Ben bilgisayardan bir şiiri okumaya karşıyım. Kimi dinleyeceğiz. Ben zamanında baktım 8-10 tane şairin şiiri var. Çocuklar Necip Fazıl'ın şiirini dinleyince bu ne kötü şiir okuyor dediler. Kafalarındaki mükemmel Necip Fazıl fikrini kaybettiler. Benim birçok öğrencim emin olun Necip Fazıldan çok daha güzel okuyor Sakarya'yı. Şairler güzel şiir yazabiliyor ama okuyuşları çok da güzel değil. Bilgisayarda uğraşacağınız herhangi bir konuya bakalım öbüründe bir parçası öbüründe özeti, öbüründe bilmem nesi hep parça parça veriliyor. Var mı bir tane düzgün ansiklopedi bilgisayarda? Yok. Veyahut edebiyatımızın diyelim ki Türk ansiklopedisi var mı bilgisayarda? Yok. Modern Türk edebiyatının ana çizgileri var mı? Yok. Ne var? Senin benim yazdığım yalan yanlış bir sürü şey. Birileri de almış, eliyle şiirleri yazmış. Şiirperisi.net'te çok güzel şiirler var. 10 tane şiir kitabı bütün eski edebiyatın şiirlerini oraya dizmiş ve ben onu alıp kitaptan bulmayı tercih ederim. Çok da zaman kaybetmem. Bilgisayarda iki saniyede çıkmış gibi olur ama oraya yazılan şeylerin birçoğu da yanlış. Harf hataları, telâffuz hataları, bir sürü hataları da var. Hızlı hızlı yazılmış oraya çünkü.” (Öğretmen 27)

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, mülakata katılan öğretmenlerin tamamı (%100), bilişim teknolojilerinin genel olarak bütün derslerde kullanılmasına olumlu baktığını ifade etmiştir. Ancak Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri söz konusu olduğunda öğretmenlerden sadece 26 (%59,1)'si bilişim teknolojilerinin bu derslerde kesinlikle kullanılması gerektiğini, 17 (%38,6)'si bilişim teknolojilerine çok fazla ihtiyaç olmadığını, 1 (%2,3)'ü de bu teknolojinin hiç kullanılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca mülakata katılan 44 öğretmenden 23 (%52,3)'ü bilişim teknolojilerinin içerik olarak Türk edebiyatı dersinde, 16 (%36,3)'sü ise dil ve anlatım dersinde daha fazla kullanılabileceğini ifade ederken 4 (%9,1)'ü her iki derste de eşit kullanılabileceğini belirtmiştir. Sadece 1 (%2,3) öğretmen bilişim teknolojilerinin derslerde kullanımına karşı olduğundan bu konuda farklı bir görüş belirtmemiştir.

4. 5. 2. Türk Edebiyatı Derslerinde BT Kullanımı ve Görsellikte Artış

Öğretmenlerin Türk edebiyatı derslerinde bilişim teknolojilerinden faydalanmaları sonucunda görselliğin ön plana çıkmasına yönelik düşünceleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Derslerinde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımına Bağlı Olarak Görselliğin Artışına Dair Görüşleri

Türk Edebiyatı Derslerinde BT'den Faydalanma ve Görsellikte Artış	Frekans	Yüzde (%)
Görsellik edebiyatın doğasına zarar vermez	30	68,2
Görsellik edebiyatın doğasına zarar verir	14	31,8
Toplam	44	100

Tablo 12'de görüldüğü gibi mülakata katılan 44 öğretmenden 30 (%68,2)'u bilişim teknolojilerinin Türk edebiyatı derslerinde görselliği ön plana çıkarmasının edebiyatın doğasına zarar vermediğini ifade ederken 14 (%31,8)'ü zarar verdiğini ifade etmiştir.

Mülakata katılan 30 (%68,2) öğretmen; Türk edebiyatı derslerinde bilişim teknolojilerinin nerede, nasıl kullanılacağı bilirse görselliğin edebiyatın doğasına zarar vermeyeceğini ifade etmektedir. Örneğin Öğretmen 9 bu konuda şunları vurgulamıştır:

“Görselliğin zarar vereceğini düşünmüyorum. Neden düşünmüyorum? Çünkü hani edebiyat sanat dalı mıdır? Evet. Ama biz sanat dalı üstünden de çok gitmiyoruz. Biz yani şiir yazmak, hikâye yazmak üzerinden yani sanat dalı üzerinden çok gitmiyoruz. Ne yapıyoruz? Edebiyat tarihi üzerinden gidiyoruz. Yani dönemleri, sanatçıları filan tanıtıyoruz. Dolayısıyla burada da görselliğe kaçmasında bir zarar yok.” (Öğretmen 9)

Öğretmen 14 bu konuda şu yorumu yapmıştır.

“Vermez, nasıl kullanılacağını bilirseniz vermez. Kitap üzerinde o boşluk doldurmalar vardır ya ünite sonunda ölçme değerlendirmeler ha kitap üzerinde cevaplamış ha tablet üzerinde cevaplamış. Hatta belki de tablet sisteminde ortak olarak yüzdeler de çıkarılabilir ne kadar doğru, ne kadar yanlış diye, iyi bir şey bu. Teknoloji zarar vermez sadece nasıl kullanacağımızı, ölçüyü bilmemiz gerekiyor.” (Öğretmen 14)

Öğretmen 20 bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Kesinlikle getirmez. Şu an mesela bilişimin geriye itebileceği tek şey yazma etkinliği. Yazma artık benim görüşüme göre bir sanat dalına dönüştü. Aynen hat gibi oldu. Çünkü ileride artık insanlar eliyle yazmayacaklar. Tamamen bilgisayarda yazacaklar. Artık el yazısı, bir hüsnü hat yazısı gibi, el yazısıyla yazı yazıyor durumuna dönüşecek, öyle tahmin ediyorum ben yani. Öngörü olarak söyleyeyim. Ne anlattığı önemli öğrencinin, ne kadar anlatma kabiliyetini kazanmış olduğu önemli, onu ne kadar güzel yazdığının bir önemi yok aslında. O ikinci planda ve ayrı bir sanat aslında. Yani edebiyatın içinde değerlendirilemeyecek bir sanat. Edebiyat anlatma ve konuşma sanatı, yazma sanatı değil. Aslında yazma tamamen görsel sanatların içerisinde değerlendirilebilecek bir sanat.” (Öğretmen 20)

Öğretmen 34 bu konuda düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“İnsanlar hani NL teknikleri gereğince üç şekilde öğrenir, diyorlar: İşitsel, görsel, dokunsal. İşitseller, duymaları yeterli. Görseller mutlaka bir şeyler tablodur, grafikdir, videodur bir şekilde görsel olarak görmek zorunda. Dokunsallar da dokunmak zorunda. Dokunmak kendi yapmak zorunda. Yaparak, yaşayarak daha iyi anlıyorlarmış. O zaman görsellik eksik kalır, diye düşünüyorum. Mesela İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı Sözlü Edebiyat. Nasıl anlatacağım ben o dönemki yaşayışı, o dönemki şeyleri? Ben anlatıyorum ama çocuk anlamıyor. Zihniyet denilen bir şey var, çok soyut kaçıyor. Askerî, dinî, idarî, adlî bir sürü şey sayıyorsun çocuk böyle bakıyor, ne soruyorsun anlamıyor. Anlat diyorsun anlamıyor. Ama mesela ona yönelik bir çizgi film, bir film, bir dizi mesela Dede Korkut Hikâyeleri’ni işliyoruz mesela en azından bir tane hikâyesini seyrettirebilirsek demek ki böyle oluyormuş oradaki yaşananlar. Ben kendim görsel öğrenen bir insanım. Bunu üç aşağı beş yukarı profil resimlerine benzetiyorum. Polisler, suçlunun profil resmini yaptırıyor ya birebir adam değil ama ona bakınca onu da çağırıştırıyor gibi bir şey düşünürüm ben. Öğrenci onu görüp de kargadan başka kuş tanımam diyorsa yanlış.” (Öğretmen 34)

Mülakata katılan 44 öğretmenden 14 (%31,8)’ü bilişim teknolojilerinden edebiyatta faydalanılmasına bağlı olarak teknolojinin görselliği artırması, soyut düşünme ve hayal dünyasını geliştirme konusunda edebiyatın doğasına zarar vereceğini ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 36 bu konuda şunları ifade etmiştir:

“Çok görsellik olması da soyut düşünceyi engelliyor. Bu noktada katılmıyorum bilgisayar kullanımına. Bazen geleneksel yöntemler geçerliliğini koruyabilir, hepsi değil. Ama koruyanlar da vardır, onu atamayız. Yenilerini ekleyerek devam etmeliyiz. Öyle düşünüyorum.” (Öğretmen 36)

Öğretmen 10 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Bizi ileriye taşır ama taşırken bazı şeyleri de siler. O sileceği şeyleri kurtarmak lazım. Neleri siler. Duygu zenginliğini silebilir, ondan sonra yaratıcı zekâyı törpüleyebilir, özgünlüğü ortadan kaldırabilir yani çocuğun iç zenginliklerini keşfetmesine darbe vurabilir. Çünkü her şeyi orada göreceksin, her şeyi orada göreceksin. Kendisine dönmesi lazım. Gözünü kapatıp kalemi al eline, yaz! dediğin zaman çocuk iç dünyasına dönecek. Hayal kuruyor ama o hayallerini zenginleştirmekte bilgisayar teknolojisini araç olarak kullanabiliriz sıkıştığımız yerde. Görsellikten veyahut hareketlilikten istifade edebiliriz diye düşünüyorum. Bilmiyorum artık.” (Öğretmen 10)

Öğretmen 24 bu konuda şunları vurgulamıştır:

“Bence verir. Tabii konu konu da değişir de yani bazı konuları öğrenci çok görsel şeylerle anlayabilir, bazıları edebî metin neticede öğrenci oradan estetik haz alacak, çağrışım yapacak. Oraya sürekli resim koyarsak bir yönde öğrenciyi yönlendirmiş oluruz. Öğrenci bir yerde bir metni okuyacak, bir hayal dünyası kuracak. Çok fazla görsellik çok da iyi olmaz diye düşünüyorum ama konuya göre tabii değişir.” (Öğretmen 24)

4. 6. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasının Öğrenmeyi Kolaylaştıracağı ve Başarıyı Artıracağına Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere Türk Edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden yararlanılması sonucunda öğrenmenin kolaylaşacağı ve başarıda bir

artış sağlanıp sağlanmayacağı sorulmuştur. Öğretmenlerin cevapları Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerini Kullanmalarının Öğrenmeyi Kolaylaştıracağı ve Başarıyı Artıracağına Yönelik Görüşleri

Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde BT Kullanımının Başarıya Etkisi	Frekans	Yüzde (%)
Öğrenme kolaylaşır, başarı artar	24	54,5
Katkı sağlar ancak başarı artmaz	20	45,5
Toplam	44	100

Tablo 13'te görüldüğü gibi mülakata katılan 44 öğretmenden 24 (%54,5)'ü bilişim teknolojilerinin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde kullanılmasına bağlı olarak öğrenmenin kolaylaşacağını ve başarıda bir artışın sağlanacağını ifade ederken 20 (%45,5)'si katkı sağlasa bile başarıyı artırmayacağını ifade etmiştir.

4. 6. 1. Bilişim Teknolojilerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasına Bağlı Olarak Öğrenmenin Kolaylaşacağını ve Başarının Artacağını İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakata katılan ve bilişim teknolojilerinin öğrenmeyi kolaylaştıracağını ve başarıyı artıracığını düşünen 24 (%54,5) öğretmenden 12 (%50)' si, bilişim teknolojilerinin amacına uygun olarak bilinçli ve istekli bir şekilde kullanılması sonucunda başarının artabileceğini ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 5 bu konuda şunları belirtmiştir:

“Başarı artacak. Ondan kesinlikle eminim. Çünkü kullanmadığım zaman ile kullandığım zamanı karşılaştırıyorum, görüyorum aradaki farkı. Mesela ben önceki okulda kullanmıyordum. Ama bu okulumuzda o açıdan çok şanslıyız. Hemen hemen her sınıfımızda bir projeksiyon var. Bilgisayar da var yeteri kadar. Alıyoruz, kullanıyoruz. Daha güzel anlıyorlar, daha kolay anlıyorlar. Yani o farkı gördüm. O açıdan karşılaştırma yapacak olursam çok daha etkili olacağını düşünüyorum.” (Öğretmen 5)

Öğretmen 1 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Kolaylaşır hem de kalıcı olur, hızlanır. Her yönden artışı olur. Başarı artar kesinlikle. Ben eksi bir yönünü görmedim. Doğru kullanmak, bilinçli kullanmakla beraber. Ama tekrar ediyorum her öğrenciyle değil. Teknoloji her şartta başarıyı getirmez. Belki uç bir örnek ama Ali Kuşçu'nun bilgisayarı var mıydı? İnterneti var mıydı? Piri Reis'in var mıydı? Dünyadaki en mükemmel haritayı falan filan yaptı. Pisagor'un var mıydı? Hayır. Araştırdı, çabaladı. Yani biz eğitim seviyesindeki başarısızlığı hep teknolojik eksikliğe döküyoruz. Olsaydı şöyle olurdu. Hayır, sadece ilgisiz bu insanlar. İlgisiz adamın elinde o chat sitesine girilecek bir alet dışına çıkamaz. Herkese yok yani her okula yok. İnternet ortamı yani tehlikeli ortam var orada. Dediğim gibi yani adam kitabını çıkarmıyor, getirmiyor. Kitap da bilgi kaynağı değil mi? O da çok güzel, sayfa çevir değil mi? Ha tuş ha sayfa yani. Kitabını çıkarmıyor, kitabını getirmiyor. Tabletini

getirmeyene ben ne yapacağım mesela. Unuttum. Arkadaşıma verdim. Yok, suya düşürdüm. Hep bu bahane. Yeter ki insan bahane bulmak istesin. İyi öğrencide evet teknoloji başarıyı artırır ama sorumsuz adamda artıramaz. Bilinç ve sorumluluk yoksa istersen silikon vadisine koy onu yani.” (Öğretmen 1)

Öğretmen 18 ise bu konuda şunları dile getirmiştir:

“O zaman birçok şeyleri mesela bilgisayar ortamında öğrenciye verme, bilmiyorum öğrencinin ne kadar alacağını pek denemediğimiz için. Ne kadar başarılı olur veya başarısızlığı ölçmedik. Şu an yapmadığımız için belki daha başarılı olabiliriz düşüncesi var bende. Ama tabi bunu uyguladıktan sonra bu düşünce değişir mi değişmez mi onu bilemem. Uygulamadığımız için bilmiyoruz.” (Öğretmen 18)

Öğretmenlerden 6 (%25)’sı bilişim teknolojilerinin derse görsellik katarak öğrencilerin dikkatini çekeceğini veya onları aktifleştireceğini bunun sonucunda da başarının artabileceğini ifade etmiştir:

“Tabi ki artırır. Öğrenci derslere daha aktif şekilde bağlanmış olur, dersten kopmamış olur. Öğrencinin motivasyonu açısından bunlar gereklidir esasında. Öğretmen sürekli konuşarak, fıkra anlatarak veya hikâye anlatarak dersteki motivasyonu sağlayamayız, mümkün değil bu zaten.” (Öğretmen 15)

Öğretmenlerden 4 (%16,7)’ü bilişim teknolojilerinin dersleri sıradan olmaktan kurtararak başarıyı artırabileceğini belirtmiştir:

“Çocuklara testten gına geliyor. Aynı kitaptan da soğuyabiliyor ama işte akıllı tahtaya veya bilişim teknolojileri ile yansıttığımız farklı örnekler ve güzel çalışmalar o sıradanlığı kırabilir. Güzel bir gül, manzara, çocuk resmi bunlar kırabilir.” (Öğretmen 23)

Diğer taraftan Öğretmen 30, bilişim teknolojilerinin edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde kullanılmasının başarıyı artırabileceğini ancak yardımcı araç olarak kullanılmadığında öğrenciyi tembelliğe itebileceğini ifade etmiştir:

“Ama sadece bilişim teknolojileri ile değil onların yardımıyla. Sırf bilişim teknolojileri ile devam ederseniz bu sefer de çocuklar tembelliğe doğru gidiyor. Yani ne bileyim slaytta hoca yansıtıyor, önemli değil ya da ondan bir şey alırım, flash belleğimle alırım öğretmenden yazmama da gerek yok gibi davranmalarını da ben istemiyorum. Ya da bir ödev verdiğim zaman gidip internet kafelerden çıktı alıp geliyor çocuklar. Bu sefer de hiçbir faydasını görmüyorlar. Bu onları tembelliğe itiyor. Sadece internet üzerinden gitmek çocukları tembelliğe itebiliyor.” (Öğretmen 30)

Ayrıca Öğretmen 34 de bilişim teknolojilerinin sadece edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde değil bütün derslerde öğrenmeyi kolaylaştırabileceğini ifade etmiştir.

“Sadece Türk edebiyatı ve dil ve anlatım değil bütün derslerde öğrenme kolaylaşır.” (Öğretmen 34)

4. 6. 2. Bilişim Teknolojilerinin Türk edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Kullanılmasının Öğrenmeye Katkı Sağlayacağını Ancak Başarıyı Artırmayacağını İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

Mülakata katılan ve bilişim teknolojilerinin kullanılmasının edebiyat ile dil ve anlatım derslerine katkı sağlasa bile başarıyı artırmayacağını ifade eden 20 (%45,5) öğretmenden 2 (%10)'si öğrencinin ilgisini çekebileceğini ifade etmiştir:

“Mevcut sistemde öğrenci başarısını artırmanın yolu bu değil. Her şeyden evvel ilköğretimde tekrar söylüyorum yani çocuk ödül ve cezayı bilecek. Yapan ile yapmayı ayırt etmediğin noktada ne önemi var ki. Adalet yok. Ben bütün gün ödev yapıyorum, sınavlarımda iyi notlar alıyorum; yanımdaki eleman dersi bölüyor, saygısızlık ediyor ama bir üst sınıfa beraber çıkıyoruz. Ne anladım ben bundan. O çocukta niye okuma merakı oluşsun. Bütün üniversite mezunları üniversitede okumuşların hepsi sokakta geziyor, işsiz. O yüzden bu teknoloji öğretmeyi kolaylaştırır mı? E tabi ki çağın çocuklarının zevklerine hitap edecektir. Meraklarını cezbedebilir. Ama bu, teknolojiyi ne amaçla ve nasıl kullandığınla çok bağlantılı.” (Öğretmen 32)

Öğretmenlerden 2 (%10)'si teknolojiye büyük anlamlar yüklenmemesi gerektiğini vurgulamıştır:

“Ben teknolojiye çok büyük anlamlar yüklemiyorum. Dediğim gibi önemlidir ama sadece bir şeydir. O yüzden bunun içinde öğretmenin kendi öğretmenlik kimliği de var, öğrencinin potansiyeli var, öğretmenin egosunun olmaması var, öğrenci merkezli düşünebilmesi var. Ben oradayım, o yüzden hani tablet ile birlikte bir şey gelmiş, ben çok abartmıyorum Tablettten çok büyük bir şey beklemiyorum.” (Öğretmen 14)

“İnanmıyorum. Yani çocukların bir eksiği yok. Günümüzde artık aileler bir şekilde belli imkânlarla sahipler. Tamam olmayan çocuklarımız var tabi ki ama genele baktığımızda bilgisayarları var, evde internetleri var. Teknoloji demek her şey demek değildir.” (Öğretmen 36)

Öğretmenlerden 1(%5)'i bilişim teknolojilerinin derslerde kullanılmasının katkı sağlayacağını ancak başarı konusunda kararsız olduğunu ifade etmiştir:

“Sınıflarda BT araçlarını kullandığımızda durum eskisinden farklı olabilir yani tabi artık teknoloji çağı. Öğrenciler hep bilgisayarla içli dışlı. Dolayısıyla ona katkısı olabilir. Başarı olarak yani yoksa... Bu konuda aslında kararsızım. Öğrencinin elinde tablet bilgisayar olması, her an internete bağlanabilecek olması neyi değiştirir. Çünkü şu an çocuklar, herkes ulaşabiliyor. İnternet herkesin elinin altında ama edebiyata ilgi, merak artmıyor.”(Öğretmen 2)

Öğretmenlerden 1(%5)'i bilişim teknolojilerinin dersleri destekleyeceğini ama öğretmen ve öğrencinin geride durarak makineye iş kalması durumunda eğitimde kalitenin tartışılabileceğini belirtmiştir.

“Mutlaka destekliyor canım, tartışmasız ama şu yani büsbütün makineye bu işi bırakıp da öğretmen geride durursa, öğrenci geride durursa ne kadar kaliteli bir eğitim olur.” (Öğretmen 12)

Öğretmenlerden 1(%5)'i bilişim teknolojilerinin derslerde kullanılmasıyla öğrenmenin kolaylaşacağını ancak başarı noktasında bilişim teknolojilerinin belirleyici öge olamayacağını ifade etmiştir:

“Mutlaka yani ama belirleyici öge olmaz. Şimdi şöyle bir şey var, şu tarafını düşünelim: Bu okulda 800-1000'e yakın öğrenci var değil mi? Burada dil anlatım ve edebiyat dersini anlatıyoruz. Buradan bu 800-1000 öğrenci arasındaki öğrencinin 2 tanesi edebiyat eğitimi alamaz, 1 tane bile zor çıkar üniversitede edebiyat eğitimi alacak kişi. Peki, biz niye bu dersi öğretiyoruz bunlara. Okuduğunu anlasın anladığını etkili ve güzel bir şekilde ifade etsin diye, ana dilini iyi kullansın, iyi anlasın iyi ifade etsin diye yapmıyor muyuz? Bu çerçevede düşündüğün zaman şunun çok fazla bir faydası yok çocuğa. Ben ne diyorum? Zamandan tasarruf, işitsel ve görsel öğelerden yararlanma.” (Öğretmen 22)

Öğretmenlerden 1 (%5)'i başarıdan ziyade bilginin kalıcılığına katkı sağlayacağını ifade ederken 1(%5)'i de dersi renklendirdiğini ancak akılda kalıcı olmayacağını ifade etmiştir:

“Ben kalıcı olduğunu daha çok vurgulamak istiyorum, bilginin kalıcılığına daha çok etkisi var.” (Öğretmen 8)

“Eskiye kıyasla söyleyeyim ben size. Yani eskiye kıyasladığın zaman açıkçası vermek istediğin şeyi her şekilde veriyorsun yani. Hani bu görsellikle de aynı şey oluyor. Hani görmüş oluyorlar, daha çok dikkatlerini çekmiş oluyor, sen dersi renklendirmiş oluyorsun ama akılda kalıcılık kısmı ondan çok emin değilim ben ya. Sorunca hatırlamıyor çocuklar ama ders keyifli mi geçiyor, ha evet o kısım doğru ama hatırlamaları için tekrar o bilgileri kâğıttan okuyup okuyup ezberlemeleri gerekiyor belki de yani.” (Öğretmen 44)

Öğretmenlerden 1 (%5)'i başarının sadece öğretmene ya da ders tekniğine bağlı olmadığını, öğrenci seviyesinin de önemli olduğunu vurgulamıştır:

“Öğrenme, ihtiyacın doğrultusunda kolaylaşabilir. Ama başarı sadece öğretmene ya da ders tekniğine bağlı olmadığı için elindeki malzeme de önemli, tabi ki öğrenci profili açısından. Bazen onu düşünüyoruz. Buraya öyle bir durum geldiği zaman şimdi öğrenci profili belli. O profilden ne fark doğacak? Aynı dersi vereceksiniz sadece yansıttığımız bir görsellik olacak. Bu çocuğun ilgisini mi çekecek yoksa tamamen dalga olayına mı dönüşecek.” (Öğretmen 13)

Araştırmada elde edilen verilere göre, mülakata katılan öğretmenlerden sadece 2 (%)'si bilişim teknolojilerinin başarıyı kesinlikle artırmayacağını ifade etmiştir:

“Hiçbir şeyi artıracığı yok. Daha makineleşmiş, daha sığ daha yüzeysel bir şeyleri artıracaktır. Ben zaten ona karşı bir şeyler söylemeye çalışıyorum. Bilgisayarda detaylı bir şey yoktur. Daha göze hoş görünen, sayın müfettiş beylerimizin daha çok hoşlanacağı tertipli, düzenli birtakım kâğıtların olduğu ama sınıfta uğraşınız, akittiğiniz ter var mı? Onların hiç önemli olmadığı birtakım şeyler çıkacaktır ortaya bilgisayar kullanan için. Orada benim ne sesim var, ne çektiğim sıkıntı var?” (Öğretmen 27)

“Ben başarıyı artıracığına ihtimal vermiyorum. Kullandığım için söylüyorum. Özel okulda ilk çalıştığımızda fazla kullanmıyorduk, gene kullanıyorduk ama o kadar yaygın değildi. Daha sonra akıllı tahta, tamamen teknolojik sınıflar, kamera şusu busu başarı düzeyi değişmedi. Başarılı öğrenciler gene başarılıydı, başarısız öğrenciler gene başarısızdı. Sadece bilgisayar kullanmayan başarılı öğrenci vardı, bilgisayar

kullanmayan başarısız öğrenci vardı. Bilgisayar kullanan başarılı ve bilgisayar kullanan başarısız öğrenci oldu yani aradaki fark o oluyor. Başarının teknolojiyle hiçbir alakası yok. İyi öğrenciler kullanıyordu gene ama dersle ilgisi olmayan öğrenciler o ilgi çekici şeyleri bile kullanmıyordu.” (Öğretmen 20)

4. 7. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanma Durumları

Mülakata katılan öğretmenlere edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden nasıl yararlandıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Öğretmenlerin Derslerde Bilişim Teknolojilerinden Nasıl Yararlandıklarına Dair Görüşleri

No	Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde BT’den Yararlanma	Frekans	Yüzde (%)
1	Görsel ve işitsel araç amaçlı	26	59,1
2	Öğrenme-öğretme faaliyetlerine katkı sağlama amaçlı	21	47,7

Tablo 14’te görüldüğü gibi öğretmenlerden 26 (%59,1)’sı görsel ve işitsel araç amaçlı, 21 (%47,7)’i öğrenme-öğretme faaliyetlerine katkı sağlama amaçlı derslerde bilişim teknolojilerinden yararlandıklarını ifade etmiştir.

Bilişim teknolojilerini görsel ve işitsel araç amaçlı kullanan 26 (%59,1) öğretmen, genellikle şiir dinletirmekte, çeşitli video, belgesel veya film izletirmekte, fotoğraf göstermekte, sesli yazılar dinletirmekte, şarkı dinletirmekte veya tiyatro metinlerini göstermektedir:

“Ben kendi adıma söyleyeyim dersle ilgili veya sınıf öğretmeni olduğum sınıflarda olabilir, konusunu bulursam mesela filmler seyrettiriyorum. Ben 9 yıldır yapıyorum mesela. Kendime göre eğitici, öğretici olduğumu düşündüğüm filmleri sene sonunda, dönem sonunda veya dersin içeriğine uygunsa eğer dönem içinde de olabilir çeşitli zamanlarda eğitici amaçlarla kullanmayı 9 yıldır yapmaya çalışıyorum. Benim anlatmamdansa seyrettikleri daha etkili oluyor ve sonuçta çocuk: Bir, film seyretmiş oluyor; iki, bir şeyler öğrenmiş oluyor; üç, eğitici yanını da böyle bir şekilde vermeye çalışıyorum. Film olarak da kullanabiliriz. Veya şeyde mesela şiir konusu var. Mesela 9 yıldır öğrencilere işlediğimiz şairlerin özellikle kendi sesinden şiirler dinletirmeye çalışıyorum ki çocuk sesini duysun, fotoğrafını görsün.” (Öğretmen 34)

“Örneğin geçen yıl 12. sınıflarda halk şairleri ile ilgili bir konumuz vardı. İnternette halk şairlerinin şiirlerini dinlettim. Öğrenciler şiirlerin nasıl söylendiğini de öğreniyor. Şairleri tanıtmak için kullanıyorum interneti. Kendi sesinden şiirler dinletiyorum. Her zaman olmasa da yeri geldiğinde bunu yapıyorum. Onun haricinde slaytlar hazırlıyorum konularıyla ilgili.” (Öğretmen 5)

Bilişim teknolojilerini öğrenme-öğretme faaliyetlerine katkı sağlama amaçlı kullanan 21 (%47,7) öğretmen, genel olarak sunum yaptırmakta, slayt göstermekte, slayt hazırlamakta, çeşitli soru örnekleri yansıtmakta, proje çalışmalarında kullanmaktadır:

“10. sınıflarda mesela bir konu var, sunum diye. Mesela o konu, bunu biraz uygulamaya yönelik bir konu dil anlatım dersinde. Öğrencilere işte sunum yaptırarak istedikleri herhangi bir konu ile ilgili. Bu sunumları onlar gösterdiler, işte nasıl yaptıklarını falan söyledik. Bunun dışında işte bazı gene noktalama işaretidir falan onlarda gösterilebiliyor ama çok kullandığımı, hani sürekli kullanıyorum, ben derslerimi onunla işliyorum demem çok yanlış olur. O şekilde yapmıyorum ama ders ve konunun özelliğine göre kullanıyorum. Ama bu çok sık olmuyor yani daha seyrek.” (Öğretmen 16)

Mülakata katılan 44 öğretmenden 33 (%75)'ü derslerinde aktif olarak bilişim teknolojilerinden yararlandığını, 7 (%15,9)'si hiç yararlanmadığını, 4 (%9,1)'ü de çok az yararlandığını ifade etmiştir. Bilişim teknolojilerinden hiç yararlanmayan 7 (%15,9) öğretmenden çoğunun meslek lisesinde görev yaptığı görülmektedir.

Ayrıca bilişim teknolojilerinden yararlanan 37 (%84,1) öğretmenden bilişim teknolojilerini görsel ve işitsel araç amaçlı kullanan 26 (%70,3) öğretmenin büyük bir çoğunluğu; şiir dinletmekte veya video izlettirmekte, öğrenme-öğretme faaliyetlerine katkı sağlama amaçlı kullanan 21 (%47,7) öğretmenin çoğu, sunum yaptırmakta veya konularla ilgili çeşitli slaytları göstermektedir. Bilişim teknolojilerini derslerde çok az kullandığını ifade eden 4 (%9,1) öğretmen ise bunun hangi şekilde olduğuna dair herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Diğer taraftan araştırmada elde edilen verilere göre Öğretmen 33, edebiyat öğretmeni olarak bilişim teknolojilerini çok fazla kullanmadığını fakat sosyal ağlarda öğrenciyi aktif hâle getirme projesi kapsamında arkadaşının isteğiyle bir önceki yıl facebook'ta öğrencilerle bir grup oluşturduğunu, bu durumun öğrencilerin hoşuna gittiğini ama çeşitli nedenlerden dolayı bu projeyi devam ettiremediğini belirtmiştir.

4. 8. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanmalarında Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumları, Okul Altyapısının Durumu ve Öğrenci Şartlarına Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerini kullanmalarına yönelik yönetim ve denetim birimlerinin tutumları, okul altyapısının yeterliliği ve öğrenci şartları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konuda verdikleri cevaplar; “Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasında Okul Altyapısının Yeterliliği” ile “Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumu” başlıkları altında gruplandırılarak açıklanmıştır.

4. 8. 1. Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasında Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumu

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanabilmelerine yönelik yönetim ve denetim birimlerinin tutumu Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerinde Yönetim ve Denetim Birimlerinin Tutumuna Dair Görüşleri

Derslerde BT'nin Kullanılabilmesinde Yönetim Birimlerinin Tutumu	Frekans	Yüzde (%)
Destekleyicidir	40	90,9
Destekleyici değildir	4	9,1
Toplam	44	100

Tablo 15'te görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 40 (%90,9)'ı bilişim teknolojilerini kullanmaları konusunda yönetim biriminin kendilerini desteklediğini ifade ederken 4 (%9,1)'ü desteklemediğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerini derslerde kullanmalarına yönelik yönetim biriminin kendilerini desteklediğini ifade eden 40 (%90,9) öğretmenden 20 (%50)'si yönetimin destekleyici olduğunu ancak inisiyatif alamama, fiziki sorunlar, öğrenci çokluğu vb. nedenlerden dolayı kendilerine katkı sunamadığını ifade etmiştir:

“Her türlü kolaylık sağlanıyor. Ama imkânların el verdiği nispette yani dediğim gibi toplantı salonu dolu olduğu için idarenin de bizim için yapabileceği pek fazla bir şey olmuyor ne yazık ki. İmkânlar el verdikçe bize yardımcı oluyorlar.” (Öğretmen 30)

Öğretmenlerden 3 (%7,5)'ü de yönetimin destekleyici bir tavır içinde olduğunu ancak kendilerinin bilişim konusunda yönetimden herhangi bir taleplerinin olmadığını ifade etmiştir:

“Biraz da benim ihmalim sanırım. Benim ihmalimden de kaynaklanıyor. Bir de şöyle bir şey var. 10. sınıflarda dil anlatım dersine giriyorum. Konuyu yetiştirmekte biraz zorlanıyorum. Öğrencinin çünkü temeli hiç yok. Ben en basit konuları anlatıyorum. Bu ilkokuldan beri gördüğü konular ama hiçbir temeli yok. En baştan başlıyorum. En baştan başladığım için yetiştiremiyorum. Bir de onla uğraşamıyorum açıkçası. Öğrenci hazır olsa belki evet dediğim gibi o da bir artı olarak fazla şeyler kazandırabilir.” (Öğretmen 33)

Mülakata katılan 44 öğretmenden 4 (%9,1)'ü yönetim biriminin bilişim teknolojilerini kullanmaları konusunda kendilerini destekleyici bir tavır içinde olmadığını belirtmiştir:

“Bununla ilgili sürekli tanıtımların yapılması gerekiyor. Kursların açılması gerekiyor. Gerekliğinde idare tarafından zorunlu olması gerekiyor. Bunları kullanmamız lazım ama hiç böyle bir şey yok. Yani saldım çayıra, Mevla'm kayıra. Herkes kendince ders işliyor. Bununla ilgili idare bir baskı yapsa, bu şekilde yapılsa, arkadaşlar şöyle olsa bununla ilgili bizi şevklendirmiyorlar. Sadece bunu yapmıyorsunuz, şunu yapmıyorsunuz. Destek görmüyoruz açıkçası yani idare tarafından. Bence hemen

hemen bütün idare tarafından aynı şekilde bunları yapın, size bunlar katkı sağlayacaktır. Sürekli göz önüne getirirler. İdareyi olumsuz anlamda eleştirmiyorum çünkü geldiğim okul da böyleydi. Yani genel bir idare yapısı, yöneticiler bunu düşünüyor.” (Öğretmen 35)

“Sınırlamamız var, sınırlanıyoruz. Zarar verilmesi, bozulması noktasında sınırlanmalarımız var. Yönetimin bu konuda bilinçli olup olmaması çok önemli. Bu kişisel inisiyatiften geçiyor. Maalesef o inisiyatif devreye girdiği zaman da o kişi bunu ne kadar önemsiyor, o inisiyatifinde önemsiyorsa daha rahatsınız, önemsemiyorsa bizim yaşadığımız gibi çok sıkıntı yaşıyorsunuz.” (Öğretmen 14)

4. 8. 2. Bilişim Teknolojilerinin Kullanılmasında Okul Altyapısının Yeterliliği

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanabilmelerine yönelik okul altyapısının yeterlilik durumu Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanabilmelerinde Okul Altyapısının Yeterliliğine Dair Görüşleri

No	Okulların Donanım Durumu	Frekans		Yüzde (%)
		Bazı Sınıflarda Var	Bütün Sınıflarda Var	
1	Projeksiyon	20	11	70,5
2	Taşınabilir bilgisayar	4		9,1
3	Akıllı tahta	4		9,1
4	Teknik donanıma sahip edebiyat sınıfı	3		6,8
5	Dersliklerde internete erişim	3		6,8
6	Tablet	1		2,3

Tablo 16’da görüldüğü gibi mülakata katılan 44 öğretmenden 31 (%70,5)’i okullarında projeksiyon olduğunu, 4 (%9,1)’ü okullarında her öğretmenin kullanabileceği sayıda taşınabilir bilgisayar olduğunu, 4 (%9,1)’ü okullarında sınırlı sayıda da olsa akıllı tahta bulunduğunu, 3 (%6,8)’ü teknik donanıma sahip bir edebiyat sınıflarının olduğunu, 3 (%6,8)’ü dersliklerde internete erişim olduğunu, 1 (%2,3)’i de okullarında öğretmenlere yetecek kadar tablet bulunduğunu ifade etmiştir.

Okullarında bazı sınıflarda projeksiyon olduğunu belirten 20 (%45) öğretmenden 8 (%40)’i bu projeksiyonların kütüphanede kurulu olduğunu ifade ederken 2 (%10)’si edebiyat sınıflarında kurulu olduğunu ifade etmiştir. Okullarında her sınıfta projeksiyon olduğunu ifade eden 11 (%27,5) öğretmenden 1 (%9,1)’i projeksiyon olan bazı sınıflarda bilgisayar olmadığını belirtmiştir.

Okullarında sınırlı sayıda da olsa akıllı tahta bulunduğunu belirten 4 (%9,1) öğretmenden 1(%25)'i bu tahtaların FATİH Projesi'yle tüm okullara kurulması hedeflenen etkileşimli akıllı tahta olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere göre, mülakata katılan 44 öğretmenden sadece 13 (%29,5)'ü okullarında projeksiyon olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca 17 (%38,6) öğretmen okullarında bilgisayar öğretmeni ya da formatör öğretmen bulunmadığını belirtmiştir. Ancak bu öğretmenlerden 9 (%52,9)'u meslek lisesinde görev yapmaktadır. Bu okullarda bilgisayar bölümü ve öğretmeni olduğundan ayrıca bir bilgisayar öğretmeni görev almamaktadır. Diğer taraftan araştırma sonucunda elde edilen verilere göre ortaöğretim kurumlarında sınıf mevcutlarının ortalama 25-30 kişi civarında olduğu görülmüştür.

4. 9. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlandıkları Konulara Dair Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere edebiyat ile dil ve anlatım derslerinde hangi konuları işlerken daha çok bilişim teknolojilerinden yararlandıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konuda verdikleri cevaplar; “Türk Edebiyatı Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanılan Konular” ve “Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanılan Konular” başlıkları altında gruplandırılarak açıklanmıştır.

4. 9. 1. Türk Edebiyatı Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanılan Konular

Öğretmenlerin Türk edebiyatı derslerinde hangi konuları işlerken bilişim teknolojilerinden daha çok yararlandıkları Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlandıkları Konulara Dair Görüşleri

No	Türk Edebiyatı Derslerinde BT'den Yararlanılan Üniteler	Frekans	Yüzde (%)
1	Coşku ve heyecanı dile getiren metinler (şiir)	35	79,5
2	Olay çevresinde oluşan metinler/anlatmaya bağlı edebî metin örnekleri (masal ve destandan hikâye ve romana)	26	59,1
3	İslam uygarlığı çevresinde gelişen Türk edebiyatı/3. Oğuz Türkçesinin Anadolu'daki ilk ürünleri (XIII.-XIV. yy.),2. İslami dönemde ilk dil ve edebiyat ürünleri (XI.-XII. yy.)	15	34,1
4	Olay çevresinde oluşan metinler/göstermeye bağlı edebî metinler	9	20,5
5	Destan dönemi Türk edebiyatı	2	4,5
6	Tarih içinde Türk edebiyatı	1	2,3
7	Millî edebiyat dönemi (1911-1923)	1	2,3

Tablo 17’de görüldüğü gibi mülakata katılan 44 öğretmenden 35 (%79,5)’i Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir) ünitelerini işlerken, 26 (%59,1)’sı Olay Çevresinde Oluşan Metinler/Anlatmaya Bağlı Edebî Metin Örnekleri (Masal ve Destandan Hikâye ve Romana) ünitelerinde, 15 (%34,1)’i İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatı/3. Oğuz Türkçesinin Anadolu’daki İlk Ürünleri (XIII.-XIV. yy.), 2. İslami Dönemde İlk Dil ve Edebiyat Ürünleri (XI.-XII. yy.) ünitesini işlerken, 9 (%20,5)’u Olay Çevresinde Oluşan Metinler/Göstermeye Bağlı Edebî Metinler ünitesini işlerken, 2 (%4,5)’si Destan Dönemi Türk Edebiyatı ünitesinde, 1 (%2,3)’i Tarih İçinde Türk Edebiyatı ünitesinde, 1(%2,3)’i de Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923) ünitesini işlerken bilişim teknolojilerinden yararlandığını ifade etmiştir:

“Karagöz ile Hacivat gölge oyunun anlatımında çocuklara izleterek biraz anlattım. Toplantı salonuna gitmek sureti ile. Bunun haricinde kendi bilgisayarımı sınıfa götürerek okulumuzda olan hoparlörler yardımıyla şiir dinlettiğim oldu. Onu çok sıklıkla yapıyorum. Şiir dinlettim çocuklara. Yine projeksiyon vasıtasıyla PowerPoint gösterileri yaptığım oldu.” (Öğretmen 30)

“Mesela İslamiyet’ten Önceki Türk Edebiyatı. Onunla ilgili bir şeyler yapabilirsin veya dediğim gibi nazım şekilleri işte türkü dinletebilirsin yani öyle şeyler yapabilirsin.” (Öğretmen 5)

4. 9. 2. Dil ve Anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlanılan Konular

Öğretmenlerin dil ve anlatım derslerinde hangi konuları işlerken bilişim teknolojilerinden daha çok yararlandıkları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Öğretmenlerin Dil ve anlatım Derslerinde Bilişim Teknolojilerinden Yararlandıkları Konulara Dair Görüşleri

No	Dil ve anlatım Derslerinde BT’den Yararlanılan Üniteler	Frekans	Yüzde (%)
1	Anlatım türleri	7	15,9
2	Ses bilgisi ve telaffuz	2	4,5
3	İletişim, dil ve kültür	2	4,5
4	Sunum-tartışma-panel	2	4,5
5	Cümle bilgisi	1	2,3
6	Sözlü anlatım	1	2,3

Tablo 18’de görüldüğü gibi mülakata katılan 44 öğretmenden 7 (%15,9)’si Anlatım Türleri ünitesini işlerken, 2 (%4,5)’si Ses Bilgisi ve Telaffuz ünitesini işlerken, 2 (%4,5)’si İletişim, Dil ve Kültür ünitesini işlerken, 2 (%4,5)’si Sunum-Tartışma-Panel ünitesinde, 1(%2,3)’i Cümle Bilgisi ünitesinde, 1 (%2,3)’i de Sözlü Anlatım ünitesini işlerken bilişim teknolojilerinden yararlandığını ifade etmiştir.

“9. sınıflarda iletişim konusunda kullanılabilir, kullanıyorum. Özellikle kitle iletişim araçları ile ilgili. Mesela yine sene başında her zaman 9. sınıflarda kitle iletişimle ilgili münazara yapıyoruz yararları, zararları. Bu konuyu hiç değiştirmiyorum çünkü iletişim konusu olduğu için onu hiç değiştirmiyorum. Bir öğrenci internetten yararlanarak iletişimle ilgili çok güzel karikatürlerden oluşmuş bir sunum hazırladı.” (Öğretmen 41)

Bununla birlikte mülakata katılan 44 öğretmenden 4 (%9,1)'ü gramer konularına ait örnek soru çözümlerinde bilişim teknolojilerinden yararlandığını ifade ederken 2 (%4,5)'si bu yıl derslerde bilişim teknolojilerinden hiç yararlanmadığını, 2 (%4,5)'si de ihtiyaca göre kullandığını konu ayırımı yapmadığını ifade etmiştir:

“Özellikle öyle bir ayırımım yok. Ne zaman ihtiyaç duyarsam her şey için bakabilirim yani.” (Öğretmen 14)

“Yani bir sınır koyamıyorum orada. Yeter ki öğretmen “Neyi yapacağım, ne zaman yapacağım, nasıl yapacağım, neyi kullanacağım, neden kullanacağım?” bunu bilsin yani mesele bu.” (Öğretmen 2)

Bu yıl derslerde bilişim teknolojilerini hiç kullanmadığını ifade eden 2 (%4,5) öğretmenden Öğretmen 35 bunun nedenini şöyle açıklamıştır:

“Şu an okulum buna çok müsait değil. Öğrenci kapasitesi çok düşük olduğu için bunları yapayım diyebilecek bir konumda değilim zaten. Öğrencinin öyle bir ilgisi ve alâkası yok. Çünkü METEM bölüm dersleri var. Bizim dersleri birazcık daha gereksiz görüyorlar. Branş dersi haricinde olduğu için burada hiç yapma imkânım olmuyor. Ama daha iyi bir okula gidersem muhtemelen kullanma gereksinimi duyacağım. Ama burada çok fazla aramıyoruz yani öğrenci hiç aramıyor.” (Öğretmen 35)

Mülakata katılan öğretmenlerden Öğretmen 5, hangi konuları işlerken bilişim teknolojilerinden daha çok yararlanabileceklerini pek bilmediklerini ve Bakanlığın bu konuda kendilerine rehberlik etmesi gerektiğini ifade etmiştir:

“Nerede neyi kullanabiliriz? onu çok da bilmiyoruz. Onun aslında ders ders ya Bakanlık tarafından yapılması lazım ya da edebiyat dersinde şunlarda şunları kullanabilirsiniz diye bir seçenek sunulması lazım önümüze. Çünkü aklımıza gelmiyor.” (Öğretmen 5)

4. 10. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'nda Belirtilen Kazanımlara Uygun e-İçerikleri İnternette Bularak Derslere Uyarlamalarına Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen kazanımlara uygun e-İçerikleri internette bularak derslere uyarlayıp uyarlayamadıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Öğretmenlerin Kazanımlara Uygun e-İçeriklerin İnternette Mevcut Olma Durumlarına Dair Görüşleri

e-İçeriklerin İnternette Bulunma Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Mevcuttur	31	70,5
Mevcut değildir	13	29,5
Toplam	44	100

Tablo 19’da görüldüğü gibi öğretmenlerden 31 (%70,5)’i dersiyle ilgili e-içeriklerin internette mevcut olduğunu ifade ederken 13 (%29,5)’ü mevcut olmadığını ifade etmiştir.

Mülakata katılan 44 öğretmenden 31 (%70,5)’i dersiyle ilgili e-içeriklerin internette mevcut olduğunu ifade etmiştir:

“Evet, ulaşıyorum. Ama düzenli bir şekilde, hepsinin bir arada olması güzel olur. Şimdi dağınık hâlde. Bir yerlerden bireysel olarak buluyoruz.” (Öğretmen 2)

“Biraz zaman alıyor ama buluyoruz fakat gönül ister ki Milli Eğitimin bu konuda bir çalışması olsun ve biz başka yerlerde uğraşmayalım, değişik sitelerden video indirmeyelim, istediğimiz uzunlukta, istediğimiz içerikte böyle filmler, videolar olsun, biz onları kullanalım istiyoruz. Şimdi TRT’nin arşivinde bazı içerikler var fakat onlar çok durağan ve dersin akışına uygun olmayan içerikler. Örneğin Asya’nın Kandilleri diye bir seri var, bakıyorsunuz 20 dakikada kesinlikle çocuklara vereceğiniz bir şeyiniz yok onlarda ve çok durağan işlediği için oradaki içerik çocuklar sıkılıyor, biz de sıkıyoruz onlara verirken. Ancak kesip bazı bölümlerini verirsek o zaman hem tamamını vermiş oluyoruz hem de çocuklar sıkılmadan dersi dinlemiş oluyor.” (Öğretmen 16)

Mülakata katılan ve e-içeriklerin internette mevcut olduğunu belirten 31 (%70,5) öğretmenden 6 (%19,4)’sı bu içeriklerin bazılarının eksiklik içerdiğini ve üzerlerinde değişiklik yapılması gerektiğini belirtmiştir:

“Çok yeterli değil. Yani bu hazır slaytlar, sunumlar falan yeterli olmuyor. Çoğu sırf siteye atılmış olmak için orada bir dosya yer alsın diye konulmuş. Ben öyle düşünüyorum. Bir şeyler yapılmış, atılmış ama kesinlikle yeterli değil.” (Öğretmen 6)

Mülakata katılan 44 öğretmenden 13 (%29,5)’ü dersiyle ilgili e-içeriklerin internette mevcut olmadığını ifade etmiştir:

“İnternette özellikle Google’daki bilgilerin büyük bir bölümü ya yanlış ya da birbirinin kopyası. Aslında çok fazla bir çeşitlilik yok. Aynı şeyin binlerce örneği var. Herkes bir yerden kopya etmiş yalan yanlış o şekilde gidiyor.” (Öğretmen 21)

“Yok tabi. Yani her aradığımız yok ve kolayca bulmak o da zor. Nasıl arama yapılacağını biliyoruz da şimdi daha önce biraz uğraşmanız gerekir. Yani nereden gidip nereden buluyorduk? Hangi sitededir? Onunla biraz uğraşmak gerekir dersten önce. Dersten önce o çabayı harcamadığınız vakit ders içerisinde aramakla geçiyor vaktiniz. Yani oluyor tamam Google’a yaz bir şeyler çıkıyor karşına ama o aradığın tam da senin ihtiyacını karşılayacak mı? Bugün yaptığım ders öyleydi. Bugün daha önce bir arama filan yapmadım dedim ki Mehmet Âkif Ersoy hakkında bir bilgi vereyim. Çok iyi bilgilere ulaşamadım.” (Öğretmen 9)

Mülakata katılan ve e-içeriklerin internette mevcut olduğunu belirten 31 (%70,5) öğretmene, e-içerikleri derslerine nasıl uyarladıklarına dair soru sorulmuş ancak

öğretmenlerin tamamı (%100), bu konunun uzun bir hazırlık süreci içerdiği, iyi bir bilgisayar kullanıcısı olunması gerektiği, fazla zaman aldığı vb. nedenleri sıralayarak daha fazla açıklayıcı bir ifade de bulunmamıştır.

4. 11. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri için Geliştirilen e-İçeriklerin Sahip Olması Gereken Özelliklere Dair Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere edebiyat ile dil ve anlatım dersleri için geliştirilen e-İçeriklerin nasıl oluşturulması ve hangi özelliklere sahip olması gerektiği sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Öğretmenlerin e-İçeriklerin Oluşumlarına ve Özelliklerine Dair Görüşleri

No	e-İçeriklerin Oluşumları ve Özellikleri	Frekans	Yüzde (%)
1	Görsel ve işitsel unsurlar içermeli	29	65,9
2	Öğretimi destekleyici nitelikte olmalı	27	61,4
3	İlgi ve dikkat çekici/eğlenceli olmalı	17	38,6
4	Kolay erişime sahip olmalı	5	11,4
5	Eğitici olmalı	4	9,1
6	Öğrencinin aktif katılımını sağlamalı	4	9,1
7	Bazı insanların (öğretmenler/ öğrenciler/ öğretmen adayları/ akademik çalışma yapan öğrenciler gibi) bilgi ve tecrübesinden yararlanılarak oluşturulmalı	4	9,1
8	Özenle hazırlanmalı	2	4,5
9	Millî özelliklere sahip olmalı	1	2,3

Tablo 20’de görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 29 (%65,9)’u e-İçeriklerin görsel ve işitsel unsurlar içermesi, 27 (%61,4)’si öğretimi destekleyici nitelikte olması, 17 (%38,6)’si ilgi ve dikkat çekici/eğlenceli olması, 5 (%11,4)’i kolay erişime sahip olması, 4 (%9,1)’ü eğitici olması, 4 (%9,1)’ü öğrencinin aktif katılımını sağlaması, 4 (%9,1)’ü bazı insanların (öğretmenler/öğrenciler/öğretmen adayları/akademik çalışma yapan öğrenciler gibi) bilgi ve tecrübesinden yararlanılarak oluşturulması, 2 (%4,5)’si özenle hazırlanması, 1 (%2,3)’i de millî özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmiştir.

Mülakata katılan 44 öğretmenden 29 (%65,9)’u e-İçeriklerin video, animasyon, belgesel veya sanatçılar tarafından seslendirilmiş şiirler gibi görsel ve işitsel unsurlar içermesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 41 bu konuyla ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

“Yani şimdiki çocuklar çok farklı. Bu hazırlıkları yapan kişilerin kitap hazırlığı yapan kişilerin bizi düşünerek değil çünkü kitap yazacak olan kim? Benim, sizsiniz. Biz bir önceki nesiliz. Biraz önce söyledim çocuklarla aramızda çok yaş farkı olmamasına rağmen çok farklıyız. Çocuk basit buluyor. Orada öğretmen mesela ders anlatıyor dil

anlatım dersi. Onu bir şeymiş gibi internete koyuyorlar. Tablete ne koyacaklar bilmiyorum, gördükten sonra aslında yorum yapabilirim. Böyle daha gerçekçi, daha değişik, daha orijinal hani ağır ağır hareket eden animasyonlar yerine böyle daha canlı, gerçek, Batı'nın yaptığı gibi hani. Biz de şimdi çizgi filmlerimize bakıyoruz. Batıdakiler 300 km ile hareket ederken bizinkiler ağır ağır gidiyor. Hani Keloğlan filminde de var ya, ağır ağır gidiyorlar. Bunlar bu çocuklara bir şey vermez. Zaman kaybı sadece. Onların 10 katını burada biz canlı yaptığımızda yapıyorlar zaten. Daha gerçekçi olsun ve orijinal olsun. Animasyonlar görmek isterim ama ciddi animasyonlar görmek isterim.” (Öğretmen 41)

Öğretmen 2 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Bu konuda sanırım bilgisayar konusunda daha bilgili olmak gerekiyor. Belki küçük hikâyeleştirerek, videolarla olabilir. Mesela drama, dramatizasyon şeklinde olabilir. Sadece slayt, yazı şeklinde değil de drama şeklinde olabilir.” (Öğretmen 2)

Öğretmen 32 bu konudaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Sanatçıların bir dönem yaşamış, üretmiş, hissetmiş ve vakti dolduğunda da rahmetli olmuş insanlar olduğunu hissettirmeli çocuklara. Kitaplara sığdırılmış hayali kahramanlar olmamalı. Gerçeklik payı olmalı. Bol bol örnekli olmalı. Renkli olmalı. Sesli materyali kullanmalı. Günümüz sanatçılarından ve özellikle çocukların sevdiği şarkıcıların ağzından bazı metinlerin okunması gerektiğini düşünüyorum. Yani misal söylüyorum çocuklar kimi seviyordur şimdi mesela ben Gripin'e bayılıyorum değil mi? Gripin'in solisti niye Ahmet Haşim'in O Belde'sini okumasın ki bana? Bayılarak dinlerim. Ahmet Haşim üzerine evde çalışıp da şöyle 10 dakika niye benimle sohbet etmesin onun kendi düşüncesine göre.” (Öğretmen 32)

Öğretmen 18 bu konuda şunu vurgulamıştır:

“Mesela ben her zaman diyorum. Bir şiiri işlerken gönül ister ki şiiri en iyi okuyan sanatçılardan orada seslendirmeler olsun. Veya konular geldiği zaman mesela edebiyat, tarih bağlamında işlenirken tarihsel romanlardan orada küçük animasyonlar, görüntüler olabilir. Çok iyi çekilmiş, edebiyattan beyaz perdeye aktarılan örnekler var mesela. Bu gibi noktalar o kitaplarda olabilir. Ben şunu da isterim; mesela eski Türk edebiyatını işlerken öğrencilere en azından görsel olarak birazcık Osmanlıcadan görseller sunabilir. Yani öğrencilerimiz bu noktada çok eksik. Çok da fazla düşünmedik ama gördükten sonra tabii şu da olsun buda olsun demek noktasında çok daha şeyler mutlaka çıkacak.” (Öğretmen 18)

Öğretmen 21 ise bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Dediğim gibi özellikle roman ve öykülerle sinema birbirine çok benziyor. Sinemalarda romanın birtakım öğeleri belirtilirken o görselliklerden yararlanılabilir. Kimi öykü ve romanlar anlatılırken onların sinemaya uyarlanmış veya dizi hâline getirilmiş şeyleri var, onlardan yararlanılabilir. Yine birtakım belgeseller varsa İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı veya Tanzimat Dönemi, o ortam anlatılırken o döneme ilişkin görüntüler varsa onlarla somutlaştırılabilir. Edebiyatta özellikle bazı şeylerin görsel hâle getirilmesinde katkısı var. Akılda daha iyi kalsın veya daha iyi kavransın diye. Dil ve anlatımda da şeylerde yine slayt benzeri şeyler olabilir de dil bilgisi konularında, diğerlerinde de çok daha farklı metinler olabilir.” (Öğretmen 21)

Öğretmenlerden 27 (%61,4)'si e-çeriklerin yazı yazmaya özendirme, düşünme ve yorum yapmaya sevk ettirme, dil bilgisi konularıyla ilgili sorulara ve slaytlara yer verme, bolca orijinal metin örneği içerme, grafik ve istatistiklerden yararlanma vb. şekilde öğretimi

destekleyici nitelikte olması gerektiğini ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 25 bu konuyla ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

“Öğrencinin yaratıcı olabilmesi için daha çok etkinlik olması gerekir diye düşünüyorum. Az önce bahsettiğiniz boşluk doldurmalar, oyun vs. bunlar lise için, lise son sınıf için çok cazip değil. Daha geniş, daha içerikli, daha çok yazma ve okumaya yönelik, yaratıcı olmaya yönelik. Mesela 11. sınıfta denemeyi, makaleyi özellikleri ile öğretiyoruz, öğrencinin yazması gerektiğini düşünürüz ya artık öğrenci bir hikâye yazabilmeli. Artık hikâye, roman, deneme yazmaya dönüyoruz. Bu yüzden de 12. sınıfın programı çok yoğun değil. Çünkü yazmaya yönlendirmek istiyor çocukları. Bunların bilgisayar ortamında da olabilmesi lazım. Bunu denetleyecek bir format olması lazım. Öğretmenin o tableti nasıl değerlendirecek, onları yapabileceği bir yer olması lazım diye düşünüyorum. Sadece orada bilgi var, bilgiyi al otur aşağıya, böyle olmaması lazım çünkü hazırcılık öğrencileri bir yere getirmiyor.” (Öğretmen 25)

Öğretmen 22 bu konudaki düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

“Bir defa grafiklerle, istatistiklerle anlatılmalı. Diyelim ki Garip Akımı: Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat. Bunları grafik yapmak lazım. Orhan Veli önce şuydu, Melih Cevdet önce şuydu, ne oldular? İşte Garip’le beraber şöyle şöyle oldular. Ondan sonra Garip hep beraber gitmedi daha sonra öbürü bireysele kaydı, öbürü toplumsala kaydı böyle grafiklerle çocuğun gözünün önüne getirip kafasına yerleştireceksin onu yani. Ve yorumlayabileceği bir grafik olmalı. Neydi, ne oldu, nereye gitti? Yani grafiklerle anlatmak daha kalıcıdır. Bir bilgi ne kadar fazla duyuya hitap eder bir şekilde verilirse o kadar daha kolay ve kalıcı oluyor.” (Öğretmen 22)

Öğretmen 43 bu konuda şunu vurgulamıştır:

“Şu olabilir yani dil anlatım için hazır sorular olabilir. Bol bol sorular verilebilir ünitelerin arkasından. Hani kitabımız o bakımdan yeterli değil.” (Öğretmen 43)

Örneğin Öğretmen 41 ise bu konuyla ilgili şunları dile getirmiştir:

“Bizim dersimiz için yorum önemli. Birebir bilgiyi alıp nakletmesi çok doğru değil. Zaten birçok böyle yayın var. Okul kitabının cevabını içeren birçok yayınlar var. Çocuklar zaten bülbül gibi oradan bunları naklediyorlar.” (Öğretmen 42)

Öğretmenlerden 17 (%38,6)’si e-içeriklerin göze hitap etme, güncel örneklerden yararlanma, eğlenceli unsurlar taşıma, bulmacalara yer verme, şematik ve şifreli anlatımlardan yararlanma, ipuçları verilerek belirli sürede cevaplandırılması gereken sorular içermeye, oyunlardan yararlanma gibi ilgi ve dikkat çeken/eğlenceli unsurlar taşıması gerektiğini belirtmiştir.

“Çocukların ilgisini çekebilecek şeyler isterdim. Yani yoksa şöyle söyleyeyim. İnternetteki gibi Milli Edebiyatın genel özellikleri şu kadar, al yapıştır oraya, hadi okuyalım. Bunun için teknoloji geliyorsa gelmesin. Onu zaten yapıyorum ben.” (Öğretmen 32)

“Bilgisayarda konular oyunlaştırılabilir, bulmaca hâline dönüştürülebilir. Çözerken daha zevkli olabilecek birtakım ödüller vermek. İşte bazı öğrenciler adını bilmiyorum ama çiftlik kuruyorlar, meyve yetiştiriyorlar, satıyorlar vs.. O tür şeyler mesela bildikçe puan kazanabileceği, toplayabileceği ödüller ile verilirse daha ilgi çekici olabilir.” (Öğretmen 21)

Öğretmenlerden 5 (%11,4)'i e-içeriklerin kolay erişime sahip olması gerektiğini, altlarında konuyla ilgili site adreslerinin verilmesi ve çeşitli linklere ulaşılabilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

“Hazırlanacak olan kısımlarda, konuya özgü güzel slaytlar, öğretmenin orada çok fazla aramasını gerektirmeyecek ve orada olacak bir konuya özgü birkaç tane slayt, fon müzikleri, belgeseller olabilir. Az önce söylediğim, aldığım paketin içeriği orada olursa çok daha iyi olur, arşiv orada olsa iyi olur. Çok fazla öteyi beriyi karıştıracak, öğretmenin zamanını alabilecek durumlar oluşturmazsa hemen hemen her şey orada fazlasıyla olacaksa çok daha iyi olur, faydalı olacaktır.” (Öğretmen 15)

“Mesela bizi internete yönlendirebilirler. Hani şu siteden şunu bulabilirsiniz diye. Şurada dokümanlar var. Bu nokta da çocuklar da oraya yönelmiş olurlar. Çünkü aldıkları bilgiler zaman zaman yanlış olabiliyor, bizi yönlendirebilirler. Kaynak açısından bizi yönlendirebilirlerse daha iyi olur. Oraya birkaç tane filmi koyup o anda biz seçip de bizi yönlendirebilirler. O çok güzel olur. Ona ulaşamıyoruz. Kitapların altında kaynakça gösterebilirler bize ve hemen ulaşmalıyız o kaynağa, ulaşabilmeliyiz. Çünkü ister istemez evde bilgisayarlarımız yeterli olamayabiliyor. Biz giremiyoruz, indiremiyoruz, çocuğu yönlendiriyoruz veya vakit kaybına uğruyoruz. Tabletlerde bizi yönlendirirlerse kaynakça olarak çok daha güzel olur. Hemen yani o anda da girebilsek. Bilmiyorum çok mu uç nokta ama çok güzel olur. O anda hemen çocuk da izlesin, biz de izleyelim, z kitapta bunların olması gerekir. Hemen o esnada, ders esnasında girebilmeliyiz. Daha hareketli olur diye düşünüyorum ama ulaşamıyoruz bunlara. Biz bunu araştırma, sunma yanlısıyız ama ben bir gece onunla uğraşıyorum. Kimi zaman indirebiliyoruz, kimi zaman yapamıyoruz yani bütün emeğimiz boşa gidiyor. Bir gece onunla uğraştığımız zamanlar oluyor. O açıdan öyle yönlendirebilirler, daha güzel olur.” (Öğretmen 4)

Öğretmenlerden 4 (%9,1)'ü e-içeriklerin öğretici boyutundan ziyade eğitici boyutunun olması gerektiğini dile getirmiştir:

“Bir kere eğitim önde olmalı bence yani bir şeyi öğrenmekten ziyade bir şeye sahip olmadan önce o şeyi adabıyla kullanmayı bilmek lazım. Nasıl, nerede kullanacağım bunu? Nerede kullanırsam kâr olur, nerede kullanırsam zarar olur? Bütün bunları vücuduna, ruhuna sindirmeden o bilgiye ulaşmanın çok bir faydası yok. Yani bizde hem bilgiye ulaşma ama bilgiye ulaşma o bilgiyi kullanma eğitiminin altında, ucunda olmalı. Ön safhada eğitim tutulmalı. Öyle bir metin vereceksiniz, öyle bir animasyon yapacaksınız ki çocuk diyecek ki haa hayatı adam gibi yaşamak böyle oluyormuş meğer. Böyle yaşarsam sonuçta şu bilgiye ulaşırım, bunu da bu şekilde kullanmam icap eder diye düşünmek lazım. Yani eğitim yönünü seçilecek her metinde, yapılacak her animasyonda, konulacak her cümlede, seste çocuğun yaşına uygun, seviyesine uygun, anlama düzeyine uygun eğitici rol önde olmalı diye düşünüyorum.” (Öğretmen 10)

Öğretmenlerden 4 (%9,1)'ü e-içeriklerin öğrencinin aktif katılımını sağlayacak ve öğrencinin üzerinde değişiklik yapabilmesine fırsat sağlayacak özellikte olması gerektiğini dile getirmiştir:

“Bence bunlara öğrenci rahatlıkla girip üzerinde değişiklik yapabilmelidir. Bitirilmemeli yani nasıl boşluk doldurma gibi soru soruyorsak belki başlatılmalı, belki orta yerinde bir boşluk bırakılmalı, sonu bitirilmeli. Bu arayı dolduralım. Veya ne bileyim bu tür çalışmaya başlarsak ne gibi sonuçlar doğurabilir, bu sonuçları gözlemleyerek, sınıfta uygulayarak öğrenci doldurmalı. Bu şekilde bunlar yapılabilir diye düşünüyorum. Daha da yararlı olur. Hatta ve hatta onlarda da grup çalışmaları yapılmalı. Yani sanıyorum çok zor bir şey değildir, öğretmene de şifre verilir bu konuda. Öğretmen beş kişilik bir

grup vermiştir. Bu gruba 3 no'lu etkinliği doldurma, üçünüz birlikte bunu dolduracaksınız yani bunu tek bir kişinin doldurduğu mu yoksa üçü birlikte mi doldurdu bu kontrol edilebilir ve yapılabilir. Çünkü sonuçlar ona göre herkesi çalışmaya itmeli. Bir başka şey bu bizim hazır repliklerimiz vardı hani örneğin işte kitap okumayla ilgili biriktirmeler falan. Bunlar da elektronik ortama zaten aktarılıyor. Onlar da elektronik ortamda doldurulmalı yani bunu öğrenci doldurmalı. Bir yerden hazır bulup almamalı. Örnek vereyim: Yaban romanını okudunuz. Yaban romanıyla ilgili eleştiriler yapmalısınız. Bugün Yaban'daki Ahmet Cemil gibi bir kahraman düşünün ille de savaş olması şart değil. Hiç alışık olmadığınız bir ortama gittiniz, sizi orada nasıl karşılarlar? Buna benzer öykücükler yazmalı, yazmaya açık olmalı." (Öğretmen 11)

Öğretmenlerden 4 (%9,1)'ü e-içeriklerin bazı insanların (öğretmenler/öğrenciler/ öğretmen adayları/akademik çalışma yapan öğrenciler gibi) bilgi ve tecrübesinden yararlanılarak oluşturulması gerektiğini belirtmiştir:

"Yani çocuklara sorsunlar: Ne istersin bu konuda, nasıl bir şey istersin? Öyle güzel şeyler söyler ki çocuklar. Kendileri yaparlar. Hatta ortaya çok güzel şeyler çıkar. Onların yaşına göre şeyler çıkar." (Öğretmen 41)

"Kesinlikle bir heyet veya kurul tarafından hazırlanmalı. İçinde aktif olarak derse girip çıkan öğretmenlerden en az 2-3 kişi bulunmalı çünkü orada tecrübelerini doğrudan paylaşacaklardır. Bu şekilde bir heyet tarafından hazırlanırsa çok sorun olmaz ama gençlerin yaşı, ihtiyaçları, beklentileri filan da göz önüne alınmalı. Elden geldiği kadar hareketli, canlı olmalı sahneler. Bu şekilde ayarlanmalı. Belki onar, yirmişer dakikalık dilimlerde özel video kayıtları yapılabilir." (Öğretmen 8)

Öğretmenlerden 2 (%4,5)'si e-içeriklerin özen gösterilerek hazırlanması tekrarlara, yanlışlıklara yer vermemesi gerektiğini vurgulamıştır:

"Mesela ders kitaplarındaki pek çok hatanın orada olmamasını isterim. Nedir ders kitaplarındaki hatalar? Tekrara çok sık düşülüyor, soru sorma tekniklerinde yanlışlar var mesela hazırlanan ders kitabımızda bir sorunun yanıtı sık sık diğer sorular içerisinde. Yani aynı soruyu farklı biçimlerde soruyorlar sürekli. Bu bizim için de sıkıcı oluyor. Birtakım bilgi hatalarına düşülmemesini isteriz. Tekrar sorulardan kaçınılmasını, konunun özlü ama çekici ve çarpıcı bir biçimde en uç örneklerinden verilmesini isteriz." (Öğretmen 29)

Öğretmenlerden 1(%2,3)'i e-içeriklerin millî özelliklere sahip olması, kendi kültürümüzü zenginleştiren unsur olarak sunulması gerektiğini dile getirmiştir:

"Biz kendi değerlerimizi, şimdi bakın Gaspıralı'nın bir sözü vardır: "Bilimde, teknikte Avrupa'ya, Amerika'ya gidelim; kültürde, sanatta hep Türk kalalım!" güzel bir söz. Peki, Türk kalmak, Türk olmak yani burada bir etnik ya da kafatasçı bir anlayışla değil. Bu topraklarda yaşayan insanları bir kültür oluşturmuşuz. Ben Orta Asya'da buldum orası diyelim ki bir, onlar da Türk. Ama baktığımız zaman bizim Anadolu'da oluşturduğumuz medeniyetle Orta Asya'dan getirdiğimiz medeniyeti karşılaştırdığımızda arada çok büyük fark var. Giyimde, kuşamda, yemede, içmede dilde, yaşayıpta değil mi yani kültür; zaman içerisinde gelişen, zenginleşen bir ırmak gibidir, daha gürleşir, neyse yani. Bu değerlerimizi kullanabilmeliyiz. Ama bakın kendimizden kopmadan. Tabi ki evrensel değerlerle de bütünleşmeli." (Öğretmen 12)

4. 12. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin, Sınavlarının İnternet Üzerinden Gerçekleştirilebilirliğine Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere Türk Edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinin, sınavlarının internet üzerinden yapılması konusuna nasıl baktıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konuda verdikleri cevaplar; “Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin İnternet Üzerinden İşlenebilirliği” ile “Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerine Ait Sınavların İnternet Üzerinden Uygulanabilirliği” başlıkları altında gruplandırılarak açıklanmıştır.

4. 12. 1. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin İnternet Üzerinden İşlenebilirliği

Öğretmenlerin edebiyat ile dil ve anlatım derslerinin internet üzerinden işlenebilirliği yönelik düşünceleri Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin İnternet Üzerinden Gerçekleştirilebilirliğine Yönelik Düşünceleri

Derslerin İnternet Üzerinden Gerçekleştirilebilirliği	Frekans	Yüzde (%)
Olumlu bakmıyor	42	95,5
Olumlu bakıyor	2	4,5
Toplam	44	100

Tablo 21’de görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 42 (%95,5)’si derslerin internet üzerinden gerçekleştirilebilirliğine olumlu bakmadığını, 2 (%4,5)’si ise olumlu baktığını ifade etmiştir.

Mülakata katılan ve edebiyat ile dil ve anlatım derslerinin internet üzerinden gerçekleştirilebilmesine olumlu bakmayan öğretmenlerin 42 (%95,5)’sinin sıraladıkları gerekçeler Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerinin İnternet Üzerinden Gerçekleştirilmemesi Gerektiğini İfade Eden Öğretmenlerin Görüşleri

No	Derslerin İnternet Üzerinden Gerçekleştirilmemesi Gerektiğine Dair Nedenler	Frekans	Yüzde (%)
1	Gerçek anlamda “iletişim” sağlanamaz	29	65,9
2	Öğretim gerçekleşir ama eğitim gerçekleşmez	11	25
3	Motivasyon sağlanamaz	7	15,9
4	Verimi düşürür	6	13,6
5	Kişide “öğrenci psikolojisi” yaratmaz	5	11,4
6	Yerel özellikler kaybedilir	2	4,5
7	Öğretmene bakış açısını değiştirir	1	2,3
8	Sözel dersler için ezberci bir anlayış oluşturur	1	2,3
9	Öğrenciyi monotonlaştırır	1	2,3
10	Sağlık problemlerine neden olur	1	2,3

Tablo 22’de görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 29 (%65,9)’u bu uygulamayla gerçek anlamda “iletişim”in sağlanamayacağını, 11 (%25)’i öğretimin gerçekleşeceğini ama eğitimin gerçekleşemeyeceğini, 7 (%15,9)’si motivasyonun sağlanamayacağını, 6 (%13,6)’sı verimi düşüreceğini, 5 (%11,4)’i kişide “öğrenci psikolojisi” yaratmayacağını, 2 (%4,5)’si yerel özelliklerin kaybedileceğini, 1 (%2,3)’i öğretmene bakış açısını değiştireceğini, 1 (%2,3)’i sözel dersler için ezberci bir anlayış oluşturacağını, 1 (%2,3)’i öğrenciyi monotonlaştıracağını, 1 (%2,3)’i de sağlık problemlerine neden olacağını ifade etmiştir.

Mülakata katılan ve edebiyat ile dil ve anlatım derslerinin internet üzerinden gerçekleştirilemeyeceğini düşünen öğretmenlerden 29 (%65,9)’u bu yöntemle öğretmen ile öğrenci arasındaki etkileşimin yok olacağını, öğrencinin kendisini ifade edemeyeceğini, karakterin uzaktan tanınamayacağını ve yüz yüze olmayan iletişimde mutlaka bir yanın eksik kalacağını ve gerçek anlamda iletişimin gerçekleştirilemeyeceğini belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 32 bu konuda şunları ifade etmiştir:

“Allah’ım o günleri göstermesin. Edebiyat sohbetidir. Ben gözünün içine bakmazsam birinin, ona dokunamazsam, nefesini hissetmezsem ne anlamı kaldı ki bunun? İnsandan bahsediyoruz. Bilmem kaç inçlik ekranın karşısında edebiyat mı konuşulur. Edebiyat yüz yüze olur. Yani edebiyat dersi bilgisayarda yüz yüze olmaz. Bilgisayar üzerinden olmaz, diye düşünüyorum. Edebiyatın ruhunu öldürür diye düşünüyorum.” (Öğretmen 32)

Öğretmen 10 bu konuyla ilgili olarak şunları dile getirmiştir:

“Eğitim etkileşimdir. Etkileşim en çok da insanlar arasında gerçekleşir. Siz bana bakacaksınız, ben size bakacağım, göz göze geleceğiz, birbirimizi anlayacağız, konuşmadan anlayacağız, konuşarak anlayacağız, ikaz edeceğiz değil mi ve sosyalleşeceğiz. Hepimiz oturdu, oraya bakıyoruz. Bak, bak, bak. Öğrendiniz mi, öğrendik ama eğitim ne oldu? İnsanların yüz yüze olması lazım. Çünkü bu anlatım

sadece lisan ile olmuyor. Vücut dili, bakışlar, göz, kaş her şey adamın duruşu, osu busu anlatımın, iletişimin içine giriyor. Bunun için etkileşim daha sıcak olur, diye düşünüyorum. Öbür türlü bilgi olur yani öğrencinin bilgisini ölçersiniz, şusunun ölçersiniz ama etkileşim olmaz. Biz eskiden şunu derdik: “Sen kimde okumuşsun? İsmail Hoca’da. Haa demek ki İsmail Hoca’nın öğrencisinin onun ahlakından, onun şaysından bir şey almışsın.” Ben diyorum ki bu olmaz işte! Canlı model olma kapısı kapanır. İyi bir model eğitimde çok önemlidir. Öğretmen eğer iyi bir model ise öğrenci yetiştirir. Ne yetiştirir? Eğitimini, eğitir öğrencisini, eğitilen öğrenci de öğrenir yani. Bilgiyi her yerden bulursunuz. Bilgisayardan bulursunuz, her yerden bulursunuz ama eğitim nasıl olacak? Okullar eğitim yuvasıdır hele bu dönemde, bu çağda bilgiyi nerde olsa bulursunuz. Biz okullarda çocuklarımızı eğiteceğiz. Akıllı, devletini, milletini bilen, bayrağını tanıyan, dinini, imanını oturmasını, kalkmasını, büyüğü, küçüğünü, annesini, babasını, soyunu, sopunu bilen insan yetiştireceğiz. O bilgiyi bulur, öğrenir. Bunu yapmak için de oturdun bilgisayarın başına bu olmaz.” (Öğretmen 10)

Öğretmen 23 bu konuda şunları vurgulamıştır:

“Zannedersem gidişat buna doğru yol almış vaziyette. Ama hep söylediğimiz bir şey var: Öğretmen olmadan olmaz. Yani ben mümkün olsa da tabii devlet altı yüz, yedi yüz bin insanın maaşıyla, sağlık gideriyle uğraşmadan bunu internet üzerinden 1-2 öğretmenle yapsın diye düşünürüm ama o altı yüz, yedi yüz bin insan ne olacak? İnşallah öyle olmaz diyoruz. Uzaktan eğitim konusunun dediğim gibi iki yönü var: Devlete bakan yönü tabii ki olması gereken yön belki de bu devlet açısından ama insanî açıdan baktığımız zaman, sosyalleşme açısından baktığımız zaman öğretmen-öğrenci ilişkisi, usta-çırak açısından baktığımız zaman tabii ki eleştirdiğimiz bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Eğitimi de internet üzerinden verecek olursak öğrencinin sosyalleşmesi sokağa kalır, ailenin dar çerçevesine kalır yani böyle bir durum söz konusu. Eğitim açısından bir önder olmadan, bir lider olmadan, bir öğretmen olmadan sosyalleşme nasıl sağlanacak? Kontrol nasıl sağlanacak? Çocuk iyi ile kötüyü nasıl ayırt edecek yani çünkü internette öyle bir sınırsızlık var ki artık iyi ile kötü birbirine karışmış vaziyette. Neye kötü veya çirkin diyeceğiz? Bakıyorsun ki ünlüler o işi yapıyor, çevremizdeki insanlar o işi yapıyor mesela nasıl o çocuğa bunun kötü olduğunu internet üzerinden anlatabilirsin yani. Madem kötü niçin sen gazetende veya haber portalında, yer veriyorsun kötüye? Yani iyi ve kötünün ayırt edilmesi zannedersem yine öğretmene kalacak.” (Öğretmen 23)

Öğretmen 6 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Bence öğretmen öğrenciyle yüz yüze olmalı. Bunun sebebi ne? Biz öğrenciler ile yüz yüze iken bile derse motive etmekte sorun yaşıyoruz. İnternetin başına onun gelmesi çok zor. Bir lise öğrencisi şimdi üniversitede farklı. Üniversitede öğrencilerde bilinç var, sonuçta büyümüş ama bizim öğrencilerimiz daha çocuklar yani ergen. Onlar bilgisayarın başına oturacak da edebiyat dinleyecek, bence mümkün değil. Çünkü şimdi derste bile motivasyon etmek için neler yapıyoruz. Araya fıkralar sokuyoruz, öğrencileri eğlendirmeye çalışıyoruz.” (Öğretmen 6)

Öğretmen 15 ise bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Yüz yüze yapılan eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar vardır. Öğrenci ara sıra öğretmene bakacak, arkadaşlarına bakacak, duygulanacak, his içerisinde olacak. Her şeyin olması lazım. Sadece teknolojiyi kullanmak doğru bir yaklaşım değildir. İnsanları birbirinden uzaklaştırıyor yani neye benziyor bu? Taş bloklar arasında yaşayan insanlar arasındaki iletişimsizliğe benziyor işin esasında. Şöyle düşünelim işte bilgisayar sınıfında farklı kısımlarda oturan öğrencilerin, farklı sitelere girip iletişim içerisinde bulunmamasına benziyor. Yan sırada oturdukları hâlde bilgisayar üzerinden iletişim kurmaya çalışıyorlar. Chat yapanları düşünün şimdi kişi bir şeyler yazıyor ama duygusal açıdan bir şey hissediyor mu? Hayır. Hissettiğini sanıyor ama hayır. Öyle uzaktan eğitim bilgisayar, uzaktan eğitim bilmem soru çözme, uzaktan eğitim bilmem ne yani bu şekilde sanki çok katkı sağlayacakmış gibi, faydalı

olacakmış gibi bakılıyor ama doğru bir yaklaşım değildir. Yerine göre kullanmak lazım her şeyi.” (Öğretmen 15)

Öğretmenlerden 11 (%25)'i bu yöntemle bilginin verilerek öğretimin gerçekleştirilebileceğini ama insanî değerlerin kazandırılmayacağını dolayısıyla eğitim gerçeğe geçmeyeceğini belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 44 bu konuda şunları vurgulamıştır:

“Çok saçma buluyorum. Her şeyin teknoloji olmaması gerektiğini düşünüyorum açıkçası. Yani öğrenci, ben derste sadece ders anlatmıyorum ki. Bir öğretmen karşıma geçip işte edebiyat şöyledir, işte şu yazar böyledir, işte cümlelerin öğeleri de budur, değil yani öğretmenlik sadece bu değil ki. Sen her şeyi konuşuyorsun, paylaşıyorsun. Yani bu sadece eğitim ve öğretim diyorsun. İkisi bir arada sadece öğretmek değil aynı zamanda eğitmek kısmı da var yani bizim işimizin içinde olan hani her şeyi de bilgisayara dökmek gerektiğini düşünüyorum açıkçası. Bu kadar da sanal olmayalım. O zaman da insanî değerleri unutuyoruz. İnsanları robotlaştırıyoruz. Sadece dört işlem, aman dört şıktan birini işaretlemek değil yani. Seçeneklerden birini seçtin mi, işaretledin mi, bu değil yani bunun aralarında başka şeyler de olur. Aması olur, acabası olur. Bir sürü şeyler var. O da ancak yüz yüze bakan eğitimle olabileceğini düşünüyorum.” (Öğretmen 44)

Öğretmen 42, üniversitede gerçekleştirilen uzaktan edebiyat eğitimlerine de vurgu yapmış bunun dahi doğru olmadığını ifade etmiştir.

“O hiç olmaz. O öğretim olur eğitim olmaz zaten. Öğretim kısmı tamam ama eğitim kısmı burası bir eğitim ve öğretim yuvası. O kısmı eksik kalır. Biz o zaman toplum olarak nasıl bir toplum oluruz? O çok yanlış. Üniversitelerde mesela bu yöntem kullanılıyor. Ben onun doğru olduğuna inanmıyorum. Olumsuz olduğuna inanıyorum. Biz sadece çünkü edebiyata dair şeyler de vermiyoruz. Biz hayata dair de çok şey veriyoruz, insanlığa dair de çok şeyler veriyoruz. Sadece ben edebiyat öğretmeni olarak değil, matematik öğretmeni de aynı şekilde öğrencileriyle ilgileniyor, hayatın her yönüyle karakterin her yönüyle, her bir öğrenci ayrı bir dünyadır çünkü ayrı bir çiçektir. Onlar uzaktan nasıl fark edilecekler. Fark edilemezler.” (Öğretmen 42)

Öğretmen 11 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Yapılır ama ben çok sağlıklı olacağına inanmam. Türk milletinin bir özelliği vardır. Ben ilkokulda da çalıştım, ortaokulda da çalıştım. Ne kadar sıcak ilişki kurabilirsek, aramızdaki mesafeyi ne kadar küçültebilirsek öğrenme o kadar daha faydalı olur. Dolayısıyla eğer bu sıcak ortamı sağlayabilirsek, ki bu ancak yüz yüze eğitimle olur, bilgisayarla olmaz.” (Öğretmen 11)

Öğretmenlerden 7 (%15,9)'si öğrencinin dikkatinin toplanamayacağını, sanal ortamlarda beden dilinin olmadığını ve bu nedenle motivasyonun sağlanamayacağını belirtmiştir:

“Sen şimdi bilgisayarı al, tamam koy güzel ama öğrenci mutsuzsa, öğrenci evdeki sıkıntısını atamamışsa ben çocuğa icabında bir espri yapıyorum, takılıyorum, ona gel beraber şarkı söyleyelim diyorum, göbek atıyorum, onunla beraber, niye? Ben bir iş yapacağım burada. Sonuçta ben faydalanacağım bundan. Bir şey öğretmem için ne yapmam gerekiyorsa ama onun düşmesine bastığın zaman orada öğretmenin göbek atması, öğrenciyle şarkı söylemesi yoktur.” (Öğretmen 22)

Öğretmenlerden 6 (%13,6)'sı bu yöntemle bilinmesi gereken önemli noktaların defalarca vurgulanamayacağını ve öğretimden istenilen seviyede bir sonuç alınamayacağını belirtmiştir:

“Mesela birçok bilgiyi dolduruyorsun oraya. Bilgisayar sana demiyor ki şurayı özellikle bil! Oraya koymuş bir sürü şeyler, hepsini aynı tonda anlatıp geçiyor, anlatıp geçiyor. Hanım çalışırken mesela bakıyorum ona. Kendisi altlarını çiziyor yani belki önemli olmayan yerlerin altını çiziyor ama öğretmen ders anlattığı zaman özellikle öğrencinin bilmesini istediği noktaların üzerinde birkaç kez durur, özellikle orayı belirtir, belki de yazdırır, çizdirir, geri kalan kısımların üzerinde fazla durmaz. Ama uzaktan eğitimde bunlar yok yani ben uzaktan eğitimin, birebir karşılıklı eğitimin yarısı kadar etkili olabileceğine inanmıyorum.” (Öğretmen 18)

Öğretmenlerden 5 (%11,4)'i öğrencinin okula gelmesi, arkadaşlarıyla aynı sınıf ortamında olması ve belli bir disiplin içinde öğrenimini gerçekleştirmesi “öğrenci psikolojisini” oluşturması gerektiğini belirtmiştir:

“Eğitimin genelde okulda, sınıfta olması taraftarıyım ben. Çünkü öbür şekliyle onun altından kalkılamaz. Hem uzaktan eğitim filan onu çok sağlıklı bulmuyorum. En azından o düzeyde olduğumuzu düşünüyorum.” (Öğretmen 9)

Öğretmenlerden 2 (%4,5)'si yerel özellikleri kaybettireceğini ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 22 bu konuyla ilgili şunları vurgulamıştır:

“Vallahi hiç olmaz çünkü yerel özellikleri ve öğrencilerin hazır bulunuşluklarını ya da öğrencilerin düzeyini hesaba katmak lazım. Yerel özellikleri hesaba katmak lazım. Onun için çok sağlıklı gelmiyor bana. Eğitim evrenseldir ama o evrenselliği yakalarken yerel değerleri, yerel kültürü bir tarafa atamazsınız. O yerel kültürü, toplumun kültürel yapısını da o doku içerisinde hesaba katıp bir senteze varmanız gerekiyor.” (Öğretmen 22)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i mesleki manada öğretmene bakış açısını değiştireceğini belirtmiştir:

“Şimdi böyle baktığımızda iş kolaylaşıyor gibi ama ben pek bunu tercih etmiyorum açıkçası. Ben isterim ki bir öğretmen olarak ben öğrenciyi hani gözlemleyeyim yani bir ortamda aynı ortamda bulunalım. Hani ben öğretmen olmak istiyorum. Bana öğretmen gözüyle baksın. İnternet olarak görmesin beni. Belki kolaylıkları olabilir. Ne bileyim farklı açıdan yaklaşılabilir ama birazcık bizim pozisyonumuzu etkiliyor gibi.” (Öğretmen 38)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i sözel dersler için notların alınıp ezberleneceğini ve böylece ezberci bir anlayış oluşacağını belirtmiştir.

“Uzaktan eğitim, benim kardeşim iki yıllık yüksek okulda okuyor. Dersleri internette kendisi takip edecek, açacak, bakacak. Hiç açıp bakmıyor. Yani niye? Şöyle düşünüyor: Sınava yakın notları alırım, ezberlerim. Bizim derslerimiz için özellikle matematik dersinde belki faydalı olur, açar çünkü çocuk zorunda. Birisi anlatmadığı zaman anlayamayacağının farkında. Açar, bakar belki ama bizim derslerimiz için bu konu çok su istimal edilebilir diye düşünüyorum. Çok faydalı olacağını düşünmüyorum. Öğrencide çünkü şu algılama var: Sözel ders, ben bunun notlarını alırım, ezberlerim, geçerim yani hocanın anlatmasına, benim onu takip etmeme gerek yok, diye birçok öğrencide böyle bir algı var.” (Öğretmen 16)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i öğrenciyi monotonlaştırarak hareket hâlinde uzaklaştıracağını belirtmiştir:

“Çocuklarımız fen öğrencisi ama fenden daha çok etkinlikleri seviyorlar. Çünkü çocuk eğlenmek istiyor. O içindeki enerjiyi dışa vuracak bir alan istiyor. Fizikte, kimyada bile deney istiyor. Hareket hâlinde olmak istiyor. Ayda bir olsun, ayda iki olsun ben böyle dinamizme dayalı etkinliklerin her derste yapılmasını istiyorum. İnternet ortamında bu olmaz. Her şey unutulacak ama sınıfta okunan bir şiir unutulmayacak.” (Öğretmen 41)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i sürekli sandalyede oturulacağından sağlık problemlerini ortaya çıkaracağını belirtmiştir:

“Zaten televizyona mahkûm olmuş bir toplumda bir de çocuğumu, gencimi eğitmek adına bilgisayara mahkûm edersem ne bekliyorum? Konuşamayan, üretemeyen ve sürekli sandalyede oturduğundan dolayı şişmanlamaktan bir hâl olmuş bir gençlik olacak o zaman. “ (Öğretmen 32)

Mülakata katılan 44 öğretmenden edebiyat ile dil ve anlatım derslerinin internet üzerinden gerçekleştirilebilmesine olumlu bakan 2 (%4,5) öğretmenden Öğretmen 12 bu konuda dünyadaki örneklerle bakmak gerektiğini ve bazı çalışmalarını uygulamadan eksikliklerinin belirlenemeyeceğini ifade etmiştir:

“Şimdi ben dünyaya bakalım, diyorum öncelikle. Üzülerek söyleyeyim biz teknoloji üreten bir millet değiliz, üzüntüyle söylüyorum. Biz bugün buluşlara baktığımız zaman bunları da yapanlar daha çok okuyanlar, biliyor musunuz! Dünyadaki mucit toplumlara baktığımız zaman Amerikalılar, Japonlar, İngilizler, Fransızlar, Almanlar ben bunlara hayran da değilim aslında. Ama bir bakın çok okuyanlar. Az önce söylediğimiz şey. İnsan ne ile düşünür, işte! Bu sefer ne oluyor üretiyor, düşünüyor ve buluyor. Bu bulan milletlere bakalım. Acaba bunlar öyle bir web sayfası oluşturmuş mu? Bir şeyi uygulamadan eksiklerini görmek de mümkün değil. Bazı şeyler kâğıt üzerinde çok kolay çok güzel algılanabilir. Ama uygulamaya geçildiğinde birtakım eksikleri olduğu. Gerçi bunlar zaman içinde aşılabılır ama yan tesirleri olduğu anlaşılabilir. İşte bunun için uygulanmış örnekleri olan modeller varsa onlara da bakmak lazım. Yoksa yani bilgiyi paylaşmak, öğrencinin bilgiye hemen ulaşması, onu değerlendirmesi güzel bir şey olmaz mı yani.” (Öğretmen 12)

Öğretmen 37, derslerin internet üzerinden gerçekleştirilmesine olumlu bakmakla birlikte bizim eğitim sistemimizde öğrencinin bunu gereği gibi uygulamayacağına dikkat çekmiştir:

“Niye yapılmasın? Açık öğretim var. Yapılabilir. Ama açık öğretim öğrencisinin de evde TRT 4 müydü, TRT 3 müydü açıp da izlediğini zannetmiyorum yani. Kitaplar geliyor, oradan hazırlanıp iki ayda bir, üç ayda bir vizelere finallere giriyor. Yani olabilir. Teknoloji panoda ders anlatıyor, edebiyatı anlatıyor. Belki anlatırken arkada sunumda şiirler geçiyor, bizim aynı anda yapamayacağımız şey. Yahya Kemal'in hayatını anlatırken işte orda hem slayt geçecek, onun görüntüsü geçecek. Belki daha etkin bir anlatım olacak ama kim dinleyecek bizim eğitim sistemimizde?” (Öğretmen 37)

4. 12. 2. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerine Ait Sınavların İnternet Üzerinden Uygulanabilirliği

Öğretmenlerin edebiyat ile dil ve anlatım sınavlarının internet üzerinden uygulanabilirliğine yönelik görüşleri Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23. Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Derslerine Ait Sınavların İnternet Üzerinden Uygulanabilirliğine Yönelik Görüşleri

Sınavların İnternet Üzerinden Uygulanabilirliği	Frekans	Yüzde (%)
Olumlu bakmıyor	35	79,5
Olumlu bakıyor	9	20,5
Toplam	44	100

Tablo 23'te görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 35 (%79,5)'i sınavların internet üzerinden yapılmasına olumlu bakmadığını, 9 (%20,5)'u ise olumlu baktığını ifade etmiştir.

Mülakata katılan 44 öğretmenden 35 (%79,5)'i sınavların internet üzerinden yapılabilirliğine olumlu bakmadığını ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Öğretmen 13 şunları belirtmiştir:

“Sınavlar noktasında onu istemem diyorum, ya yazıyı çocuktan çekeceklerse orada dur derim bu işe. Çünkü benim ona bilgisayarda aa bu harfi çok güzel yazmışsın, diyebilecek bir nokta yok. Aynı çıktı gelecek benim elime. Sadece bilgisini ölçeceğim ben orada. Onun dışında bizim bir sınavımız diğer branşlar gibi değil ki yazı önemli, anlatım ve noktalama işaretleri önemli, belki noktalama işaretlerini orada da kullanabilir ama dediğim gibi kâğıdının düzeni önemli, bilgisayar çıktısı benim elime geldiği zaman ben sadece bilgisini ölçerim orada diğer branşlarda olan öğretmenler gibi.” (Öğretmen 13)

Öğretmen 31 ise bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

“O sağlıklı bir sınav olmaz ki. O soruların cevabını çocuk bir şekilde başka bir yerden bulur. Çocuğun bilgisini ölçmüş olmazsınız o zaman, bilgisayarı kullanma becerisini ölçmüş olursunuz bence. Bu yani evet çünkü çocuk evde eğer soruları cevaplandırıcaksa gider bir siteden cevapları yani çocuklar öğrencidirler ve yaparlar bunu. Hani yapmazlar diye düşünemeyiz, bunu yaparlar. Fırsatı değerlendirirler onlar yani. O yüzden sınavlarının tabi ki kontrol altında olması gerekiyor bence. Kontrollü olması gerekiyor.” (Öğretmen 31)

Mülakata katılan 44 öğretmenden 9 (%20,5)'u sınavların internet üzerinden yapılabilirliği konusunda olumlu görüş bildirmiştir:

“Çok cazip geliyor şu an bakıldığı zaman fakat bu sistem kim tarafından hazırlanacaksa altyapısı kim tarafından oluşturulacaksa güvenlik noktasına çok özen göstermeleri gerekiyor. Şimdi malum hackerler, bilgisayarı çok iyi kullanan öğrencilerin yapabileceği diğer saldırılar bütün bunlar göz önüne alınmalı. Soruların gidiş geliş filan, öğretmenin kullanacağı cihazlar, bunların şifresinin kırılıp kırılmayacağı meseleleri bence çok iyi irdelenmeli. Tabi yani sınavlar böyle yapılabilir. Değerlendirmeler, analizler paylaşılabilir internet üzerinden. Karne verilmeyebilir ki

öyle olması da bence makul. Her şey internet üzerinden yürütülebilir bilgilendirme notları falan.” (Öğretmen 8)

“Sınavlar olsun zaten. Şu anda sınav haftasındayız. Ben bütün sınıflara giriyorum. Öğrenci sayımız az ama toplam 200. Nereden baksanız 8 şubeye giriyorum. Hepsi edebiyatta 3 sınav yapıyoruz. Yani ortak bir sınav yapılsın. Yani ortak bir müfredat Ağrı'daki de Edirne'deki de aynı. Belki ders aynı, müfredat aynı ama herkes farklı açıdan yaklaşıyor konuya. Sınav ortak olabilir. Yani dönemin sonunda tek bir sınav yaparsın. Çocukları sürekli ayda bir, iki ayda bir sınav stresi yerine ortak bir sınav aynı SBS gibi Türk edebiyatı dersi tarihi belli olur. Gerekirse hafta sonu da olabilir, ortak bir sınav olabilir. O zaman da şeye bakabiliriz yani kim ne öğretiyorsa bakabiliriz. Yoksa burada oturup da sözlü notu verirken benim öğrencimin ortaöğretim başarı puanı yüksek olsun diye ki o da değişti biliyorsunuz ortaöğretimde ağırlıklı ortaöğretim başarı puanı, ortaöğretim başarı puanı olarak değişiyor yeni sistemde. Onda notun ağırlığı biraz daha etkileyecek. Bu sefer herkes şey yarışına girecek. Çocuk notunu yüksek veren bir okula gideyim. Hani sıkın, gerçekten mevzuatı uygulayan, gerçek soru tekniğini kullanan yerine. Çünkü bizim çocuklar maalesef ilköğretimde alışmışlar, cevapları vermeyecek misiniz? diyen öğrenci bile var yani dokuzuncu sınıflarda. Bize hoca 20 soru yazdırıyordu, 10 tanesini soruyordu, cevaplarını da veriyordu diye. O yüzden sınav merkezi olabilir. Teknolojik açıdan çok iyi olur.” (Öğretmen 37)

4. 13. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojileri Araçlarının Bilinçli ve Güvenli Bir Şekilde Kullanılabilmesine Yönelik Önerileri

Mülakata katılan öğretmenlere bilişim teknolojileri araçlarının bilinçli ve güvenli kullanımı konusunda hangi önerileri sunabilecekleri sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Bilinçli ve Güvenli Kullanılabilmesine Dair Önerileri

No	BT'nin Bilinçli ve Güvenli Kullanılmasına Yönelik Öneriler	Frekans	Yüzde (%)
1	Eğitime ağırlık verilmeli (aile/öğretmen/çocuk/yönetici/öğrenci bilinçlendirilmeli)	29	65,9
2	Kontrol ve tedbir sağlanmalı (aile/devlet)	29	65,9
3	Güvenli internet kullanımı gerçekleştirilmeli	25	56,8
4	Paylaşım (öğretmen-öğrenci/aile-çocuk) sağlanmalı	3	6,8
5	Her evde mutlaka kütüphane olmalı	1	2,3
6	Evde bilgisayar bulundurulmamalı	1	2,3
7	Uygulama okulları olmalı	1	2,3

Tablo 24'te görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 29 (%65,9)'u eğitime ağırlık verilmesi (aile/öğretmen/çocuk/yönetici/öğrenci bilinçlendirme) gerektiğini, 29 (%65,9)'u kontrol ve tedbir sağlanması (aile/devlet) gerektiğini, 25 (%56,8)'i güvenli internet kullanımının gerçekleştirilmesi gerektiğini, 3 (%6,8)'ü paylaşımın (öğretmen-öğrenci/aile-çocuk) sağlanması gerektiğini, 1 (%2,3)'i her evde mutlaka kütüphane olması

gerektiğini, 1 (%2,3)'i evde bilgisayar bulundurulmaması gerektiğini, 1 (%)'i uygulama okullarının olması gerektiğini ifade etmiştir.

Mülakata katılan 44 öğretmenden 29 (%65,9)'u bilişim teknolojileri araçlarının bilinçli ve güvenli kullanılmasına yönelik eğitime (aile/öğretmen/çocuk/yönetici/öğrenci bilinçlendirme) ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmada elde edilen verilere göre aileler ile küçük yaşlardan itibaren çocukların eğitilmesi daha ağırlıklı olarak dile getirilmiştir. Örneğin Öğretmen 25 bu konuyla ilgili şunları belirtmiştir:

“Öğrenciyi önce onu nasıl kullanacağı konusunda eğitmek gerektiğini düşünüyorum. Teknolojiyi nasıl kullanacak? En zararsız hâli nasıl? Gerçekten çocuk neyi izleyeceğini, neden izleyeceğini, nasıl izleyeceğini bilirse o zaman teknoloji işe yarayacaktır. O zaman görsellik yeterince olduğu zaman işe yarayacaktır ama burada sınırı nasıl koyacağınızı bilmiyorsunuz, herhangi bir sınır da koymadınız. Öğrencinin mümkün olduğunca çok kullanması için çaba gösteriyorsunuz. Mesela telefona bakıyorsanız bilmem kaç mesaj bedava. Öğrenciler sabahtan akşama kadar mesaj çekiyor birbirlerine. Sen bu imkânı bu çocuğa sağlarsan bu çocuk düşünmez, uygulamaz, okumaz ve sen bakarsın gençliğin başka yerlere gidiyor. Bu sistemde bir şekilde bıçağı nasıl kullanacağını bilmeyen bir kesime siz bunu kullanırken nasıl davranacağını bazı kurallar ile öğretmek zorundasınız. Bu maalesef şu anda yok. Hep sınırsızlık üzerine konuşuyoruz. Her şey sınırsız, disiplin yok, özgürlük de. Özgürlük nasıl bir şey? Özgürlüğümüz de sınırsız. Bu sefer başlıyorum ben Asiye Hanım'ı rahatsız etmeye. Özgürlük bu değil yani ya kendime zarar veriyorum ya karşımdakine zarar veriyorum. Biraz daha sistemli bir şekilde eğitim olursa, belki o zaman bıçağı nasıl kullanacağını bilen birisi varsa onun eline bıçağı verirsiniz. Önce onu yetiştirmek zorundasınız. Öğretmenlerin ama bu konuda yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum yani. “ (Öğretmen 25)

Öğretmen 18 bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Tabi okulların donanımı önemli ama bundan daha da önemli olan öğrencilerin bilinçlenmesidir.” (Öğretmen 18)

Öğretmen 1 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“O bir eğitim süreci bir kere dediğim gibi. Yani özellikle aileler bu konuda çok bilinçli olmalı hani. Çocukları hem yönlendirmeli belli bir konuda hem de korumalı. Nedir işte zararlı içerikli siteler ya da internete çok fazla girmemeli. Belki çok faydalı bir site ama çok fazla orada kalma durumu var. Zaman ve amaca hizmet etmenin kontrolünü öğretmeli aileler.” (Öğretmen 1)

Öğretmen 14 yöneticilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır:

“Yöneticilere önce eğitim kavramının çok boyutlu bir şey olduğunun öğretilmesi lazım Yöneticilerin bu konuda bilinçlendirilmesi lazım. Sonra ekonomik anlamda bir şeylerin okula kazandırılması lazım yani bozulur diye kapalı kilitli kapılar arkasında tutulan cihazlar var, sırf bozulur diye. Benim mantalitemde bozulacaktır, kullanılan şey bozulur.” (Öğretmen 14)

Öğretmenlerden 29 (%65,9)'u ailelerin çocukları internet konusunda tamamen özgür bırakmaması, zaman sınırlamasına gitmesi, bilgisayarı oturma odasında ve ekranı salonun içine dönük şekilde kullandırması, devletin bazı sitelere erişimi engellemesi gibi

aile ya da devlet tarafından kontrol ve tedbirin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Örneğin Öğretmen 15 bu konuda şunları dile getirmiştir:

“Anne baba çocuğuna sürekli özgürlük vermek yerine belli bir zaman aralığında bilgisayarı olumlu şekilde kullanma konusunda onu yönlendirmesi gerekiyor. Tedbirli olmak lazım, takip etmek gerekiyor. Öğrenci ne yapıyor, çocuğum ne yapıyor diye bir velinin takip etmesi gerekiyor. Şimdi biz ara sıra öğrencileri bilgisayar odasına alıyoruz. Özel saatlerde öğrenciler bakıyoruz oyunlarla meşgul oluyorlar. Genellikle çocukların, öğrencilerin bilgisayarı algılama dereceleri bu yaşlarda ilk zamanlarda oyun şeklinde oluyor. Kendini oyunlara kaptırıyor, zamanını çalıyor. İnsanı da duygusalsızlığa itiyor bunlar aynı zamanda. Bunları tedbirli şekilde kullanmak lazım. Çocuğa bilgisayarın hangi açıdan faydalı olabilecek şekilde kullanmasını öğretmek gerekiyor.” (Öğretmen 15)

Öğretmen 19 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Ergenlik çağında çocuklar takip edilmeli ve bazı sitelere engel konmalı, ben ona inanıyorum. Çünkü özgürlük diyorsunuz ama onun sonu yok. Özgürlüğün sonu yok. Özgür bırak bırak nereye kadar? Yani her şeyi öğrenmemeli, girmemesi gereken yerlere girmemeli çünkü felsefede hani bilgi acıdır öğrendiği her şey onu mutlu etmeyebilir. Çünkü ergendir o heyecanları ile o öğrendiklerini başka yerlerde kullanmaya kalkabilir. Başına iş açar, o yüzden her şeyi öğrenmemeli yani belli bir yaşa kadar en azından. Üniversite çağına kadar çocuğu sınırlandırmak gerekiyor. Üniversiteden sonra zaten çocuğun kişiliği yirmili yaşlarda oturuyor. Ama lise döneminde bir otokontrol olması lazım ailede. Aile, gözüyle görmeli çocuk hangi internet sitesine giriyor.” (Öğretmen 19)

Öğretmen 12 bu konuda şunları belirtmiştir:

“Önce anne baba olarak bizler kendimizi sorgulamalıyız. Ondan sonra çocuklarımızı, bu yasakla da olmaz ama denetimle beraber yanımızda olsun. Elinin altına çok cazip bir şey 15 yaşında 18 yaşında bir genç 25 yaşında. Anne baba başka bir odada, oğlumuz, kızımız başka bir odada gecenin geç saatlerine kadar diyelim ilmi araştırmalar yapıyor. Ne dersiniz bu milletin büyük çoğunluğu bu internete ilmi araştırmalar için mi bağlanıyor?” (Öğretmen 12)

Öğretmen 34 ise bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Bir, bilgisayar salonda olmalı; iki, süreli olmalı. Çocuk günde 1 saat girsin, 2 saat girsin ama 2 saatin sonunda kendi kapatabilmeli. Ben hâlâ başında duruyorsam ben olmadığım zaman sabaha kadar çıkmaz. Öyle bilinçli kullanım olmalı. Siteler konusunda çocukların şifreleri mutlaka olmalı. Facebook idi, msn idi, şuydu buydu, e-mail idi mutlaka ailelerde çocukların şifreleri olmalı. Ben istediğim zaman girmeli ve denetlemeliyim. Güven ayrı bir şey, denetlemek ayrı bir şey. Ben size güvenebilirim eğer zaten size güveniyorsam denetlememde hiçbir sıkıntı yok sen de rahatsız olmazsın, ben de rahatsız olmam. Ama rahatsız oluyorsan mutlaka bir sıkıntı vardır. Kendisine güvenen insan zaten denetime her zaman açıktır. Denetim mutlaka şart ne olursa olsun. İnternette de böyle.” (Öğretmen 34)

Öğretmenlerden 25 (%56,8)'i filtreleme, virüs programı kullanma gibi güvenli internet kullanımının gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 19 bu konuda şunları belirtmiştir:

“Aile şifresi olmalı bilgisayarlarda.” (Öğretmen 19)

Ancak Öğretmen 17 engellemelerin aşırı olmaması gerektiğini de şöyle ifade etmiştir:

“Şu an zaten şöyle bir şey okulun bilgisayarları zaten Millî Eğitimden, Millî Eğitimin sayfası zaten engelli. Ben onu da söyleyeyim o da aşırı engelli yani. Bir bilgi araştırmak için youtube'a giremiyorsun yani. Her şeyi her kelimeyi kapatıyor yani her sayfayı kapatıyor. Bu yüzden öğrencilerimiz de şifreyi kırsa da yasak siteler ya da uygun olmayan şeyleri yapamazlar yani. Öğrenciler için iyi ama bilgiye ulaşma yönünden de bir engel de oluyor.” (Öğretmen 17)

Öğretmenlerden 3 (%6,8)'ü öğretmenlerin öğrencilerine ya da ailelerin çocuklarına daha fazla zaman ayırması ve paylaşımın oluşması gerektiğini vurgulamıştır:

“Bir insanın kalbine dokunursanız bu sonsuz olarak devam eder. Ama kalbine dokunamıyoruz birçok öğrencinin. Bunun için bir çaba göstermek gerekiyor. İletişim konusunda öğretmenlerin de çok iyi olduklarını düşünmüyorum.” (Öğretmen 25)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i her evde mutlaka kütüphane olması gerektiğini belirtmiştir:

“Kitaplar önemli. Sadece internetle olmuyor. Bilgilerin doğruluğu açısından yine kitaplara da başvurulması gerekiyor. Her evde zaten bir kütüphane olmalı. İnternet yeterli değil bence. Çünkü bazen bilgiler hatalı da olabiliyor. Yanlış bilgi de oluyor. Dolayısıyla kaynak kitap olması gerekiyor diye düşünüyorum.” (Öğretmen 2)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i evde bilgisayar bulundurulmaması gerektiğini belirtmiştir.

“Ben aslında elimde olsa şu bilgisayarı eve sokmam. Başaramıyorum çünkü çocukla baş edemiyorum yani. Çocuk ona girdi mi farklı bir karaktere bürünüyor yani. Rakam yanlış olmasın da Japonya'da on iki milyon genç bilgisayar yüzünden evden çıkmak istemiyormuş ve oradaki en büyük sorun, en büyük hastalık gençler üzerinde bu olmaya başlamış. Ben kendi çocuğumdan biliyorum yani bu olmasa benim çocuğum çok daha başarılı olur yani.” (Öğretmen 22)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i uygulama okullarının olması gerektiğini ifade etmiştir:

“Uygulama okulları olması gerekiyor. Bu süreçler uygulanmalı, bunların sonuçları tartışılmalı. Yani belki de ondan sonra. Çünkü şunu biliyorsunuz dünyanın her yerinde en büyük yatırım insana yatırım. Şimdi bu FATİH Projesi'nin mali boyutu olağanüstü rakamlara varmış. Şimdi böyle bir yatırım yapıyoruz. Bunun sonucunda istenir ki iyi şeyler elde edilsin. Bakın şunu ben yaşadım. Akıllı tahtalar bizde kaç sene önce takıldı. Üç, dört sene önce mi ne takıldı. Şunu diyecektim tabi onlar takıldı, iyi niyetle takıldı. Ama üç yıl, dört yıl kullanıldı. Şimdi bunlar sökülecek veya onların yanına takılacak. Şimdi bu bir süreç. Bunlar ne getirdi? Ne oldu, ne verdi ya da neler aldı götürdü bizden? Bunların tartışmasını yapıyor muyuz?” (Öğretmen 3)

4. 14. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlgilerini Artırma ve Bu Teknolojiden Derslerde Daha Etkin Şekilde Yararlanmalarını Sağlamaya Yönelik Görüşleri

Mülakata katılan öğretmenlere, öğretmenlerin bilişim teknolojilerine ilgilerini artırmak ve bu teknolojiden derslerde daha etkin şekilde yararlanmalarını sağlamak için neler

yapılması gerektiği sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlgilerini Artırma ve Bu Teknolojiden Derlerde Daha Etkin Yararlanmalarına Dair Görüşleri

No	Öğretmenlerin BT'ye İlgilerinin Artması ve Bu Teknolojiden Etkin Şekilde Yararlanmaları	Frekans	Yüzde (%)
1	Hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlere yönelik çalışmalar	35	79,5
2	Öğretmenlerde istek ve bilinç oluşturma	23	52,3
3	Okullarda teknik eleman ve donanım konusuna yönelik çalışmalar	12	27,3
4	Denetim	9	20,5
5	Ödüllendirme	8	18,2
6	İhtiyaç duyma	7	15,9
7	Öğretmenlerden konuyla ilgili görüş alma, onları manevi olarak rahatlatma	4	9,1
8	İnternet kullanımına yönelik çalışmalar	3	6,8
9	Müfredat programlarının oluşturulmasında değişikliklere gitme	3	6,8
10	Doküman havuzu oluşturma	3	6,8
11	Öğrenci ve velileri bilinçlendirme	3	6,8
12	Öğretmenlerin bilişimle ilgili uzaktan eğitimlere katılımını teşvik etme	2	4,5
13	Öğretmen atamalarında BT sertifikası şartı arama	1	2,3
14	Sınıfları genç öğretmenlerle doldurma	1	2,3
15	Ekstra bir çalışma yapmama	1	2,3

Tablo 25'te görüldüğü gibi mülakata katılan öğretmenlerden 35 (%79,5)'i bilişim teknolojilerine ilgilerinin artırılması ve bu teknolojiden daha çok yararlanmalarının sağlanması için hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlere yönelik çalışmaların yapılması, 23 (%52,3)'ü öğretmende istek ve bilinç oluşturulması, 12 (%27,3)'si okullarda teknik eleman ve donanım konusunda çalışmalar yapılması, 9 (%20,5)'u denetim sağlanması, 8 (%18,2)'i ödüllendirme olması, 7 (%15,9)'si ihtiyaç duymanın sağlanması, 4 (%9,1)'ü öğretmenlerden konuyla ilgili görüşlerin alınması, onların manevi olarak rahatlatılması, 3 (%6,8)'ü internet kullanımına yönelik çalışmalar yapılması, 3 (%6,8)'ü müfredat programlarının oluşturulmasında değişikliklere gidilmesi, 3 (%6,8)'ü doküman havuzu oluşturulması, 3 (%6,8)'ü öğrenci ve velilerin bilinçlendirilmesi, 2 (%4,5)'si öğretmenlerin bilişimle ilgili uzaktan eğitimlere katılımının teşvik edilmesi, 1 (%2,3)'i öğretmen atamalarında BT sertifikası şartı aranması, 1 (%2,3)'i sınıfların genç öğretmenlerle doldurulması, 1 (%2,3)'i de ekstra bir çalışma yapılmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Mülakata katılan 44 öğretmenden 35 (%79,5)'i bilişim teknolojilerine ilgilerinin artırılması ve bu teknolojiden daha çok yararlanmalarının sağlanması için hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlere yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Hizmet içi eğitimlere yönelik olarak Öğretmen 1 şunları belirtmiştir:

“Öğretmen yönlendirilmemiş, ne diyeyim eğitilmemiş. O konuda Bakanlığın görevi işte yine hizmet içi eğitime, ben inanıyorum ama gerçekten alanında iyi, iyi bir çalışmanın ürünü hizmet içi eğitimle öğretmen buna inanır. Hizmet içi eğitimlerde bir devamlılık olmalı, kesintisiz olmalı. Gerçekten sırf iş olsun diye öğretmeni toplayıp olmuyor. Alanında yetişmiş, öğretme amaçlı toplantılara gerek duyuyorum. Çok da iyi olur. Ama sırf dediğim gibi slayttan yansıtmayacak. Gerçekten iyi bir öğretmen, o konuda bilgisi olan bir kişiyle hizmet içi eğitimler gerekli her branşta, her alanda. Ama Türkiye’de kötü uygulanıyor. Bir yaptırım olmalı. Kurs sonunda gittik, katıldık, imza değil de hani bir sınav ya da bir seviye mi ölçecek. Sınav derken hani siz zayıf aldınız diye değil seviyemiz bu. Bunu toparlamak için ek programlar da getirilebilir. Öğretmenin de eğitime, bilgiye ihtiyacı var. Onlar da hizmet içi eğitimlerle rahatlıkla karşılanabilir.” (Öğretmen 1)

Öğretmen 20 şunları dile getirmiştir:

“Zorunlu tutmak bizim memlekette hep işe yarar. Mecburi tutma, takip etme. Özellikle belli yaşın üstündeki öğretmenler biraz teknolojiden korkuyorlar. Korkulacak bir şeyin olmadığını göstermek lazım o öğretmenlere yönelik seminerlerde. Herkesin yapabileceğini göstermek lazım. İnsanlar korktuğu için çünkü uzak duruyorlar. Öğretmenlerde bir tedirginlik var yapabilir miyiz, altından kalkabilir miyiz, emekliliğim de yaklaştı emekli mi olsam? Herkesin yapabileceğini göstermek lazım.” (Öğretmen 20)

Hizmet öncesi eğitimlere yönelik olarak ise Öğretmen 17 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Bence her zaman için üniversiteler bir adım önde olmalı gerekirse üniversitelerle Millî Eğitim işbirliği yapsın ve üniversitelerde bunun uygulamaları gösterilsin. Şimdi Millî Eğitimdeki öğretmenlerin dediği şu her zaman için üniversitedeki hocalar, araştırmacılar şunu şöyle yapın, bunu böyle kullanın derler. İdeal bir öğretim yöntemi gösterirler ama bunu uygulayan biziz. Uygulamada bu işe yaramaz diyorlar ama üniversiteler bunun işe yarayabileceğini kanıtlarsa öğretmenler de daha çok kullanacaklardır yani.” (Öğretmen 17)

Öğretmenlerden 23 (%52,3)’ü öğretilerde istek ve bilincin oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir:

“Bence içerik, o tabletin faydalı olduğunu görürse yani bir görsellikle o konunun çok güzel eşleştiğini görürse bence onu ister istemez kullanır yani.” (Öğretmen 24)

“Eğitim şart diyorum. Bilmediğiniz şeye düşman oluyorsunuz. Bildikçe, başarabildikçe hoşunuza gidiyor bazı şeyler. Ben belki şu anda çok çok iyi bir düzeyde değilim ama önceki ve sonraki benim için bir milat diyebilirim bu bilgisayar kursu. Bilirse öğretmen nasıl kullanacağını, hâkim olursa derslerinde kullanma yoluna gidecektir. Kullandıkça bazı dersler içeriğine göre hoşuna gidecektir diye düşünüyorum. Öğretmenin bence bilgisayar kullanmaya isteği olması, bilmesi, dokümanları da bu şekilde hazırlayabilmesi veya hazırı kullanabilmesi yani hazır vardır ama kullanabilmek de çok önemlidir. Kullanabilmesiyle alakalı yani tamamen bilgisayar eğitimi ile alakalı olduğunu düşünüyorum.” (Öğretmen 16)

Öğretmenlerden 12 (%27,3)'si okullarda teknik eleman ve donanım konusunda çalışmalar yapılması gerektiğini dile getirmiştir:

“ İl Millî Eğitimlerin kendi bünyesinde teknisyen barındırması lazım bunlarla alakalı. Bilgisayar öğretmeni denilen insanların bugün bilgisayar dersi vermesine gerek yok, tamamen saçmalık bilgisayar dersi diye bir dersin verilmesi. Çünkü bilgisayar öğretmenin öğreteceği çoğu şeyi zaten öğrenci kendi kendine öğreniyor. Belki ha ilköğretimde belli programları kullanmayı öğretebilir öğretmenler. Ama lisede hiç ihtiyaç yok böyle bir şeye, lisede öğretmenleri bu şekilde istihdam edebilirler teknisyen olarak. Derse girmekten çok bu işleri organize eden, sıkıntıları gideren, o programları düzenleyen insanlar olarak devlet istihdam edebilir.” (Öğretmen 20)

Öğretmenlerden 9 (%20,5)'u denetim sağlanması gerektiğini ifade etmiştir:

“Dersini çok farklı şekilde vermeye çalışan yani denetim sistemi öğretmenler açısından da olmalı. Teknolojik açıdan da denetim sisteminin olması gerekiyor. Bir denetim sistemi mutlaka olmalı.” (Öğretmen 25)

Öğretmenlerden 8 (%18,2)'i ödüllendirme olması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Örneğin Öğretmen 34 bu konuda şunları ifade etmiştir:

“Ben şuna inanmış bir insanım eğitimde ödül ve ceza şart. Ödül yoksa ceza olmalı. Ceza yoksa ödül olmalı. Çünkü herkes aynı iş yapıyorsa orada ödüllendirmeye bir şey yok ama hiç kimsenin bir iş yapmadığı yerde birisi görevini yapıyorsa bile ödüllendirmek lazım. Zaten adamın görevi dememek lazım. Çünkü hiç kimse yapmıyor bir zaman sonra o da yapmamaya başlar. Veya herkesin işini yaptığı yerde birisi daha iyi yapıyorsa ödüllendirilmesi lazım. Herkesin işini yaptığı yerde birisi çok kötü yapıyorsa cezalandırılması yani uyarılması ceza olarak değil ama uyarılıp uyarılıp en sonunda cezalandırılması lazım. Biz de görelim yani işimi yaparsam ödüllendirilirim, yapmazsam cezalandırılırım ona göre işimi yapmam lazım.” (Öğretmen 34)

Öğretmen 20 bu konuda şu yorumu yapmıştır:

“Ödüllendirme bizim devletin hiç yapmadığı şeylerden birisi. Cezalandırma yapar ama ödüllendirme hiç yok. Çok iyi, çok başarılı olmuş bir öğretmeni, okulu, sınıfı ödüllendirirseniz onun da etkisi olur. Ödüllendirme bence etkili olacak şeylerden birisi. Özel okulların en çok uyguladığı yöntemlerden birisi.” (Öğretmen 20)

Öğretmenlerden 7 (%15,9)'si ihtiyaç duymanın sağlanması gerektiğini belirtmiştir:

“Yaa bir kere gerekliliğine inanacak. Bir insan bir işin gerekliliğine inanmıyorsa ona yardımcı olamazsın. Öğretmenler gerekliliğe inandırılacak. O da nasıl işte mesela bununla artan başarıyı somut gözlemlerse, dünyada alınan sonuçları görürse, sınıf ortamında hem pratiklik sağlayacağı hem de başarıyı artıracığına inanırsa her öğretmen buna seve seve girer. Ama inanmıyorsa girmez. Öğretmen somut olarak bir başarı görecektir. Hem randımanı görecektir hem de onun ona faydasını görecektir. Fayda derken işte hani zamandan, zaman kullanımı işte, bilginin depolanması, anında gösterim, öğrencinin daha iyi motive olması gibi somut başarı örneklerini görürse hem faydalı hem başarılı örnekleri görürse öğretmen yapar.” (Öğretmen 1)

Öğretmenlerden 4 (%9,1)'ü kendilerinden konuyla ilgili görüşlerin alınması ve öğretmenlerin manevi olarak rahatlatılması gerektiğini ifade etmiştir:

“e-okuldan öğretmene özellikle hatta veliye de erişim imkânı sağlanabilir diye düşünüyorum veya şöyle olabilir. Linkler açılır, zaten aslında Millî Eğitimin linkleri var ama böyle bir şey yok diye biliyorum. Linkler açılır mesela öğretmen sayfası var ya

oradan orada şeyler alınabilir mesela müfredatla ilgili görüşleriniz belli dönemlerde alınabilir. İşte FATİH Projesi ile ilgili görüşleriniz. Uygulamaya başlamadan, uygulamaya başladıktan sonra. Bunlar öyle alınabilir. TDK bunu yapıyor mesela. TDK diyor ki sözlüklerimizi incelerken, yazılarımızı incelerken istediğiniz, şikâyet ettiğiniz veya bizim bilmeyip de sizin bildiğiniz bir şey varsa katkı@tdk.gov.tr.'ye bize yazın msn'nizden biz onu değerlendirelim. Gerçekten de yazınca teşekkür ediyorlar. Otomatik ama en azından sisteme düştü. Bu olabilir teknolojik açıdan düşünersek.” (Öğretmen 39)

“Eğer öğretmeni siz manevi olarak huzurlu rahat bir noktaya taşımazsanız, sizin getirdiğiniz şeylere her zaman isteksiz bakacaktır. Eğer öğretmeni rahatlatırsanız sizden gelecek olan taleplere de cevap verme noktasında kendini sorumlu hissedecektir. Maddi açıdan öğretmenlerin beklentisi var. Sınırlı mı sınırlı. Öğretmenin okuması gerekiyor, öğretmenin sinemaya tiyatroya gitmesi gerekiyor. Çoluğu çocuğu ile vakit geçirmesi, eğlenmesi gerekiyor. Tatile çıkabilmesi gerekiyor yani kendini iyi hissetmesi gerekiyor ki üniversite mezunu bir kitleden bahsediyorsunuz. Siz eğer öğretmenin sınırlarını bu kadar küçük çizerseniz mevcut şartlarda olduğu gibi insanlar küçük düşünmek zorunda kalır, hayat şekillendirir. Eğer iyi değilse, iyi hissetmiyorsa, kendini sistem içinde değersiz hissediyorsa kendinden beklenen şeylere de öyle beklendiği kadar cevap vermeyecektir yani. Haklı mı haklı!” (Öğretmen 14)

Öğretmenlerden 3 (%6,8)'ü internet kullanımına yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamıştır:

“Edebiyat dergilerinin hepsini takip edemiyorum maddi sebepler yüzünden. Onları mesela internet sitesinde de okumak isterim. Dergilerin e-sayfaları olmalı. Sadece öğretmenlere yönelik mesela bir şifre verir, Millî Eğitim Bakanlığının sayfasında olabilir. Nasıl şifreyle not giriyoruz. Onu nerden anlayacağım işte öğretmen mi değil mi diyeceğine bizim TC kimlik numaramızla girebileceğimiz mesela dergiler olabilir. Çünkü edebiyat dergileri besler öğretmenleri. Günceli takip ederler, öbür türlü tekrara düşersin. Çocuklara kafiye, redif anlatmak iş değil ki. Bu sefer çocuk karşına geçiyor diyor ki ben bu kitabı okuyorum niye güncel kitap okutmuyorsunuz? Niye hep klasikler? Yani küflenmiş gözyle bakılıyor bu sefer öğretmene. O konuda hani Millî Eğitim sayfasında da olursa öyle bir şey öğretmeni de okudu mu okumadı mı o tarz bir geri dönüşüm sağlamak için bir şey yapılabilir. Hani aylık o sayfaya giriş yaptın mı? Açtın mı, açmadın mı? Açınca zaten ister istemez okuyacaksın. Mesela dönem ödevi verirken oralardan vermek gibi yani yapılsa yapılabilir çok zor, çok maliyetli şeyler değil devlete ekstra olacak şeyler değil.” (Öğretmen 19)

Öğretmenlerden 3 (%6,8)'ü müfredat programlarının oluşturulmasında değişikliklere gidilmesi gerektiğini belirtmiştir:

“Programları ona göre hazırlayacaksınız. Müfredat programları buna göre hazırlanacak, teknoloji ile verilmeye uygun bir şekle dönüşecek program. Edebiyattan ya da dil anlatımdan ne öğreteceğiniz bellidir. Onun dışına çıkamazsınız. Örneğin okuma anlama ile ilgili yapacağınız çalışmaların boyutu bellidir veya Türk edebiyatını anlatıyorsanız Türk edebiyatının gelişim süreci ve bu gelişim sürecinde hangi yazarların işleneceği bellidir. Ne yapılabilir? Programın esnekliği ve yazımı ile ilgili bunu bilişim teknolojilerine uygulanacak şekilde yazılabilir.” (Öğretmen 22)

Öğretmenlerden 3 (%6,8)'ü doküman havuzu oluşturulması gerektiğine dikkat çekmiştir:

“Bir proje havuzu oluşturulmalı. Örneğin bir dil anlatımda, edebiyatta havuz oluşturup Bakanlık, tabi onları sonradan denetleyebilir. Belirli standartları yakalamışsa ve öğretmen böyle bir çalışma yapmışsa bunların her biri parayla ödüllendirilebilir. O

bankaya ben şu çalışmayı gönderdim diye. Böyle bir havuz oluşturulabilir ve öğretmenlerden, oradan, buradan o kadar fazla katkı gelir ki. Öyle bir banka oluşturulabilir yani.” (Öğretmen 21)

Öğretmenlerden 3 (%6,8)'ü öğrenci ve velilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir:

“Önce öğretmen yetiştirilmeli, ondan sonra veli eğitimi mutlaka ve mutlaka yapılmalı. Çünkü velilerimiz doktor olabilir, mühendis olabilir, öğretmen olabilir veya okuryazar olmayabilir. Önce anne baba eğitimi yapılmalı, eğitim evde başlar. Anne babalar eğitilmeli, nasıl davranması gerektiği konusunda gerçekten çok fazla bilgisi olmayan arkadaşlar var. Dedim ya doktordur, mühendistir hepsi kendi alanında uzmandır ama anne babalık farklı bir şey.” (Öğretmen 11)

Öğretmenlerden 2 (%4,5)'si öğretmenlerin bilişimle ilgili uzaktan eğitimlere katılımının teşvik edilmesi gerektiğini ifade etmiştir:

“Mesela ben şunu önerebilirim. Yurt dışında çok var, internetten eğitim yapabilirler. Belirli bir saatte girip izleyeceksin.” (Öğretmen 7)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i öğretmen atamalarında BT sertifikası şartı aranması gerektiğine dikkat çekmiştir:

“Bakın 2000'den sonra Millî Eğitim Bakanlığı bilgisayar sertifikası olmayana öğretmen olarak atamayacağını söyledi. Çok güzel bir uygulama. Mecburen bileceğiz. Bizim kanun yazmakta üstümüze yok ama uygulamamakta yine üstümüze yok, sağ olsunlar.” (Öğretmen 34)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i sınıfların genç öğretmenlerle doldurulması gerektiğini ifade etmiştir:

“Öncelikle öğretmenlerin 65 yaş ve 55 miydi bayanlar bunun kaldırılması lazım. Yani öğretmenin sınıfta bizzat öğrenciyle yüz yüze olduğu için daha genç olması gerektiğini düşünüyorum. Benim karşımdaki öğrenci hiç değişmiyor hep 16 – 17 yaşında ve ben sürekli yaşıyorum. Onu yakalayabilmem çok zor. 55 yaşında bir insanın 17 yaşında bir çocuğu algılayabilmesi çok zor.” (Öğretmen 32)

Öğretmenlerden 1 (%2,3)'i ekstra bir çalışma yapılmasına gerek olmadığını ifade etmiştir:

“Aslında bu bilişim teknolojileri ister istemez insanların hayatlarına girdi. Yani bu anlamda ekstra bir şey yapılması gerektiğini düşünmüyorum. Çünkü hayatın kendisi, koşulları bir şekilde onu size dayattığı zaman siz hayatınızda ona yer açma durumunda kalıyorsunuz. Bunun için ben ekstra bir eğitime gerek olduğunu bile düşünmüyorum. Bazı insanların vakitlerinin çok büyük bir bölümünü ona ayırdıklarının farkındayım. Bu gözlemim de var yani kendiliğinden doğal olarak orada bir öğrenme süreci de yaşanmış oluyor diye düşünüyorum.” (Öğretmen 29)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. Tartışma ve Sonuçlar

Bu çalışmanın amacı Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine yönelik (BT) ilgi ve tutum düzeylerini belirlemek ve Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bu teknolojiye nasıl ve ne kadar yararlandıklarına dair görüşlerini belirlemektir. Bilgi çağının gereği olarak son yıllarda özellikle FATİH Projesi kapsamında teknolojik araç gereçlerle donatılan eğitim ortamlarında teknolojiyi etkin şekilde kullanma ve bu teknolojiyi kullanarak bilgiye nasıl ulaşılacağı noktasında öğrenciye rehberlik etme gibi bir misyonun önem kazanmasına bağlı olarak öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde bilişim teknolojilerinden yararlanması âdeta zorunlu bir hâl almıştır. Bu çalışmada buradan yola çıkılarak Trabzon ili genelinde farklı türdeki liselerde görev yapan Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine bilişim teknolojileriyle ilgili çeşitli sorular sorulmuş ve öğretmenlerin görüşleri belirlenmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulguların sonuçları literatürden elde edilen verilerle de ilişkilendirilerek aşağıda sıralanmıştır:

1. Mülakata katılan öğretmenlerden yarısına yakını bilişim teknolojilerini kullanmaya yönelik hizmet öncesi eğitim aldığını ifade etmektedir. Ancak bu öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıfların kalabalık olması ve derslerin daha çok teoriye dayalı olması gibi nedenlerden dolayı bu eğitimleri yeterli görmediğini belirtmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu bilişim teknolojilerini kullanmaya yönelik hizmet içi eğitim aldığını ifade etmektedir. Ancak bu öğretmenlerden de büyük çoğunluğu genel olarak bu kursların seviyelerinin altında kalarak kendilerine yeni bilgiler kazandırmaması, kursiyerler arasında çok fazla seviye farklarının olması, öğretmenlerin bu kurslara isteksiz katılması ve kursu veren kişilerin iyi eğitim almamış olması gibi nedenlerden dolayı bu eğitimleri yeterli görmediğini ifade etmektedir. Ayrıca mülakata katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu bilişim teknolojilerini kullanmayı kendi gayretleri sonucunda ve özellikle de bilgisayar sahibi olduktan sonra öğrendiklerini vurgulamaktadır.

Öğretmenlerin bilişim teknolojileriyle ilgili eğitimlerine yönelik, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğretmenlerin gerek hizmet öncesi gerek hizmet içi eğitimleri yeterli görmemelerinin temelinde yeni bilgiler ve farklı yaklaşımlar elde edememiş olmalarının yattığı söylenebilir. Bakanlık, hizmet içi eğitimler konusunda kendi içinde ve okul içinde gerekli özeni göstermeli, bu eğitimleri verecek kişilerin yeterince donanımlı olmasını sağlamalıdır.

2. Öğretmenlerin yarısına yakını düzenli olarak her gün internete girdiğini ifade etmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu günlük hayatta bilişim teknolojilerinden

öğrenme-öğretme ve güncel yaşamı takip amaçlı yararlanmaktadır. Öğretmenler genel olarak alanlarıyla ilgili konuları araştırma, doküman oluşturma, şiiir sitelerine girme, yazılı sorusu araştırıp yazma gibi öğrenme-öğretme faaliyetlerinde bilişim teknolojilerini kullanmaktadır. Bu öğretmenlerden çok az bir kısmı bilgisayardan veya internetten makale ve tez okumaktadır. Cinsiyet dağılımı incelendiğinde bu öğretmenlerin erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Bilişim teknolojilerini güncel yaşamı takip amaçlı kullanan öğretmenler ise genel olarak haberlere ve gazetelere bakmakta, köşe yazısı okumakta ve hava durumunu takip etmektedir. Cinsiyet dağılımı incelendiğinde bu öğretmenlerin yarısından fazlasını bayan öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden yarısına yakını günlük hayatta bilişim teknolojilerini iletişim amaçlı kullanmaktadır. Çoğunluğunu bayan öğretmenlerin oluşturduğu bu öğretmenlerden özellikle genç öğretmenlerin uzun süreli olmasa da sosyal paylaşım sitelerini kullandığı görülmektedir. Ayrıca bilişim teknolojilerini eğlence amaçlı kullanan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde bu öğretmenlerden de büyük çoğunluğunu bayan öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin günlük hayatta bilişim teknolojilerini kullanmalarıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğretmenlerin günlük hayatta bilişim teknolojilerini amaca uygun şekilde kullandığı söylenebilir. Ancak öğretmenlerin alışılmışın dışında materyallere ulaşabilmeleri sağlandığında öğrenme-öğretme amaçlı kullanım, daha da artacak ve devamlılık gösterecektir.

3. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu amaç hâline getirilmemesi şartıyla bilişim teknolojilerinden bütün derslerde yararlanılabileceğini belirtmektedir. Derslere katkıları noktasında öğretmenlerden yarısına yakını bilişim teknolojilerinin video izlettirme, fotoğraf gösterme, sunum yapma ve yaptırma bağlamında görsel ve işitsel araç olarak kullanılabileceğini ayrıca dersleri eğlenceli hâle getirerek öğrencinin dikkatini çekme, farklı mekânlardaki kişilerle iletişim/paylaşım kurma, zamandan tasarruf, bilgiye anında erişim, kolaylık sağlama, arşiv/veri depolama imkânı sunduğunu düşünmektedir.

Bilişim teknolojilerinin derslere olumsuz etkileri noktasında ise öğretmenlerden yarısına yakını dikkat dağıtma, unutkanlık, okuma-yazmada gerilik, hayal gücünü geliştiremememe gibi durumlara yol açarak öğrenmede geriliğe neden olduğunu ve öğrencileri hazırcılığa sevk ettiğini düşünmektedir.

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerinin derslerde kullanılmasıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; amacına uygun şekilde yararlanıldığında bilişim teknolojileri öğrenme-öğretme faaliyetlerine çok fazla katkı sağlayacaktır. Ancak öğretmenlerin; BT'nin eğitime yeterince uyarlanamaması hâlinde dikkat dağıtma, unutkanlık, hayal gücünü geliştiremememe, okuma-yazmada gerilik gibi

istenmeyen sonuçlarla karşılaşma riski yaratacağını düşünüyor olmaları da uzmanların dikkatinden kaçmamalıdır.

4. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bilişim teknolojilerini kullanma konusunda kendisini yeterli bulmamaktadır. Bu bulgu, Atman (2005) tarafından yapılan çalışmanın ilköğretim ikinci kademedeki çalışan matematik öğretmenlerinin bilgisayar kullanımına ilişkin yeterlik düzeylerinin düşük olduğu sonucuyla örtüşmektedir.

Ancak bilişim teknolojileri konusunda kendisini yeterli bulmayan öğretmenlerin yarısından fazlası program bilme ve uygulama noktasında kendisini öğrencilerine ve arkadaşlarına oranla eksik nitelendirmekle birlikte buna zaman ayırmaya istek duymadıklarını, mecburi olmadıkça hizmet içi eğitimlere katılmadıklarını çünkü bu eğitimlerde çok farklı şeylerin öğretilmediğini belirtmektedir. Bilişim teknolojilerini kullanma konusunda kendisini yeterli bulmayan öğretmenlerden yarısına yakını ise temel bilgisayar programları (Word, Excel) dışında yeni programlar (Mowie Maker, Flash Player, Corel vb.) öğrenmek istediğini dile getirmektedir.

Öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanabilme konusunda kendilerini yeterli bulup bulmamalarıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğretmenler bilişim teknolojilerini kullanabilme konusunda kendilerini yeterli görmediğinden bilişim teknolojileriyle ilgili planlamalarda öncelikle bu durum dikkate alınmalıdır. Ayrıca öğretmenlerin öğrenciyle iletişim kurmada bilişim dilini kullanma becerisine sahip olabilmesi için teknolojiyle daha içli dışlı olmaları keyfiyet taşımamalı, zaruret hâlini almalıdır.

FATİH Projesi'nin uygulanabilirliğine yönelik öğretmenlerin yarısından fazlası projeyi benimsemediğini dile getirmektedir. Bu öğretmenlerin yarısından fazlası buna gerekçe olarak projenin içeriğinden yeterince haberdar olamadıklarını ifade etmektedirler. Mülakata katılan öğretmenlerin bir kısmı da projenin Türkiye için lüks olduğu ve öncelik taşımaması gerektiği, çok iyi düşünülmendiğinden sıkıntı yaratabileceği ve öğrenciyi 24 saat bilgisayarla yüz yüze bırakacağı, bir kısmı da öğretmenleri ve öğrencileri hazırcılığa iteceği ya da kitaptan uzaklaştırabileceği düşüncesinden hareketle projeyi benimsemediğini belirtmektedir. Bu bulgu; öğretmenlerin eğitim teknolojilerinden yararlanma konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmamasıyla ilişkilendirilebileceğinden Yılmaz (2007)'in, sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesi ile ilgili yaptığı çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

FATİH Projesi'nin uygulanabilirliğine yönelik projeyi benimseyen öğretmenlerin hizmet süreleri dikkate alındığında bu öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun yirmi yıl ve altı hizmet yılına sahip olduğu görülmektedir.

Bilmediğine düşman kesilen insanoğlunun fikirlerinin eğitim yoluyla değiştirilebileceği gerçeğinden hareketle bilişimle ilgili projelerin benimsetilmesi noktasında öğretmenlerin tabandan itibaren teknolojik içerikli eğitimlerle yetiştirilmesine önem verilmelidir.

5. Öğretmenlerin yarısından fazlası bilişim teknolojilerinin görsel ve işitsel olarak fayda sağlaması, gençlerle iletişim kurmada önem taşıması, konuşmayı ve düşünmeyi sevmeyen öğrencilere dersi sevdirecek olması vb. nedenlerden dolayı Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde kesinlikle kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bulgu, Aypay ve Özbaşı (2008) tarafından yapılan çalışmanın öğretmenlerin bilgisayar uygulamalarının sınıf ortamında kullanımına genel olarak olumlu baktığı ve bunu değerli gördüğü sonucuyla örtüşmektedir. Ayrıca Şahin ve Akçay (2011) tarafından yapılan çalışmanın Türkçe öğretmeni adaylarının bilgisayar destekli eğitime ilişkin tutumlarının olumlu olduğu, Türkçe öğretmeni adaylarının öğretim yöntemi olarak bilgisayarları benimsedikleri ve kendi sınıflarında bilgisayara yer vermeye istekli oldukları sonucuyla da örtüşmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden yarısına yakını ise bilişim teknolojilerinin kitabın yerini alamaması, öğrencide okuma, yazma ve düşünme problemi yaratması, edebiyat ve dil anlatım derslerinde asıl olanın öğretmen olduğu ve öğretmenle öğrenci arasındaki iletişimi zayıflatacak olması vb. nedenlerden dolayı Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde çok fazla kullanılmaması gerektiğini ifade etmektedir.

Öğretmenlerin yarısından fazlası Türk edebiyatı derslerinde bilişim teknolojilerinin nerede, nasıl kullanılacağına bilinmesine bağlı olarak görselliğin soyut düşünme ve hayal dünyasını geliştirme konusunda edebiyatın doğasına zarar vermeyeceğini ifade etmektedir. Bu bulgu, Kesmeçi (2012) tarafından yapılan masalların yeni icra ortamıyla ilgili çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Öğretmenlerin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden yararlanmalarıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğretmenler teknolojiden öğrenme-öğretme amacına yönelik yararlanılması gerektiğinin farkındadırlar. Burada esas olan, teknolojinin edebiyat ile dil ve anlatım derslerine uyarlandığı somut örneklerin bir araya getirilmesine ve öğretmenler ile öğrencilerin bu örneklerle tanıştırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesine duyulan ihtiyaçtır.

6. Öğretmenlerin yarısından fazlası bilişim teknolojilerinin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde kullanılmasının öğrenmeyi kolaylaştıracağı ve başarıyı artıracığını düşünmektedir. Ancak bu öğretmenlerden yarısı bu durumun gerçekleşmesi için bilişim teknolojilerinin özellikle amacına uygun, bilinçli ve istekli kullanılması gerektiğini de dile getirmektedir. Bu sonuç, Demirkaya ve Tokcan (2006) tarafından yapılan coğrafya

öğretiminde televizyon ve video kullanımıyla ilgili çalışmanın öğrenme-öğretme sürecinde soyut konuların somutlaştırılmasında öğrencilerin görme ve işitme duyularına hitap edilerek ezberci anlayıştan uzaklaşılması, derslerin zevkli hâle getirilmesi ve konuların kalıcı olmasında televizyon, video destekli öğretim yapılması gerektiği sonucu ile örtüşmektedir. Ayrıca Kaya (2008) tarafından yapılan ve interaktif bilgisayar destekli öğretimin sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrenci başarısını artırdığının tespit edildiği çalışmanın sonucu ile Ergörün (2010) tarafından yapılan fizik öğretimiyle ilgili çalışmanın bilgisayar destekli öğrenim gören öğrencilerin hem akademik başarılarında hem de tutumlarında geleneksel eğitim yöntemine oranla olumlu manada anlamlı fark olduğu sonucuyla örtüşmektedir. Ancak bulgu, Ermiş (2012) tarafından yapılan ilköğretim düzeyinde fen ve teknoloji dersinde etkileşimli tahta kullanımının, öğrencilerin fen ve teknoloji dersine karşı motivasyonlarını artırmasına rağmen teknoloji destekli geleneksel yöntemlere göre akademik başarı açısından olumlu yönde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuyla örtüşmemektedir.

Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden yararlanılması sonucunda öğrenmenin kolaylaşacağı ve başarının artacağı ile ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğrencilere hitapta bilişimi de içine alacak bir dil tercih edildiğinde öğretmen-öğrenci arasındaki iletişim ve sevgi kuvvetlenecek, başarıya daha kolay ulaşılacaktır.

7. Mülakata katılan öğretmenlerden büyük çoğunluğu derslerinde aktif olarak bilişim teknolojilerinden yararlandığını ifade etmektedir. Bu öğretmenlerin yarısından fazlası Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden genel olarak şiir dinletirme, çeşitli video, belgesel veya film izlettirme, fotoğraf gösterme vb. etkinlikler doğrultusunda görsel ve işitsel araç amaçlı faydalanmaktadır. Ayrıca öğretmenlerden yarısına yakını bilişim teknolojilerinden genel olarak sunum yaptırma, slayt gösterme veya hazırlattırma, örnek soruları yansıtma gibi öğrenme-öğretme faaliyetlerine katkı sağlama amaçlı yararlanmaktadır.

Öğretmenlerin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden nasıl yararlandıklarıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; nerede, ne zaman ve nasıl kullanılacağı bilindiği ve gerekli zamanlarda devreye girildiği takdirde bilişim teknolojilerinin, öğretmeni geleneksel yöntemlerle ders işlemekten kurtaracağı dikkatten kaçmamalıdır.

8. Öğretmenlerin tamamına yakını bilişim teknolojilerini derslerde kullanmalarıyla ilgili olarak okul yönetiminin kendilerini desteklediğini belirtmektedir. Ayrıca bu öğretmenlerden yarısı yönetimin destekleyici olmasına rağmen inisiyatif alamama, fiziki sorunlar, öğrenci mevcudunun fazla olması vb. nedenlerden dolayı kendilerine çok fazla

katkı sunmadığını ifade etmektedir. Bu bulgu, Ergişi (2005) tarafından yapılan okul yöneticilerinin bilgi teknolojilerinin okulda etkin kullanımı ile ilgili teknolojik yeterliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmanın okul yöneticilerinin okulun yönetim süreçleri ile ilgili işlerde bilgisayardan daha çok yararlandıkları, eğitim öğretim ortamlarında, kütüphane ve rehberlik servisi gibi birimlerde ise bilgisayar kullanımına daha az destek verdikleri sonucuyla örtüşmemektedir.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu görev yaptıkları okullarda projeksiyon, bilgisayar ve bilgisayar öğretmeni ya da formatör öğretmen bulunduğunu dile getirmektedir. Öğretmenlerden çok azı okullarında teknik donanımlı bir edebiyat sınıfı olduğunu belirtirken çok azı da dersliklerde internete erişim imkânının var olduğunu belirtmektedir. Ayrıca öğretmenlerden sadece bir tanesi okullarında öğretmenlere yetecek kadar tablet olduğunu vurgularken bir tanesi de okullarında FATİH Projesi'yle birlikte tüm okullara kurulması hedeflenen etkileşimli akıllı tahta bulunduğunu vurgulamaktadır.

Öğretmenlerin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerini kullanmaları konusunda okul yönetiminin tavrıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; okul idarecileri, bilişim teknolojileri konusunda biraz daha risk alabilen ve öğretmenleri teşvik eden bir yapıya sahip olmalıdır. Ayrıca idareciler, FATİH Projesi çalışmalarının hız kazanmasında etkin rol oynamalıdır.

9. Öğretmenlerin yarısından fazlası bilişim teknolojilerinin Türk edebiyatı derslerinde daha fazla kullanılabileceğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenlerin büyük çoğunluğu Türk edebiyatı derslerinde Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir) ünitesinde bilişim teknolojilerinden yararlandığını belirtmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı dil ve anlatım derslerinde Anlatım Türleri ünitesinde bilişim teknolojilerinden yararlandığını belirtmektedir.

Öğretmenlerin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde hangi konuları işlerken bilişim teknolojilerinden daha çok yararlandıklarıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğretmenlerin sınırlı üniteler için bilişim teknolojilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Bu sınırlılığı yok edebilmek için öğretmenler kendi hâllerine bırakılmamalı, fikir jimnastiği yapabilmeleri için belirli zaman aralıklarında bir araya getirilmelidir.

10. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programları'nda belirtilen kazanımlara uygun e-çeriklerin internette mevcut olduğunu düşünmektedir. Ancak bu öğretmenlerin tamamı e-çerikleri derslere nasıl uyarladıkları konusunda çeşitli gerekçelerle herhangi bir açıklama yapmak istememektedir. Bu durum öğretmenlerin e-çerikleri edebiyat ile dil ve anlatım konusunda yorumlayacak düzeyde olmadıkları ve bunu yeteri kadar içselleştirememiş olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Öğretmenlerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programları'nda belirtilen kazanımlara uygun e-çeriklerin internette mevcut olup olmamasıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; etkileşimli tahta kullanımı yaygınlaştıkça öğretmenlerin bu konudaki donanımı da artacaktır ancak bunun için zamana ihtiyaç olduğu gözden kaçmamalıdır.

11. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri için geliştirilen e-çeriklerin görsel ve işitsel unsurlar içermesi ve öğretimi destekleyici nitelikte olması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenlerden yarısına yakını e-çeriklerin ilgi ve dikkat çekici/eğlenceli olması gerektiğini ifade etmektedir.

Öğretmenlerin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri için geliştirilecek e-çeriklerin özellikleriyle ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; eğitimle ilgili materyaller hazırlanırken öğretmenlerin görüşlerine önem verilmeli, destekleri alınmalıdır.

12. Öğretmenlerin tamamına yakını Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinin internet üzerinden işlenmesi konusunda olumlu görüş bildirmemektedir. Buna gerekçe olarak öğretmenlerden büyük çoğunluğu böyle bir ortamda gerçek anlamda iletişim sağlanamayacağını dile getirmektedir. Öğretmenlerden bir kısmı da bu yolla öğretimin gerçekleştirilebileceğini ancak eğitimin gerçekleştirilemeyeceğini düşünmektedir. Ayrıca mülakata katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerine ait sınavların internet üzerinden uygulanabilirliğine yönelik olumlu görüş bildirmemektedir.

Türk edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri ve sınavlarının internet üzerinden gerçekleştirilebilirliğiyle ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğretmenler uzaktan eğitimin daha çok makineye dayalı, ruhsuz bir anlatım ve kontrolü zor bir sınav şekli yaratacağı konusunda endişe duymaktadır. Gerekli altyapı oluşturulmadığı takdirde bu eğitim yönteminin her öğrenci tipine uygun olmadığı uzmanların dikkatinden kaçmamalıdır.

13. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu bilişim teknolojileri araçlarının bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanılabilmesine yönelik başta veliler ve çocukları olmak üzere öğretmen, öğrenci ve yöneticiler dâhil herkesin belirli bir eğitime sahip olması, gerek aile gerek devlet tarafından kontrol ve tedbirin sağlanması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yarısından fazlası güvenli internet kullanımının gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bilişim teknolojileri araçlarının bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanılabilmesiyle ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; öğretmenlerin bu konuda bilinçli olma ve tedbiri elden bırakmama şeklinde aynı görüşü paylaşmaları başkalarının da önemsenmelidir.

14. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu bilişim teknolojilerine ilgilerinin artması ve bu teknolojiden derslerde daha etkin şekilde yararlanabilmeleri için hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlere ağırlık verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu bulgu, Aypay ve Özbaşı (2008) tarafından yapılan çalışmanın öğretmenlerin, bilgisayar kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitimin olması ve teknik desteğin de yeterli düzeyde sağlanması gerektiği konusunda görüş belirttiklerini ifade eden sonucuyla örtüşmektedir.

Öğretmenlerin yarısından fazlası ise öğretmenlerde istek ve bilincin oluşturulması gerektiğini belirtirken yarısına yakını okullarda teknik eleman bulundurma ve yeterli donanım sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca öğretmenlerden bir kısmı denetim, ödüllendirme, ihtiyaç hissettirme gibi konularda öğretmenlere yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bilişim teknolojilerine ilginin artması ve bu teknolojiden derslerde daha etkin şekilde yararlanılmasıyla ilgili, araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonucundan hareketle; hizmet içi eğitimlere ve ödüllendirmelere ağırlık verildiği takdirde, teknoloji kullanımında yeni kapılar aralanabileceği hafızalarda yer edinmelidir.

5. 2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak belirlenen öneriler şunlardır:

1. Öğretmenler bilişim teknolojilerini kullanmaya yönelik gerek hizmet öncesi gerek hizmet içi eğitimleri yeterli görmemektedir. Öğrenme-öğretme sürecinde bilişim teknolojilerinden yeterince yararlanılabilmesi için öncelikle programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin yeterliliğinin sağlanması gerekir. Bunun için öğretmenler, teknik bilgi ve beceri yanında teknoloji ile alan bilgilerini birbirine uyarlayabilme bilgi ve becerisine de sahip hâle getirilmelidir. Verilecek hizmet içi eğitimler öncelikle bu doğrultuda gerçekleştirilmelidir. Ayrıca eğitimler; öğretmenlerin yaşadıkları problemlere çözüm getirecek nitelikte uygulama ağırlıklı ve uzun süreli olmalı, devamlılık arz etmeli, takip edilmelidir.
2. Bilişim teknolojileriyle ilgili hizmet içi eğitimler planlanırken öğretmenlerin okulda daha çok ihtiyaç duydukları (özellikle belirli günler ve haftalar) programların tanıtımını içeren ve seviyelerinin altında olmayan kursların düzenlenmesine öncelik verilmeli ayrıca bu kurslara katılan kursiyerler arasında seviye farklarının olmamasına, kursu veren kişilerin iyi eğitim almalarına dikkat edilmelidir.
3. Yapılacak hizmet içi eğitimlerle öğretmenlerin derslerde bilişim teknolojilerinin kullanımı noktasındaki ön yargıları giderilmeli, FATİH Projesi'nin uygulanabilirliği noktasında başarıya ulaşılabilmesi için projenin içerik tanıtımına ve öğretmen faktörüne daha çok ağırlık verilmelidir.

4. Bilişim teknolojilerinden etkin bir şekilde yararlanılabilmesi için FATİH Projesi çalışmalarına hız verilmeli, fiziki şartlar iyileştirilerek okullara gerekli teknik ve donanım bir an önce kazandırılmalıdır.
5. Öğretmenlerin kendilerini sürekli yenileyebilmeleri ve günlük hayatta bilişim teknolojilerini daha fazla kullanmaları için internetten dergi, makale, tez vb. okumalarına yönelik özendirici ve teşvik edici çalışmalara ağırlık verilmelidir.
6. Öğretmenlerin bilişim teknolojilerini amacına uygun şekilde kullanmalarını sağlayıncaya kadar öğretmenlere uygulamada yardımcı olması amacıyla bilişim teknolojilerinin derslerde konulara göre ne şekilde uygulanacağı konusunda açıklamaların yer aldığı örnek kitaplar ya da videolar hazırlanmalı, gerekirse uzaktan eğitim yöntemiyle bunun kontrolü sağlanmalıdır.
7. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Dersleri Öğretim Programları'nda bilişim teknolojilerinin kullanımına daha fazla ağırlık verilmeli, program yeni yaklaşımlarla desteklenerek güncellenmeli ve zenginleştirilmelidir.
8. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilişim teknolojilerine ilgi düzeylerinin tespitine yönelik yapılan bu çalışmanın sonuçları, FATİH Projesi'nin uygulanma aşamasından sonra tekrarlanmalı ve FATİH Projesi'yle ilgili oluşabilecek her türlü olumsuzluklar için gerekli tedbirler alınmalıdır.
9. Üniversitelerde teoriye dayalı anlatımlarla kazandırılmaya çalışılan bilgilerin mesleki yaşantıda çok fazla karşılık bulmadığı gözden kaçırılmamalı, bilişim teknolojilerinin alana yönelik pratik kullanımına ağırlık verilmelidir.
10. Öğretmenler her alanda olduğu gibi teknoloji konusunda da kendilerini yenilemek ve yeniliklere açık olmak durumundadır. Dolayısıyla öğretmenler bilişim teknolojilerini kullanma ve öğrencilere bu konuda rehberlik etme konusunda istekli ve kararlı olmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için yönetim ve denetim birimlerince ödüllendirme ve kontrol yöntemine başvurulmalıdır. Sonuç olarak, insanoğlu yeryüzünde var olduğu sürece eğitim (değişim ve gelişim) de var olacağından daha iyiye ve güzele ulaşmak adına herkes ve her kurum üzerine düşen görevi yerine getirmek için çaba sarf etmelidir.

6. KAYNAKLAR

- Akçay, A. ve Şahin, A. (2012). Dil bilgisi öğretimine yönelik bir web macerası tasarımı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 25-36. [http://sbe.giresun.edu.tr/fileadmin/user_upload/diger/makaleler/Dilbilgisi OEgretimine....pdf](http://sbe.giresun.edu.tr/fileadmin/user_upload/diger/makaleler/Dilbilgisi_OEgretimine....pdf). adresinden 04 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Akıncı, A., Kurtoğlu, M. ve Seferoğlu, S. S. (2012). Bir teknoloji politikası olarak FATİH Projesinin başarılı olması için yapılması gerekenler: Bir durum analizi çalışması, *Akademik Bilişim 2012*, 1-10. [http://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/yayin/AB12 Akinci-Kurtoğlu-Seferoğlu FATİH-DurumAnalizi.pdf](http://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/yayin/AB12_Akinci-Kurtoğlu-Seferoğlu_FATİH-DurumAnalizi.pdf). adresinden 04 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Akkoyunlu, B. (tarihsiz). Bilgisayar ve eğitimde kullanılması, 31-45, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir. <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1265/unite03.pdf> adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Aktaş, Ş. (2009). Edebî metin ve özellikleri. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı*, 39,187-200. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunited/article/view/1020002131>. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Akyıldız, S. (2013). Öğretim araçları ve özellikleri. Yiğit, N. (Ed.), *Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı içinde* (s.111-130).Trabzon: Celepler Matbaacılık,Yayın ve Dağıtım.
- Alev, N. (1997). Fizik eğitim-öğretimine bilgisayar destekli yaklaşım. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Alev, N. (2013). Öğretim teknolojisi ve öğretmen eğitime yansımaları. Yiğit, N. (Ed.), *Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı içinde* (s.13-32).Trabzon: Celepler Matbaacılık,Yayın ve Dağıtım.
- Alkan, C. (2005). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altınok, Ş. (2011). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerine şiir okuma zevki kazandırılmasında görsel işitsel materyal kullanımının rolü (Mamak ilçesi örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altun, T. (2013). Bilgisayar destekli öğretim araç-gereçlerinin hazırlanması ve uygulanması. Yiğit, N. (Ed.), *Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı içinde* (s.187-237).Trabzon: Celepler Matbaacılık, Yayın ve Dağıtım.
- Arslan, M. ve Gürdal, A. (2012). Yabancılarla görsel ve işitsel araçlarla türkçe kelime öğretim yöntemi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20/1, 255-270. http://kefdergi.com/pdf/20_1/20_1_17.pdf. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.

- Atılgan, A. (2011). Emin Özdemir'in dil, edebiyat ve eğitim anlayışı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atman, Ç. (2005). Matematik öğretmenlerinin bilgisayar kullanımına ilişkin yeterlikleri (Eskişehir ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Aydın, Y. (2008). Artikülasyon eğitimine yönelik bilgisayar destekli öğretim materyalinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Aypay, A. ve Özbaşı, D. (2008). Öğretmenlerin bilgisayara karşı tutumlarının incelenmesi. *Educational Administration: Theory and Practice*, 55, 339-362. http://pegem.net/dosyalar/dokuman/36361-20110602171316-02_aypahmet.pdf. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Balcı, A., Çoşkun, E. ve Tamer, M. (2012). Cumhuriyet dönemi türkçe dersi öğretim programlarının genel amaçları bakımından değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1, 1-13. [http://illesite.org/sayilar/1\(1\)/deedergisi1\(1\).pdf](http://illesite.org/sayilar/1(1)/deedergisi1(1).pdf). adresinden 07 Mart 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Balkı, E. (2008). Öğretmenlerin bilişim teknolojilerine ilişkin algıları ve uygulamaları:Özel Konya Esentepe ilköğretim okulu örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bilgegil, M. K. (1980). *Edebiyat bilgi ve teorileri 1 belagat*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Büyükaslan, A. (2003). Bilişim teknolojilerinden yararlanarak maupassant öyküleri üzerine tematik bir çalışma. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 311-320. http://www.researchgate.net/publication/26451361_BLM_TEKNOLOJLERNDEN1_YARARLANARAK_MAUPASSANT_YKLER_ZERNE_TEM_ATK_BR_ALIMA. adresinden 15 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Cemiloğlu, M. (2003). *Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Çağiltay, K., Karakuş, T., Saltan, F., Yıldırım, S., Arslan, İ., Gök, A. ve diğ. (2007). Öğretim teknolojilerinin üniversitede kullanımına yönelik alışkanlıklar ve beklentiler: betimleyici bir çalışma. *Akademik Bilişim'07*, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya. http://ab.org.tr/ab07/kitap/caqiltay_yildirim_AB07.pdf. adresinden 03 Nisan 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Çağlar, E. (2012). Yeni medya dolayimli eğitim ortamında fatih projesi öğretmenlerinin pedagojik uygulamalarının uluslararası öğretmen standartları ile karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik, T. (2011). *Dil ve edebiyat öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelikten ,M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005) Öğretmenlik mesleği ve özellikleri, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 207-237. Erciyes Üniversitesi, Kayseri. [http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_19/11-%20\(207-237.%20syf.\)](http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_19/11-%20(207-237.%20syf.)). adresinden 15 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.

- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon.
- Çetin, A. Y., İnce, H. G. ve Demiral, H. (2010). Türk edebiyatı öğretiminde araç-gereç ve kullanımları. Çetin, İ. (Ed.), *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri içinde* (s.159-185). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çetin, İ. ve Eskimen, A. D. (2010). Eğitim-öğretimde planlama. Çetin, İ. (Ed.), *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri içinde* (s.187-207). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çetin, İ. (2010). Türk edebiyatı-dil ve anlatım derslerinin bilgisayar destekli eğitime göre düzenlenmesi. Çetin, İ. (Ed.), *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri içinde* (s.209-229). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çifci, M. (2010). Dil öğretimi. Çetin, İ. (Ed.), *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri içinde* (s.107-158). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çobanoğlu, İ. H. (2010). Öğretmen adaylarının bilgisayar teknolojilerini kullanımı ve bilgisayar teknolojilerine yönelik tutumları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Çoşkun, M. (2007). Türk dili ve edebiyatı öğretimindeki sorunlara batı üniversiteleri temelinde çözüm önerileri, Çukurova Üniversitesi, Adana. http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/menderes_coskun_turk_dili_ve_edebiyati_ogretimi_sorunlar.pdf adresinden 07 Mart 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Daştan, A. (2005). Bilgi ve eğitim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin muhasebe eğitimine etkisi: Türkiye değerlendirmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Demiral, H. (2011). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretiminin uluslararası ölçütlere göre değerlendirilmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demir, S. (2001). Öğretim elemanları ve öğrencilerin internetin öğretim amaçlı kullanımına ilişkin görüş ve tutumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö., Yağcı, E. (2012). Eğitim, öğretim teknolojisi ve iletişim. Demirel, Ö. Ve Altun, E. (Ed.), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı içinde* (s.1-25). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirkaya, H. ve Tokcan, H. (2006). Coğrafya öğretiminde televizyon ve video kullanımı, *Millî Eğitim Dergisi*, 171, 287-297. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/171/171/22.pdf adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.

- Dinçer, S. (2011). Öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğrencilerin öğrenim hayatları boyunca bilgisayar öğrenme düzeylerinin ve bilgisayar okuryazarlıklarının incelenmesi. *Akademik Bilişim'11*, İnönü Üniversitesi, Malatya. http://ab.org.tr/ab11/kitap/dincer_AB11.pdf. adresinden 03 Nisan 2014 tarihinde edinilmiştir.
- DPT. (2001). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı bilişim teknolojileri ve politikaları özel ihtisas komisyonu raporu*, Ankara, 2560, 576. http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/ihtisas_komisyonu_raporu.pdf. adresinden 06 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Durak, E. (2006). Computer assisted literature teaching with emphasis on the short story. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Durukan, E. (2011a). İlköğretim 6. sınıfta bilgisayar destekli öğretimin dil bilgisi başarısına ve kavram yanılgılarına etkisi. 31. 319-334. <http://kutuphane.dogus.edu.tr/makale/13021842/2011/sayi31/M0011865.pdf>. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Durukan, E. (2011b). İlköğretim 6. sınıfta bilgisayar destekli dil bilgisi öğretiminin başarı ve tutuma etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erişen, Y. ve Çeliköz, N. (2012). Eğitimde bilgisayar kullanımı. Demirel, Ö. ve Altun, E. (Ed.), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı içinde* (s.113-146). Ankara: Pegem Akademi.
- Ergin, M. (1993). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Ergişi, K. (2005). Bilgi teknolojilerinin okulda etkin kullanımı ile ilgili okul yöneticilerinin teknolojik yeterliklerinin belirlenmesi (Kırıkkale ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Ergörün, O. (2010). Bilgisayar destekli fizik öğretiminin öğrenci başarısına ve öğrencilerin tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ergün, M. (1998). İnternet destekli eğitim. Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 1-5. [http://scholar.google.com/scholar?q=Erg%C3%BCn,+M+\(1998\).+%C4%B0nternet+Destekli+E%C4%9Fitim+.Afyon+Kocatepe+%C3%9Cnive rsitesi.Sosyal+Bilimler+Dergisi.&hl=tr&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart&sa=X&ei=Yh91U-D5F4r80QWhq4CoAQ&ved=0CCYQgQMwAA](http://scholar.google.com/scholar?q=Erg%C3%BCn,+M+(1998).+%C4%B0nternet+Destekli+E%C4%9Fitim+.Afyon+Kocatepe+%C3%9Cnive rsitesi.Sosyal+Bilimler+Dergisi.&hl=tr&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart&sa=X&ei=Yh91U-D5F4r80QWhq4CoAQ&ved=0CCYQgQMwAA). adresinden 27 Mart 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Ermış, U. F. (2012). Fen ve teknoloji dersinde etkileşimli tahta kullanımının akademik başarı ve öğrenci motivasyonuna etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Eyüp, B. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretim teknolojilerini kullanmaya yönelik öz güvenleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/9. http://adyusbd.com/Makaleler/702940001_EYUP,%20BİRCAN.pdf. adresinden 04 Mayıs 2011 tarihinde edinilmiştir.

- Eyüp, B., Yurt, S. U. ve Stebler, M. Z. (2012). Türk dili ve edebiyatı öğretimine yönelik yapılan akademik çalışmalar üzerine bir inceleme. *Turkish Studies*, 7/1. http://turkishstudies.net/Makaleler/337282930_58_eyupbircan_uzuneryurtserap_steblermiriamzeliha_t.pdf. adresinden 05 Aralık 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Gülbahar, Y. (2012). *e-öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gündüz, Ş. ve Odabaşı, F. (2004). Bilgi çağında öğretmen adaylarının eğitiminde öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin önemi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 3/1, 7,43-48. <http://tojet.net/articles/v3i1/317.pdf>. adresinden 06 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Gürol, M. (1990). Eğitim aracı olarak bilgisayara ilişkin öğretmen görüş ve tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Gürol, M., Donmuş, V. ve Arslan, M. (2012). İlköğretim kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin FATİH Projesi ile ilgili görüşleri. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi* 3/3. [http://www.et-ad.net/index.php?journal=etad&page=issue&op=view&path\[\]=11](http://www.et-ad.net/index.php?journal=etad&page=issue&op=view&path[]=11). adresinden 06 Temmuz 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Horozoğlu, Ş. (1998). Öğretmenlerin yakın gelecekteki rollerine ilişkin görüşleri. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/840-20120211162854-horozoğlu.pdf>. adresinden 06 Temmuz 2013 tarihinde edinilmiştir.
- İşman, A. (2001). Bilgisayar ve eğitim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sakaefd/article/view/5000003713/5000004227>. adresinden 06 Temmuz 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Kamacı, E. (2013). Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik görüşleri (Trabzon ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Karaalioğlu, S. K. (1975). *Edebiyat terimleri kılavuzu*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Basımevi.
- Karadağ, A. B. (2012). Ortaöğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin türk edebiyatı dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi-Taşköprü örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaplan, O. (2010). Türk dili ve edebiyatı öğretiminde bilgisayar kullanımı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayınları.
- Kaya, N. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde interaktif (etkileşimli) bilgisayar destekli öğretimde öğrenci başarısına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

- Keleş, N. (2009). Dokuzuncu sınıf türk edebiyatı ders kitaplarındaki görsel zekâ, sosyal zekâ ve içsel zekâ unsurları üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kesmeci, A. M. (2012). Masalların yeni icra ortamı olarak internet siteleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kontoğlu, B. (2012). E-öğrenmede öğrenci memnuniyeti ölçümü. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kuduban, Ö. (2012). Türk edebiyatı ders kitaplarındaki etkinliklerin uygulanmasıyla ilgili öğretmen görüşleri: Trabzon örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kurudayıoğlu, M. ve Çelik, G. (2011). 9. sınıf Türk edebiyatı programının eleştirel düşünme açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8/15,213-237. http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=12245#.U3WzcoF_vPY. adresinden 01 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Kurtoğlu, M. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğretme-öğrenme sürecine entegrasyonu hakkındaki görüşlerinin yeniliğin yayılımı kuramı temelinde incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Maden, S. (2012). Ekran okuma türleri ve türkçe öğretmeni adaylarının ekran okumaya yönelik görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*.1/3, 1-16. [http://illetesite.org/sayilar/1\(3\)/1maden.pdf](http://illetesite.org/sayilar/1(3)/1maden.pdf). adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005a). *Türk edebiyatı dersi öğretim programı ve kılavuzu (9-12. sınıflar)*. Ankara: MEB Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005b), *Dil ve anlatım dersi öğretim programı ve kılavuzu (9-12. sınıflar)*. Ankara: MEB Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim bilgisayar dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*, Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>. adresinden 16 Nisan 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2007). *BT entegrasyonu temel araştırması*. Ankara. <http://ocw.metu.edu.tr/pluginfile.php/3298/course/section/1180/BT%20Entegrasyonu.pdf>. adresinden 17 Nisan 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). 2010-2014 *Stratejik planı*. Ankara, <http://abdigm.meb.gov.tr/dokumanlar/stratejikplan.pdf>. adresinden 16 Nisan 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2011a). *Türk edebiyatı dersi 9, 10, 11 ve 12. sınıflar öğretim programı*. Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>. adresinden 23 Ağustos 2011 tarihinde edinilmiştir.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2011b). *Dil ve anlatım dersi 9, 10, 11 ve 12. sınıflar öğretim programı*. Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>. adresinden 23 Ağustos 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2011c). *Eğitimde teknoloji kullanımı kursu*. Ankara.
- Önkaş, N. A. (2010). Türkçe öğretiminde teknoloji kullanımı ve kalıcı öğrenme. *Eğitim Teknolojileri Dergisi*, 1/2, 811-816. <http://www.et-ad.net/index.php?journal=etad&page=article&op=view&path%5B%5D=14>. adresinden 06 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Özgan, V. (2010). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin bilgisayar destekli eğitime ilişkin tutumları ve bu tutumları etkileyen faktörler-edirne örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Özmen, H. (2013). Öğretim araç gereçlerinin teorik temelleri. Yiğit, N. (Ed.), *Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı içinde* (s.68-94). Trabzon: Celepler Matbaacılık, Yayın ve Dağıtım.
- Saraç, C. (2009). Öğretmen ve öğrencilerin türk dili ve edebiyatı öğretiminden beklentileri, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11/1. http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DIL/cs_beklenti/cs_beklenti.htm. adresinden 06 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Sarı, F. (2000). Eğitim ortamlarında internetten nasıl yararlanılır? http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/egitimde_internet.htm. adresinden 27 Mart 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Sönmez, V. (2009). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, A. ve Akçay, A. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının bilgisayar destekli eğitime ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 6/2, 909-918. http://turkishstudies.net/Makaleler/1669184823_53%C5%9Eahin%20Abdullah.pdf. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Şahin, T. Y. ve Yıldırım, S. (tarihsiz). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şengün, M. T. ve Turan, M. (2004). Coğrafya eğitiminde bilgisayar destekli ders sunumunun öğrenmedeki rolünün öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3/1, Article 13,93-99. <http://www.tojet.net/articles/v3i1/3113.pdf>. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Tandoğan, M. (tarihsiz). Öğretmen ve teknoloji ünite 2, 13-29, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir. <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1265/unite02.pdf>. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.

- Taş, H. İ., Özel, A. ve Demirci, A. (2007). Coğrafya öğretmenlerinin teknolojiye bakış açıları ve teknolojiden yararlanma seviyeleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19,31-51. http://www.academia.edu/2515473/Cografya_Ogretmenlerinin_Teknolojiye_Bakis_Acilari_ve_Teknolojiden_Yararlanma_Seviyeleri. adresinden 05 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Taşyürek, Z. (2011). Tarih öğretmenlerinin derslerde kullanmış oldukları araç-gereçler hakkındaki görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. (2011). *Bilgi Toplumu İstatistikleri*. Yayın No 2826. http://akgul.bilkent.edu.tr/BTlstatistik/Bilgi_Toplumu_Istatistikleri_2011.pdf. adresinden 12 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Ulusoy, O. (2008). Ergenlerde bilişim teknolojileri kullanımı ve saldırganlık ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Uşun, S. (2004). *Bilgisayar destekli öğretim temelleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- URL-1, <http://ogm.meb.gov.tr/programlar.asp>. adresinden 06 Aralık 2012 tarihinde edinilmiştir.
- URL-2, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Bili%C5%9Fim>. adresinden 06 Aralık 2012 tarihinde edinilmiştir.
- URL-3, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.539f6d571e9df0.89106373. adresinden 04 Nisan 2014 tarihinde edinilmiştir.
- URL-4, <http://www.makaleler.com/bilisim-nedir>. adresinden 27 Nisan 2014 tarihinde edinilmiştir.
- URL-5, <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=5>. adresinden 06 Aralık 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Uzun, Y. (2009). Türkiye ve İngiltere’de edebiyat öğretimi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Uzun, Y. (2010). Edebiyat öğretiminde kullanılan teori ve yaklaşımlar. Çetin, İ. (Ed.), Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri içinde (s.35-71). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Üstten, A. U. (2010). Ruhsal (bütüncül) zekâ ve edebiyat eğitimi. Çetin, İ. (Ed.), Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri içinde (s. 89-106). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Veyis, F. (2012). Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Vural, B. (2004). *Eğitim-öğretimde teknoloji ve materyal kullanımı*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

- Yazar, İ. (2007). Klasik Türk edebiyatı çalışmalarında bilişim teknolojilerinden yararlanma ve e-kütüphane uygulamaları. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, 2/3, 573-585. <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi5/yazarilyas.pdf>. adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. K. (2011). On Birinci Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabındaki Tanzimat Sonrası Şiirlerin Öğretim Programı Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, M. (2007). Sınıf öğretmeni yetiştirmede teknoloji eğitimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27/1,155-167. <http://gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2007/1/2007-1-155-167-8-muamberyilmaz.pdf>. adresinden 01 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Yiğit, N., Altun, N. ve Özmen, H. (2013). Eğitimde temel kavramlar, teknoloji, eğitim ve eğitim teknolojisi. Yiğit, N. (Ed.), *Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı içinde* (s.1-12).Trabzon: Celepler Matbaacılık, Yayın ve Dağıtım.
- Zobar. Y. (2010). Bilgisayar destekli öğretimin ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin başarıları ve tutumuna etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Adapazarı.

EKLER

Ek 1. Mülakata Katılan Öğretmenlerin Profil Tablosu

No	Cinsiyet	Görev Yılı	Görev Yaptığı Lise Türü ve Yeri	Yüksek Lisans ve Doktora
1	Bayan	11	Kız Meslek Lisesi/Merkez	Yok
2	Bayan	2,5	Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi/Merkez	Yüksek lisans var
3	Erkek	34	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
4	Bayan	18	Anadolu Lisesi/Akçaabat	Yok
5	Bayan	12	Anadolu Lisesi/Akçaabat	Yok
6	Bayan	14	Anadolu Lisesi/Akçaabat	Yok
7	Bayan	12	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
8	Erkek	13	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
9	Erkek	18	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
10	Erkek	20	Kız Meslek Lisesi/Merkez	Yok
11	Erkek	24	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
12	Erkek	30	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
13	Bayan	10,5	Düz Lise/Merkez	Yok
14	Bayan	12,5	Düz Lise/Merkez	Yok
15	Erkek	9	Anadolu Öğretmen L./Araklı	Yok
16	Bayan	3	Düz Lise/Arsin	Yok
17	Erkek	6	Fen Lisesi/Yomra	Doktora var
18	Erkek	12	Endüstri Meslek L./Merkez	Yok
19	Bayan	13	Endüstri Meslek L./Merkez	Yok
20	Erkek	11	Düz Lise/Yomra	Yok
21	Erkek	21	Fen Lisesi/Merkez	Yok
22	Erkek	31	Kız Meslek Lisesi/Merkez	Yok
23	Erkek	15	Düz Lise/Merkez	Yok
24	Erkek	10	Anadolu İmam Hatip L./Merkez	Yok
25	Bayan	16	Anadolu İmam Hatip L./Merkez	Yok
26	Bayan	30	Anadolu Sağlık Meslek L./Merkez	Yok
27	Erkek	15	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
28	Erkek	12	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
29	Bayan	25	Sosyal Bilimler L./Merkez	Yok
30	Bayan	1,5	Çok Programlı Lise/Düzköy	Yok
31	Bayan	7	Anadolu Öğretmen L./Akçaabat	Yüksek lisans var
32	Bayan	17	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
33	Bayan	3	Düz Lise/Vakfikebir	Yok
34	Erkek	9	Anadolu Öğretmen L./Beşikdüzü	Yok
35	Bayan	4	MTEM, Denizcilik L/Çarşıbaşı	Yok
36	Bayan	14	Anadolu Lisesi/Akçaabat	Yok
37	Erkek	16	Güzel Sanatlar Lisesi/Akçaabat	Yok
38	Bayan	4	Anadolu Lisesi/Tonya	Yok
39	Erkek	12	Ticaret Meslek Lisesi/Merkez	Yok
40	Bayan	2	Anadolu İmam Hatip L./Maçka	Yok
41	Bayan	16	Fen Lisesi/Akçaabat	Yok
42	Bayan	15	Anadolu Lisesi/Merkez	Yok
43	Bayan	2,5	Düz Lise/Sürmene	Yok
44	Bayan	11	Çok Programlı Lise/Of	Yok

Ek 2. Mülakat Soruları

1. Bilişim teknolojilerini kullanmaya yönelik eğitiminiz nedir?
2. Bilişim teknolojilerinden günlük hayatta ne kadar yararlanıyorsunuz?
3. Derslerde bilişim teknolojilerinin kullanımına dair görüşleriniz nelerdir?
4. Bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili kendinizi yeterli buluyor musunuz?
5. Bilişim teknolojilerinin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde kullanımı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
6. Bilişim teknolojilerinin Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde kullanılmasıyla öğrenmenin kolaylaşacağına ve öğrenci başarısının artacağına inanıyor musunuz?
7. Türk Edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde bilişim teknolojilerinden nasıl yararlanıyorsunuz?
8. Bilişim teknolojilerini derslerinizde kullanmanıza yönelik yönetim ve denetim birimlerinin tutumlarını, okul altyapısının durumunu ve öğrenci şartlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
9. Türk Edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde daha çok hangi konuları işlerken bilişim teknolojilerinden yararlanıyorsunuz?
10. Türk Edebiyatı Öğretim Programı ile Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen kazanımlara uygun e-içerikleri (animasyon, simülasyon, e-doküman, multimedya, öğrenme nesnesi vb.) İnternette bulunup derslerinize uyarlayabiliyor musunuz? Nasıl?
11. Türk Edebiyatı ile dil ve anlatım dersleri için geliştirilen e-içerikler sizce nasıl oluşturulmalı ve hangi özelliklere sahip olmalıdır?
12. İnternet üzerinden yapılan öğretimlerin yaygınlaşması hâlinde Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinin, sınavlarının bu şekilde gerçekleştirilebilirliği konusunda neler düşünüyorsunuz?
13. Bilişim teknolojileri araçlarının bilinçli ve güvenli kullanımı konusunda önerileriniz nelerdir?
14. Öğretmenlerin bilişim teknolojilerine ilgilerini artırmak ve bu teknolojiye derslerde daha etkin şekilde yararlanmalarını sağlamak için sizce neler yapılabilir?

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Asiye CİHAN, 21.07.1980 tarihinde Trabzon/Akçaabat'ta doğdu. İlköğrenimini Ankara İskitler Yenituran İlkokulunda, ortaokul 1. sınıf öğrenimini Ankara İmam Hatip Lisesinde, 2. ve 3. sınıf ortaokul öğrenimi ile lise öğrenimini Trabzon İmam Hatip Lisesinde, yükseköğrenimini de 1997-2001 tarihleri arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde tamamladı. Trabzon'da çeşitli ilköğretim okullarında görev yapan CİHAN, ortaöğretim kurumlarında okutulan fizik kitaplarının yazıldığı Fizik Kitapları Yazım Komisyonu'nda dil uzmanı unvanıyla beş yıl kadar çalıştı. Şu an Trabzon Spor Lisesinde görev yapmaktadır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Trabzon Spor Lisesi, Trabzon

E-Posta : asiyecihan61@hotmail.com

Tel : 0462 223 59 72